КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

КРАВЧУН ОЛЕКСІЙ СТЕПАНОВИЧ

УДК 330.322.338.2

ДИСЕРТАЦІЯ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ

08.00.03 - економіка та управління національним господарством

Подається на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____О.С. Кравчун

Науковий керівник консультант Покатаєва Ольга Вікторівна, доктор економічних наук, професор

Запоріжжя-2019

АНОТАЦІЯ

Кравчун О. С. Теоретико-методологічні засади розвитку інвестиційних платформ в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2019.

Для сучасної національної економіки характерний інтенсивний розвиток інновацій, зокрема, набирає обертів формат залучення інвестицій у проекти різних сфер національної економіки за допомогою інвестиційних платформ, що зумовило вибір теми дослідження.

Метою дослідження є розробка теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ, оцінювання їх впливу на структуру національної економіки в умовах відтоку капіталу й активізації внутрішніх процесів самоорганізації країни. Об’єкт дослідження – процеси функціонування та розвитку інвестиційних платформ у структурі національної економіки. Предмет дослідження – теоретичні, методологічні, концептуальні основи й практичні рекомендації щодо вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ у структурі національної економіки.

У ході дослідження використано такі методи: історико-економічний, узагальнення, індукції, дедукції, аналізу й синтезу, статистичного аналізу, компаративного аналізу, графічний, статистичний, фрактального аналізу, стратегічного аналізу, просторового аналізу, ландшафтний підхід, узагальнення, статистичний, ретроспективний та критичний аналіз, нормативно-правовий, порівняння, імітаційного моделювання.

Інформаційну базу дослідження становить широкий спектр інформаційних джерел науково-практичного характеру України та розвинутих країн.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що

теоретичні положення дисертації доведено до рівня методології й практичних рекомендацій щодо розвитку інвестиційних платформ в Україні. Науково-практичні результати дисертаційної роботи використано: Управлінням зовнішніх зносин та зовнішньоекономічних відносин Запорізької обласної державної адміністрації (довідка № 02-01-13/0375 від 08.05.2019); Запорізькою обласною організацією товариства «Знання» України (довідка № 65-18 від 15.03.2018); ТОВ «Восток АВТОМИР» (довідка № 32-85-18 від 11.10.2018); СК «Оранта-Січ»; ТОВ «Компанія Прогрес» (довідка № 2375 від 17.12.2018); у навчальному процесі Класичного приватного університету (довідка № 18-17 від 20.04.2017). Результати дослідження викладено в 41 науковій публікації.

За результатами дослідження термін «стратегія» визначено як довгостроковий план, який враховує всі базові фактори, можливості, загрози при своїй реалізації; полівекторна стратегія – багатовекторний довгостроковий план, що адаптується під кожну складову зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни і реалізація якого залежно від чинників впливу може бути різною; інвестиційна платформа – сукупність програмних дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, злагоджена взаємодія яких у фактичному й електронному форматі забезпечують мобільність і диверсифікацію інвестицій у просторі та часі, координацію й контроль за інвестиційними процесами з боку зацікавлених учасників, з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг, зорієнтованих на інновації.

Розвинуто науково-методичний підхід до активізації залучення інвестицій шляхом розвитку інноваційних форм діяльності у форматі індустріальних парків, наукових парків та технопарків. Визначено результати, які країна може отримати при реалізації інноваційних форм діяльності.

Запропоновано модель імплементації інвестиційної платформи в

структуру екосистему національної економіки. Базою цієї моделі є вдале інтегрування інвестиційних платформ в екосистему національної економіки для отримання інвестицій і реалізації інноваційних продуктів чи сервісів із залученням громадян України.

Запропоновано методологічний підхід до обґрунтування стратегії розвитку інвестиційних платформ, який передбачає реалізацію покрокових дій стосовно імплементації інноваційних проектів в Україні за трьома компонентами, а саме: стратегічне управління, планування стратегії та життєвого циклу в програмному менеджменті.

У процесі дослідження інформаційних технологій, що впливають на інвестиційну привабливість національної економіки, виділено основні з них. Розроблено модель впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки, яка окреслює основні шляхи подальшого розвитку інвестиційного потенціалу країни в контексті використання зазначених у моделі елементів сучасних інформаційних технологій.

Розвинуто теоретико-методичний підхід до реалізації стартапу в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів, що враховує основні відмінності між двома інвестиційними платформами за фазою інвестування, часовими рамками, екосистемою, доступом до фондів, використаною бізнес-моделлю.

Розвинуто теоретико-методичний підхід до підвищення спроможності регіонів залучати інвестиційні ресурси в межах взаємозв’язку між державно-приватним партнерством, національним режимом інвестиційної діяльності, міжурядовими угодами про сприяння та взаємний захист інвестицій і економічний стан, на рівнях грошово-кредитної системи країни, традиційних галузей національної економіки, банківського сектору національної економіки.

Встановлено, що часові ряди капітальних інвестицій є антиперсистентними, оскільки значення показника Херста менше ніж 0,5.

За результатами прогнозування підтверджено гіпотезу щодо антиперсистентності досліджуваних рядів обсягів іноземних інвестицій, Доцільною є активізація роботи з розвитку існуючих механізмів інвестиційної діяльності відповідно до нових умов ведення бізнесу.

У ході дослідження факторів, які впливають на прискорення та гальмування інвестиційних процесів в Україні, на основі використання методології SWOT-аналізу зроблено висновок, що в Україні є всі факторні умови розвитку інвестиційних процесів для парирування загроз завдяки сильним сторонам, проте, усе залежатиме від методів використання існуючих можливостей та швидкості трансформації слабких сторін у сильні. За результатами структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні, на основі використання методології PEST-аналізу систематизовано фактори зовнішнього середовища розбудови та розвитку інвестиційної платформи.

Ініційовано та проведено дослідження особливостей формування національного інвестиційного ландшафту на основі просторового підходу. Удосконалено підхід до аналізу просторового інвестиційного ландшафту, що надає змогу реально забезпечити системний характер вивчення територіального інвестування, ґрунтовно та всебічно розкрити сутність інвестиційних процесів на територіальному рівні, налагоджувати та вирівнювати інвестиційні потоки відповідно до сучасних економічних реалій. Запропоновано здійснювати аналіз трансферту технологій за трьома напрямами: спираючись на світові рейтинги, застосовуючи показники результативності – технічний платіжний баланс та доступні статистичні показники, а також застосовуючи такі, що відображають ефективність трансферу.

Концептуалізовано структуру інвестиційної платформи таким чином: її горизонтальний базовий рівень охоплює об’єкти та суб’єктів господарювання за територіальним принципом: індустріальні парки;

горизонтально-вертикальний рівень організований за галузево-територіальним принципом. Багатовимірність у горизонтально-вертикальній площині інвестиційної платформи забезпечує перетин науки, виробництва та бізнесу при функціонуванні таких інститутів, як наукові й технологічні парки. Для забезпечення єдиної цілісності інвестиційної платформи рекомендовано запровадити уніфіковану систему моніторингу для всіх учасників (з державним та недержавним фінансуванням), визначити єдині правила їхнього функціонування й розвитку.

Обґрунтовано можливість використання самоорганізації як інструменту розбудови інвестиційної платформи України, проаналізовано стан інноваційної та інвестиційної діяльності, визначено вплив держави на формування систем самоорганізації, сформульовано передумови створення системи самоорганізації на засадах «четверної мультиплікативної спіралі». Запропоновано механізм самоорганізації в структурі інвестиційної платформи, на відміну від існуючих, його застосування надає змогу використати нові моделі інвестування окремих галузей, а також сприяє збільшенню масштабів та ефективності ведення бізнесу, підвищенню активності залучення мікроінвесторів.

Удосконалено імітаційну модель прийняття інвестиційних рішень, яка враховує вплив інфляції та спрощує прийняття інвестиційних рішень потенційних інвесторів. Модель включає параметри інтересів генератора інвестиційного проекту та інвестора, зокрема фінансові результати, скориговані на індекс інфляції. Розроблена імітаційна модель є уніфікованою, а закладені в ній розрахунки – загальноприйнятими, її використання значно спрощує прийняття інвестиційних рішень як для інвестора, так і для підприємства, дозволяє їм швидко оцінити всі стандартні параметри інвестиційних проектів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна платформа, полівекторна стратегія, краудфандинг, стартап, інформаційні технології, індустріальний парк, бізнес-інкубатор, акселератор.

SUMMARY

Kravchun O. S. Theoretical and methodological principles of the development of investment platforms in Ukraine. – The manuscript.

Thesis for obtaining the degree of Doctor of Economic Science, specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy. – Classic Private University, 2019.

The modern national economy is characterized by the intensive development of innovations, in particular, the format of attracting investments into projects of different spheres of the national economy through investment platforms started to be very popular, which was a key issue to choose the topic of the research.

The purpose of the study is to develop theoretical and methodological provisions and practical recommendations for improving the functioning and promotion of investment platforms, assessing their impact on the structure of the national economy in terms of capital outflow and intensification of internal processes of self-organization of the country. The object of the research are the processes of functioning and development of investment platforms in the structure of the national economy. The subject of the study is theoretical, methodological, conceptual frameworks and practical recommendations for improving the functioning and promotion of investment platforms in the structure of the national economy.

The following methods were used during the study: historical and economic, generalization, induction, deduction, analysis and synthesis, statistical analysis, comparative analysis, graphic, statistical, fractal analysis, strategic analysis, spatial analysis, landscape approach, generalization, retrospective and critical analysis, regulatory, comparison, simulation modeling.

The information base of the research is a wide range of scientific and practical information sources of Ukraine and developed countries.

The practical significance of the obtained results is that the theoretical

provisions of the dissertation were brought to the level of methodology and practical recommendations for the development of investment platforms in Ukraine. The scientific and practical results of the dissertation were used by: Department of External Relations and External Economic Relations of Zaporizhzhia Regional State Administration (certificate № 02-01-13/0375, 08.05.2019); Zaporizhzhia Regional Society “Znannia” of Ukraine (certificate № 65-18, 15.03.2018); LLC «Vostok AVOMIR» (certificate № 32-85-18, 11.10.2018); IC «Oranta-Sich»; LLC «Company Progress» (certificate № 2375, 17.12.2018); during the academic process at the Classic Private University (certificate № 18-17, 20.04.2017). The results of the research are presented in 41 scientific publications.

According to the results of the research, the term "strategy" is defined as a long-term plan that takes into account all the basic factors, opportunities, threats in its implementation; multi-vector strategy - a multi-vector long-term plan that adapts to each component of the external and internal economic environment of the country and whose implementation may be different depending on the factors of influence; investment platform - a set of program actions, systems of views, principles, mechanisms of investment flow management, the coordinated interaction of which in actual and electronic format provide mobility and diversification of investments in space and time, coordination and control over investment processes on the part of interested participants, in order to shape the market investment capital and the market for innovation-oriented investment products and services.

The scientific and methodological approach to the activation of investment attraction through the development of innovative forms of activity in the format of industrial parks, science parks and technoparks is developed. The results that the country can get when implementing innovative forms of activity are determined.

The model of implementation of the investment platform in the structure of the ecosystem of the national economy is proposed. The basis of this model is

the successful integration of investment platforms into the ecosystem of the national economy in order to receive investments and sell innovative products or services with the involvement of Ukrainian citizens.

A methodological approach is proposed to justify the strategy of development of investment platforms, which involves the implementation of step-by-step actions for the implementation of innovative projects in Ukraine in three components, such as: strategic management, strategy planning and life cycle in program management.

In the process of research information technologies that affect the investment attractiveness of the national economy, the main ones are highlighted. The model of influence of information technologies on the investment attractiveness of the national economy is developed, which outlines the main ways of further development of the country's investment potential in the context of using the elements of modern information technologies specified in the model.

A theoretical and methodological approach to launching a startup in Ukraine with the help of accelerators and incubators is developed, which takes into account the main differences between the two investment platforms by investment phase, timeframe, ecosystem, access to funds, used business model.

Theoretical and methodological approach to increase the ability of regions to attract investment resources within the framework of the relationship between public-private partnership, national investment regime, intergovernmental agreements on promotion and mutual protection of investments and economic status, at the levels of the country's monetary and credit system, traditional industries of national economy, banking sector of national economy is developed.

Capital investment timelines are found to be anti-persistent because the Hearst exponent is less than 0.5. According to the results of assessment, the hypothesis of antipersistence of the studied series of volumes of foreign investments is confirmed. It is recommended to intensify work on the

development of existing mechanisms of investment activity in accordance with new business conditions.

In the course of the study of the factors that influence the acceleration and slowdown of investment processes in Ukraine, based on the use of SWOT-methodology, it is concluded that in Ukraine there are all factor conditions for the development of investment processes for counteracting threats due to strengths, however, it will all depend on the methods of use of existing capabilities and the speed of transformation of weaknesses into strengths. According to the results of the structuring of knowledge about the external environment, which significantly influences the development and development of the investment platform in Ukraine, the factors of the external environment of the development and development of the investment platform are systematized on the basis of the use of the PEST-methodology.

The peculiarities of formation of national investment landscape based on spatial approach are initiated and conducted. The approach to the analysis of the spatial investment landscape is improved, which enables to provide the systematic nature of the study of territorial investment, to thoroughly and comprehensively reveal the essence of investment processes at the territorial level, to adjust and align investment flows in accordance with modern economic realities. It is proposed to analyze the technology transfer in three directions: based on world rankings, using performance indicators - technical balance of payments and available statistics, as well as using those that reflect the effectiveness of the transfer.

The conceptualization of the structure of the investment platform is presented as following: its horizontal base level covers the objects and entities on the territorial principle: industrial parks; horizontal-vertical level is organized according to the sectoral-territorial principle. The multidimensionality in the horizontal-vertical plane of the investment platform ensures the intersection of science, production and business in the functioning of such institutions as scientific and technological parks. In order to ensure the unified integrity of the

investment platform, it is recommended to introduce a uniform monitoring system for all participants (with state and non-state funding), to define uniform rules for their functioning and development.

The possibility of using self-organization as a tool for building the investment platform of Ukraine is substantiated, the state of innovation and investment activity is analyzed, the state influence on the formation of self-organization systems is determined, the prerequisites for the creation of a self-organization system is formulated on the basis of the "quadruple multiplicative spiral". The mechanism of self-organization in the structure of the investment platform is proposed, unlike the existing ones, offers the opportunity to use new investment models of individual industries, as well as to increase the scale and efficiency of doing business, increase the activity of attracting microinvestors.

A simulation model of investment decision making that takes into account the impact of inflation and simplifies the investment decision making of potential investors is improved. The model incorporates the interest parameters of the investment project generator and the investor, in particular the financial results adjusted for the inflation index. The developed simulation model is unified, and the calculations contained therein are generally accepted, its use greatly simplifies investment decisions for both the investor and the enterprise, allowing them to quickly estimate all standard parameters of investment projects.

Key words: investment, investment platform, multi-vector strategy, crowdfunding, startup, information technology, industrial park, business incubator, accelerator.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в колективних монографіях

1. Кравчун О. С. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку інвестиційних платформ в Україні: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 464 с.

2. Кравчун О. С. Інтеграція механізму функціонування індустріальних парків в межах розбудови інвестиційної платформи України. *Сучасні тенденції розвитку регіонів, підприємств та їх об'єднань*: монографія / Нац. металург. академія України; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2018. С. 146–159.

3. Kravchun O. Actualization of self-organization mechanisms for investment platform development in Ukraine. *Transformation processes the development of economic systems in conditions of globalization: scientific bases, mechanisms, prospects*: collective monograph: in 2 vol. / ed. by M. Bezpartochnyi; ISMA University. Riga: «Landmark» SIA, 2018. Vol. 2. P. 165–173.

Статті в наукових фахових виданнях України, зокрема у виданнях України, що включено до міжнародних наукометричних баз

4. Кравчун О. С. Характерні аспекти та тенденції розвитку вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2015. Вип. 14. Ч. 4. С. 163–167.

5. Кравчун О. С. Імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. Одеса, 2016. Вип. 17. С. 178–181.

6. Кравчун О. С. Дослідження факторного впливу на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні. *Причорноморські економічні студії.* 2016. Вип. 6. С. 228–233.

7. Кравчун О. С. Системні складові стратегії полівекторності. *Інфраструктура ринку.* 2017. Вип. 11. С. 153–158. URL: http://market-infr.od.ua/uk/11-2017.

8. Кравчун О. С. Структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 18. С. 256–261.

9. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти визначення сутності терміну «стратегія» та його ключових компонентів. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22. Вип. 3 (56). С. 194–197.

10. Кравчун О. С. Динаміка іноземних інвестицій як індикатор інвестиційної привабливості національної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2017. Вип. 25. Ч. 2. С. 200–204.

11. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі реалізації закордонного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 19. С. 121–126.

12. Кравчун О. С. Теоретичні засади полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2017. Вип. 3 (09). С. 169–173.

13. Кравчун О. С. Дослідження мінливості обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності. *Причорноморські економічні студії.* 2017. Вип. 14. С. 188–194.

14. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі реалізації закордонного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 19. С. 121–126.

15. Кравчун О. С. Вплив інноваційної складової на залучення інвестицій до національної економіки. *Причорноморські економічні студії.* 2018.
Вип. 26-1. С. 184–189. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

16. Кравчун О. С. Механізми самоорганізації в структурі інвестиційної платформи національної економіки. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2018. № 4. С. 80–86. *Включено до міжнародних наукометричних баз даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database (Швейцарія), Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академия Google (США), Research Bible (Японія)*.

17. Кравчун О. С. Стратегічні напрями розвитку механізму функціонування індустріальних парків для розбудови інвестиційної платформи національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 46–49. *Включено до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus, SIS, Google Scholar*.

18. Кравчун О. С. Методологія просторового аналізу інвестиційного ландшафту України. *ІНТЕЛЕКТ XXI*. 2018. № 6. С. 122–127. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

19. Кравчун О. С. Теоретичні підходи щодо визначення понятійно-категоріального апарату – «інвестиційна платформа». *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2018. № 2 (101). С. 83–90. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

20. Кравчун О. С. Методологічний базис стратегічного забезпечення формування та розвитку інвестиційних платформ. *Економічний вісник*

Запорізької державної інженерної академії. 2018. Вип. 3 (15). С. 160–164.

21. Кравчун О. С. Інвестиційний потенціал національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20. Ч. 2. С. 174–178. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

22. Кравчун О. С. Застосування краудфандинга для розвитку національної економіки – стимулювання інноваційної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (67). С. 151–155.

23. Кравчун О. С. Вплив інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2019. № 1. С. 31–36. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

24. Кравчун О. С. Самоорганізація в сфері прийняття інвестиційних рішень засобами імітаційного моделювання. *ІНТЕЛЕКТ XXI*. 2019. Вип. 1. С. 92–97. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

25. Кравчун О. С. Роль самоорганізації у розбудові інвестиційної платформи національної економіки в умовах недосконалості трансферу технологій. *БІЗНЕС ІНФОРМ.* 2019. № 1. С. 114–118. *Включено до міжнародних наукометричних баз даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database (Швейцарія), Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академия Google (США), Research Bible (Японія).*

Стаття в зарубіжному журналі

26. Кравчун О. С., Покатаєва О. В. Класифікація інвестиційних платформ – як інвестиційного інструменту інформаційних технологій в національній економіці. *Актуальные проблемы современности*. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2017. № 4 (18). С. 105–112. *Особистий внесок: систематизовано класифікацію інвестиційних платформ.*

Матеріали конференцій

27. Кравчун О. С. Імплементація трендових технологій з використанням інвестиційної платформи. *Integration, Innovation, Cross-border cooperation: Conference Proceedings:* International Scientific Conference Economy without borders (August 26, 2016). Kaunas: Baltija Publishing, 2016. P. 52–55.

28. Кравчун О. С. Фіскальна політика щодо діяльності спеціальних (вільних) економічних зон України. *Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції*: зб. наук. пр. за матеріалами IX Наук.-практ. інтернет-конф. 1–15 грудня 2017 р. Ірпінь, 2017. С. 38–41.

29. Кравчун О. С. Передумови формування та розвитку інвестиційних платформ в Україні. *Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2017*: materiály XIII Mezinárodní vědecko-praktická konference. Praha: Publishing House «Education and Science», 2017. Vol. 5. S. 105–107.

30. Кравчун О. С. Розвиток інституціональної структури інвестиційної платформи України. *Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (7 грудня 2017 р., м. Київ). Київ: Національний авіаційний університет, 2017. Ч. 1. С. 37–39.

31. Кравчун О. С., Покатаєва О. В. Класифікація інвестиційних платформ – як інвестиційного інструменту інформаційних технологій в

національній економіці. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2017. Т. 5. С. 290–292.

32. Кравчун А.С. Развитие инвестиционной платформы Украины на основе улучшения механизма функционирования индустриальных парков. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2018. Т. 1. С. 285–289.

33. Кравчун О. С. Удосконалення механізму функціонування індустріальних парків як елементу інвестиційної платформи України. *Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи*: матеріали доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород,
16–17 лютого 2018 р.) / за заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, A. Krynski. Ужгород: Гельветика, 2018. С. 30–32.

34. Кравчун О. С. Сутність самоорганізації в структурі інвестиційної платформи національної економіки**.** *Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України*: зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (11 квітня 2018 р., м. Кропивницький). Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2018. С. 285–289.

35. Кравчун О. С. Диспропорція в соціально-економічному розвитку україни внаслідок інвестиційної кризи. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку:* матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 4–5 жовтня 2018 р.). Маріуполь; Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2018. С. 70–73.

36. Кравчун О. С. Залучення закордонного досвіду технопарків в Україні**.** *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів:* матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. науковців і студентів (м. Маріуполь, 25 жовтня 2018 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2018. С. 212–216.

37. Кравчун О. С. Краудфандингова платформа, як один з

різновидів інвестиційних платформ. *Modern Transformation in the Age of Globalization*: II International scientific conference Economy and Management (March 23, 2018). Klaipeda, Lithuania: Baltija Publishing, 2018. P. 61–63.

38. Кравчун О. С. Розвиток технопарків як один зі складової економічного зростання. *International Scientific-Practical Conference Integration of Business Structures: Strategies and Technologies* (February 23, 2018). Tbilisi, Georgia: Baltija Publishing, 2018. P. 51–53.

39. Кравчун О. С. Інвестиційні потоки на прикладі Європейського Союзу. *Європейські перспективи сенсу життя:* зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (11 травня 2018 р.) / за ред. В. М. Огаренка, О. В. Покатаєвої, О. І. Трохимець та ін. Запоріжжя: КПУ, 2018. С. 159–161.

40. Кравчун О. С. Економіко-ландшафтний підхід до структурування інвестиційного простору з метою розбудови інвестиційної платформи національної економіки. *Оцінка тенденцій та перспективних напрямків розвитку економіки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 квітня 2018 р.). Дніпро: НО «Перспектива», 2018. С. 36–38.

41. Кравчун О. С. Теоретичний базис щодо формування інвестиційної екосистеми національної економіки. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2019. Т. 1. С. 290–292.

ЗМІСТ

ВСТУП..... 21

РОЗІДЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ.....36

1.1. Понятійно-категоріальний апарат стратегічної розбудови та розвитку інвестиційної платформи..... 36

1.2. Теоретичні положення імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки 56

1.3. Стратегічне забезпечення розбудови та розвитку інвестиційної платформи..... 66

1.4. Закордонний досвід розвитку інвестування..... 89

Висновки до розділу1……..104

Список викоритстаних джерел до першого до розділу..... .108

РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ РОЗБУДОВИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ.....120

2.1. Стратегічне планування та концептуалізація як основа розбудови та розвитку інвестиційних платформ 120

2.2. Інструментрацій розбудови інвестиційних платформ в Україні 147

2.3. Використання ІТ та трендових технологій з використання інвестиційних платформ та їх вплив на національну економіку 163

2.4. Краудфандинг як один з основних різновидів інвестиційних платформ в Україн.....206

Висновки до розділу 2…….....221

Список використаних джерел до другого розділу.....223

РОЗДІЛ 3. ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ УКРАЇНИ.....237

3.1. Дослідження мінливості обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності 237

3.2. Дослідження факторного впливу на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні.....261

3.3. Методологія просторового аналізу інвестиційного ландшафту України...279
3.4. Аналіз показників результативності міжнародного трансферу технологій в Україні 288
Висновки до розділу 3……..……..302
Список використаних джерел до третього розділу 306
РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПАРКОВОГО МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ УКРАЇНИ..... 312
4.1. Оцінювання результативності розвитку спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку в контексті завдань розбудови цілісної інвестиційної платформи України 312
4.2. Організаційно-економічні засади стратегічного розвитку механізму функціонування індустріальних парків як базового елементу інвестиційної платформи України 327
4.3. Шляхи реалізації цільового призначення функціонування наукових та технологічних парків України як елементів надбудови інвестиційної платформи України 348
Висновки до розділу 4……...……360
Список використаних джерел до четвертого розділу 364
РОЗДІЛ 5. СТРАТЕГІЧНІ ЗАХОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ.....371
5.1. Самоорганізація – інструмент розвитку інвестиційної платформи в Україні.....371
5.2. Поштовх до розвитку самоорганізації в середовищі прийняття інвестиційних рішень засобами імітаційного моделювання.....388
5.3. Стартапи як основа діяльності інвестиційних платформ 404
Висновки до розділу 5……..…….....462
Список використаних джерел до п’ятого розділу 466
ВИСНОВКИ 472
ДОДАТКИ……...479

ВСТУП

Актуальність теми. Для сучасної національної економіки характерний інтенсивний розвиток інновацій, зокрема, набирає обертів формат залучення інвестицій у проекти різних сфер національної економіки за допомогою інвестиційних платформ. Це зумовлює необхідність розробки й реалізації механізмів, моделей і стратегій розвитку інвестиційних платформ в Україні з метою забезпечення максимальної інвестиційної віддачі для суб'єктів розвитку.

Актуальним завданням є розробка та вдосконалення теоретико-методологічних підходів до розвитку інвестиційних платформ в Україні з метою активізації залучення інвестицій в інноваційні проекти та створення умов для подальшого зростання їх обсягів у структурі доходів національної економіки.

Залежність структури інвестиційних платформ від специфіки соціально-економічних процесів кожної країни вважають основною для інвестування саме галузі національної економіки. Ключовими факторами, тобто такими, що можуть вплинути на функціонування та розвиток інвестиційних платформ, є не лише внутрішня структура національної економіки та її стан, а й зовнішнє середовище, зокрема: експортно-імпортні відносини, кількість фінансових структур, міграція населення країни тощо. Крім того, вплив інвестиційних ризиків, наприклад, неефективність і мінливість регуляторних дій у різних сферах національної економіки, може цілком нівелювати потенціал функціонування інвестиційних платформ у структурі екосистеми національної економіки.

На сучасному етапі становлення інвестиційних відносин в Україні більш ґрунтовного розуміння потребує процес інноваційного оновлення національної економіки. Інноваційний розвиток доцільно розглядати в межах територіальних одиниць та простору, що визначають конкретні особливості розвитку певного регіону в межах країни. Полівекторність

інноваційного розвитку країни залежить від рівня адаптації українських громадян до існуючих підходів і методів державного управління економічними, політичними та суспільними процесами, наявною структурою й особливостями функціонування інвестиційних платформ, збереження та розвитку бізнес- та інвестиційного клімату в країні тощо.

Використання застарілих методів у сучасних умовах розвитку економіки є деструктивним для ефективних економічних і соціальних рішень щодо розвитку та ефективності функціонування інвестиційних платформ. Методологічні підходи до розробки стратегій розвитку інвестиційних платформ зумовлені специфікою проблем, які виникають у межах завдань відновлення національної економіки. Поява оновлених та інноваційних інвестиційних платформ є кроком уперед щодо відновлення й розвитку структури національної економіки, враховуючи особливості наявних макроекономічних тенденцій, необхідність забезпечення потреб як суб'єктів економічної діяльності, що бажають отримати інвестиції, так і суб'єктів економічної діяльності, що інвестують у проекти.

Понятійно-категоріальний апарат, зокрема терміни «інвестиція», «інвестиційна діяльність» та «платформа», був об'єктом дослідження зарубіжних та вітчизняних учених, таких як: Г. Александер, Дж. Бейлі, І. Балабанов, І. Бланк, Л. Гітман, Б. Губський, М. Джонк, І. Ліпсиць, Д. Лук'яненко, Я. Мелкумов, О. Мозковий, Д. Норкотт, П. Рогожин, Дж. М. Розенберг, П. Самуельсон, О. Удалих, У. Шарпа, В. Шевчук, Д. Шнайдер та ін.

Особливості інвестиційного та інноваційного розвитку національної економіки висвітлено в працях економістів: О. Гальцової, В. Дятлової, І. Іртищевої, О. Князєвої, С. Курлюкова, Г. Кучерової, М. Мельник, О. Покатаєвої, О. Трохимець, О. Ульянченка, М. Хвесика, К. Шапошникова та ін. Становлення національної інноваційної системи розкрито в наукових публікаціях Ю. Бажала, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Мунтіяна, А. Наумовця, В. Семиноженка, В. Сіденка, Л. Федулової та

ін. Зокрема, у працях В. Сіденка та Л. Федулової зазначено елементи поточного укладу в Україні та виробництва продукції шостого технологічного укладу.

Іншим важливим елементом дослідження є розвиток наукової думки та практичних аспектів функціонування краудфандингових платформ, які в своїх працях розглянули такі зарубіжні вчені, як: П. Беллефламм, С. Бечтер, Р. Вейт, П. Діамандіс, С. Йєнцш, С. Котлер, Т. Ламберт, Д. Лінн, Т. Поверс, І. Рамсі, Н. Саббагх, М. Фрей. Серед українських учених варто відзначити Ю. Гернего, М. Давиденка, О. Дудкіна, О. Марченка, Л. Некрасової, В. Огородника, М. Петрушенка, Н. Супрун, у працях яких краудфандингові платформи представлені як нові інструменти фінансування та кредитування.

Водночас у сучасній науковій практиці не вистачає комплексних досліджень структури, розбудови, особливостей функціонування та розвитку інвестиційних платформ і їх впливу на економіку країни з урахуванням їх сучасної варіативності та типології, складних умов існування. Дисертація спрямована на розв’язання науково-практичної проблеми розвитку інвестиційних платформ і виявлення їх впливу на структуру національної економіки. Актуальність, теоретична, науково-практична значущість окреслених питань зумовили вибір теми дослідження, його мету, об’єкт, предмет і завдання.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідних тем Класичного приватного університету: «Розвиток національної економіки в контексті сучасної економічної теорії» (державний реєстраційний номер 0116U000798), здобувачем запропоновано методологічний підхід до визначення стратегії розвитку інвестиційних платформ; «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (державний реєстраційний номер 0110U003962, 2014–2017 рр.), здобувачем визначено інструмент підтримки прийняття інвестиційних рішень; «Розробка

кількісних методів оцінювання та механізмів забезпечення сталого розвитку соціально-економічних систем» (номер державної реєстрації 0112U007364), автором розвинуто теоретико-концептуальні положення щодо розвитку інвестиційної платформи країни; Національної металургійної академії України: «Моделювання економічної поведінки та стратегії розвитку суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0116U008360), «Методологія соціально-економічного, інформаційного та науково-технічного розвитку регіонів, галузей виробництва, підприємств та їх об'єднань» (державний реєстраційний номер 0116U006782), автором запропоновано низку заходів щодо вдосконалення механізму функціонування індустріальних парків.

Мета й завдання дослідження. *Метою дослідження* є розробка теоретико-методологічних положень і практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ, оцінювання їх впливу на структуру національної економіки в умовах відтоку капіталу й активізації внутрішніх процесів самоорганізації країни.

Відповідно до зазначеної мети поставлено такі *завдання*:

– узагальнити теоретичні підходи до визначення суті понятійно-категоріального апарату в частині: «стратегія», «полівекторна стратегія», «інвестиційна платформа»;

– удосконалити науково-методичний підхід до активізації залучення інвестицій шляхом використання інноваційних форм діяльності;

– обґрунтувати імплементацію інвестиційної платформи в структуру екосистеми національної економіки;

– запропонувати методологічний підхід до визначення стратегії розвитку інвестиційних платформ;

– розробити модель впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки;

– розробити теоретико-методичний підхід до реалізації стартапу в

Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів;

– удосконалити теоретико-методичний підхід до підвищення спроможності регіонів залучати інвестиційні ресурси;

– здійснити фрактальний аналіз обсягів капітальних інвестицій України та обсягів іноземних інвестицій у національну економіку;

– виявити фактори, які впливають на прискорення й гальмування інвестиційних процесів в Україні, та структурувати знання про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову й розвиток інвестиційної платформи в Україні;

– з'ясувати особливості формування національного інвестиційного ландшафту на основі просторового підходу;

– концептуалізувати структуру інвестиційної платформи за горизонтально-вертикальним та багатовимірним принципами;

– обґрунтувати можливість використання самоорганізації як інструменту розбудови інвестиційної платформи України;

– розробити імітаційну модель прийняття інвестиційних рішень.

Об'єкт дослідження – процеси функціонування та розвитку інвестиційних платформ у структурі національної економіки.

Предмет дослідження – теоретичні, методологічні, концептуальні основи й практичні рекомендації щодо вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ у структурі національної економіки.

Методи дослідження. У ході дослідження використано такі методи: *історико-економічний* – для вивчення розвитку інвестиційних, краудфандингових платформ і стартапів (підрозділи 1.3, 2.2, 2.4, 5.3); *узагальнення, індукції, дедукції, аналізу й синтезу* – для систематизації поглядів учених і розгляду понятійно-категорійного апарату; *статистичного аналізу* – для аналізу поточного стану інвестиційного клімату країни й показників діяльності краудфандингових платформ (підрозділи 2.4, 3.1), показників результативності міжнародного трансферу технологій в Україні

(підрозділ 3.4), процесів самоорганізації в середовищі інвестування (підрозділ 5.1); *компаративного аналізу* – для проведення порівняльного аналізу зарубіжного досвіду (підрозділ 1.4); *графічний* – для візуалізації аналітичних даних; *структурно-логічний* – для вдосконалення інструментів розвитку інвестиційних платформ (підрозділ 5.1); *статистичний, фрактального аналізу* – для дослідження мінливості обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності (підрозділ 3.1); *стратегічного аналізу* – для виявлення факторного впливу на розвиток інвестиційних процесів в Україні (підрозділ 3.2); *просторового аналізу, ландшафтний підхід* – для обґрунтування методології просторового аналізу інвестиційного ландшафту України (підрозділ 3.3); *узагальнення, статистичний, ретроспективний та критичний аналіз, нормативно-правовий, порівняння* – для обґрунтування стратегічних напрямів розвитку інфраструктури інвестиційної платформи (розділ 4); *імітаційного моделювання* – для розробки імітаційної моделі прийняття інвестиційних рішень (підрозділ 5.2).

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти Україні, дані Міжнародного валютного фонду, звітні дані статистичного відділу Організації Об’єднаних Націй, Кабінету Міністрів України, Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Державного агентства з інвестицій та управління національними проектами України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Міністерства економічного розвитку і торгівлі, офіційні дані паркових структур, наукові публікації українських і зарубіжних авторів з питань стратегічного та інвестиційного розвитку національної економіки.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в розробці, поглибленні та уточненні теоретичних, методологічних і концептуальних положень, а також науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ у структурі

національної економіки в умовах відтоку капіталу та активізації внутрішніх процесів самоорганізації країни. Основні положення наукової новизни, які виносяться на захист, полягають у такому:

вперше:

– запропоновано модель імплементації інвестиційної платформи в структуру екосистеми національної економіки, базою якої виступили наявні елементи інтеграції інвестиційної платформи в локальне середовище національної економіки. Суть функціонування моделі полягає в інтенсифікації залучення інвестицій для реалізація нових продуктів чи сервісів на рівні громадян України на локальному, регіональному, міжнародному рівнях. Можливість імплементації інвестиційної платформи залежить від її здатності залучати грошові кошти на проекти, спрямовані на інноваційний розвиток, покращення структури національної економіки та позитивний вплив на рівень життя суспільства;

– запропоновано методологічний підхід до обґрунтування стратегії розвитку інвестиційних платформ, який представлено як послідовність етапів реалізації інноваційних проектів в Україні, що включає стратегічне управління, планування стратегії та життєвого циклу в програмному менеджменті. Кожен з елементів являє собою набір параметрів, які впливають на частину заданої послідовності етапів реалізації інноваційних проектів, а саме: стратегічне управління (контроль за процесом, моніторинг, планування, координація, мотивація), фактори стратегічного управління (соціальні, політичні, економічні й науково-технічні), планування стратегії (моніторинг стану економіки країни, аналіз та оцінювання даних, прогнозування);

– розроблено модель впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки, яка окреслює основні шляхи подальшого розвитку інвестиційного потенціалу країни в розрізі використання зазначених у моделі елементів сучасних інформаційних технологій. До основних напрямів інвестиційного потенціалу зараховано

раціоналізацію ресурсів, удосконалення науково-технічних процесів, покращення матеріально-технічної бази, модернізацію фінансових відносин, концентрацію економічних і політичних зусиль країни на розвиток та використання потенціалу ІТ-сфери. Базисом моделі розвитку інвестиційного потенціалу виступають прозорі та стабільні правила ведення бізнесу, розвиток внутрішнього ринку, повною мірою реалізація програми COSME, законодавче стимулювання ІТ-сфери, подальше впровадження е-уряду, адаптація до норм європейського права, використання європейських цифрових підписів, повною мірою імплементація положень Конвенції про кіберзлочини, формування позитивного ІТ-іміджу. Реалізація моделі надасть змогу розширити джерела залучення інвестицій за рахунок приватних інвесторів, покращення умов кредитування, венчурного інвестування, стратегічного інвестування, збільшення акціонерного капіталу, державного стимулювання, створення спеціалізованих центрів залучення інвестицій (в основному акселераторів та бізнес-інкубаторів);

– запропоновано концептуальні положення щодо формування та становлення інвестиційної платформи країни як цілісного інституту, структура якого на горизонтальному базовому рівні охоплює об’єкти та суб’єктів господарювання за територіальним принципом (індустріальні парки); на горизонтально-вертикальному рівні організована за галузево-територіальним принципом і виступає надбудовою інвестиційної платформи, багатовимірність площини якої забезпечує перетин науки, виробництва та бізнесу (технологічні й наукові парки). Економічну цінність концептуальних положень визначають вектори розвитку інфраструктури інвестиційної платформи країни, сформовані з урахуванням стану нормативно-правового забезпечення, наявного досвіду інвестування та територіально-інвестиційного потенціалу, шляхів усунення перешкод для його реалізації;

удосконалено:

– модель системних складових полівекторності в інвестиційному середовищі України, в основу якої покладено вдосконалену систему державного інвестування за такими напрямами, як: визначення принципів інвестування, їх механізмів, пріоритетів; робота з високотехнологічним проектами і їх можливими результатами. Важливою частиною моделі є належна інвестиційна інфраструктура (прозорість державно-приватного партнерства, фінансова підтримка держави, легітимність рішень державних органів, наявність венчурного капіталу в межах національної економіки, розвиненість прямого інвестування, інвестиційні фонди) та інвестиційна політика, що має всі ознаки довгострокової й належним чином забезпечена чинним законодавством;

– методологію інвестиційного аналізу територій, яка базується на уточненні суті категорії «інвестиційний ландшафт», використанні теоретико-методологічних положень ландшафтного підходу, просторового аналізу та особливостей формування територіальних інвестиційних потоків у частині обсягів капітальних інвестицій, прямих іноземних інвестицій і фінансових вкладень підприємств. Інтегрований тривимірний підхід на практиці надає змогу побудувати структуру інвестиційного ландшафту країни із чітким визначенням її неоднорідності й зон, які потребують згладження відповідно до сучасних економічних реалій та наявних засобів і технологій фінансової компенсації, механізмів територіального перерозподілу інвестиційних ресурсів, доступних інструментів усунення недоліків інвестиційного образу окремих територій;

– інструмент підтримки прийняття інвестиційних рішень як засіб активізації процесів самоорганізації мікро- та макроінвесторів, заснований на засобах і технологіях імітаційного моделювання, теорії інвестування та критичного мислення експерта, що приймає рішення. Її реалізовано шляхом побудови діаграми потоків імітаційної моделі фінансового результату з урахуванням даних інвестиційного проекту. У результаті її використання стає можливим приймати ефективні інвестиційні рішення в

частині оцінювання інвестиційних проектів, що сприяє активізації інвестиційних процесів, залученню потенційних інвесторів завдяки спрощенню та прискоренню процедури прийняття рішень в умовах недостатнього рівня фінансової грамотності в країні;

– ідентифікацію статусу індустріального парку як елементу інвестиційної платформи країни й об’єкта інвестування за формальними ознаками дійсності функціонування та дотримання його діяльності чинним нормативно-правовим актам. До переліку формальних ознак дійсного функціонування зараховано прозорість діяльності, повноту відображення та оприлюднення результатів діяльності, дотримання термінів етапів створення парку, визначення джерел фінансування облаштування й напрямів їх залучення, наявність плану розвитку, оцінок діяльності учасників, перспектив їх залучення, застосування яких дає змогу обґрунтувати доцільність ліквідації чи подовження функціонування парку. Пропоновані критерії ідентифікації статусу індустріального парку є уніфікованими з погляду дійсності його функціонування, тому можуть бути уточнені та використані для ідентифікації статусу наукових і технологічних парків з урахуванням специфіки їх діяльності. Пропонований підхід надасть змогу виявити формально діючі парки, чим мінімізує такі ризики, як розпорошення бюджетного фінансування та ведення господарських операцій;

– стратегічні напрями розвитку функціонування паркового механізму, що стосуються запровадження системи багатовимірного моніторингу результатів його діяльності, незалежно від наявності чи відсутності державного фінансування, визначення єдиних уніфікованих правил функціонування та розвитку для всіх паркових структур. Зазначені стратегічні вектори розвитку індустріальних, технологічних, наукових парків, які формують парковий механізм держави, запропоновано скоординувати в таких напрямах: розробки та затвердження відповідних порядків моніторингу їх діяльності й реалізації їх проектів; розробки змін

порядку комерціалізації результатів їх діяльності; розширення кола методів фінансування; удосконалення державної координаційної системи розвитку парків, реалізація яких у сукупності забезпечить умови розбудови та розвитку цілісного інституту інвестиційної платформи країни;

набули подальшого розвитку:

– теоретичний підхід до визначення суті понятійно-категоріального апарату в частині термінів: «стратегія», «полівекторна стратегія», «інвестиційна платформа». Обґрунтовано, що стратегія – це довгостроковий план, який враховує всі базові фактори, можливості, загрози при своїй реалізації; полівекторна стратегія – довгостроковий план, що адаптується під кожну складову зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни й реалізація якого залежно від цих чинників може бути різною; інвестиційна платформа – сукупність програмних дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, злагоджена взаємодія яких у фактичному й електронному форматі забезпечують мобільність і диверсифікацію інвестицій у просторі та часі, координацію й контроль за інвестиційними процесами з боку зацікавлених учасників, з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг, зорієнтованих на інновації. Функціонування інвестиційної платформи сприяє розвитку саме інвестиційно-інноваційної структури національної економіки;

– теоретико-методичний підхід до визначення засобів підвищення спроможності регіонів залучати інвестиційні ресурси, зміцнюючи взаємозв’язок між державно-приватним партнерством, національним режимом інвестиційної діяльності, укладених міжурядових угод про сприяння й взаємний захист інвестицій та економічного стану на рівні грошово-кредитної системи країни, традиційних галузей національної економіки, банківського сектору національної економіки. Основою підходу є реалізація положень укладеної угоди про асоціацію між

Україною і ЄС, що покликана пришвидшити такі процеси в Україні, як: розвиток інноваційних галузей економіки, розширення співпраці з ЄС, гармонізація законодавства, залучення нових інвестицій, реформи у сфері державного управління та у сфері економіки;

– теоретико-методичний підхід до реалізації стартапів в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів, що визначає основні відмінності між двома інвестиційними платформами, а саме: за фазою інвестування: акселератор – розвиток від ранніх фаз до стадії зростання, бізнес-інкубатор – від ефективності до стадій зростання; за часовими рамками: акселератор – часові рамки 12–24 місяці, бізнес-інкубатор – часові рамки 3–4 місяці; за екосистемою: акселератор – доступ до місцевої екосистеми, галузеве ноу-хау через експертів та університетські зв’язки, легке наставництво; бізнес-інкубатор – інтенсивне наставництво, розширений доступ до мережевих експертів, не зосереджено на місцевій екосистемі; за доступом до фондів: акселератор – доступ спрощений, але є не основною метою, бізнес-інкубатор – доступ до інвесторів; за бізнес-моделлю: акселератор – оренда інфраструктури та надання послуг, бізнес-інкубатор – оренда інфраструктури та надання послуг;

– теоретико-концептуальні положення щодо розвитку інвестиційної платформи країни на основі визначення пріоритетності та актуалізації внутрішньої самоорганізації інвестиційних процесів в умовах відтоку капіталу та обмеження в доступі до зовнішніх інвестиційних ресурсів шляхом забезпечення ефективної взаємодії та ініціації інвестиційної активності університетів, влади, бізнесу, споживачів. Пропонована концептуалізація обґрунтовує новий вектор розуміння самоорганізації інвестиційних процесів як внутрішнього джерела країни для формування сталої інвестиційної платформи;

– механізм самоорганізації процесів залучення інвестицій на макроекономічному рівні, що надає змогу застосовувати нові моделі інвестування окремих галузей, а також сприяє збільшенню масштабів та

ефективності ведення бізнесу, підвищенню активності залучення мікроінвесторів. Емпірична апробація механізму на малому та середньому бізнесі довела його економічну цінність завдяки єдності зусиль і застосуванню сучасних елементів інвестиційних платформ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що теоретичні положення дисертації доведено до рівня методології й практичних рекомендацій щодо розвитку інвестиційних платформ в Україні. Науково-практичні результати дисертаційної роботи використано: Управлінням зовнішніх зносин та зовнішньоекономічних відносин Запорізької обласної державної адміністрації, де автором підтверджено науково-практичну цінність методологічних положень здійснення просторового аналізу інвестиційного ландшафту України (довідка № 02-01-13/0375 від 08.05.2019); Запорізькою обласною організацією товариства «Знання» України при проведенні лекцій для органів виконавчої влади, представників місцевого самоврядування, керівників економічних відділів підприємств, організацій Запорізької області, що надало змогу уточнити суть понятійно-категорійного апарату в частині: «інвестиційна платформа», «стратегія», «полівекторна стратегія» (довідка № 65-18 від 15.03.2018); ТОВ «Восток АВТОМИР» щодо використання інструменту підтримки прийняття інвестиційних рішень, заснованого на засобах і технологіях імітаційного моделювання, теорії інвестування та критичного мислення експерта (довідка № 32-85-18 від 11.10.2018); СК «Оранта-Січ», де пропозиції автора полягають в ідентифікації статусу індустріального парку (довідка № 2305/2017 від 23.05.2017); ТОВ «Компанія Прогрес», де автор пропонує використовувати теоретико-методичний підхід до реалізації стартапу в Україні (довідка № 2375 від 17.12.2018); теоретико-методологічні положення дослідження використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету при викладанні дисциплін: «Макроекономіка», «Національна економіка», «Інвестиційна діяльність», «Міжнародна інвестиційна діяльність» (довідка № 18-17 від 20.04.2017).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є результатом самостійних наукових досліджень здобувача, у ній викладено авторський підхід до вдосконалення функціонування та сприяння розвитку інвестиційних платформ у структурі національної економіки. Внесок автора в працях у співавторстві конкретизовано в списку опублікованих праць. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано тільки власні розробки автора. Матеріали та висновки кандидатської дисертації здобувача при підготовці докторської дисертації не використовувались.

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження доповідались та обговорювались на *міжнародних науково-практичних конференціях*: «Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation» (м. Каунас, 2016 р.); «Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2017» (м. Прага, 2017 р.); «Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України» (м. Київ, 2017 р.); «Наука и образование в современном мире» (м. Караганди, 2018 р.); «Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи» (м. Ужгород, 2018 р.); «Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України» (м. Кропивницький, 2018 р.); «Оцінка тенденцій та перспективних напрямків розвитку економіки» (м. Дніпро, 2018 р.); «Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку» (м. Маріуполь, 2018 р.); «Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів» (м. Маріуполь, 2018 р.); «Європейські перспективи сенсу життя» (м. Запоріжжя, 2018 р.); «Economy and Management: Modern Transformation in the Age of Globalization» (м. Клайпеда, 2018 р.); «Integration of Business Structures: Strategies and Technologi» (м. Тбілісі, 2018 р.); «Наука и образование в современном мире» (м. Караганди, 2019 р.); на *Інтернет-конференції*: «Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції» (м. Ірпінь, 2017 р.).

Публікації. Результати дослідження викладено в 41 науковій

публікації, з яких: 1 – одноосібна монографія, 2 – розділи в колективних монографіях, 23 – статті (з них 21 – у наукових фахових виданнях України, зокрема тих, які входять до міжнародних наукометричних баз даних, 1 – у зарубіжному виданні), 15 – матеріали конференцій.

Структура й обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п’яти розділів, висновків, списку використаних джерел (до першого розділу – 115 найменувань, до другого – 113 найменувань, до третього – 47 найменувань, до четвертого – 55 найменувань, до п’ятого – 58 найменувань), 12 додатків. Повний обсяг дисертації становить 503 сторінки, з яких: анотація – 17 сторінок, основний текст – 408 сторінок, список використаних джерел – 42 сторінки, додатки – 34 сторінки. Робота містить 36 таблиць, 91 рисунок.

.

РОЗІДЛ 1
ТЕОРЕТИЧНИЙ ТА МЕТОДОЛОГІЧНИЙ БАЗИС СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ

1.1. Понятійно-категоріальний апарат стратегічної розбудови та розвитку інвестиційної платформи

У сучасних умовах функціонування та розвитку бізнес-процесів аспекти залучення, просування та ефективного використання інвестицій набувають все більшої актуальності. Висока чутливість інвестиційних потоків до будь-яких змін у бізнес-середовищі зумовлює необхідність встановлення дієвого контролю за факторами збереження відповідного клімату та привабливості як з боку держави, так і з боку суб’єктів господарювання [37].

Сучасний стан державного регулювання інвестиційних процесів доводить недостатню спроможність задіяних інструментів забезпечити стабільність інвестиційних вливань в економіку країни, також негативний вплив мають наслідки гібридної війни, які примножуючи ризики, погіршують соціально-економічний стан України.

У свою чергу, діяльність суб’єктів господарювання на рівні “виживання”, недостатність їх самоорганізації, надмірне адміністративне навантаження на ведення бізнесу, не сприяють його конкурентоспроможності на ринках, що деструктивно впливає на інвестиційний клімат в країні. Таким чином, існуюча система залучення та управління інвестиційними потоками наразі неспроможна забезпечити стабільність їхніх надходжень та ефективність використання навіть у короткостроковому періоді [37].

У зв’язку з появою нових ефективних елементів впливу на інвестиційну діяльність – таких, як інвестиційна платформа, актуальним питанням постає визначення понятійно-категорійного апарату – “інвестиційна платформа”. Варто зауважити, що загальноприйнятого та закріпленого на законодавчому рівні терміну “інвестиційна платформа” не зустрічається в науковій літературі.

Особливої актуальності визначення та дослідження інвестиційної платформи набуває той факт, що переважна більшість організацій та корпорацій використовують он-лайн сервіси для прийняття інвестиційних рішень. Наприклад, близько 60% усіх операцій з роздрібними банківськими операціями виконуються в Інтернеті [42]. В Україні подібна тенденція набула популярності не так давно порівняно з зарубіжними країнами, а клієнти в Азії та США все частіше готові самостійно приймати деякі інвестиційні рішення й навіть обмінюватися ідеями в Інтернеті через соціальні медіа-платформи.

Розвиток технологій надає можливість новим компаніям вийти на ринок, використовуючи інноваційні, Інтернет-пропозиції, що відповідають цим вимогам, і кидають виклик традиційній моделі платних консультацій та особистих взаємодій. Наприклад, на ринку США дозволено новим компаніям розміщувати свої інвестиційні портфелі та стратегії в Інтернеті та порівнювати продуктивність за допомогою соціальних мереж та віртуальних спільнот.

У ході наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених терміни як “інвестиція”, “інвестиційна діяльність” та “платформа” були висвітлені такими вченими, як Г. Александер, Дж. Бэйли, І. Балабанов, І. Бланк, Б. Губський, Л. Гітман, М. Джонк, Дж. Розенберг, І. Липсиц, Д. Лук’яненко, Я. Мелкумов, О. Мозковий, Д. Норкотт, П. Рогожин, П. Самуельсон, О. Удалих, У. Шарпа, В. Шевчук, Д. Шнайдер та ін.

Зокрема, визначення терміна “інвестиція” у вітчизняній та зарубіжній літературі є дуже складною категорією, проте досліджуваною

багатьма вченими. Сучасний вимір економічної наукової літератури інтерпретує інвестиції, як процес вкладення капіталу з метою наступного його збільшення. Згідно з Законом України “Про інвестиційну діяльність”, термін інвестиція визначається, як всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об’єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект [81]. Із термінологічним визначенням поняття інвестиція, нерозривно пов’язано визначення терміну згідно з Законом України “Про інвестиційну діяльність”, “інвестиційна діяльність” – це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [81].

Тлумачення цієї категорії вимагає ширшого її розуміння, тому слід окреслити залучення капітальних інвестицій у реальному економічному секторі, при цьому, ставлячи завдання – надання певного сервісу чи виготовлення продукції, внаслідок реалізації яких буде відбуватися кругообіг інвестицій у межах підприємства, незалежно від задіяних інструментів інвестиційної діяльності. Цей процес визначається як кінцевий сервіс чи продукт, що має на меті зростання ціни капіталу, внаслідок чого визначається прибуток. Розглядаючи під кутом макроекономічної сутності інвестиційну діяльність, можна зазначити, що це – це розвиток майбутнього національної економіки.

Міру зношеності вартості основних засобів за рік визначає обсяг амортизаційних відрахувань за рік. Заміна основних засобів здійснюється за рахунок реальних інвестицій, якщо є присутній паритет між інвестиціями за рік усіх суб’єктів інвестиційної діяльності та загальним фондом амортизацій на всіх підприємствах країни, то цей процес називається відтворенням, однак в ситуації, коли інвестиції – начно більші фонду амортизацій, таку наявність компонентів називають розширеним відтворенням. Поганою ознакою для інвестицій є покриття інвестиціями всього лише певної частини амортизації основних фондів, даний процес має назву – “згортання економіки”.

Визначаючи сам термін “інвестиції”, слід зазначити, що в разі відсутності прибутку зникає сама сутність “інвестицій”, тому доречно визначити етапи інвестиційної діяльності та зміст терміна. Сам термін інвестиційна діяльність означає сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Також слід поділити інвестиційну діяльність на три етапи, де до першого етапу слід віднести трансформацію ресурсів у витрати, до другого етапу – вкладення, внаслідок якого відбувається приріст капітальної вартості, а останній етап – реалізуючи цілі інвестиційної діяльності, а саме: отримання прибутку внаслідок інвестування [81].

Перш за все, термін “інвестиції” має походження від латинського терміну “invest”, що має таке визначення “вкладати, одягати”. Розглядаючи більш ширше дане поняття, інвестиції – це капітал, що вклали з метою його збільшення або збереження, в незалежності від форми капіталу [63, с. 9]. Згідно з твердженнями вітчизняного вченого О. Удалих щодо терміна “інвестиція” – “інвестиції” – це капітал у всіх його формах, що вкладається в об’єкти виробничого та невиробничого призначення з метою забезпечення його збільшення в майбутньому, а також досягнення позаекономічних ефектів соціального й економічного характеру [92, с. 11].

Звертаючись до визначення У. Шарпа нобелівського лауреата з економіки у монографії “Інвестування”, термін інвестиція визначається – розлучення з грошима сьогодні, для того, щоб отримати більшу суму в майбутньому. Базисом інвестування є визначення часу та ризику, зокрема гроші треба буде віддавати відразу та в певній кількості, а винагорода виступає невідомою величиною [98]. Інші американські вчені, такі як Л. Гітман і М. Джонк у монографії “Основи інвестування” визначають термін “інвестиції” як засіб розміщення капіталу, який має забезпечити збереження або зростання суми капіталу [10]. Згідно зі словником “Инвестиции”, розробленого британським фахівцем Дж. Розенбергом, інвестиції визначаються як використання коштів для отримання ще

більших коштів, доходу або для досягнення приросту капіталу або для того й іншого одночасно [83].

Вітчизняні наковці В. Шевчук В. та П. Рогожин визначають інвестиції як термін, що має дві сутності: фінансову та економічну. Фінансове визначення терміну “інвестиції” – це всі види активів (коштів), що вкладаються в господарчу діяльність із метою отримання доходу. Економічне визначення інвестицій – це видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне переозброєння основного капіталу, а також на пов’язані з цим зміни оборотного капіталу, оскільки зміни у товарно-матеріальних запасах здебільшого залежать від руху видатків на основний капітал [100].

Згідно Oxford English Dictionary суть інвестицій має таке визначення – дія або процес інвестування грошей задля отримання прибутку. А також в наявності є такі варіанти тлумаченню терміна “інвестиції” в Oxford English Dictionary: 1) річ, яку потрібно купити, тому що в майбутньому вона буде коштовною або ж корисною; 2) дія, внаслідок якої було витрачено час, зусилля чи енергія до конкретного підприємства з метою отримання певного результату [107]. Трактування інвестицій як різних видів майнових та інтелектуальних цінностей, які вкладаються інвестором в об’єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку, такими вченими, як І. Липсиц, І. Балабанов, І. Бланк цане визначення “інвестиції” інтерпретується згідно з міжнародним підходом [3, с. 89; 4, с. 10].

Визначаюючи в широкому розумінні термін “інвестиції”, вчений В. Бочаров тлумачить його як вклад капіталу з метою його збільшення, однак збільшення капіталу повинно бути достатнім з метою нівеляції потреб інвестора у використанні власних коштів на власні потреби в поточному періоді, щоб забезпечити винагороду за ризик та повернути втрати від інфляції в майбутньому невизначеному періоді [6, с. 3]. За результатами тлумачення вченим В. Федоренко термін “інвестиції”

зазначається як витрати на будівництво нових заводів, на обладнання з тривалим терміном використання. Їм притаманні два головні фактори: норма чистого прибутку, яку підприємці розраховують отримати від витрат на інвестиції, і ставка відсотку [95, с. 210].

Суб'єктивне визначення інвестиціям надає вчений Норкотт Д., який визначає їх суть, як ризикове рішення надання коштів, що будуть використані в активах підприємства, та мають ознаки довгострокового результату [72]. Німецький вчений Шнайдер Д. висвітлює інвестиції під кутом отримання платежів, а саме підприємницької дії, що в певний час мотивує бути залученим до грошових потоків [114, с. 7–21]. Згідно тверджень лауреата Нобелівської премії П. Самуельсона, інвестиції – це дії що мають створювати реальний капітал, наприклад, як купівля ділянки землі, цінні папери або інші атрибути приватної власності [84].

Визначення сутності терміну "платформа" загалом трактується як повторне використання або можливість рівного доступу до загальних елементів, зокрема різних продуктів або ж системам виробництва. Сучасні дослідники в сфері економіки описують термін "платформа", як генерацію або комплекс нових продуктів для конкретних фірм. В наукових роботах Колеурайт та Кларк (1992 р.) згадується термін "платформа продуктів", яким описуються нові продукти, що задовольняють потреби ключової групи клієнтів. Надалі термін "платформа" набуває подальшого розкриття в наукових дослідженнях. Зокрема Когут і Кулатілака (1994 р.) зосереджують свої дослідження на терміні "платформа інвестицій", Кім і Когут (1996 р.) виокремлюють даний термін, як "платформа технологій".

Сучасні науковці інтерпретують термін "платформа" як точку контроля для індустрії. Зростання конкуренції між платформами є рушійною силою для підйому індустрії на рівень вище. Бреснахан і Грінштейн (1999 р.) розробили теорію, що трактує сутність розвитку комп'ютерної індустрії, що концентруються навколо домінуючих платформ, зокрема, коли посилюється конкуренція.

Варто відзначити дослідження таких компаній, які певний час конкурували між собою, як Microsoft та Netscape, продемонстрували різні походи в консолідації зусиль навколо внутрішніх програмних платформ, на яких працювали люди. “Промислові економісти” такі, як Роше і Тіроль (2003 р.), термін “платформа” характеризують – як продукт, сервіс, фірма чи сервіс, що посередником транзакцій між двома або більше групами [106].

Європейська комісія надає наступне визначення терміну онлайн платформи – це здійснення операцій на двох (багатьох) ринках, які користуються мережею Інтернет, щоб забезпечити взаємодію між двома або більше групами, що діють незалежно, але є взаємозалежними групами в генерації цінностей [105]. Згідно з думкою Європейської комісії “платформа” буде цифровим посередником, що відповідає попиту та пропозиції на товари, послуги або інформацію, як частина грошової або немонетарної операція / обміну. Крім того, передбачається, що групи користувачів є “взаємозалежними” в межах імплементації певної функціональної взаємодії між суб’єктами цієї платформи.

Також існує три основні напрямки в економічній літературі, які тлумачать загальне визначення платформам. Згідно визначенню вчених Ж. Роше та Ж. Тірол (2006 р.), які вивчають платіжні системи, багатокомплексні платформи – це обсяг операцій, що полягає в діях бізнесу, зокрема бізнес робить свій внесок у загальний прибуток, встановлюючи різний доступ та можливості користування гонорарами між групами користувачів даного внеску.

Учені Д. Еванс і Р. Шмальензі (2007 р.) зазначають, що багатокомплексні платформи – це а) два або більше груп покупців; б) комусь хтось потрібен певним шляхом; в) але хто не може отримати цінність від обопільного використання власних сил; г) покладання на платформу створення цінностей, але котрі не могли б існувати, в разі її відсутності. Згідно з К. Райт (2015 р.), існують дві основні вимоги, які

характеризують багатокомплексні платформи: а) платформа повинна допускати два або більше сторін безпосередньо до взаємодії; б) і кожна сторона повинна бути якось афілійованою з платформою. Точніше, безпосередньо мати взаємодію, наприклад, дві сторони, що здійснюють операції через платформу, зберігають контроль над умовами транзакція. Ці твердження проілюстровані на рис. 1, що відображає сутність всіх трьох трактувань [109, с. 13].

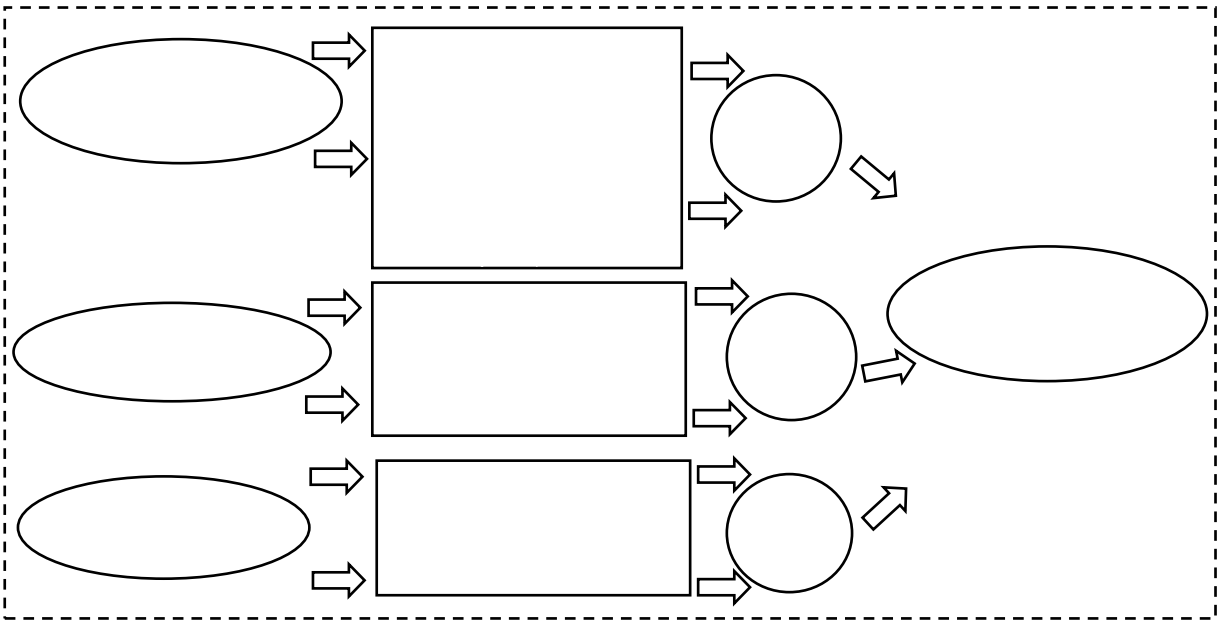

Рис. 1.1. Визначення багатокомплексних платформ (*удосконалено автором на основі [109, с. 14]*)

Різноманітність онлайн-платформ з позиції виду діяльності, секторів економіки, бізнес-моделей і розміру вражає. Платформи коливаються від невеликих веб-сайтів з локальним охопленням аудиторії до світових компаній, що генерують мільярдні доходів. Вони пропонують різноманітні послуги – такі, як пошукові системи в Інтернеті (Google, Yahoo, Bing), онлайн-ринок (eBay, Booking.com, Asos, Allegro, AMAZON), платформи для обміну відео (наприклад, Dailymotion, Vimeo, YouTube), музичні та відеоплатформи (наприклад, Deezer, Spotify, Netflix, Canal Play), соціальні

мережі (наприклад, Facebook, Twitter), платформи для економії грошей (AirBnB, Uber, BlaBlaCar, Ulule, Crowdcube), онлайн-ігри (Steam) тощо [109, с. 12].

FCA визначає термін “платформа” як сервіс, що виконує такі функції – організації, захисту, керування інвестиціями та розподіл дрібних інвестиційних продуктів, які пропонуються малим клієнтам (інвесторам). Платформи можуть полегшити життя споживачам (інвесторам) та управління їх грошима (фінансовими ресурсами), внаслідок конкурування, для забезпечення доступу до інвестиційних продуктів, зокрема до інформації, інструментів та інструкції, інформуючи про інвестиційні рішення інвестора – шляхи вдосконалення свого інвестиційного портфелю. Споживачі отримають додаткову користь, а саме платформи, які пропонують свої інвестиційні рішення, мають на меті те, щоб цими рішеннями користувались споживачі, які мають свої запити на них [42; 113].

Згідно з тлумаченням впливової економічної газети “The Telegraph” інвестиційні платформи надають можливість купувати та продавати акції та працювати з фондами, а також переглядати всі свої активи в одному місці. Користувач інвестиційної платформи може використовувати комп’ютер або смартфон для роботи на платформі. Для роботи з платформою не потрібен маклер для купівлі акцій на платформі, та ціни – доступні в реальному часі [42].

Таким чином, слід визначити термін “*інвестиційна платформа*” на основі дослідженого теоретичного матеріалу – це електронний інструмент інвестиційної діяльності, що ставить на меті задовольнити потреби інвестора в проектах та сам проект в надходженні інвестицій, однак при виконанні певних інвестиційних умов як для інвестора, так і для проекту.

На основі вищевикладеного матеріалу, на рис. 1.2 надано теоретичний підхід до визначення сутності понятійного конструкту “інвестиційна платформа”.

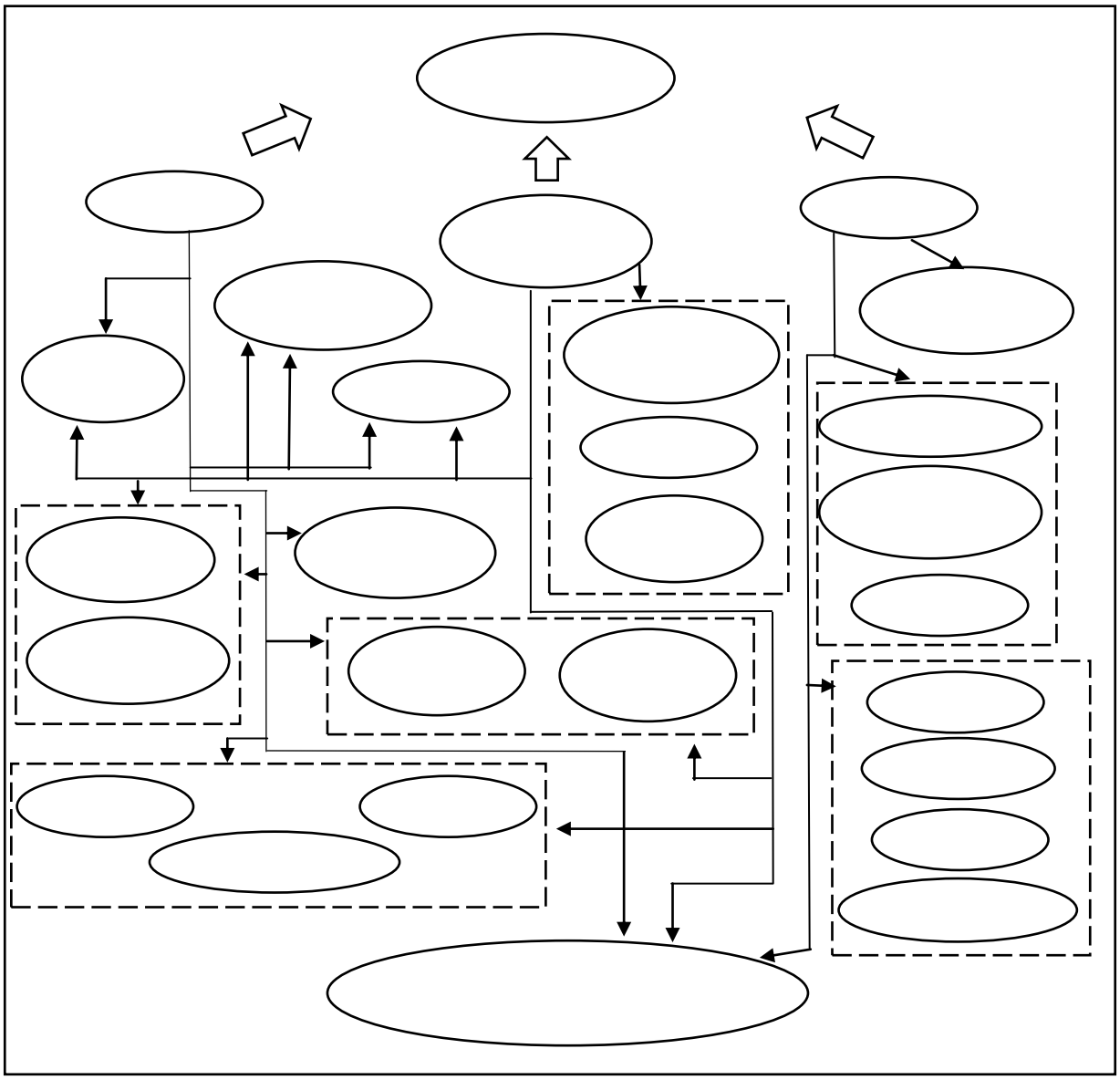

Рис. 1.2. Теоретичний підхід до визначення сутності понятійно-категоріального апарату – “інвестиційна платформа” (*розроблено автором*)

На основі сформованої схеми визначення понятійного конструкту – “інвестиційна платформа”, що була створена на основі вище викладеного матеріалу, слід підкреслити те, що вона постає перед інвесторами, в першу чергу, як засіб пришвидшення імплементації своїх інвестицій в проект, завдяки впроваджених правил на самій платформі

Таким чином, на основі досліджуваного матеріалу визначено сутність понятійного конструкту “інвестиційна платформа”, в результаті якого було виокремлено інвестиції, як категорію, що створює прибуток або

має на меті одержання додаткового доходу як наслідок впливу на економічний сектор, модернізацію, збільшення вартості капіталу, що відображаються в сумі вкладеного капіталу або у прирості функціонуючого капіталу, результатом інвестування на макрорівні є зростання національної економіки. Загалом, пов'язані терміни "інвестиційна діяльність" з "інвестиціями" на основі дослідженого матеріалу, слід охарактеризувати, як процес, що забезпечує збільшення капіталу за рахунок матеріальних та нематеріальних вкладень в певний проект [42].

Другим блоком понятійно-категорійного апарату стало визначення терміну "платформа" як можливість інвестора забезпечити збільшення капіталу від вкладень в проект, маючи такі форми підтримки, як забезпечення захисту інвестицій, контроль виконання проекту, дотримання взаємозалежності між проектом та інвестором, що спонукає до зацікавленості обох сторін.

Як перспективна альтернатива, інвестиційна платформа може виступити в ролі організаційно-економічного базису мобілізації, просування, координації та розподілу інвестиційних потоків, формуючи тим самим державно-приватний ринок інвестиційного капіталу та широку лінійку інвестиційних товарів та послуг.

У цьому контексті пропонується використовувати наступну семантичну модель для інтерпретації суті категорії:

$$< \text{інвестиційна платформа} > \in \begin{cases} < \text{інвестиції} > \\ < \text{платформа} > \end{cases}, \qquad (1)$$

де "інвестиції" виступають як вкладення капіталу, *k*, на період *t* з метою отримання вигоди (прибутку), *p* [52], а "платформа" – програма дій, система поглядів, вимог зацікавлених сторін [1]. Крім того, інвестування як механізм, а платформа як базис в сукупності формують нові властивості

системи – інвестиційної платформи, мультиплікативний ефект яких забезпечує формування інвестиційно-привабливого середовища в Україні та просування бренду країни за кордоном. Таким чином, інвестиційна платформа виступає сукупністю програм дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, забезпечуючи їх мобільність та диверсифікацію у просторі та часі з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг.

Інвестиційному ринку капіталів притаманні характеристики ринку капіталів, який визначається попитом та пропозицією на довгострокові та середньострокові інвестиції, тоді як ринок інвестиційних товарів та послуг організовує процес купівлі та продажу інвестиційних товарів, послуг, інструментів в межах здійснення політики інвестування.

Мобільність інвестиційних потоків як прерогатива інвестиційних платформ, визначається у вертикально-горизонтальному просторі, чим забезпечується пріоритетний розподіл інвестицій та координацію і контроль з боку учасників процесів. Складним питанням у забезпечення мобільності інвестицій залишається формування кола “розпорядників інвестиційних коштів” та мережі супроводу та просування інвестицій в економіці країни [37].

Так, фондовий механізм управління інвестиційними потоками базується на функціонуванні Фонду державного регіонального розвитку, за яким передбачено розподіл 1% коштів загального фонду державного бюджету між замовниками інвестиційних коштів відповідно до законодавчо встановлених критеріїв та положень діючих стратегічних документів.

Крім того, фінансовий механізм управління державними інвестиціями забезпечує замовників інвестиційних коштів через Міністерство економічного розвитку та торгівлі за рахунок коштів державних капітальних вкладень, при цьому відібрані ним проекти, а також планові обсяги та прогнозні показники капітальних вкладень на такі за плановим два бюджетні періоди, що надаються Міністерством фінансів

України, приймаються Міжвідомчою комісією для прийняття рішення щодо включення проектів відповідно до затверджених критеріїв та діючих стратегічних документів [37].

Проте, простежується розпорошеність функцій між дорадчими органами окремих інститутів, не є актуальною відповідність критеріїв розподілу коштів положенням макроекономічних стратегічних документів, які приймаються на довгостроковий період та не можуть враховувати зміни поточної ситуації в країні, бути гнучкими, що зумовлює неефективне використання коштів, сформованих за рахунок бюджету країни на цілі інвестування, яке також підтверджується неповним освоєнням інвестиційних коштів [37].

Труднощі у встановленні практичного взаємозв'язку між інвесторами та інвестиційними продуктами обумовили доцільність впровадження додаткового інституту – Офіс із залучення та підтримки інвестицій, принцип дії якого полягає у формуванні "єдиного вікна" для всіх учасників на всіх рівнях і етапах інвестування в Україні [37].

Зазначене зумовлює актуальність та своєчасність формування та розвитку інвестиційних платформ в Україні, структура та цілеспрямованість діяльності яких цілком відповідатиме особливостям національної економіки та вимогам до формування сприятливого інвестиційного середовища в державі ззовні, стабільно функціонуючого в довгостроковій перспективі.

Внаслідок розвитку соціально-економічних відносин в рамках національної економіки та динамічним розвитком інформаційних технологій, виникла потреба визначити класифікацію та можливості інвестиційної діяльності за рахунок нових інвестиційних інструментів, а саме – інвестиційні платформи. Тому наразі головним питанням є класифікація інвестиційних платформ, що базується на дослідженні багатьох вітчизняних та закордонних вчених [43].

Участь інформаційних технологій в економічних відносинах підкреслили в своїх дослідженнях такі вчені, як С. Бульба, О. Бавико,

А. Гриценко, Є. Говорун, Т. Дзякун, Г. Жаворонкова, А. Литвин, Л. Марчук, В. Плескач, Д. Русак та ін. Роль інвестицій та вплив інформаційних технологій на інвестиції висвітлили у своїх наукових публікаціях А. Даніліна, А. Слюсаренко, С. Крисанов, О. Сазонець, О. Шипунова, Є. Мосіна, С. Редькіна та ін.

Однак питання щодо класифікації інвестиційних платформ та їхнього рівня впливу на інвестиційну діяльність і розвиток національної економіки ще недостатньо досліджені. Тому надання класифікації інвестиційним платформам як одного з інвестиційного інструменту інформаційних технологій за різними ознаками є актуальним на цей час.

Одним з рушійних інструментів із залучення інвестицій стали інвестиційні платформи, що являють собою онлайн маркет – розміщення самого суб'єкта інвестицій та інвестора, який може вкласти певні матеріальні або нематеріальні цінності в сам суб'єкт інвестицій [43].

Хоча інвестування в проекти за допомогою інвестиційних платформ для України є новим шляхом, проте має всі перспективи стати одним з головних джерел залучення інвестицій. Слід підкреслити, що раніше інвестори використовували такі комунікаційні засоби, як телефонні станції. Наразі перед інвесторами постають різнопланові інвестиційні платформи, які можна характеризувати як комплексні системи, що надають можливість здійснювати інвестиційну діяльність.

Як було зазначено вище, інвестиційна платформа є інструментом в інвестиційній діяльності, тому і класифікація інвестиційних платформ повинна бути тотожною до самої інвестиційної діяльності. Таким чином, надаючи класифікацію інвестиційним платформам, як одного з вагомих інструментів залучення інвестицій, слід зазначити, що інвестиційні платформи можуть бути адаптованими під такі види інвестицій: посівне фінансування (Seed Capital, SC); власні кошти; приватні інвестори; кредити; венчурне інвестування (VC); акціонерний капітал; стратегічне інвестування [32]. Інвестиційні платформи є відносно новим інструментом

залучення інвестицій, тому слід більш ширше розкрити класифікації інвестиційної платформи:

1) інвестиційна платформа (посівне фінансування) – перш за все це інвестиції в розмірі 150–200 тис. дол. США. Інвестиціями даного роду діяльності займаються спільноти приватних інвесторів і невеликі венчурні фонди, де основним завданням є запуск проекту з великим потенціалом, котрий має вже прототип проекту;

2) інвестиційна платформа (власні кошти) – характерна своїми мікро інвестиціями; зокрема дану платформу слід охарактеризувати, як внутрішню платформу із залучення коштів компанії в проекти своїх відділів чи співробітників;

3) інвестиційна платформа (кредити) – отримання коштів під заставу та повернення грошей з процентами; прискорення надання коштів може посприяти наявність гаранту, що поверне кошти;

4) інвестиційна платформа (акціонерний капітал) – публічне розміщення акцій компанії, так зване IPO (Initial Public Offering). Даний вид інвестиційної діяльності, який імплементує інвестиційна платформа, відноситься до великих компаній, що мають міцну позицію на ринку та мають меті залучити великі інвестиції, шляхом часткової втрати контролю компанією власниками даної компанії;

5) інвестиційна платформа (стратегічне інвестування) – отримання інвестицій за рахунок придбання частки компанії інвестором, що також надає консультативну допомогу щодо поставленої мети, заради чого було залучено ці інвестиції;

6) інвестиційна платформа (приватні інвестори) – загалом характеризується наявністю приватних інвесторів, які мають вільні кошти, що направляються в проекти початківців з високим ступенм ризику. При цьому прийняття рішення щодо інвестування характеризується швидкістю;

7) інвестиційна платформа (венчурне інвестування) – налагоджені комунікації інвесторів з потенційними партнерами чи покупцями, щодо

інвестованого проекту, який має характерні риси молодої компанії, натомість в майбутньому венчурному інвестору надається право суттєво впливати на хід подій в компанії, зокрема, в економічних питаннях [32].

Наступний момент – класифікація інвестиційних платформ за рівнем розвитку, який умовно можна поділити на: 1) рівень продуктивності (низький, середній, високий) – обсяг послуг за менші гроші; 2) рівень ефективності (низький, середній, високий) – оптимізація бізнес-процесів; 3) рівень інновацій (низький, середній, високий) – диференціація проектів, для ширшого залучення інвестицій. Оцінка складових інвестиційних платформ повинна надаватися в ході експертного аналізу [17; 29].

Ототожнюючи інвестиційні платформи до інвестиційної діяльності, слід окреслити таку класифікацію інвестиційних платформ за рівнем наявних ризиків: 1) технологічні ризики – можливість інтеграції системи внаслідок економічного зростання та зміцнення економічних відносин; 2) фінансові ризики – бізнес-показники, що мають ризики не виправдати інвестицію в проект інвестиційні платформи, оскільки інвестиційний інструмент не зможе застрахувати в цій ситуації; 3) ділові ризики – відсутність гнучкості, зокрема реагування на швидкоплинні економічні процеси національної економіки; 4) юридичний ризик – можуть виникнути проблеми в межах нормативно-правової бази України.

Також слід класифікувати інвестиційні платформи за базисними ознаками інвестицій: 1) приналежністю до активів (інвестиції в матеріальні чи нематеріальні активи; 2) залежно від предмета (грошові та негрошові); 3) залежно від форми власності інвестиції можуть бути державними, комунальними, приватними; 4) залежно від державної належності інвестора традиційно розрізняють вітчизняні (національні) та іноземні інвестиції [14; 79; 86].

Однак потрібно зауважити, що інвестиційні платформи, можуть сприяти комунікації різних видів інвестиційної діяльності, зокрема, це стосується тих, що виконують роль інструмента в венчурному

інвестування та можуть сприяти на певних етапах інвестуванню: 1) зародження венчурного підприємства; 2) розширення та розвиток венчурного виробництва; 3) різке розширення обсягу венчурного виробництва і збуту; 4) переведення венчура в статус відкритого акціонерного товариства; 5) вихід венчура з венчурного процесу [22].

Але не слід забувати про те, що класифікація інвестиційних платформ є залежною також від рівня розвитку інформаційних технологій в економічних процесах – тому слід підкреслити основні фактори, які вплинули на класифікацію інвестиційних платформ як інструмента інвестиційної діяльності:

1) по-перше – це інтеграція глобальної мережі Інтернет, як віртуального середовища для економічних процесів, зокрема інвестиційної діяльності, як пріоритетного напрямку в сфері інформаційних технологій; імплементація нового середовища для формування інвестиційних інструментів включаючи інвестиційні платформи;

2) по-друге – зміна можливостей самого поняття конкуренції за рахунок віртуального середовища Інтернет, в тому числі прийняття участі в інвестиційній діяльності. Цей парадокс також відомий як “парадокс Нейсбітта”: “Чим вищий рівень глобалізації економіки – тим сильніші її дрібні учасники” [111]. Парадокс Нейсбітта полягає в тому, що в умовах сучасного розвинутого Інтернету економічне середовище постає перед нами як екосистема рівних можливостей, коли малий інвестор може стати крупним акціонером, великий інвестор має ризики нівелювати свої можливості та повинен персоналізувати свій сервіс чи продукт, тобто діяти, як мала компанія;

3) по-третє – зміна структури екосистеми національної економіки в рамках віртуального середовища надала активні інструменти для комунікації, наприклад, як соціальні мережі. Всі аспекти сучасного життя людини починаючи соціальними елементами і закінчуючи економічними, надали можливість активно впливати на інвестиційне середовище національної економіки, з рахунок нових інвестиційних інструментів, враховуючи

інвестиційні платформи. Також внаслідок виникнення соціальних мереж, що діють на основі феномену “граудсвелл” (від англ. groundswell – масовий ентузіазм, суспільна підтримка) – соціальний тренд, включає в себе обхід та трансформацію традиційних інститутів [2; 111].

Внаслідок динамічного розвитку соціально-економічних відносин та активної участі людей в віртуальному середовищі Інтернет, виникло таке поняття як “краудфандинг” (укр. “спільнокошт”, від англ. crowdfunding, crowd – “натовп”, funding – “фінансування”) формувався під впливом концепцій мікро фінансування [110] – через появу великої кількості інвестиційних платформ такого формату.

Тому доцільно класифікувати інвестиційні платформи в рамках краудфандінгових платформ як специфічний, але дієвий вид інвестування:

1) краудфандингова платформа (із відсутністю винагороди) – надання благодійних коштів є добровільними актами, з відсутністю будь яких зобов’язань, загалом дання модель використовується в соціальних, політичних та медичних проектах;

2) краудфандингова платформа (із нефінансовою винагородою) – є найбільш представленою в мережі Інтернет видом краудфандінгових платформ, що має нефінансову винагороду у відповідь підтримки інвестора;

3) краудфандингова платформа (з фінансовою винагородою) або ж платформа краудінвестингу – отримання інвестором в наслідок своїх інвестицій фінансової нагороди, в свою чергу, краудінвестингові платформи слід поділити на: а) модель роялті – в основи схему лягає принцип нефінансової винагороди, однак інвестор також отримувати частку від доходів або прибутку проекту, який фінансує; б) народне кредитування виступає лідером по залученню інвестицій, його особливість полягає в більш високі прибутках для інвесторів та низьким тарифам і зручності отримання кредиту для проектів. Головною характеристикою даної форми краудінвестингу є чіткий графік повернення позикового капіталу інвесторам; в) акціонерний краудфандинг є найбільш суперечливим видом інвестиційної платформи,

внаслідок чого інвестор отримує частку проекту, однак реалізація даного краудінвестінгу зачіпає нормативно-правову базу [77].

На рисунку 1.3 подано класифікацію інвестиційних платформ.

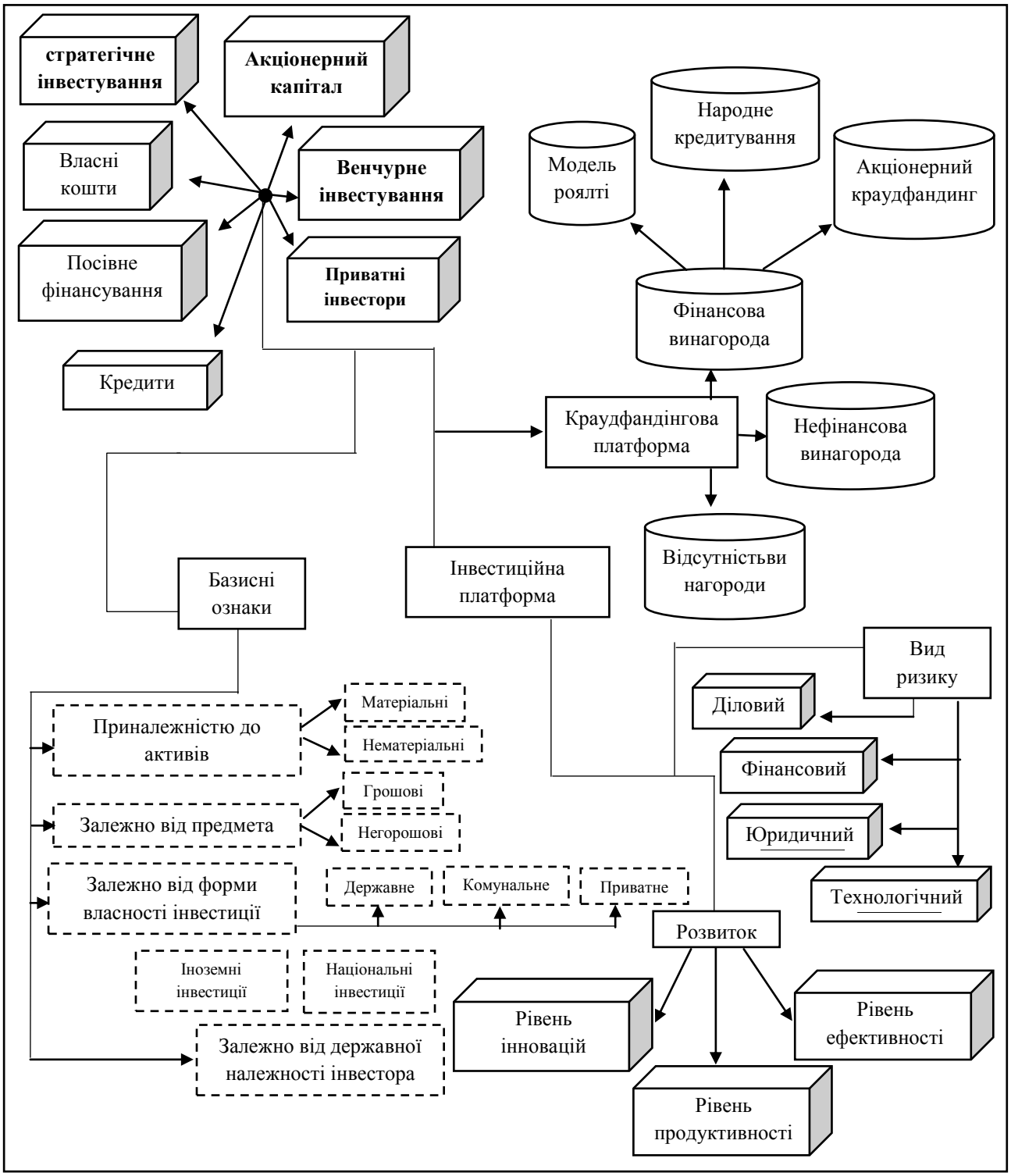

Рис. 1.3. Класифікації інвестиційних платформ

Джерело: *скомпоновано автором*

Таким чином, на основі вищевикладеного матеріалу, щодо класифікації інвестиційних платформ як одного з дієвих інструментів інвестиційної діяльності в межах віртуального простору Інтернет, зокрема необхідно скомпонувати схему класифікації інвестиційних платформ в умовах розвитку сучасної національної економіки (рис. 1.3).

Виходячи з наповнення наданої схеми класифікації інвестиційних платформ, слід підкреслити, що на цей час вони стають осередком динамічного зростання інвестованих проектів [43].

Інвестиційні платформи надають можливість інвестору напряму знаходити комунікацію з людиною, що надала проект. А також не слід забувати, що поява інвестиційних платформ в національній економіці також постає одним з каталізаторів динамічного зростання економіки України.

Класифікація інвестиційних платформ сприятиме при виборі, який інструмент використовувати в інвестиційній діяльності. Варто зауважити що розвиток соціально-економічних відносин та інформаційних технологій стало головним аспектом, що впливає на інструментарій інвестиційної діяльності в межах національної економіки.

Наразі різновиди інвестиційних платформ постають перед інвестором великим онлайн маркетом проектів, що можуть мати при собі додаткові бонуси у вигляді оцінки проектів та супроводження інвестицій.

Таким чином, поява такого нового інструмента інвестиційної діяльності в національній економіці, як інвестиційні платформи, зі зростанням технологій, посприяла пришвидшенню притоку інвестицій в національну економіку, але в той же час інвестиційна платформа є лише інвестиційним інструментом з певним полем обмежень та дозволів, яка надає можливості, а самі дії інвесторів та суб’єктів інвестування є незалежними.

1.2. Теоретичні положення імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки

Розглянемо теоретичні положення формування інвестиційної екосистеми національної економіки. Екосистема національної економіки є компонентом, що впливає на рівень зацікавленості інвесторів здійснювати інвестиційну діяльність. Тоді, як інвестиційна платформа постає перед інвесторами як частина інвестиційної діяльності й екосистеми національної економіки.

Особливості інвестиційного середовища в наукових публікаціях зазначили такі вчені: В. Беседін, О. Музиченко, Т. Майорова, І. Сазонець, В. Федорова, Б. Райзберг, С. Тесля, Н. Савчук та ін. Згідно з твердженнями вченого Теслі С., інвестиційне середовище в Україні має дві сторони, з однієї сторони, вплив на інвестиційне середовище здійснює регуляторна політика, а з іншого – розвиненість інфраструктури національної економіки.

Внаслідок специфічних особливостей кожної країни, зокрема, географічні умови, кліматичні, людський ресурс, виділяють основні галузі в яких може бути задіяна та використана інвестиційна платформа для більшого ефекту від інвестиційного портфелю інвестора. На функціонування інвестиційної платформи в рамках національної економіки можуть впливати наступні економічні сили, зокрема експортно-імпортні відносини, кількість фінансових структур, рівень зайнятості населення. Однак наявність інвестиційних ризиків, таких як неефективність регуляторних дій в різних сферах національної економіки, може повністю нівелювати потенціал використання інвестиційних платформ в екосистемі національної економіки [18; 38].

Визначаючи основні чинники екосистеми національної економіки, що впливають на формування інвестиційної діяльності, слід виділити наступні групи:

1) законодавча: стабільність законодавчої бази, щодо інвестиційної діяльності, додержання міжнародних угод, щодо розгортання інвестиційної діяльності, непохитність державних інституцій вести свою діяльність, згідно законодавства;

2) економічна: економічний стан держави, зокрема (піднесення, спад, стагнація), волатильність цін на товари, ресурси та послуги, регуляторний вплив на експортно-імпортні операції, стан національної валюти, рівень інфляційних очікувань, наявність кваліфікованої робочої сили, інформаційне середовище;

3) суспільно-соціальні чинники: менталітет населення, рівень взаєморозуміння серед населення, національна самосвідомість [57].

Особливу увагу слід приділити увагу Закону України “Про інвестиційну діяльність”, тому що даний закон не передбачає імплементації терміна “інвестиційна політика”. Однак при використанні даного закону треба керуватися таким терміном, як “державне регулювання інвестиційної діяльності”. А також державний нагляд за інвестиційною діяльністю здійснюється для досягнення соціального, економічного та технічного розвитку держави, але рівень підтримки держави в інвестиційній діяльності обмежується державними та місцевими бюджетами, інвестиційна платформа в разі даної ситуації зможе посприяти пришвидшенню імплементації державних проектів, шляхом пришвидшення бюрократичної роботи. В першу чергу, регулятор включає до своїх функції управління державними інвестиціями та сприяння і контроль за всіма учасниками та інвесторами інвестиційної діяльності [81].

Україна має потужний потенціал для інвестиційної діяльності, цьому слугують певні елементи екосистеми національної економіки:

1) географічне положення – є центром транспортних шляхів;

2) природні надра держави – їх слід виокремити у три види: мінеральні, земельні й рекреаційні;

3) наявність промислового виробництва;

4) кваліфікованість робочої сили;

5) сервісний та продуктовий ринок, ще не сформований;

6) ненасичений попит населення, що є вельми привабливим для виготовлення та продажу продукції в рамках національних кордонів.

Однак для розгортання інвестиційних платформ та їхньому позитивному впливу на національну економіку повинно бути вирішено низку питань за наявності кризових питань, а саме:

1) нестабільність законодавства та економічна ситуація;

2) залежність від зовнішньоекономічних факторів;

3) відсутність повної інформації про інвестиційній проекти;

4) притаманна невизначеність для інвестиційної діяльності на теренах національної економіки [59; 103].

Аналізуючи вищезазначене, слід сказати, що інвестиційна діяльність є запорукою зростання національної економіки. Недостатній обсяг інвестицій в національну економіку призведе до технологічного та економічного відставання держави, тому використання інвестиційних платформ є одним з варіантів пришвидшення інвестицій в національну економіку. Ключовим моментом повинно стати збільшення державної підтримки, надаючи правове поле, в межах якого можливо використовувати нові компоненти інвестиційної діяльності.

Становлення екосистеми національної економіки стає одним з головних питань для розвитку інвестиційної діяльності, зокрема інтеграція інвестиційних платформ. Внаслідок розвитку соціально-економічних та соціально-політичних відносин запити щодо інвестиційних можливостей постійно змінюються. Інтеграція інвестиційної платформи в екосистему національної економіки незалежно від розмірів, рівня взаємодії з інвестором є одним з питань, які треба вирішити в межах імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки [34].

Питання щодо компонентів екосистеми національної економіки було окреслено в наукових працях вчених Я. Белінської, І. Бланк, О. Єгорова, Д. Ляпіна, Н. Мєдвєдкової, А. Павлюк та ін. Компоненти екосистеми національної економіки як інвестиційний клімат і чинники його формування дослідили в наукових роботах О. Баранівський, С. Гуткевич, О. Дація, Б. Данилишин, І. Крупка, А. Пересада, М. Корецький та ін. Але питання імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки є недостатньо вивченим, що й зумовлює актуальність проблеми.

Розвиток національної економіки вимагає нових підходів до інвестиційної діяльності, зокрема впровадження нових компонентів, що могли б пришвидшити та підвищити ефективність безпосередньо інвестиційного процесу. Одним з таких компонентів є інвестиційна платформа. Динамічне зростання можливостей екосистеми національної економіки – це перший крок до нормалізації інвестиційного клімату, для імплементації нових компонентів інвестиційної діяльності. Загалом термін “екосистема національної економіки” – це сукупність законодавчих, суспільно-економічних та суспільно-політичних факторів, що формує національну економічну систему, з можливістю інтеграції нових компонентів для збільшення її ефективності.

У національній економіці України переважають несприятливі фактори, що формують інвестиційне середовище, зокрема негативно впливають на імплементацію інвестиційних платформ:

1) нормативно-правове поле щодо регулювання інвестиційної діяльності внаслідок появи нових форм комунікації між суб’єктом та об’єктом інвестицій та способів інвестування;

2) наявність бюрократизації в інвестиційні діяльності в незалежності від характеру інвестицій;

3) відсутність фактичного виконання державними органами влади захисту інтелектуальної власності;

4) завуальованість митної системи;

5) низький поріг використання сучасних фінансових інструментів;

6) низький рівень розвитку корпоративна культури [93].

Характеризуючи екосистему національної економіки щодо інвестиційного клімату, як одного з елементів імплементації інвестиційної платформи, то її слід досліджувати як на макро-, так і на мікрорівні. Макроекономічне середовище відіграє значну роль в імплементації нових технологій та впливу на інвестиційну діяльність в межах національної економіки, оскільки основні чинники є економічні, інституційні, політичні та міжнародні, що здатні вплинути на прогрес чи регрес навколо імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки. Мікроекономічне середовище є відображенням стану галузей, окремих регіонів, які відіграють певну роль у виборі інвестиційної платформи на основі економічних, соціальних, законодавчих та політичних показниках [18; 44; 45].

Однак не слід забувати сутність категорії “інвестиційні ресурси”, тому як вона виступає також елементом функціонування інвестиційної платформи в рамках екосистеми національної економіки. До інвестиційних ресурсів потрібно віднести:

1) фінансові ресурси;

2) матеріальні ресурси;

3) трудові ресурси;

4) інтелектуальні та нематеріальні ресурси.

Трансформація можливостей є головним чинником інвестиційних ресурсів при їхньому використанні в інвестиційній платформі. Збільшення інвестиційного потенціалу за рахунок інвестиційної платформи, як компонента посередника, повинно стати головною прерогативою при імплементації різних видів інвестиційних платформ в екосистему національної економіки [69].

На нашу думку, інвестиційні платформи повинні дотримуватися релевантних дій згідно законодавчих норм, але економічна діяльність

повинна бути незалежною. Згідно досліджень керуючого партнеру інвестиційної компанії Capital Times Е. Наймана, монетарна політика НБУ стала незрозумілою, внаслідок чого підвищилась девальвація гривні – “українські громадяни не поспішають перетворювати свої значні заощадження на приватні інвестиції”. Цей приклад був приведений для того, щоб зрозуміти, що інвестиційні платформи повинні стати осередком можливостей для інвесторів та захистити від кризових явищ, проте вони повинні функціонувати в рамках чинного законодавства України [70].

При взаємодії інвестиційних платформ з екосистемою національної економіки платформи повинні керуватися такими методами оцінювання інвестиційних характеристик:

1) оцінка окремих інвестиційних характеристик; 2) оцінка узагальнювальних (інтегральних) інвестиційних характеристик. Дані методи представляють собою, як якісну оцінку інвестиційних характеристик, так і кількісну характеристику. Однією з найпоширеніших методик у вітчизняній економіці є оцінка інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості регіонів на підставі узагальнення таких даних:

1) наявність екологічного, інвестиційного, політичного, кредитного, комерційного, валютного ризиків (10%);

2) рівень розвитку інвестиційної інфраструктури (15%);

3) демографічна характеристика регіону (15%);

4) рівень розвитку економіки регіону (35%);

5) рівень розвитку ринкових відносин та ринкової інфраструктури (25%) [34; 96].

Найактуальнішим прикладом інвестиційного клімату, як одного з ключових компонентів екосистеми національної економіки, приведено у світовому інвестиційному звіті за 2015 рік щодо інвестицій в національну економіку з 2008 – 2014 року. Порівняння було проведено з державами, що входять до групи держав з перехідною економікою – такими, як: Білорусія, Казахстан, Азербайджан та Україна (рис. 1.4 та рис. 1.5).

Рис. 1.4. Порівняння обсягів інвестицій за джерелом ПІІ

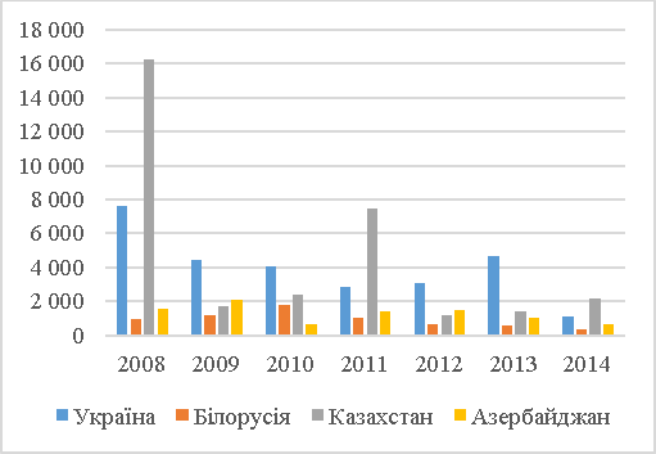

Рис. 1.5. Порівняння обсягів місцем призначення ПІІ

Джерело: сформовано за даними [115]

Наявність геополітичних ризиків та регіональних конфліктів значно впливають на потоки прямих іноземних інвестицій в Україну. Прямі іноземні інвестиції в Україну скоротились на 91%, до 410 млн дол. США – даний показник є найнижчим за останні 15 років – головним чинником стало зняття капіталу російськими інвесторами, та інвестори, що мають представництва на Кіпрі (частково причетні до капіталу Російської Федерації та України). Тому необхідно розуміти, які можливості та інструментарій використати в інвестиційній платформі для залучення іноземних та місцевих інвестицій в національну економіку.

Розуміючи неоднорідність інвестиційного клімату в країні, слід виділити групи факторів: 1) інституційні: наявність стабільності в зовнішніх і внутрішніх політичних справах; нормативно-правове поле, що хоч і є де-юре, де-факто у своєму виконанні – недосконале; менталітет, державна підтримка та контроль; 2) економічні: економічний стан держави, банківський сектор, його стабільність, волатильність курсу валют, наявність розвиненої ринкової та інвестиційної інфраструктури, вільний інформаційний простір; 3) соціально-психологічні: кваліфікованість робочої сили, соціальні комунікації та технології в суспільстві [34; 90].

За прикладом ЄС, в Україні повинна відбутися імплементація інвестиційних платформ, зорієнтована на галузевий і секторальний

розвиток, що стане осередком тематичних форумів і поєднає інвесторів з університетами, науково-дослідними організаціями, органами влади, інститутами громадянського суспільства, що сприятиме конкурентоспроможності національної економіки, як на регіональному так і світовому рівні. Основною метою платформ стане комунікація науково-дослідних інституцій в межах визначених науково-технічних й інноваційних пріоритетів у галузевому чи секторальному розвитку. Налагодження комунікацій між усіма зацікавленими сторонами в розвитку екосистеми національної економіки дозволить уникнути дубляжу НДДКР, сприяти пожвавленню нових сфер національної економіки [34; 94].

Імплементація інвестиційних платформ в екосистему національної економіки повинна бути в таких напрямках, як стратегічне планування інвестиційного проекту, розробка проекту, імплементація та моніторинг проекту, оцінка та капіталізація проекту. Стратегічне планування має включати аналіз контексту, розуміння можливостей для конкретних інвестицій та досягнення консенсусу щодо пріоритетів і засобів узгодженого впровадження різних зацікавлених сторін у сфері інвестицій у державному та приватному секторах, громадянському суспільстві та партнерах з розвитку. Розробка має проводитися консультативно та за участю громадськості, щоб забезпечити, щоб запропонований проект відображав потреби та можливості. Імплементація та моніторинг проекту - це виконання роботи та забезпечення передбачуваних результатів, що ефективно використовують наявні ресурси та сприяють навчанню на цьому шляху інших інвесторів. Реалізація проекту починається, коли фінансування затверджується та продовжується, доки всі заходи не будуть завершені в межах узгоджених термінів виконання для подальшого позитивного розвитку. Оцінка й капіталізація проекту має спиратися на визначення сутності результатів, досягнених за допомогою інвестицій, забезпечення успішної імплементації проекту. Модель імплементації інвестиційної платформи в структуру екосистему економіки подано на рис. 1.6.

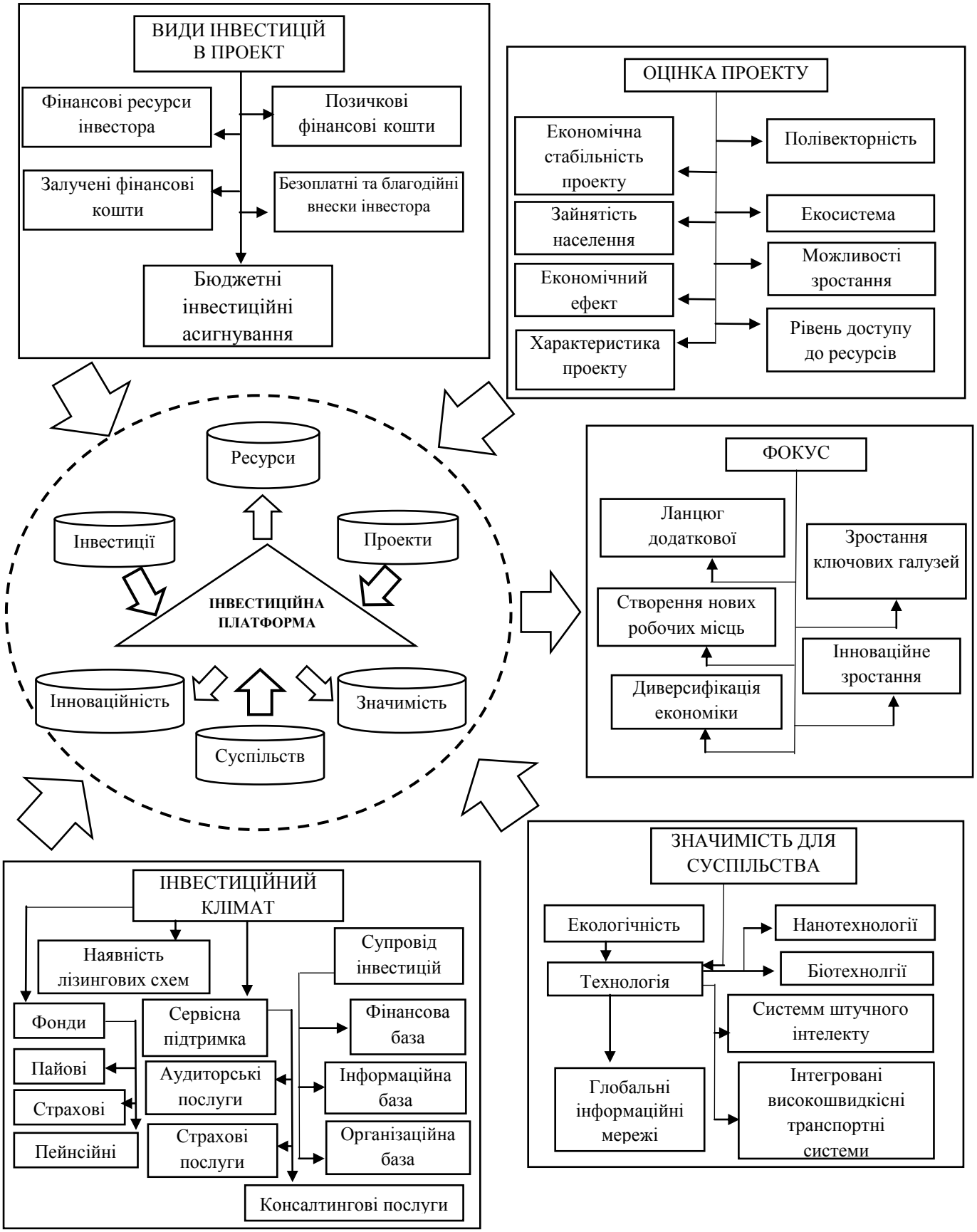

Рис. 1.6. Модель імплементації інвестиційної платформи в структуру екосистеми національної економіки (*розроблено автором*)

Згідно з цією моделлю, що відображає весь комплекс наявних елементів, для інтеграції інвестиційної платформи в локальне середовище, слід виділити таке твердження: метою інвестиційної платформи є залучення інвестицій в особі інвесторів, продукування ідей шляхом реалізації різнопланових проектів, створення продуктів чи сервісів за рахунок інвестицій, активне залучення громадян, як віддзеркалення успішності проектів, які будуть реалізовуватися на місцевому, регіональному, національному чи міжнародному рівні.

Однак реалізація проектів повинна спиратися на наявність ресурсної бази, як на короткострокові витрати, так і на довгострокові витрати, але також повинно бути розуміння ступеню кваліфікації робочої сили в місті, регіоні або ж на національному рівні [34].

Для динамічного зростання інвестиційної платформи, як генератора економічного розвитку, на будь якому територіальному рівні, необхідно дотримуватися факторів, внаслідок, наявністю яких визначається весь потенціал інвестиційної платформи:

1) інвестиційний клімат – наявність локального середовища, що зможе імплементувати можливості проекту, захистити інтереси інвесторів, супроводжувати в різних економічних питаннях, відіграють одну з важливих ролей;

2) значущість для суспільства – немало важливим фактором є оцінка впливу проекту та рівень його використання в повсякденному житті кожного громадянина держави;

3) види інвестицій – маючи різний характер походження може вплинути на термін реалізації проекту та умови отримання вигоди від результатів проекту [34].

Однак проекти, де зустрічаються ідеї та гроші “інвестиційна платформа”, повинні мати певний формат та обов’язкові вимоги.

Цілий ряд пунктів, в ході яких проект зможе мати чітко визначений вектор розвитку, галузь в якій він буде задіяний, яке локальне середовище

потрібне для його реалізації та наскільки він зможе інтегруватися в економічні механізми середовища в незалежності від його розмірів, тобто це може бути село, селище, місто, регіон, країна чи міжнародне співробітництво [34].

Підсумовуючи викладене, необхідно відзначити, що імплементація інвестиційної платформи в екосистему національної економіки є важливим кроком щодо залучення інвестицій в різні сектори економіки**.** Але наразі є проблеми в наявності інвестицій, хоча Україна має великий потенціал зростання в усіх сферах економіки, включаючи високотехнологічні сферу, закінчуючи сільським господарством. До основних проблем імплементації інвестиційних платформ в екосистему національної економіку, слід віднести стан державного регулювання інвестиційної діяльності та неоднорідність інвестиційного клімату, як для місцевих, так і закордонних інвесторів.

1.3. Стратегічне забезпечення розбудови та розвитку інвестиційної платформи

Такий складний процес як імплементації інвестиційних платформ в екосистему національної економіку вимагає стратегічних заходів на державному рівні, проте, наразі маємо лише окремі елементи стратегічного регулювання інвестиційних процесів. Тому питання формування стратегічного забезпечення імплементації інвестиційних платформ в екосистему національної економіку вимагає окремої уваги [39].

Наразі фінансово-економічна криза, зростання рівня невизначеності зовнішніх чинників (індивідуалізація поведінки споживачів, інформаційні технології, високі вимоги до якості товарів), соціально-економічні та

соціально-політичні дисбаланси в країні, вимагають переосмислення сутності компонентів, що формують категорії “стратегія”.

Саме тому виникає потреба у розробці стратегії, що передбачає подальші кроки в разі виникнення, як негативних так і позитивних факторів економічного середовища в Україні. Проте забезпечення суб’єктів економічної діяльності має забезпечуватися на полівекторних засадах під впливом цілеспрямованих важелів впливу, сформованих на всіх рівнях національної економіки [39].

Теоретичні основи стратегічного планування у своїх наукових публікаціях зазначили зарубіжні вчені: А. Акер, Р. Акофф, Р. Бранденбург, Дж. Гелбрейт, П. Друкер, Б. Карлоф, У. Кінг, Д. Кліланд, Дж. Б. Куїнн, Г. Мінцберг, Дж. Стейнер, Д. Хассі, Н. Федоров. Серед вітчизняних дослідників цього напрямку – О. Машков, В. Горбулін, Н. Нижник, Ю. Шаров, В. Віханський, В. Тертичка, Я. Жаліло, О. Трухан та ін. Однак попри це питання визначення терміна “стратегія” та його похідної “полівекторна стратегія” вимагають подальшого дослідження.

Для того щоб з’ясувати термінологічну сутність поняття “стратегія”, перш за все, варто розглянути поняття “план”. Більшість вчених у своїх дослідженнях не розмежовують планування від менеджменту, визначаючи, що планування, так само як і менеджмент (управління) – це прийняття рішень функціонування певного суб’єкта економічної діяльності. Ф. Денісон зазначає наступне: “майже будь-яку роботу, щоб її взагалі зробити, треба спочатку спланувати, принаймні інформаційно і на кілька хвилин наперед” [39; 116, с. 56]. Інші науковці вважають, що це – отримання контролю над майбутнім; не тільки розмірковування щодо перспективи, а й активні, спрямовані на нього дії [108, с. 43]. У своїх дослідженнях Р. Акофф вважає, що планування – це розроблення бажаного майбутнього, а також варіантів реалізації [104, с. 1]. Г. Мінцберг підкреслює, що в певних джерелах державного сектору термін

“планування” застосовується як синонім “прийняття рішень” і “проектний менеджмент” [65, с. 9].

У своїх наукових розвідках Г. Мінцберг зазначає, що планування відрізняється лише формалізацією процесу. Тому формалізація за Г. Мінцбергом, означає: а) розкладання на компоненти; б) їх чітке формулювання; в) формалізацію процесів прийняття рішень та їх інтегрування в організаціях [39; 65, с. 11]. Але Г. Мінцберг, не розрізняє поняття “план” і “стратегія”, однак звертає увагу на існуванні суперечностей у визначеннях і в розумінні поняття “стратегія”. Також вчений дає таке визначення терміна “стратегія”: “Стратегія – це план або щось на кшталт цього: напрямок, вектор чи курс майбутніх дій, шлях звідси туди і таке інше, а потім запитайте цю ж людину про стратегію, яку використовують конкуренти або їхня фірма, і виявиться, що стратегія – це одне з тих слів, якому ми неодмінно приписуємо одне значення, а використовуємо в іншому: стратегія – це також модель, певна послідовність подій у часі” [39; 65, с. 20].

Цінність стратегії полягає в моделі поведінки, набору принципів і правил, що забезпечує конкурентні переваги суб’єктів економічної діяльності [85]. Часто при визначенні поняття “стратегія” науковці керуються декількома підходами. Тлумачення категорії “стратегія”, згідно з таким підходом виявляє ряд суттєвих причинно-наслідкових залежностей: формування стратегії відбувається згідно визначеного шляху, що базується на основі поставленої мети; певна кількість дій, спрямованих на досягнення поставленої мети є процесом; на основі досягнутого результату отримується в майбутньому певні результати. Тому стратегія є засобом досягнення поставленої мети, що встановлюється заздалегідь та підпорядковується загальним факторам.

Стратегія враховує зміни зовнішнього середовища, котрі можуть вплинути на рівень досягнення поставлених цілей та забезпечує завчасну й адекватну реакцію при використанні всіх наявних ресурсів. Вона поєднує в

собі продумані й цілеспрямовані дії та заходи, до яких вдаються в разі не передбачуваного розвитку подій. Також варто зауважити взаємозалежність між стратегією і тактикою та оперативними діями; тобто тактика визначає, що слід робити при виконанні певних дій, оперативні дії визначають як це зробити. Деякі дослідники окреслюють різницю між стратегією, тактикою та оперативними діями, диференціюючи їх в межах часових та ступені деталізації поставлених завдань [39; 56].

Внаслідок великої кількості різних видів суб'єктів економічної діяльності формуються різноманітні стратегії. Кожна стратегія може мати різні особливості та специфічні ознаки, що формуються в процесі обґрунтування перспективних напрямків функціонування та розвитку суб'єктів економічної діяльності. Зокрема, стратегії можна класифікувати за: масштабом розробки, напрямками діяльності, рівня прийняття стратегічних рішень, терміном реалізації стратегії, темпами розвитку, способами забезпечення, життєвим циклом, досягненням конкурентних переваг, позицією в галузі та інше. Згідно тверджень таких вчених, як А. Томпсона і А. Стрікленда виокремлюються такі рівні стратегій:

а) корпоративна (загальна, портфельна) стратегія;

б) ділова (конкурентна, бізнесова) стратегія;

в) функціональна стратегія – конкретизує деталі в загальному плані розвитку підприємства;

г) операційна стратегія – визначає принципи управління ланками організаційної структури [91].

Першим використав термін "стратегія" вчений А. Чендлер (молодший) – ним було розглянуто термін "стратегія" в аспекті визначення основних довгострокових цілей підприємства, розміщення ресурсів. В 1965 році тлумачення терміну набуло подальшого дослідження у книзі "Корпоративна стратегія" І. Ансоффа. Також варто виділити розробку стратегії відносно шкіл: 1) школа планування, яка визначається як систематичний процес формального планування; школа позиціонування –

визначає як окрему позицію суб'єктів економічної діяльності; 2) школа підприємництва – роз'яснювала принципи формування стратегії й розглядала стратегічний процес в часі; 3) когнітивна школа – стратегія в їхньому розумінні повинна наскрізь пройти людське пізнання і усвідомлення з середини стратега; школа навчання – стратегія має будуватися крок за кроком по мірі "вивчення" та розвитку організації; школа влади – процес переговорів між групами чи то всередині організації чи ззовні; школа культури – формування стратегія є колективним процесом; школа конфігурацій, що спирається у виборі стратегії на життєвий цикл організації [53].

Дослідник Г. Гольдштейн визначає стратегію, як систему дій і управлінських підходів, які використовуються для досягнення організаційних завдань і цілей організації [13]. При визначенні даного терміну Г. Гольдштейн розмежовує поняття "цілі" та "завдання", що є передумовою до визначення сутності стратегія з точки зору стратегічного управління. З іншого боку, стратегія, як мета управління, може визначатися як модель дій суб'єктів економічної діяльності з використанням SWOT-аналізу.

Прихильниками нових підходів є такі класики менеджменту як М. Портер, І. Ансофф та П. Друкер, а також канадський вчений Г. Мінцберг, згідно з дослідженнми яких стратегії є необхідністю у визначенні конкретних орієнтирів. В даному напрямку дослідженнями займалися вітчизняні фахівці М. Мартиненко та І. Ігнатієва, які визначили сутність "стратегії" – це набір специфічних правил та орієнтирів, дотримання яких дає змогу керівництву організації провести об'єднання усіх напрямків управлінської діяльності (процес синергізму) та підпорядкувати їхній процес досягнення спільних цілей [61]. З. Шершньова та С. Оборська визначають стратегію як довгостроковий курс розвитку фірми, спосіб досягнення цілей, який вона визначає для себе, керуючись власними міркуваннями в межах своєї політики [101].

Я. Жаліло, надаючи визначення стратегії, розглядав її з економічного погляду як цілісну систему дій суб'єкта, спрямованих на реалізацію мети, завдань та пріоритетів його економічного відтворення з урахуванням комплексу впливів ендогенних та екзогенних чинників, розрахована на тривалий період [26].

У літературних джерелах набули подальшого розгляду різні види розвитку суб'єктів економічної діяльності, а саме: інтенсивний, екстенсивний, сталий, циклічний, ситуаційний та інші. На основі досліджень О. Мельника варто зазначити полівекторний розвиток економічної діяльності, як частини стратегії в межах національної економіки, що фокусується на комплексі різноманітних цілей в різних сферах функціонування підприємства, в якому визначення полівекторності спирається на потенціал суб'єкта економічної діяльності (виробничий, маркетинговий, фінансовий соціальний, технологічний, інноваційний тощо).

Варто звернути увагу на погляди вченого Ю. Погорелова, який виокремлює моновекторний, багатовекторний та фронтальний розвиток. Моновекторний і багатовекторний – передбачають наявність певної кількості векторів. Під фронтальним – варто зазначити односпрямований або несуперечливий вектор, що охоплює всі функціональні підсистеми підприємства.

Відносно критерію комплексності слід розрізняти: монопроектний (реалізація на суб'єкті економічної діяльності локальних проектів без істотного впливу на нього), іоносферний (передбачає реалізацію одного чи кількох проектів в межах однієї сфери), багатосферний (зміни одночасно або послідовно в кількох сферах) та холічний розвиток.

На основі зазначеного теоретичного підходу щодо розкриття сутності термінологічного апарату "стратегії" та похідного терміну "полівекторна стратегія" (рис. 1.7) варто розкрити конфігурацію складових.

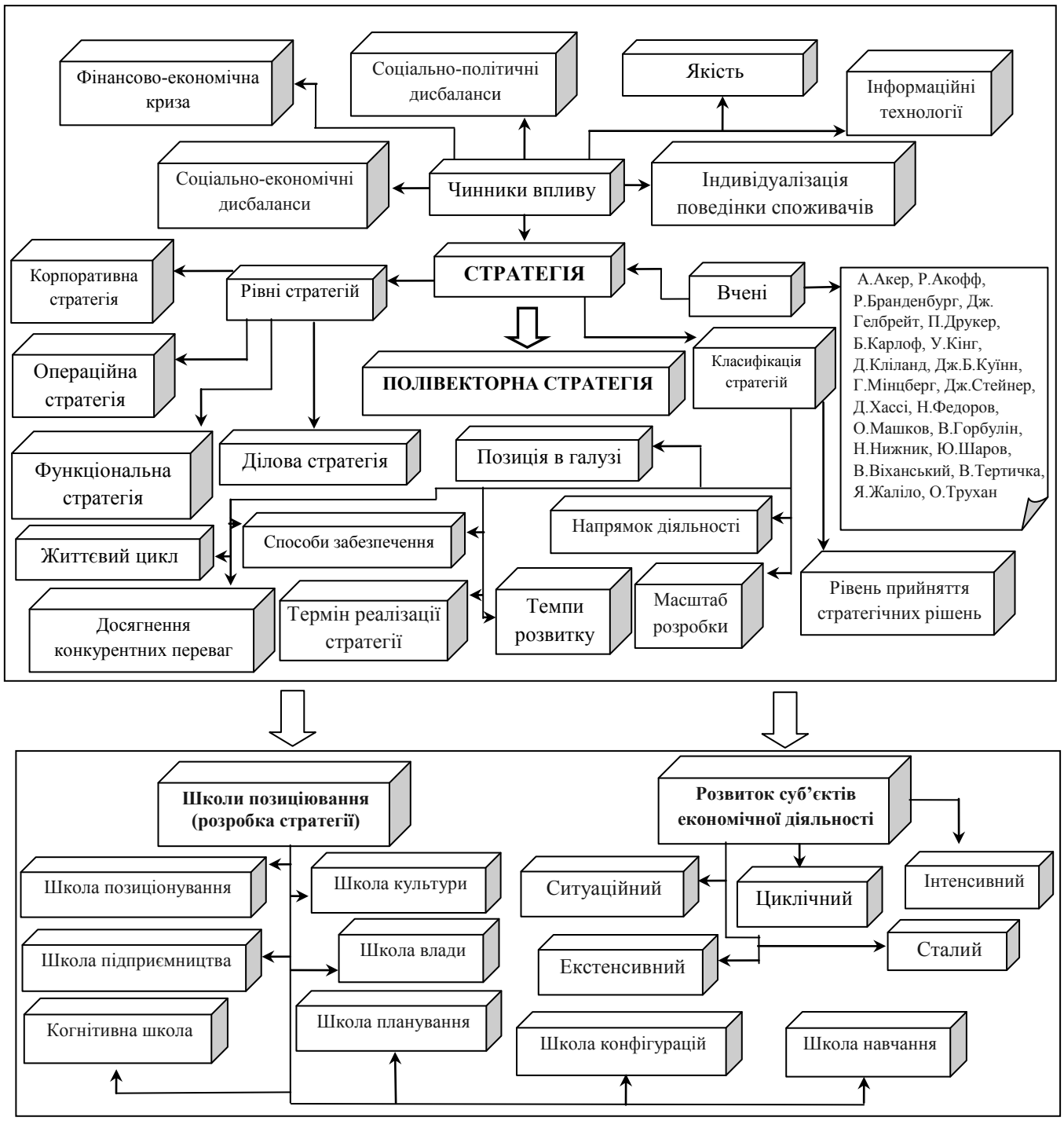

Рис. 1.7. Теоретичний підхід до розкриття суті термінологічного апарату «стратегія» та похідного терміна «полівекторна стратегія»

Джерело: вдосконалено автором

Перш за все, варто зауважити про чинник впливу – соціально-економічні та соціально-політичні дисбаланси, індивідуальна поведінка

споживачів, на яку впливає дана стратегія, фінансово-економічна криза, якість імплементації стратегії та наявність інформаційних технологій в даній стратегій, як трендового інструменту відносин у суспільстві. Слід зазначити, що за однаковим рівнем пріоритезації існують такі стратегії - корпоративна стратегія, операційна стратегія, функціональна стратегія, ділова стратегія. Обрання стратегії залежить від темпів розвитку національної економіки, напрямків діяльності галузей економіки країни, рівень впливу стратегії (масштабність), темпи розвитку, життєвий цикл, досягнення конкурентних переваг національної економіки перед іншими економіками на національному рівні, а також можливості забезпечення реалізації обраної стратегії [39].

Важливим етапом при реалізації полівекторної стратегії є розуміння рівня розвитку суб’єктів економічної діяльності (інтенсивний, екстенсивний, ситуаційний, сталий, циклічний), школи позиціювання - методологія розробки стратегії (школа позиціонування, школа підприємництва, когнітивна школа, школа планування, школа влади, школа культури, школа конфігурацій, школа навчання) [там само].

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, що визначення категорія “стратегія” має багато трактувань, але на нашу думку її суть виступає довгостроковим планом, що враховує всі базові фактори, можливості, загрози, при своїй реалізації, а похідна категорія “полівекторна стратегія” – це довгостроковий план, що адаптується під кожну складову зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни і його реалізація в залежності від даних чинників може бути різною. Таким чином, стратегію варто тлумачити разом з тактикою та оперативними діями, оскільки важливо визначити в процесі реалізації стратегії основні заходи зі стратегічного, оперативного й тактичного управління.

На сучасному етапі становлення інвестиційних відносин в Україні більш ширшого розуміння потребує процес інноваційного оновлення

національної економіки. Інноваційний розвиток варто розглядати в межах територіальних одиниць, що визначають конкретні особливості певного регіону. Полівекторність інноваційного розвитку територій залежить від рівня адаптації українських громадян до існуючих підходів та методів в державному управлінні впливати на економічні, політичні й суспільні процеси.

Багатоаспектна система факторів формує основні шляхи стратегії полівектрного розвитку регіонів та країни в цілому щодо їх інноваційності. Інноваційний розвиток національної економіки має охоплювати науково-технічний прогрес, соціально-економічні, екологічні та технологічні заходи для накопичення ресурсного потенціалу. Одним з таких заходів є активний розвиток інвестиційних платформ. Однак постає питання щодо подальшого спрямування сприятливого середовища для розвитку національної економіки, враховуючи особливості кожного регіону [41].

Визначення особливостей інвестиційного та інноваційного розвитку висвітлено в роботах вчених-економістів: Е. Князевої, С. Курлюкова, М. Хвесика, І. Іртищевої та ін. Ґрунтовними дослідженнями у становленні національної інноваційної системи в межах національної економіки постають наукові публікації – Ю. Бажала, В. Гейця, Я. Жаліла, В. Мунтіяна, А. Наумовця, В. Семиноженка, В. Сіденка, Л. Федулової та інші. Зокрема в наукових роботах В. Сіденка та Л. Федулової зазначаються останні елементи поточного укладу в Україні та виробництва продукції шостого технологічного укладу. Л. Федуловою визначено основні умови формування емоційної системи біотехнологій щодо реалізації державної економічної політики.

Теоретико-методичні засади щодо інвестиційної політики висвітлено у працях вчених: Д. Задихайла, В. Мамутова, В. Пашкова, О. Подцерковного, В. Устименка, В. Щербини та ін. Оцінку інвестиційного клімату в країні наступні вчені: М. Вакулич, М. Дубина, Д. Пілевич, Д. Ляпін, С. Москвін, С. Погорєловський, С. Тютюнникова, Л. Мельнік, Г. Фролова, Т. Шталь,

Ю. Доброскок, О. Тіщенко та ін. Визначення чинників інвестиційного середовища було окреслено в працях таких учених: як О. Баранівський, І. Крупка, А. Пересада, С. Гуткевич, Б. Данилишин, М. Корецький, О. Дацій. Хоча питання інвестиційного середовища в країні є поширеною темою дослідження науковців, але пошук шляхів розвитку інвестиційного середовища за рахунок полівекторної стратегії розвитку вимагає додаткового дослідження. Тому розгляд механізмів формування полівекторної стратегії відносно інвестиційного клімату потребує подальшого розгляду.

Полівекторність стратегії залучення інвестицій полягає у визначенні пріоритетних завдань, а також можливих сценаріїв розвитку. Перш за все, стратегія має в себе включати інформацію про те, які переваги вона може запропонувати інвесторам. Коли буде проведено оцінку конкурентоспроможності галузі, мають бути виділені галузі найпривабливіші для інвесторів, а також зазначено інформацію щодо можливості та частоти використання інвестиційних платформ. Однак, інвестиційні платформи – це, перш за все, фінансування за рахунок суспільства [28; 51]. Результатами полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки виступає залучення рівня інвестицій, як в економіку в цілому, так і в кожен регіон окремо. Розвиток національної економіки має характеризуватися своєю послідовністю, що забезпечить стабільність економічних відносин у суспільстві. Основними інструментами визначення полівекторного розвитку є оцінка інвестиційних потреб та потенціалу регіону, проведення аудиту, а також проведення SWOT-аналізу місцевості й аналіз конкурентів [46; 67].

В основі полівекторного розвитку національної економіки лежать економічні відносини, які формують нові форми економічної діяльності, спрямовуючи свої зусилля на подальше зростання та оновлення економічних відносин в країні. Цей процес передбачає інноваційний підхід, в основі якого покладено механізм відтворення - новації. Визначення основ,

що вплинуло на оновлення національної економіки, полягає у функціонуванні соціо- та еколого-економічної систем, забезпечуючи єдність всіх складових національної економіки – економічної, політичної, суспільної та інноваційної складової [41]. Сталий розвиток інноваційної діяльності в Україні є ефективним в разі відповідної державної реалізації на рівні національних та регіональних інтересів. Оновлення національної економіки направлене на зростання ефективності економічних відносин, зростання ВВП за рахунок впровадження у виробництво та просування на ринок технологічних та організаційно-управлінських інновацій. Спираючись на досвід багатьох країн, варто зауважити, що інноваційний розвиток повинен здійснюватися за рахунок кредитної підтримки, бюджетного фінансування, податкового стимулювання тощо. Хоча в Україні наявні програми підтримки та розвитку інноваційного процесу, але в дійсності реальна ситуація свідчить про інше. Найбільш активну участь в інноваційній діяльності приймають великі підприємства. Ця ситуація вимагає коригування в напрямку залучення широких верств населення, а також малих та середніх підприємств [41].

Вагомий внесок в розвиток та оновлення національної економіки можливо в разі залучення та організації інноваційного процесу за кордоном, включаючи досвід участі інших держав. Сам механізм інноваційного оновлення національної економіки можливо визначити – як комплексну систему інструментів, що підтримує інноваційний розвиток (правових, економічних, адміністративних, організаційних, освітніх, традиційних тощо), що мають спільні цілі, принципи й відповідні ресурси. Інноваційні аспекти в українських реаліях виступають з досить обмеженими можливостями внаслідок функціональної невизначеності в Україні. Для інноваційного розвитку територіальних одиниць України оптимальним варіантом має стати компонування виробничого та невиробничого потенціалу галузей України, для того щоб привабити нові інвестиційні надходження.

Також важливим етапом оновлення вітчизняного економічного розвитку є раціональне використання соціальних, економічних та природних ресурсів на засадах сталого розвитку. Кожний регіон України має свої характерні риси, Тому використання SWOT-аналізу є найбільш актуальним для визначення інвестиційної привабливості в цілому по Україні. Перспективні напрямки вдосконалення інвестиційного інструментарію мають бути релевантними до державної політики, що сприяє залученню інвестицій в країну та налагоджує позитивний інвестиційний імідж у світі. Зростання ролі інноваційних елементів у структурі економічних механізмів зумовлюють зміни самої системи суспільного відтворення, а саме: структури, пропорцій і форм капіталу, галузей, кошик витрат та споживання громадян. Зміна елементів інноваційного розвитку в структурі економічних відносин:

– по-перше, залежить від переходу економіки на інноваційний розвиток, тому визначення основних заходів та елементів, які будуть домінувати в даному переході, мають бути невідкладно підготовленими;

– по-друге, державна участь та підтримка відносно неекономічних факторів (демографічних, природно-екологічних, духовно-цивілізаційних тощо);

– по-третє, орієнтація основних детермінант економічного розвитку в напрямку інновацій має полягати не лише в розвитку, але й функціонування соціально-економічної системи [54].

В Україні інноваційна діяльність на регіональному та місцевому рівні є недостатньо розвиненою внаслідок несформованих регіональних ринків капіталізації та комерціалізації знань. Варто зауважити, що інноваційна активність має керуватися побутом та споживачами відповідно до наступних принципів інновацій: відтворення інновацій користувачами; доступ до нових знань; мережева співпраця в напрямку інноваційної діяльності; долучення держави до вирішення питань екології, які мають в собі потребу використання інновацій; сучасне соціальне забезпечення, яке засноване на інноваційних підходах.

Найхарактернішими особливостями становлення інноваційної діяльності в державній політиці за кордоном є:

– розробка та запровадження нормативно-правових актів, що впливають на інвестиційну діяльність в межах національної економіки та вдосконалюють наявну інфраструктуру;

– імплементація організаційної структури щодо найкращого використання інструментів інновації, які залучаються на основі закордонного досвіду; визначення цільового фінансування інноваційної діяльності.

Тобто окреслення провідних напрямків розвитку галузей країни, що потребують найбільші інновації у своїх процесах; суспільна складова - яка проявляється в наявному рівні освіти та наукових досягнень, інноваційної культури та інноваційної орієнтованої нації. Однак найбільш невдалими заходами відносно імплементації інноваційних процесів є відсутність адаптації управлінських функцій та завдань, що були запозичені при використанні закордонного досвіду; кооперація в діях між інституціями знаходиться на низькому рівні; зростання частки капіталізації НДДКР є незначною [44; 45].

Процес створення сучасного інноваційного середовища та залучення нових технологій – все це має використовувати світовий досвід зокрема країн-членів Європейського Союзу, що є найближчими по територіальним та економічним особливостям. Країни-члени ЄС беруть участь у створенні 36 технологічних платформ для вирішення стратегічних завдань у ключових галузях на інноваційній основі та принципах взаємовигідного партнерства.

Ключовими учасниками інноваційних платформ, що впливають на полівекторний розвиток, стали суб’єкти промисловості та бізнесу, науково-дослідні інститути й університети, торгово-промислові палати, регіональні агенції розвитку і центри трансферу технологій, які запровадили обмін інформацією, що стосується інноваційної активності та

покращення інвестиційного клімату. Інноваційна діяльність з метою оновлення національної економіки повинна мати умови для забезпечення її розвитку на перспективу, що передбачає, зокрема, підвищення ролі університетів у науковій та дослідницькій діяльності.

До основних напрямків сучасної інноваційної діяльності варто віднести наступне: освіта і наука, інноваційна інфраструктура, дослідницька діяльність, суспільство, інфраструктура, промисловість, нові наукові знання, фонди (венчурні, пайові, корпоративні), мобільність, креативність, навчальні та виробничі практики, обмін досвідом, підвищення ефективності залучення у процес НДДКР дослідницьке середовище. Внаслідок нерозвиненості інноваційної інфраструктури оновлення національної економіки вимагає більш високих затрат для пошуку інформації про інноваційні розробки та потенційних партнерів у сфері комерціалізації новацій, а також виступає слабким місцем інноваційної діяльності, що може в подальшому вплинути на полівекторні засади інноваційного оновлення національної економіки [73].

На сьогодні для України найбільш актуальним буде напрямок забезпечення прав інтелектуальної власності, надання належних умов для функціонування венчурного капіталу, спрощення процедур створення суб’єктів інноваційної діяльності, на рівні законодавчого поля встановити критерії оцінки інноваційних проектів та преференції для них, встановлення норм проведення експертизи та конкурсного відбору інноваційних програм, що є цільовими в бюджеті країни. Для подальшого оновлення національної економіки України характерним є витрачання третини коштів на придбання обладнання за кордоном [41].

На основі моделі системних складових полівекторності в інвестиційному середовищі України (рис. 1.8) можна стверджувати, що вона є важливою частиною оновлення національної економіки в напрямку інновацій.

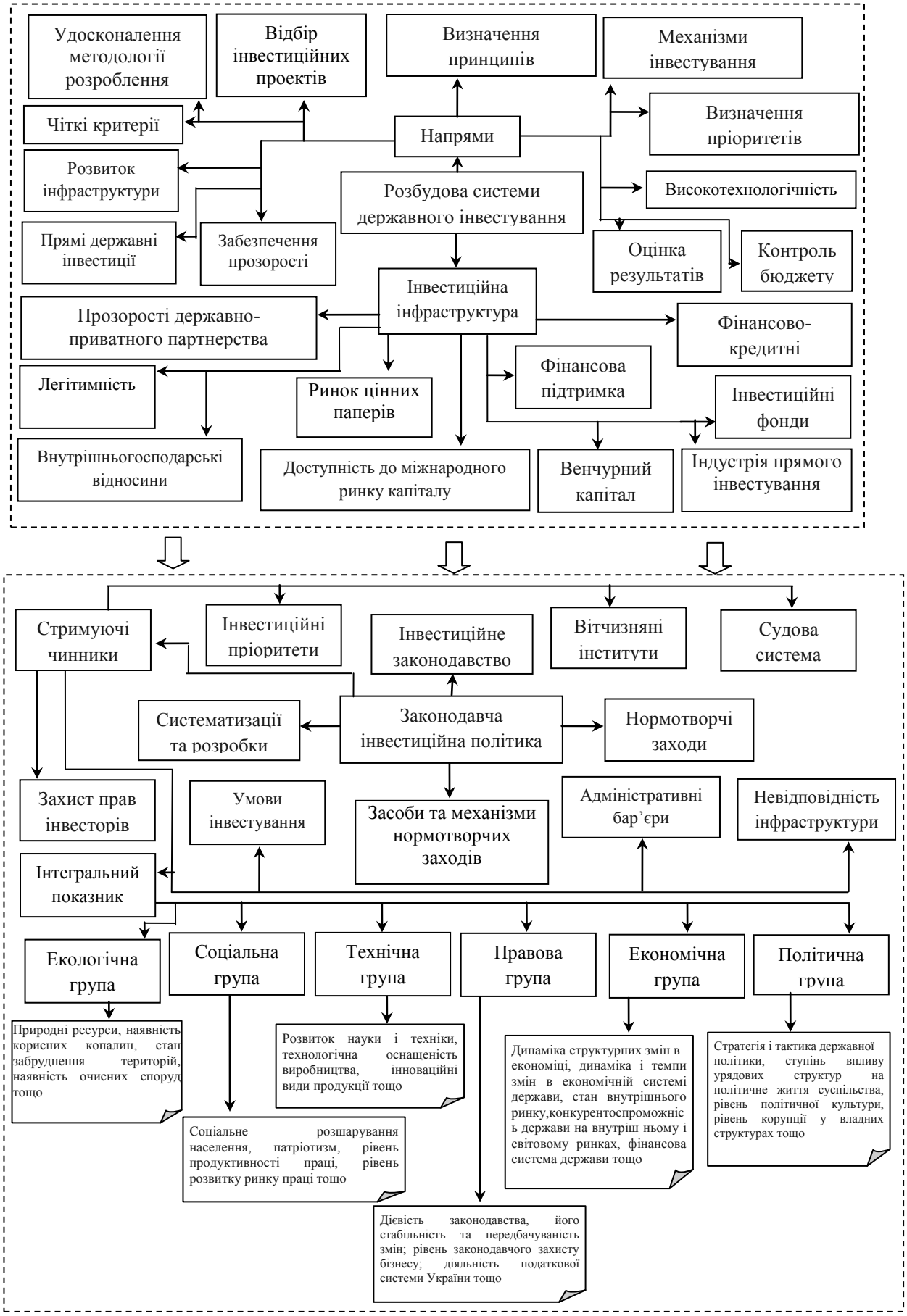

Рис. 1.8. Модель системних складових полівекторності в інвестиційному середовищі України *(джерело: запропоновано автором)*

Елементами інвестиційної інфраструктури є: прозорість державно-приватного партнерства, фінансова підтримка держави, легітимність рішень державних органів, наявність венчурного капіталу в межах національної економіки, розвиненість прямого інвестування, інвестиційні фонди.

Перманентами інвестиційної політики виступають такі заходи, як систематизація та розробка, інвестиційне законодавство, а також самі засоби та механізми створення законодавчих актів, що регулюють інвестиційно-інноваційну діяльність задля інноваційного оновлення національної економіки.

Отже, на основі вищевикладеного щодо теоретичних засад полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки варто зауважити, що базисом оновлення інвестиційної привабливості країни в цілому так і регіонів окремо може виступати ступінь інноваційної складової при проваджені інвестиційної діяльності. Найактуальнішою є проблема визначення напрямків інноваційної діяльності в країні, а також їхня підтримка з боку держави, для того щоб забезпечити перехід до інноваційної економіки в країні.

Інвестиційна привабливість України може зростати лише в тому випадку, якщо покращиться інвестиційний клімат та на законодавчому рівні буде наявна активність в адаптації законодавчих норм відносно сучасних запитів у суспільно економічних та суспільно-політичних процесах.

Складовими інвестиційної політики держави є інвестиційний клімат та рівень розвитку інфраструктури інвестиційної діяльності, що надають основний поштовх до визначення полівекторної стратегії в інвестиційному середовищі країни. Однак варто зауважити, що з точки зору дослідників економічної теорії інвестиційна політика держави не може бути перманентною, тому розробка багатьох варіантів розвитку подій (полівекторності) може змінюватись залежно від умов економічного

розвитку країни. Збільшення зусиль держави в напрямку створення сприятливого економічного середовища для суб'єктів господарювання і концентрації коштів в межах національної економіки призводить до забезпечення позитивних результатів, а також її заходи дозволяють впроваджувати полівекторну стратегію інвестиційного середовища України [36].

Комплекс таких економічних факторів політики, як структурно-галузева, амортизаційна, податкова, грошово-кредитна політика тощо, безпосереднім чином є взаємопов'язаним з інвестиційним середовищем країни. Тому, як наслідок, перед вченими постає проблема визначення рівня впливу системних складових стратегії полівекторності в інвестиційному середовищі країни.

Системні складові стратегії полівекторності визначаються у розбудові системи державного інвестування в таких напрямках: трансформація методології, розробка, оцінювання та відбір інвестиційних проектів; окреслення характерних рис, що мають бути відсутніми або інвестиційних проектів, які підтримуються на рівні держави; пріоритезація інвестиційних проектів, що є експорторієнтованими та замінюють імпортне виробництво; державно-приватне партнерство відносно прямих державних інвестицій, визначення інструментальної бази, що може вплинути на підтримку прозорості інвестиційних проектів; моніторинг інвестиційної діяльності; активне зростання інвестиційного ринку та розбудова соціальної інфраструктури - залучення фінансових ресурсів від фінансово-кредитних установ на пільгових умовах; залучення закордонного досвіду щодо впровадження нових видів інвестування; створення сприятливого економічного середовища для функціонування міжнародних ринків капіталу (кооперація фондових бірж, захист прав інвестора, вирішення наявних питань депозитарію цінних паперів, удосконалення клірингової та розрахункової системи); визначення основних заходів щодо активізації держави приватного партнерства, наприклад як концесії,

спільна діяльність, угоди про розподіл продукції тощо; налагодження на приватних підприємствах різноманітних організаційних форм ведення інноваційної діяльності, яка сприяє приватним інвестиціям [36].

Одним з важливих процесів стратегії полівекторності є систематизація згідно сьогоденних умов функціонування економічних відносин, що впливають на кінцеву конфігурацією інвестиційного законодавства. Основними інвестиційними факторами щодо розвитку інвестиційної активності в країні виступають: невизначеність інвестиційних пріоритетів, початкове формування інституцій по залученню інвестицій, адміністративні бар'єри, наявна інфраструктура, умови інвестування для різних підприємств [8]. Також складовою полівекторної стратегія розвитку національної економіки виступає правовий господарський порядок (Стаття 5. Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання) визначає умови впровадження інвестиційної політики країни [15].

Визначення єдиного шляху розвитку національної економіки не є ефективним, тому розробка полівекторної стратегії є найбільш дієвим заходом, яка адаптується до впливу зовнішніх та внутрішніх факторів на розвиток національної економіки. Потенційними показниками, на основі чого можливо сформувати стратегію вважаються: 1) інтегральне значення міжнародних рейтингів інвестиційної привабливості України; 2) інтегральний показник оцінювання факторів впливу на інвестиційний клімат України.

Важливим етапом розробки стратегії є визначення можливого іноземного капіталу в межах національної економіки: дослідження об'єктів та формування системи нормативних показників; оцінка і аналіз отриманої інформації; забезпечення учасників інвестиційної діяльності в Україні об'єктивною інформацією; прогнозування розвитку негативних наслідків на об'єкт інвестування. Найбільш актуальними рейтингами, якими можливо користуватися при розробці стратегії є такі рейтинги: рейтинг ведення бізнесу "Doing Business", Індекс журналу "Euromoney", Index of

Economic Freedom, Індекс інвестиційної привабливості ЄБА, Індекс брендів країн та Індекс інвестиційної активності.

Також, важливим є використання інтегральних показників інвестиційного клімату в Україні: стратегії та тактики державної політики, рівень політичної культури, наявність корупції, структурні зміни в галузях економіки, внутрішній ринок країни, фінансова система країни, рівень захисту бізнесу, соціальне страхування в країні та підтримка, ринок праці, інфраструктура, розвиненість науки та техніки, природні ресурси, стан екологічної безпеки в Україні. Варто підкреслити, що на сьогодні розробка полівекторної стратегії є актуальною, враховуючи нестабільну економічну ситуацію в Україні. Наявність такої стратегії дозволить краще адаптуватися до ситуації в країні. Одна з найбільших проблем в Україні – недосконала правова сфери інвестування [73].

Тому, варто підкреслити основні фактори, що впливають на недовіру інвесторів до України:

– нерівномірний розподіл інвестицій по регіонах України; неоднозначність державної стратегії щодо подальшого інвестиційного майбутнього галузей країни;

– корупція в усіх сферах економіки країни;

– непрозорість судової системи;

– правове середовище;

– складне адміністрування податків;

– нестабільний економічний стан країни;

– бар’єри при митному оформленні;

– отримання банківських кредитів і позик;

– рівень розвитку промислової, фінансової та соціальної інфраструктури;

– політична ситуація.

Основні стандарти інвестиційної діяльності мають три наслідки щодо прийняття рішень, в якому напрямку рухатись. По-перше, це

визначення майбутніх витрат на оплату праці, умови праці та соціальних гарантій. По-друге, це рівень невизначеності змін відносно вищезазначених стандартів у майбутньому, а також права власності інвестора. По-третє, це визначення ціни всіх активів приватного підприємства, які можуть змінитися внаслідок інвестування у нього. Варто зауважити, що існують три основні підходи залучення іноземних інвестицій, які можуть стати частиною полівекторної стратегії:

1) лібералізація правил руху капіталу або принцип “відкритого вікна”;

2) постійний моніторинг руху іноземного капіталу для здійснення капітальних операцій з відстеження своїх тенденцію капіталу;

3) державне таргетування іноземних інвестицій щодо обсягів, географічних і галузевих напрямів руху іноземного капіталу в національній економіці [2].

Основними етапами інвестиційної діяльності в рамках національної економіки може бути таке [66]:

1) аналіз економіко-правових умов інвестиційної діяльності;

2) оцінка інвестиційного потенціалу;

3) розробка стратегічних цілей;

4) визначення альтернатив стратегічних напрямків інвестиційної діяльності;

5) формування інвестиційних ресурсів;

6) інвестиційна політика;

7) оцінка результативності інвестиційної стратегії.

Основна роль інвестиційної стратегії у полівекторній стратегії полягає в [88]: механізму економічного та соціального розвитку галузей країни; балансуванні у використанні інвестиційних ресурсів; інтенсифікації в реалізації перспективних можливостей національної економіки; зниженні рівня впливу негативних зовнішніх факторів інвестиційного середовища; визначення стратегічних змін в організаційних культурах галузей; інструментів інвестування.

До основних правил інвестиційної діяльності можливо віднести [75]: термін окупності; ризикованість інвестицій; мобільність фінансових коштів; сприятлива економічна ситуація [73]. Інвестиція, як економічна категорія, відіграє вагому роль, як на макро-, так і на мікрорівні, в першу чергу, для простого і розширеного відтворення, структурних перетворень, максимізації прибутків і на цій основі вирішення багатьох соціальних проблем [24, с. 59].

Також при розробці полівекторної стратегії варто зауважити, що імплементація інвестиційної діяльності є успішною внаслідок показників, що характеризують емоційну привабливість країн та регіонів, перш за все, це оцінка складного процесу, що вимагає врахування значної кількості чинників [64, с. 154].

Для України великого значення набуває формування внутрішніх інвестицій, зокрема ті, що покликані вирішити соціальні проблеми у суспільстві, які характерні для перехідної економіки та можуть виступати формування ринкового інституційного середовища. Перевагою полівекторної стратегія є підвищення бюджетної ефективності шляхом зростання дохідної частини чи скорочення витратної частини державного бюджету [75].

На основі механізму полівекторного розвитку як складової стратегії полівекторності в інвестиційному середовищі країни (рис. 1.9) є розподіл на блоки елементів, що на певних етапах впливають на реалізацію стратегії. Тому варто їх визначити; шляхами полівекторного розвитку стратегії є дослідження ПІІ, оцінка сумісності галузі із регіоном, проведення SWOT-аналізу місцевості, аналіз конкурентів, розробка “довгого” переліку галузей (найпріоритетніші галузі інвестування), аналіз характеристик галузевих секторів, розробка “короткого” галузевого переліку (найбільш інноваційні галузі інвестування).

Механізм полівекторного розвитку як складову стратегії полівекторності в інвестиційному середовищі країни зображено на рис. 1.9.

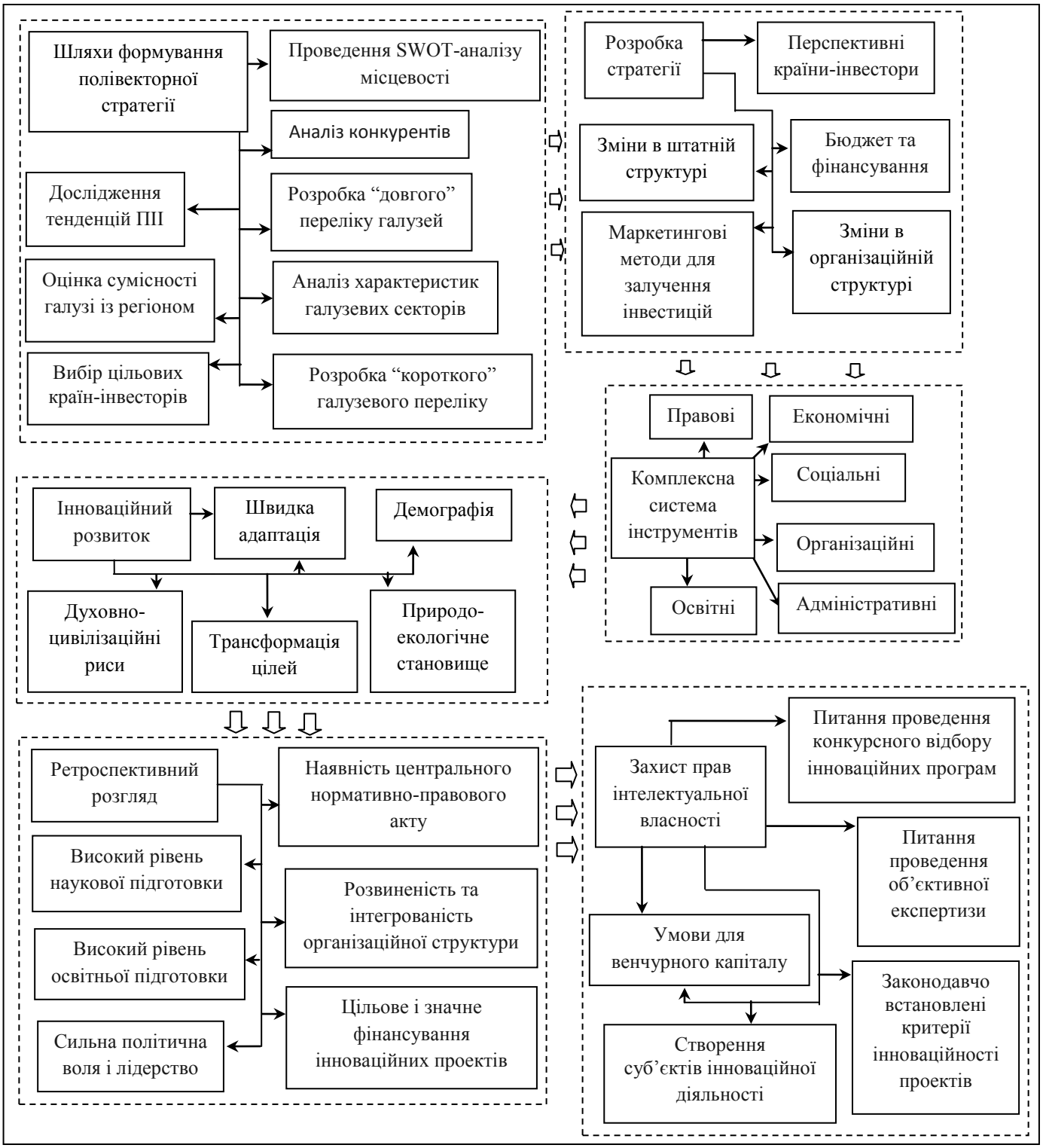

Рис. 1.9. Механізм полівекторного розвитку як складова стратегії полівекторності в інвестиційному середовищі країни

Джерело: запропоновано автором

Заходи підвищення інвестиційної можливості та покращання інвестиційного клімату в Україні:

1) досягнення консенсусу між усіма політичними партіями спрямування їх зусиль на вирішення загальнонаціональних проблем;

2) формування зовнішньої політики;

3) використання Національним банком України всіх можливих методів для боротьби з інфляцією;

4) страхування закордонних інвесторів;

5) визначення балансу інвестицій відносно кожного регіону країни;

6) покращення поточних нормативно-правових актів відносно їх релевантності до законодавство ЄС [36].

В цілому розробка стратегії включає такі етапи – перспективні країни-інвестори, зміни в штатній структурі, бюджет та фінансування, маркетингові методи для залучення інвестицій, зміни в організаційній структурі. До комплексної системи інструментів формування стратегії слід віднести такі методи: правові, економічні, соціальні, організаційні, адміністративні освітні. Інноваційний розвиток внаслідок упровадження полівекторної стратегії характеризується зміною в природно-екологічному становищі, демографії, адаптаційні можливості суспільства, зміною духовно-цивілізаційних рис [36]. Під ретроспективним розглядом стратегії повинна мати такі елементи: наявність центрального нормативно-правового акту, розвиненість та інтегрованість організаційної структури, цільове та значне фінансування інноваційних проектів, сильна політична воля й лідерство, високий рівень освітньої підготовки, високий рівень наукової підготовки.

Таким чином, важливим складникомю на сьогодні для полівекторної стратегії є захист прав інтелектуальної власності - проведення конкурсного відбору інноваційних програм, проведення об’єктивної експертизи, умови для венчурного капіталу, законодавчо встановлені критерії інноваційності проектів, створення суб’єктів інноваційної діяльності (законодавче врегулювання питання).

1.4. Закордонний досвід розвитку інвестування

З урахуванням недостатності в розвиненості та застосуванні інвеситійних платформ в Україні, доцільним є вивчення закордонного досвіду з цього приводу. Отже, вплив світових тенденцій на розвиток національної економіки вирішується у формуванні спільноти інституційних та індивідуальних інвесторів, які використовують принципи, стратегії, форми та методи відповідального інвестування. Привабливими секторами національної економіки є найбільш прозорі та ефективні, з найбільшою фінансовою віддачею та сприятливим навколишнє економічним середовищем для розвитку [40].

Наявність іноземних фондів в Україні дозволяє українському бізнесу залучати міжнародні інвестиції, але внаслідок нестабільної ситуації, як в економічному так і політичному плані, все це приводить до низького рівня економічних показників або їх вкрай помірного зростання. Наразі Україна проходить той період, коли виникає економічна зацікавленість міжнародних інвесторів. Однак серед інвесторів існують великі очікування відносно реформування економічного середовища для інвестицій. Використання закордонного досвіду щодо залучення інвестицій є одним із засобів вдалого застосування державних та недержавних інструментів по залученню інвестицій в Україні.

У свої наукових публікаціях інвестиційній державній політиці присвятили увагу такі вчені, як: Л. Гоцуляк, Дж. Копперн, Ю. Притика, В. Горт, В. Геєць, О. Колодізєв, Я. Солтис, Г. Марков, Ф. Ткачик та ін. Теоретичні аспекти інвестування закордоном були відображені у наукових працях таких вчених, як З. Варналій, О. Дацій, Т. Єфименко, Т. Затонацька, І. Лютий, Д. Серебрянський, А. Соколовська, В. Тропіна. Набуло відображення в працях науковців венчурне інвестування в Україні, яке розглядали: І. Бланк, С. Володін, О. Гальчинський, О. Гудзинський,

М. Дем'яненко, І. Крейдич, О. Прокопенко, П. Савлук, Г. Яловий. Незважаючи на дослідження залучення закордонних інвестицій до національної економіки та адаптації економічного середовища України до стандартів провідних країн світу, питання було і залишається в сфері перманентних інтересів науковців, державних діячів та пересічних громадян, оскільки постійні вплив економічних та політичних факторів в нашій країні є дуже великим, а наслідки, здебільшого, є непередбачуваними.

В умовах глобалізації та інтеграції національні економіки до світової спільноти постає питання щодо залучення інвестиційних надходжень до всіх сфер економіки. Залучення інвестицій має спиратися на інтеграцію певних стандартів, для того щоб спонукати до дій потенційних інвесторів в економічному середовищі країни. Інвестиційні надходження в економічному середовищі мають забезпечувати сталий розвиток на основі національних принципів, правил і механізмів, партнерства та соціального розвитку суспільства. При обранні об'єктів інвестування інвестори керуються також такими факторами, як використання природних ресурсів; забруднення навколишнього середовища; дотримання прав людини; охорона здоров'я; ефективність і незалежність роботи ради директорів; ситуація з бізнес етикою і корупцією [7].

Інвесторів можливо віднести до однієї з трьох категорій участі об'єктів інвестування: категорію "власник активів" являють собою державні та недержавні пенсійні фонди, урядові резервні фонди, страхові та перестрахувальні компанії, депозитарні установи; категорія "керуючий активами" – являють собою професійних учасників ринку цінних паперів, які здійснюють діяльність з управління активами інституційних та індивідуальних інвесторів; категорія "сервіс-партнери" – організації, що надають послуги власникам активів та/або керуючим активами у процесі інвестування. Одним зі шляхів підвищення спроможності українських інвесторів діяти разом з іноземними, полягає в їх приєднанні до UN PRI

(Підтримувані Організацією Об’єднаних Націй Принципи відповідальних інвестицій), що дозволить більш тісно взаємодіяти з іноземними інвесторами [40].

Основними етапами включення нових інвесторів до UN PRI є:

1) ознайомлення з вимогами учасників ініціативи, умови приєднання, умовами членства, вимоги щодо звітності та сплати членських внесків;

2) підтвердження згоди компанії претендента на приєднання до ініціативи;

3) розгляд заяви претендента та прийняття рішення [40].

Основними досягненнями UN PRI відображається у підвищенні обізнаності про відповідальне інвестування у глобальному інвестиційному співтоваристві: – збільшення активів; – ESG інтеграція: більше половини фондів, у які інвестували учасники власники активів; – взаємодія: 90% учасників ініціативи співпрацюють з одним – прозорість: майже 550 учасників ініціативи сформували та надали звітність про проведену роботу; – розкриття інформації; – інформаційний ресурс; – державна політика. На жаль, в Україні ще не сформувалася національна модель відповідального інвестування. Тому важливо спрямувати зусилля державних органів влади щодо координації дій відносно вдосконалення економічного середовища, щоб залучити як найбільше інвестицій. Основними факторами економічного середовища країни є: низький рівень інформаційної складової фондового ринку; початкова стадія впровадження концепції соціальної відповідальності; малочисельна група інвест-співтовариств; відповідальне інвестування не є чітко узгодженим в економічному середовищі України [68].

Присутність інвестиційної кризи в Україні характерна наявністю низького рівня внутрішніх ресурсів для накопичення потрібного потенціалу для розвитку всіх сфер національної економіки. Для того, щоб запровадити офіційно політику на рівні провідних країн має бути вивчений механізм її реалізації. Подальше вдосконалення соціальної політики в

Україні має бути сфокусовано на світових трендах в інтересах зміцнення виробничого потенціалу та сталого розвитку. Державна політика, що запроваджується у сфері іноземного інвестування, має розвиватися, аналізуючи масштаби та напрями ринкової трансформації, враховуючи сукупність зовнішніх та внутрішніх, суб'єктивних та об'єктивних факторів за наявності дієвої системи державного регулювання, як на рівні місцевого самоврядування, так і на рівні загальнонаціональному.

Найцікавішим досвідом в реалізації інвестиційної політики є досвід провідних країн. Одним з яскравих прикладів буде інвестиційна політика США, що знаходиться на першому місці за обсягами залученого іноземного капіталу в економіку своєї країни. Державні органи влади США щодо питання інвестиційної політики дотримуються максимізації отримання іноземних інвестицій, однак залишають право за собою впливати на чутливі сектори національної економіки.

Регулювання питань іноземних інвестицій в США займаються на двох рівнях: на федеральному та на рівні штатів. На федеральному рівні визначаються загальні вимоги щодо залучення інвестицій іноземних інвесторів в економічне середовище країни, однак робота, формування довгострокових та короткострокових планів, що враховує місцеві особливості, проводиться на рівні штатів.

Цікавим досвідом залучення інвестицій є інвестиційна політика КНР. КНР визначає інвестиційну політику, як один з головних напрямків реформування високих темпів економічного зростання та соціальних змін в Китаї, обсяг іноземних інвестицій визначається на основі укладених контрактів. Також для України актуальним буде вивчення досвіду таких країн як Великобританія, Франція і Німеччина. Імплементація інвестиційної політики в даних країнах виступає: визначення обсягу капіталовкладень; стимулювання капіталовкладень у певну галузь національної економіки, адміністративне втручання в соціальний процес [12].

Актуальним досвідом із залучення інвестиційного фінансування до національної економіки є венчурний бізнес. Згідно з даними Європейської асоціації венчурного капіталу (EVCF), на початок 2014 року питома вага венчурних інвестицій в загальному обсязі залучених активів по групах європейських країн становила: Сполучене Королівство та Ірландія – 14,6%; Франція та країни Бенілюксу – 46,7%; Німеччина, Австрія, Швейцарія – 6,7%; Центральна і Східна Європа – 1,3%, а європейська венчурна індустрія вартувала загалом понад 555 млрд євро.

Однією з найбільш ефективних моделей залучення венчурного фінансування є Фінляндія. Вперше в напрямку венчурного інвестування в 1967 р. було створено Національний фонд досліджень та розвитку (SITRA), основною функцією якого є фінансування малого підприємництва, зокрема інноваційної діяльності. Узагальнюючи вплив даного фонду, слід зауважити, що обсяг інвестицій коливається в межах 200 тис. – 2 млн євро. Якщо брати до уваги досвід не тільки європейських держав, то одне з перших місць посідає Ізраїль зі щорічним обсягом венчурування у високотехнологічні компанії в понад 2,1 млрд доларів, який нараховує понад 70 фондів, 14 з яких – міжнародні.

Один з головних поштовхів для венчурного інвестування в Україні стало створення під егідою Міністерства промисловості й торгівлі Ізраїлю державної програми YOZMA (“ініціатива” з івриту). Активними видами венчурного інвестування в Ізраїлі є обов’язкове залучення досвідчених іноземних венчурних капіталістів, зокрема їхніх знань та вмінь в процесі вдосконалення навичок вітчизняних спеціалістів [25; 55].

Характеризуючи в цілому інвестиційну політику Європейського Союзу, прослідковується зниження показників в більшості країн-членів, за винятком зростання у період 1995–2008 рр. у тих державах, що приєдналися протягом найбільшої хвилі розширення ЄС. Одну з головних ролей в державних програмах відіграє бюджет Європейського Союзу, що спрямований на покращення інвестиційного середовища країн-членів ЄС:

зміна напрямків фінансових потоків на кінець завершального періоду дії програм; зменшення долі національного фінансування внаслідок тимчасове підвищення ставок співфінансування до 95%. [40].

Європейський інвестиційний банк був створений для того, щоб сприяти європейській інтеграції, економічному розвитку та інноваційній трансформації. Проекти Європейського інвестиційного банку відповідають за наступне: конкурентоспроможність європейської промисловості та маленьких підприємств; балансування в інвестиційному середовищі (надання пріоритету відсталим регіонам); пошук додаткових джерел інвестування [60].

Варто взяти до уваги, що інвестиційна політика нового покоління у міжнародному середовищі сформувалася у посткризовий економічний період в багатьох країнах ЄС. Основні концептуальні засади нового покоління були розглянути та сформовані на конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) у 2012 році. Інвестиційна політика нового покоління спрямована на: комплексне вирішення цілей економічного розвитку, органічну інтеграцію, як одне ціле в світовому економічному просторі; мотивацію інвесторів відносно їх поведінки; підвищення ефективності інституційного середовища [40].

Однак на національному рівні економічне зростання виражається в раціональному виробництві, що досягає синергетичного ефекту. Характерні особливості інвестиційної політики нового покоління подано нижче.

1. Спрямування інвестиційних потоків до ключових галузей національної економіки з метою підвищення їх конкурентоспроможності.

2. Адаптація основних трендів інвестиційної політики окремих галузей країн.

3. Зниження негативних ефектів від інвестування та максимізації позитивних ефектів економічного середовища країн.

4. Підвищення відповідальності за освітню діяльність.

5. Інституційний вплив на реалізацію ненасичених проектів.

Найоптимальніші шляхи інвестування нового покоління полягають у: відповідальності суб'єктів, рівень інституційного впливу, максимізація позитивних ефектів та мінімізація негативних ефектів, спрямування інвестицій до ключових галузей економіки.

Згідно з європейськими поглядами й одним з інститутів інвестування найбільш пріоритетними напрямами, слід визначити проекти розвитку наведених регіонів, проекти до яких виявляють інтерес не одна країна, проекти модернізації підприємств та розвиток нових видів діяльності [40].

Підсумовуючи вищевикладене, слід зазначити такі можливості використання закордонного досвіду відносно інвестиційної діяльності в державній інвестиційній політиці:

1) приведення до стандартів ЄС чинного законодавства України;

2) розвиток бюджетного інвестування, використовуючи можливості Міжнародного банку реконструкції та розвитку;

3) на рівні законодавства закріпити передатні шляхи економічного розвитку країни та залучення до них інвестицій як зовнішніх так і внутрішніх;

4) переформатування чинних державних програм внаслідок появи нових компонент інвестиційного середовища;

5) використовуючи закордонний досвід інвестиційної діяльності варто запозичити нові форми підтримки всіх секторів національної економіки;

6) зміна вектора державних інвестицій інноваційний сектор національної економіки, пріоритезація інвестиційних надходжень до високотехнологічних та наукомістких виробництв виступає як один з найкращих шляхів підвищення конкурентоспроможності української економіки на світовому рівні [40].

Враховуючи сталий розвиток та економічне зростання в країнах-членах ЄС, важливу роль набувають інвестиційні потоки. Згідно з даними ЮНКТАД Європейський союз залишається нетто-експортером інвестицій.

Наприклад, протягом 2012 року до країн третього світу було інвестовано 370 млрд євро, залучено до ЄС – 225 млрд євро, що відповідно становило 43,5% та 35,6% загальносвітових обсягів інвестицій. Але інвестиційні потоки відносно до кризового рівня 2008 року значно не зросли. Країнами реципієнтами європейських інвестицій стали наступні – США (29,9%), Швейцарія (8,6%), Бразилія (7,5%), Китай (4,7%), Канада (3,3%), які спрямовувалися з Люксембургу (29,9%), Великобританії (24,0%), Німеччини (9,0%). Основними донорами інвестиційних надходжень до економіки Європейського Союзу стала США та Швейцарія, їх частка становить 50,9% та 15,4% від всіх залучених інвестицій [35].

Залучення інвестиційних надходжень до країн Європейського Союзу: у цьому питанні проблематикою виступає нерівномірне залучення країн ЄС у міжнародні інвестиційні процеси, також значне відставання характерне для країн Європейського Союзу внаслідок особливості національного законодавства по відношенню до США та Японії. Приведення в дію Лісабонського договору докорінно змінює роль Європейської комісії, Європейської ради міністрів та Європейського парламенту у виробленні, прийнятті рішень та реалізації інвестиційної політики ЄС. Основні зміни згідно Лісабонського договору відбулися в наступних напрямках: торговельна політика; захист інвестицій; звичайні процедури у прийнятті рішень відносно питання соціальної політики; відведена роль Європейського парламенту відносно укладання інвестиційних договорів [20].

Одним із дієвих інструментів щодо залучення інвестицій є такі міри, як диференціація свобода руху капіталу і права на здійснення економічної діяльності. Завдяки специфічному режиму та контролю руху капіталу можливо його використовувати в потрібних галузях з метою підпорядкування їх належному регулюванню в національній системі права. Імплементація даного підходу щодо іноземного капіталу, який можливо використовувати за допомогою вищевикладених заходів, буде мати такі

риси: зберігання режиму контролю над операціями з цінними паперами на фондовій біржі, банківськими операціями, операціями з надання кредитів, з комерційними угодами. Згідно з нормативно-правовими документами було приділено увагу щодо втручання країн-членів ЄС у випадку руху капіталу між державами-членами та “третіми” країнами.

Країни-члени Європейського Союзу мають право використовувати: особливості з податкового законодавства, у випадку якщо платники податків мають відмінності з огляду на їх місце проживання до інвестованого ними капіталу; запроваджувати всі можливі заходи щодо запобігання порушення національних законів в напрямку податків та пруденційного нагляду за фінансовими операціями фінансових установ, а також декларація руху капіталу да статистичних даних; рух капіталу, що спричиняє серйозні ускладнення функціонування економічного та валютного союзу в країнах ЄС Рада за пропозицією Комісії та після проведення консультацій з Європейським центральним банком може запровадити захисні заходи відносно третіх країн на період до шести місяців; наступною групою обмежень інвестиційного капіталу передбачає зупинення обмеження, частково або повністю, економічних та фінансових відносин з однією або більше третіми країнами [35].

Країни-члени ЄС використовують класифікацію видів руху капіталу, що були зазначені в Директиві 1960 р.; остаточним варіантом було прийняття третьої за рахунком Директиви у сфері руху капіталу у 1988 р. Директива N88/361/CEE від 24 червня 1988 р. (надалі – Директива 1988 р.) має аналогічну назву, як і Директива 1960 р. “Про введення в дію статті 67 Римського договору”. Згідно переліку видів руху капіталів було визначено наступні : прямі інвестиції; операції з цінними паперами, що котируються на біржі; позабіржові операції з цінними паперами; операції з долями участі в майні об’єднань осіб; операції з рахунками, що відкриваються у фінансових установах; операції за поданням кредитів під комерційні угоди, в яких одна із сторін є резидентом держави – члена ЄС; операції за

поданням позик і кредитів як засобу довгострокового фінансування; операції короткострокового фінансування (виключаючи прямі інвестиції, позики і кредити, перераховані в п. 7); 9) операції, пов'язані з поручительством і запорукою; 10) операції по переказу грошових коштів у виконання договорів страхування; 11) рух капіталів, що носять особистий характер; 12) імпорт і експорт матеріальних цінностей; 13) інші види руху капіталів [5].

Також Європейський Союз має амбітні плани щодо зовнішніх інвестицій, основною метою яких є підвищення економічного рівня країн сусідів на прикладі країн-партнерів Африки. Інвестиційні надходження до третіх країн виступають запорукою підвищення економічних показників країн-партнерів Африки та країн-членів ЄС, але основними моментом виступає боротьба з міграційними процесами в країнах ЄС. Іінвестиційна стратегія Європейського Союзу відбувається в межах "Плана Юнкера", який вже допоміг залучити понад 240 млрд євро інвестицій. Основи зовнішніх інвестицій ЄС: енергетика та взаємозв'язки; фінансування мікро-, малих та середніх підприємств; стале сільське господарство, сільські підприємці та агропромисловість; сталі міста, а також диджиталізація для сталого розвитку. Для України є характерним використання досвіду Європейського Союзу по відношенню до інвестування країн Африки внаслідок нестабільності та конфліктів, що вплинуло на міграційну кризу та збільшили міграційні потоки до європейських країн [78].

Тому на тлі зростання міграційних процесів в Україні залучення інвестиційних надходжень від країн-членів ЄС може стати подальшим поштовхом до розвитку економічних відносин між країнами ЄС та Україною в питаннях трудової міграції, економічного зростання та співробітництва, зокрема розміщенням великих підприємств на території України, що в свою чергу зменшить потік мігрантів до країн ЄС та буде впливати на соціальну напруженість в країнах ЄС. Однак для досягення

даної мети Україна має запроваджувати низку заходів щодо вдосконалення національного законодавства відносно сучасних потреб суспільства та активно взаємодіяти з суб'єктами економічної діяльності, що мають вирішальний вплив на національну економіку та залучення інвестицій [35].

Подальше соціально-економічне зростання в Україні можливо лише за наявності достатніх обсягів коштів. Зростання інвестицій до національної економіки, перш за все позначається на соціальному аспекті країни, створюючи нові робочі місця, зростання заробітної плати, модернізація інфраструктури регіонів, тим самим стимулюючи розвиток малого підприємництва. Оскільки залучення інвестицій вливає як на країну в цілому так і окремо на певний регіон країни, важливого значення набуває дослідження різних форм інвестиційних надходжень .

Вагомий внесок у дослідження інноваційної складової, щодо залучень інвестицій в національну економіку зробили, такі вчені, як О. Амоша, В. Геєць, М. Волков, М. Денисенко, А. Динкін, М. Козоріз, Л. Яремко, В. Ляшенко. Вартий уваги напрямок досліджень розвитку технопарків та їхньої ролі в національній економіці, зокрема це питання розглядали такі вчені: Д. Гібсон, Н. Дорфман, А. Капустін, О. Мазур, Д. Черваньов, О. Чмир, В. Шукшунов та ін. Вплив інноваційної складової, щодо залучення інвестицій варто розглядати під кутом – дослідження ролі інновацій у залученні інвестицій в інших країнах світу та адаптації закордонного досвіду до сучасних реалій в економіці України, наразі дане питання вимагає подальшого дослідження.

Розвиток національної економіки тісно пов'язаний з сучасною модернізацією всіх господарських процесів, що ґрунтується на виробництві науково-технічних засобів для зовнішнього і внутрішнього ринках. На сьогодні державна політика має зосередитися на розвитку високотехнологічних виробництв, що має стати основою інноваційного шляху розвитку національної економіки. Індустріальні парки виступають одним із дієвих інструментів прискорення соціально-економічного

становлення держави як конкурентоспроможного члена світової спільноти та формує стимулюючі умови до зростання інших учасників ринку на рівні національної економіки. Індустріальні парки представляють собою юридично відокремлену земельну ділянку, що призначена для розвитку промислового виробництва [33]. Запровадження індустріальних парків на регіональному рівні є важливим елементом залучення іноземних інвесторів та найновіших технологій. Україна має досвід створення технопарків, однак його часто ототожнюють до індустріальних парків. Основною відмінністю технопарків від індустріальних парків є те, що:

1) технопарки сприяють створенню інноваційних технологій на виробництві, для чого в наявності має бути науково-дослідний складник у вигляді наукових інститутів, центрів чи університетів;

2) індустріальні парки виконують функцію забезпечення підприємства і є структурою для здійснення їх основної діяльності. Іншою відмінністю індустріальних парків від технопарків є концепція розвитку території індустріальних парків, що визначає зобов’язання та функцій єдиної системи управління комунальними, інноваційними, охоронними та іншими послугами. До основних джерел індустріальних парків варто віднести інвестиційні ресурси. Тому для України актуальності набуває розвиток та стимулювання внутрішніх і зовнішніх інвестицій на рівні державної підтримки [11].

Аналізуючи приклад Туреччини, варто підкреслити, що індустріальні парки звільняються від ПДВ та різного мита на імпортне обладнання та отримають занижені ставки корпоративного податку, а також звільняються від сплати внесків на соціальне страхування, податку на нерухомість, а також зменшення витрат при оформленні документів на виділення землі та надання пільгового тарифу на електроенергію, воду, природний газ та зв’язок. Також цікавим досвідом буде створення індустріальних парків в Республіці Польща, які є частково звільненими від податку на майно, а також існує ціла програма створення нових робочих

місць – розмір залежить від проекту і може сягати 15 600 злотих (4 тис. дол. США) за одне робоче місце. Беручи до уваги досвід Чехії індустріальні парки отримають звільнення від корпоративного податку на 10 років та на 5 років звільнення від податку на майно. Якщо у 1990 р. за реальним ВВП на душу населення Чехія випереджала Україну в два рази, то сьогодні випереджає за цим показником вже в чотири рази [62].

Закон України “Про індустріальні парки” визначає основні положення, забезпечує умови для створення та функціонування індустріальних парків. Створення і функціонування індустріальних парків на території України здійснюються на таких засадах:

1) вільного доступу до інформації про можливість використання земель для створення індустріальних парків;

2) конкурентності у виборі керуючої компанії на землях державної та комунальної власності;

3) гарантування прав на земельні ділянки у межах індустріального парку;

4) державної підтримки створення індустріальних парків;

5) державного стимулювання залучення інвестицій в індустріальні парки.

Основними перевагами учасників індустріального парку є: нульова ставка мита на обладнання та деталі до нього, що не виробляються в Україні; зміна зобов’язань відносно розвитку інфраструктури населених пунктів, на території яких створюються індустріальні парки; державна підтримка облаштування; прозора та проста процедура набуття прав власності на земельну ділянку в межах індустріального парку; розвинута в парк, має розробити концепцію форми, мети, завдання Україні геоінформаційна система. Суб’єкт, який започатковує індустріальний створення та функціональне призначення індустріального парку, місце розташування та розмір земельної ділянки, строк, на який створюється індустріальний парк, бізнес-план розвитку індустріального парку,

орієнтовні ресурси, можливі результати функціонування індустріального парку [47; 48].

Одним з вдалих прикладів розроблення інноваційного середовища було створення наукового парку “Київська політехніка”, що є підконтрольним проектом в рамках Закону України “Про Науковий парк “Київська політехніка”. Даний закон визначає основні засади соціального середовища на базі університету залученню до співпраці всіх учасників в інноваційному процесі. Згідно закону України “Про Науковий парк “Київська політехніка” науковому парку “Київська політехніка” притаманний республіканський масштаб діяльності без чіткого акцентування на потреби регіону. Досліджуючи Закон України “Про наукові парки”, зазначимо, що варто посилити в структурних схемах діяльності наукових парків взаємодію з регіональною владою. В основі даного закону лежать напрямки розвитку наукових парків – економічно й соціально зумовлені наукові, науково-технічні та інноваційні напрями діяльності, відносно діяльності наукового парку, галузевого профілю або спеціалізація вищого навчального закладу або наукової установи [76].

Повертаючись назад до напрямку індустріальних парків, слід зазначити, що вони є інструментом економічного розвитку, що стали фактором прискорення розвитку Західної Європи, Китаю, Японії та США. Варто навести приклад США – в штаті Невада (США) створюється найбільший у світі індустріальний парк Tahoe Рено Industrial Center площею 43 000 га. Парк буде розміщувати виробництва з літій-іонних акумуляторів з інвестиціями у 5 млрд дол. США, дата-центр Super NAP Tahoe Reno з інвестиціями 3 млрд дол. США, завод японського виробника Panasonic з інвестиціями 2 млрд дол. США та сотні інших сучасних виробництв. Організація промислового розвитку (UNIDO) було проведено дослідження відносно створення індустріальних парків та збільшення активності державних органів влади в їхньо му створенні.

До основних стимулів індустріальних парків слід віднести: пільгові ставки за кредитами, низькі податки й мита, переваги використання земельних ресурсів, субсидіювання тарифів, телекомунікаційного зв'язку, електрики, води, спрощення митних процедур колективного використання послуг та комунальної інфраструктури. Інвестиційні заходи в національній економіці мають бути сфокусовані на галузях з високим ступенем у ланцюгу доданої вартості (науково-дослідна діяльність і діяльність у сфері ІЕ, легкої промисловості, фармацевтики, машинобудування, суднобудування, авіапром тощо). Має бути регіональне балансування у створенні індустріальних парків у будь-якому місці чи селі, де є промислова ділянка, бажання місцевої влади, ініціатива інвесторів [33].

Схиляючись до інноваційного типу національної економіки, технологічні парки посилюють здатність держави на світовому рівні, зокрема у нових видах виробництва, а також збільшення інноваційної складової в експорті продукції. Започаткування технопарків згідно з думкою багатьох науковців було зроблено з метою створення комплексної організації, наукомісткого виробництва з виникненням нових технологій. Технологічні парки мають принципово нові базові технології, що сприяють комерціалізації, досягненню технологічної революції – проведення між приватними та державними структурами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, зміцненню зв'язків університету з промисловістю у сфері НДДКР, допомагає розвиватися новим фірмам. Основним завданням технопарку є стимулювання розвитку регіонів, але має на меті провести деіндустріалізацію, також спрощення реалізації комерційних і промислових інновацій [47].

На прикладі Туреччини варто навести функціонування поряд з індустріальними парками технологічних парків. У центрі дослідницької діяльності зосереджено підтримку науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), для того, щоб довести наукову розробку до її подальшого випуску на виробництві. Для того, щоб забезпечити

максимальну ефективність функціонування технопарків у промисловій сфері учасникам турецьких технопарків надають такі привілеї:

– звільнення від податку на створення програмного забезпечення, НДДКР чи проектні заходи;

– реалізація програмного забезпечення створеного в межах технопарків звільняється від оподаткування ПДВ;

– оплата праці персоналу звільняється від усіх податків;

– звільнення від мита учасників технопарку на імпортну продукцію, що потрібна для реалізації дослідницьких та проектних програм [9].

Таким чином, визначаючи рівень державної допомоги, варто дотримуватися європейських стандартів, коли допомога є оберненою до пропорційності до відношення показника ВВП на душу населення в регіоні розміщення індустріального парку на основі середнього значення ВВП. Тому визначення місцевих факторів, що можуть вплинути на розвиток інноваційної діяльності, є пріоритетним напрямком при створенні наукових парків, технологічних парків чи індустріальних парків.

Висновки до розділу 1.

1. В сучасних умовах сьогодення становлення та розвиток нових бізнес-процесів залежать від залучення, просування та ефективного використання інвестицій, що набувають все більшої актуальності в контексті розвитку, як інноваційних проектів, так і нових форм залучення інвестицій. Наразі економічні умови можливо розглядати в короткостроковій перспективі, а тому з’являється запит щодо встановлення дієвого контролю за факторами збереження відповідного клімату та привабливості, як з боку держави, так і з боку суб’єктів господарювання відносно інвестицій.

2. В процесі дослідження термінологічного апарату було визначено термін “інвестиції”, що має походження від латинського

терміну “invest” у значенні “вкладати”. Розглядаючи дане поняття більш детально, термін “інвестиції”, також трактується як капітал, що вклали з метою його збільшення або збереження, в незалежності від форми капіталу. Інші вчені трактують даний термін як капітал у всіх його формах, що вкладається в об’єкти виробничого та невиробничого призначення з метою забезпечення його збільшення в майбутньому, а також досягнення позаекономічних ефектів соціального й економічного характеру.

3. Надано визначення терміну “платформа” як сервісу, що виконує такі функції – організації, захисту, керування інвестиціями та розподіл дрібних інвестиційних продуктів, які пропонуються малим клієнтам (інвесторам). Зазначено, що платформи можуть полегшити життя споживачам (інвесторам) та управління їх грошима (фінансовими ресурсами), внаслідок конкурування, для забезпечення доступу до інвестиційних продуктів, зокрема до інформації, інструментів та інструкції, інформуючи про інвестиційні рішення інвестора – шляхи вдосконалення свого інвестиційного портфелю та було запропоновано термін “інвестиційну платформу” та його визначення , що був створений на основі вище викладеного матеріалу.

4. Надана характеристика розвитку соціально-економічних відносин в межах національної економіки та динамічному розвитку інформаційних технологій, що зумовлює потребу визначити класифікацію та можливості інвестиційної діяльності за рахунок нових інвестиційних інструментів, а саме - інвестиційної платформи. Класифікація інвестиційних платформ запропонована наступним чином - за рівнем розвитку, який умовно можна поділити на: 1) Рівень продуктивності (низький, середній, високий) – обсяг послуг за менші гроші; 2) Рівень ефективності (низький, середній, високий) – оптимізація бізнес-процесів; 3) Рівень інновацій (низький, середній, високий) – диференціація проектів, для ширшого залучення інвестицій.

5. Підкреслено особливості державного нагляду за інвестиційною діяльністю, що здійснюється для досягнення соціального, економічного та технічного розвитку держави, але рівень підтримки держави в інвестиційній діяльності обмежується державними та місцевими бюджетами. Враховуючи дану ситуацію, інвестиційна платформа зможе сприяти прискоренню імплементації державних проектів, шляхом пришвидшення бюрократичної роботи. В першу чергу, регулятор включає до своїх функцій управління державними інвестиціями та сприяння і контроль за всіма учасниками та інвесторами інвестиційної діяльності. Зауважено фактори, що впливають на імплементацію функціонування інвестиційних платформ.

6. У процесі дослідження розглянуто імплементацію інвестиційних платформ в екосистему національної економіки в таких напрямках, як стратегічне планування інвестиційного проекту, розробка проекту, імплементація та моніторинг проекту, оцінка та капіталізація проекту. Стратегічне планування має включати аналіз контексту, розуміння можливостей для конкретних інвестицій та досягнення консенсусу щодо пріоритетів та засобів узгодженого впровадження різних зацікавлених сторін у сфері інвестицій у державному та приватному секторах, громадянському суспільстві та партнерах з розвитку.

7. Зазначено дієві інструменти щодо залучення інвестицій, а саме, диференціація, свобода руху капіталу і права на здійснення економічної діяльності. Завдяки специфічному режиму та контролю руху капіталу можливо його використовувати в потрібних галузях з метою підпорядкування їх належному регулюванню в національній системі права. Реалізація даного підходу щодо іноземного капіталу, який можливо використовувати за допомогою вищевикладених заходів, буде мати наступні риси, а саме зберігання режиму контролю над операціями з цінними паперами на фондовій біржі, банківськими операціями, операціями з надання кредитів, з комерційними угодами.

8. Систематизовано теоретичні підходи щодо визначення полівекторної стратегії розвитку інвестиційних платформ та залучення інвестицій, яка полягає у детермінації пріоритетних завдань, а також можливих сценаріїв розвитку, а саме її переваги щодо інформації, яку вона може запропонувати інвесторам. Розглянуто оцінювання конкурентоспроможності галузі, а саме визначення галузей, що є найбільш привабливими для інвесторів. До основних факторів щодо розвитку інвестиційної активності в країні віднесено: невизначеність інвестиційних пріоритетів, початкове формування інституцій по залученню інвестицій, адміністративні бар'єри, наявна інфраструктура, умови інвестування для різних підприємств. Також складовою полівекторної стратегія розвитку національної економіки виступає правовий господарський порядок - визначає умови впровадження інвестиційної політики країни. Узагальнюючи вищевикладене наголосимо, що результатами полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки виступає залучення рівня інвестицій, як в економіку країни в цілому, так і в кожну область окремо.

9. Встановлено, що наявність іноземних фондів в Україні дозволяє українському бізнесу залучати міжнародні інвестиції, але внаслідок нестабільної ситуації, як в економічному так і політичному плані, все це призводить до низького рівня економічних показників або їх вкрай помірного зростання. Наразі Україна проходить той період, коли виникає економічна зацікавленість міжнародних інвесторів. Однак серед інвесторів існують великі очікування відносно реформування економічного середовища для інвестицій. Використання закордонного досвіду щодо залучення інвестицій є одним із засобів вдалого застосування державних та недержавних інструментів по залученню інвестицій в Україні.

10. На основі аналізу розвитку національної економіки зазначено тісний взаємозв’язок з сучасною модернізацією всіх господарських

процесів, що ґрунтуються на виробництві науково-технічних засобів для зовнішнього і внутрішнього ринках.Тому державна політика має зосередитися на розвитку високотехнологічних виробництв, що має стати основою інноваційного шляху розвитку національної економіки, а саме: індустріальні парки та технопарки виступають одними із дієвих інструментів прискорення соціально-економічного становлення держави як конкурентоспроможного члена світової спільноти та формує стимулюючі умови до зростання інших учасників ринку на рівні національної економіки.

11. Приділено увагу інноваційному типу національної економіки, зокрема порушені питання стосовно технологічних парків, що посилюють здатність держави на світовому рівні, зокрема у нових видах виробництва, а також збільшення інноваційної складової в експорті продукції. Проаналізовано дослідження науковців для розкриття одного з напрямків дослідження щодо технологічних парків, які мають принципово нові базові технології, що сприяють комерціалізації, досягненню технологічної революції - проведення між приватними та державними структурами науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, зміцненню зв'язків університету з промисловістю у сфері НДДКР, що допомагає розвиватися новим компаніям.

Список викоритстаних джерел до першого до розділу

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: http://sum.in.ua/s/platforma

2. Бавико О. Є. Віртуальні механізми координації діяльності суб’єктів регіонального економічного простору. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3. С. 166–171.

3. Балабанов И. Т. Финансовый менеджмент. Москва : Финансы и статистика, 1994. 224 с.

4. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента. Киев : Эльга-Н, Ника-центр. 2001. 432 с.

5. Бойчук Р. П. Основні засади правового регулювання інвестиційної діяльності в ЄС. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 2. С. 22–31.

6. Бочаров В. В. Финансово–кредитные механизмы регулирования рынка инвестиций. Москва : Финансы и статистика, 1993. 243 с.

7. Васильчук І. П. Теоретико методологічні засади й еволюція концепції соціально відповідального інвестування. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2015. № 1. С. 21–28.

8. В рбицька Г. Л. Проблеми та перспективи залучення інвестицій в економіку Україну. Тернопіль : Інноваційна економіка. Тернопільська Державна с/г дослідна станція ІКСГП НААН, 2016. 48–52 с.

9. Галасюк В. В. Індустріальні парки: світовий досвід та перспективи створення в Україні. 2018. URL: https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/1465.

10. Гитман Л. Дж., Джонк М. Д. Основы инвестирования: пер. с англ. Москва : Дело, 1999. 1008 с.

11. Гоблик В. В. Використання світового досвіду залучення іноземних інвеститцій у процесі подолання кризових явищ перехідного періоду. *International scientific journal*. 2016. № 1 (2). С. 8–10.

12. Голеніщева Є. Ю. Особливості формування та реалізації державної інвестиційної політики в різних країнах світу. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2016. Вип. 1. С. 115–122.

13. Гольдштейн Г. Я. Стратегические аспекты управления НИОКР : монографія. Таганрог : Изд-во ТРТУ. 2000. С. 112.

14. Голячук Н. В., Рихлюк В. С. Інвестиції в інформаційні технології.

Економічні науки. Сер. :Облік і фінанси. 2013. Вип. 10 (2). С. 62–69.

15. Господарський Кодекс України. Стаття 5. Конституційні основи правопорядку у сфері господарювання 2003. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15.

16. Гриценко С. І. Реалії та можливості становлення індустріальних парків у контексті забезпечення сталого розвитку України. *Економіка і організація управління*. Вінниця : ДонНТУ, 2016. № 4 (24). С. 54–63.

17. Данилин А., Слюсаренко А. Архитектура и стратегия. Инь и Янь информационных технологий предприятия. Москва: Интернет-Ун-т Информ. Технологий. 2005. 504 с.

18. Денисюк О. М. Аналіз інвестиційного середовища України: сучасні тенденції та перспективи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 21. С. 7–11.

19. Денисюк О. М., Ковальчук С. П. Інноваційна методика прогнозування інвестиційних вкладень із застосуванням методів економіко-математичного моделювання. *Інноваційна економіка*. 2015. № 2. С. 211–215.

20. Дзяд О. В., Кручек А. С. Інвестиційна політика ЄС після підписання Лісабонського договору. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (1). С. 54–57.

21. Дідик А. М. Соціально-економічні важелі забезпечення полівекторного розвитку підприємств : дис… докт. екон. наук : 08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності); Національний університет “Львівська політехніка”. м. Львів, 2016. 441 с.

22. Довгалюк В. В. Сучасні тенденції венчурного інвестування як нової форми фінансування стартапів в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2014. Вип. 5 (4). С. 47–50.

23. Дубина М. В., Пілевич Д. С. Рейтинговий аналіз дослідження інвестиційного клімату в Україні. *Науковий вісник Чернігівського*

державного інституту економіки і управління. Серія 1: Економіка. 2014. Вип. 2. С. 5460.

24. Евсеенко О. С. Инвестиции в вопросах и ответах. Москва : Проспект, 2008. 324 с.

25. Єрешко Ю. О. Венчурне інвестування: становлення та світовий досвід. “Економічний вісник Національного технічного університету України” Київський політехнічний інститут. 2015. № 12. С. 429–433.

26. Жаліло Я. Економічна стратегія як категорія сучасної економічної науки. *Економіка України*. № 1. 2005. С. 19–27.

27. Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. Вип. 8. С. 6–10.

28. Игонина Л. Л. Инвестиции : учеб. пособие. Москва : Юрист, 2002. 480 с.

29. Кадушин А., Михайлова Н. Оценить нельзя верить. IT-форум. 2003. № 5 (6). С. 30–37.

30. Капітальні інвестиції за видами активів за 2010–2017 роки. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/ibd/ibd_rik/ibd_u/ki_rik_u_bez.htm.

31. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm.

32. Катренко А. В. Пастернак О. В. Системні аспекти інвестування в галузі інформаційних технологій. Вісник *Національного університету “Львівська політехніка” Інформаційні системи та мережі*. 2014. № 805. С. 402–411.

33. Кравчун О. С. Вплив інноваційної складової на залучення інвестицій до національної економіки. *Науковий журнал “Причорноморські економічні студії”*. 2018. Вип. 26-1. С. 184–189

34. Кравчун О. С. Імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки. *Науковий вісник Міжнародного*

гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. Вип. 17. Одеса 2016. С. 178–181

35. Кравчун О. С. Інвестиційні потоки на прикладі Європейського Союзу. *Європейські перспективи сенсу життя :* збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції, 11 травня 2018 р. / за ред. В. М. Огаренка, О. В. Покатаєвої, О. І. Трохимець та ін. Запоріжжя : КПУ, 2018. С. 159–161

36. Кравчун О. С. Системні складові стратегії полівекторності. *Електронний науково-практичний журнал "Інфраструктура ринку"*. Вип. 11. 2017. С. 153–158 URL: http://market-infr.od.ua/uk/11-2017.

37. Кравчун О. С. Materiály XIII Mezinárodní vědecko – praktická konference "Vědecký průmysl evropského kontinentu-2017", Volume 5 : Praha. Publishing House "Education and Science". S. 105–107.

38. Кравчун О. С. Теоретичний базис щодо формування інвестиційної екосистеми національної економіки. *Наука и образование в современном мире* : материалы международной научно-практической конференции. Караганды : РИО "Болашак-Баспа" 2019. 1 том. С. 290–292.

39. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти визначення сутності терміну "стратегія" та його ключових компонентів. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка :* науковий журнал. Том 22. Вип. 3 (56). 2017. С. 194–197.

40. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі реалізації закордонного досвіду. *Причорноморські економічні студії :* науковий журнал. Вип. 19. 2017. С. 121–126.

41. Кравчун О. С. Теоретичні засади полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії :* науковий журнал. Вип. 3 (09). 2017. С. 169–173.

42. Кравчун О. С. Теоретичні підходи щодо визначення понятійно-категоріального апарату – "інвестиційна платформа". *Держава та регіони.*

Серія: Економіка та підприємництво : науково-виробничий журнал. 2018. № 2 (101). С. 83–90.

43. Кравчун О. С., Покатаєва О. В. Класифікація інвестиційних платформ – як інвестиційного інструменту інформаційних технологій в національній економіці. *Наука и образование в современном мире* : материалы междунар. науч.-практ. конф. Караганды : РИО “Болашак-Баспа”, 2017. Т. 5.

44. Крамаренко К. М. Формування інвестиційного клімату України в сучасних умовах. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. URL: http://global-national.in.ua/archive/8-2015/38.pdf.

45. Крамаренко К. М. Сучасні підходи до формування і використання інвестиційного потенціалу країни. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки*. 2017. Вип. 27 (1). С. 59–61.

46. Кудрявцева В. В. Інвестиційна політика держави як інструмент регулюючого впливу на інвестиційну діяльність. *Економічна теорія та право*. 2016. № 4. С. 157–168. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnyua_etp_2016_4_16.

47. Кузьменко О. Ю. Актуальність створення індустріальних парків в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки :* електронне наукове фахове видання. 2015. Вип. 13. С. 184–187. URL: http://global-national.in.ua/issue-5-2015/13-vipusk-5-traven-2015-r/778-kuzmenko-o-yu-aktualnist-stvorennya-industrialnikh-parkiv-v-ukrajini.

48. Кузьменко В. П. Фінансові кризи як складові економічного циклу та структурно-інвестиційна політика їх подолання. *Глобалізація інвестиційних процесів та фінансова безпека України* : матеріали міжнародної наук.-практичної конференції, Київ, 27 червня 2001 р. Київ : РНБО України, Міжвідомча комісія з питань фінансової безпеки. 2001. С. 85–100.

49. Кузьмін О. Є., Дідик А. М. Інструментарій забезпечення полівекторного розвитку підприємств. *Технологический аудит и резервы*

производства. 2014. № 6 (2). С. 21–24.

50. Кулініч Т. В., Мричко М. А. Інвестиційна привабливість України та можливі шляхи її підвищення у сучасних умовах. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. 2013. № 754. С. 34–40.

51. Кухар В. І. Господарсько-правове забезпечення державної інвестиційної політики в Україні : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.04. Харків, 2008. 21 с.

52. Левчинський Д. Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 131–139.

53. Ліпич Л. Г., Грицюк Н. О. Підходи до визначення поняття стратегія. *Інвестиції: практика та досвід*. 2013. № 8. С. 131–134.

54. Ліщук В. В. Оцінювання інвестиційного клімату як основа для залучення іноземного капіталу в економіку України. Агросвіт. 2016. № 10. С. 56–61.

55. Лобас І. Зарубіжний досвід державної підтримки венчурного інвестування інноваційної діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 1. С. 196–203.

56. Ломоносов Д. А. Сутність поняття "стратегія" та його відмінності від тактики й оперативних дій. *Економічні інновації:* зб. наук. пр. Одеса: ІПРЕЕД НАН України, 2011. Вип. 45. С. 156–160.

57. Любімов В. І. Інвестиційне середовище та його роль у залученні прямих іноземних інвестицій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 13. С. 4–6.

58. Ляпін Д. В., Москвін С. О. Методика розрахунку індексу інвестиційного клімату в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 7. С. 3–6.

59. Малько К. С. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: чинники їх формування в сучасних умовах. *Актуальні проблеми*

економіки. 2015. № 3. С. 100–105.

60. Мальський М. З., Біленко Ю. І. Інвестиційна політика в Європейському Союзі та перспективи для України. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23 (3). С. 114–121.

61. Мартиненко М. М., Ігнатьєва І. А. Стратегічний менеджмент. Київ : Каравелла. 2006. С. 125.

62. Марчишинець О. В., Марчишинець С. М. Індустріальні парки як інструмент залучення інвестицій в реальний сектор економіки регіону. *Економіка та суспільство*. 2017. № 9. URL: http://economyandsociety.in.ua (Index Copernicus ICV 2015: 35.93).

63. Мелкумов Я. С. Организация и финансирование инвестиций. Москва : ИНФРА-М, 2001. 248 с.

64. Мелкунов Я. С. Экономическая оценка эффективности инвестиций и финансирования инвестиционных проектов. Москва : Дим, 2009. 287 с.

65. Мінцберг Г. Зліт та падіння стратегічного планування. Київ : Вид-во Олексія Капусти. 2008. 389 с.

66. Мокій А. Регіональні аспекти формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. Львів, 1999.

67. Музиченко А. С. Державне регулювання інвестиційної діяльності : монографія. Київ : Наук. світ, 2001. 345 с.

68. Музиченко О. В. Світовий досвід імплементації принципів відповідального інвестування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 19. С. 28–33.

69. Нечитайло, У. П., Мікловда В. П., Пітюлич М. І., Гапак Н. М. Інвестиційний потенціал та інвестиційний клімат: особливості формування та співвідношення. *Науковий вісник Ужгородського університету : Серія: Економіка*. Ужгород. 2011. Вип. 2 (34). С. 97–103.

70. Никитюк Т. Л., Баула О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток України: сучасні реалії та необхідні зміни. *Економічний часопис-XXI*. 2015.

№ 3–4 (2). С. 17–20.

71. Новоселова Л. О. реализации инвестиционной составляющей стратегии экономического роста в КНР. *Российский экономический журнал*. 2006. № 4. С. 63–72.

72. Норткотт Д. Принятие инвестиционных решений; пер. с англ.; под. ред. А. Н. Шохина. Москва : Банки и биржи, БНИТИ, 1997. 247 с.

73. Оніщенко І. О. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи їх вирішення. *Траектория науки : электронный журнал.* Том 2. № 3 (8). 2016. С. 2.89-2.95. URL: http://journals.uran.ua/index.php/2413-9009-CL/article/view/73038.

74. Павлюк А. Розвиток індустріальних парків в Україні: проблеми та напрями політики стимулювання. *Економіст*. 2016. № 1. С. 25–28.

75. Папп В. В., Бошота Н. В. Роль інвестиційних процесів у соціально-економічному розвитку країни. *Наукові записки. Серія : Економіка.* 2013. Вип. 23. С. 83–88. URL: https://ecj.oa.edu.ua/articles/2013/ n23/16.pdf.

76. Параска С. Г., Любчик В. Р. Концепція створення наукового парку “Інноваційний розвиток Поділля”. *Вісник Хмельницького національного університету. Технічні науки*. 2012. № 4. С. 245–249.

77. Петрушенко Ю. М., Дудкін О. В. Краудфандинг як інноваційний інструмент фінансування проектів соціально-економічного розвитку. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2014. № 1. С. 172–182.

78. План зовнішніх інвестицій ЄС. 2018. URL: https://www.euneighbours.eu/sites/default/files/publications/2018-03/FACTSHEET_EIP_UA.pdf.

79. Поєдинок В. Класифікація інвестицій: Критерії і методологічне значення. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 94. С. 28–32.

80. Поєдинок В. Провали ринку як об’єктивні підстави державного регулювання інвестиційної діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 90.

С. 35–38.

81. Про інвестиційну діяльність: Закон України 1991, № 47, ст. 646 [чинний у редакції від 23.07.2017 документ № 1560] Верховна Рада України. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1560-12.

82. Про наукові парки : Закон України від 05 грудня 2012 року № 1563-VI / Верховна Рада України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17.

83. Розенберг Дж. М. Инвестиции : Терминологический словарь. Москва : Инфра-М, 1997. 400 с.

84. Самуэльсон П. Экономикс ; в 2-х т. Москва : Алягон, 1993, Т. 2. 611 с.

85. Свистович М. Б. Сутність та основні поняття стратегічного планування. *Державне управління: теорія та практика*. 2013. № 2. С. 3–43.

86. Семенов А. Г., Васильєв В. О. Класифікація інвестицій як економічної категорії. *Бізнес Інформ*. 2013. № 10. С. 43–49.

87. Солнцев С., Гнітецький Є. Світовий досвід функціонування технопарків та особливості їх розвитку в Україні. *Економічний аналіз*. 2013. Т. 12 (1). С. 279–283.

88. Станіславчик О. Н. Проблеми формування стратегій сільськогосподарських підприємств в умовах європейської інтеграції України 2011. URL: http://www.spkneu.org/index.php?option=com_content &view=article&id=213:sa lamin1&catid=43:tezy2011section2&Itemid=113.

89. Страшинська Л. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення економічної стратегії як категорії економічної науки. *Продуктивні сили і регіональна економіка: зб. наук. праць*. Київ, 2007. Ч. І. С. 52–59.

90. Терещенко В. Л. Проблеми та перспективи розвитку інвестиційного клімату в Україні. *Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського*. 2015. URL: http://global-national.in.ua/archive/4-2015/195.pdf.

91. Тюха І. В. Денисюк І. О. Стратегія розвитку у системі стратегій

підприємства. *Економіка харчової промисловості*. 2013. № 3. С. 33–37.

92. Удалих О. О. Управління інвестиційною діяльністю промислового підприємства : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 2922 с.

93. Фаріон А. І. Аналіз інвестиційного середовища України. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна*. 2014. Вип. 46. С. 55–59.

94. Федірко О. А. Європейські технологічні платформи як механізм секторального інноваційного розвитку ЄС. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 14. С. 34–38.

95. Федоренко В. Г. Інвестування. Київ : Алеута, 2006. 344 с.

96. Фролова Г. І. Оцінка інвестиційного клімату в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2014. № 2. С. 67–69.

97. Шаров О. М. Питання стратегії залучення прямих іноземних інвестицій у контексті дотримання інтересів економічної безпеки держави. Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2015. 41–50 с.

98. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: пер. с англ. Москва : Инфра-М, 2001. XII. 1028 с.

99. Шевченко Н. І., Тараненко В. Є. Досвід країн ЄС щодо використання податкових інструментів стимулювання інвестиційних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 80–83.

100. Шевчук В. Я., Рогожин П. С. Основи інвестиційної діяльності. Київ : Генеза, 1997. 384 с.

101. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління. Київ : КНЕУ. 1999. С. 94–120.

102. Шкодіна І. В. Інституційні проблеми функціонування фондового ринку України. *Вісник Університету банківської справи НБУ :* збірник наукових статей. 2014. № 1 (19). С. 52–58.

103. Щепіна Т. Г. Проблеми формування сприятливого

інвестиційного клімату в Україні. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2014. Вип. 38. С. 109–114.

104. Ackoff R. Concept of Corporate Planning. New York : Wiley, 1970. P. 1.

105. Baldwin C. Y., Woodard J. C. The Architecture of Platforms: A Unified View. Harvard Business Schools. 2008. С. 4–5.

106. Benefits of online platforms / Oxera Consulting LLP. 2015. URL: https://www.oxera.com/getmedia/84df70f3-8fe0-4ad1-b4ba-d235ee50cb30/The-benefits-of-online-platforms-main-findings-(October-2015).pdf.aspx?ext=.pdf.

107. Definition of investment URL: https://en.oxforddictionaries.com/definition/investment.

108. Fayol H. General and Industrial management. London : Pitman. 1949 (first published in 1916). 43 P.

109. Investment Platforms Market Study Terms of Reference. *Financial Conduct Authority*. 2017. URL: https://www.fca.org.uk/publication/market-studies/ms17-1-1.pdf.

110. Morduch, J. (1999). The microfinance promise. Journal of Economic Literature, 37, 1569-1614 [in English].

111. Naisbitt J. Global paradox: the bigger the world economy the more powerful its smallest players. N.Y., Morrow, 1994.

112. Newman W. Administrative Action: The Techniques of Organization Management . *Englewood Cliffs*. NJ: 1951. 2nd ed., 1963. 56 P.

113. Rosie Murray-West. How an investment platform works and how to use it. *The Telegraph*. 2015. URL: http://www.telegraph.co.uk/sponsored/finance/investments/climate-environment/11990858/how-investment-platforms-work.html.

114. Schneider D. Investition, Finanzierung und Besteuerung. 7 Aufl. Wiesbaden, 1992.

115. World Investment Report. 2015. URL: http://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf.

РОЗДІЛ 2
МЕТОДОЛОГІЯ СТРАТЕГІЧНОЇ РОЗБУДОВИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ

2.1. Стратегічне планування та концептуалізація як основа розбудови та розвитку інвестиційних платформ

Одним з важливих кроків у розбудові національної економіки є визначення механізму моніторингу та оцінювання економічного та соціального розвитку територій, плануючи майбутні зміни в соціально-економічних системах та оцінюючи результативність їх виконання. Визначення теоретико-методичних підходів до реалізації стратегії інвестиційних платформ має виконувати роль засобів для системи стратегічного управління конкурентоспроможністю соціально-економічних систем в межах національної економіки. В подальшому визначення релевантних методологічних підходів має стати запорукою стратегії розвитку інвестиційних платформ.

Сучасними проблемам розробки стратегії зокрема в напрямку нововведень займалися такі вчені: Л. Абалкін, І. Ансофф, К. Боумен, О. Виханський, О. Гапоненко, А. Панкрухін, Г. Гольдштейн, О. Гранберг, Д. Львів, Г. Мінцберг, Дж. Пірс, Р. Робертсон, А. Стрикленд, А. Томпсон, К. Хаттен, Д. Шендел, Дж. Хіггенс та ін. Методологічний підхід щодо визначення соціально-економічного розвитку України окреслено у наукових публікаціях С. Бушуєва, Н. Бушуєвої, Т. Маматової, О. Медведєвої, В. Рача, А. Ткачука, Ю. Шарова, І. Чикаренко та ін.

Одним з методичних підходів визначення стратегії є використання моніторингу – процес, завдяки якому можливо отримати інформацію про досягнуті цілі. Результатом моніторингу є визначення запланованої

діяльності, досягнення окреслених результатів, на якому етапі знаходиться виконання поставленої цілі. Дослідження та напрацювання науковців-теоретиків дозволили визначити основні теоретичні аспекти відносно моніторингу та оцінювання щодо їхнього використання в управлінні регіональних та міських соціально-економічних процесів країни. Завдяки використанню у вітчизняній практиці моніторингу та оцінювання є можливість розробляти стратегії не лише з позиції керівних владних структур [36; 89].

Для формування стратегії розвитку інвестиційних платформ має бути визначення щодо основних п’яти функцій стратегічного управління.

1. Планування стратегії – основною функцією вважається моніторинг регіональних соціальних, економічних та політичних процесів.

2. Організація виконання стратегічних планів – визначення найбільш оптимальних елементів з метою обрання стратегій розвитку.

3. Координація дій з реалізації стратегічних завдань - компонування всіх можливих інструментів для вирішення проблем.

4. Мотивація на досягнення стратегічних результатів – окреслення основних чинників, за допомогою яких можливо покращити результати.

5. Контроль процесу виконання стратегії – вплив на процес імплементації стратегії використовуючи примусові методи для досягнення цілей, що були поставлені в стратегії.

В основі стратегічного управління лежить комплекс стратегій – соціальних, економічних, екологічних тощо. Така кількість стратегій відображає найбільш актуальні тенденції розвитку економіки, але використання певної стратегії залежить від конкретної наявної ситуації. У науковій літературі існує визначення стратегії – конкретний довгостроковий план досягнення певної мети, а формування стратегії – це процес пошуку певної мети й складання довгострокового плану. Розробка стратегії конкретизується в залежності від певного роду проектів, програм, практичних заходів, саме тому варто зауважити особливі риси

стратегії:

1) визначення загальних напрямків;

2) формування базисних розробок проектів.

3) потреба в стратегії відпадає, коли реальний хід розвитку організації приводить до бажаних подій.

4) неможливість передбачити розробку проектів конкретних заходів.

5) пошук конкретної альтернативи.

6) визначення орієнтирів (більш високий рівень прийняття рішень) цілі [97].

Також до формування стратегії інвестиційної платформи варто віднести методологію певного управління, що на практиці використовується для структуризації та планування суспільно-корисної діяльності, а також для визначення соціально-економічного розвитку суспільства в межах національної економіки. Проектна методологія дозволяє визначити на тактичному рівні в умовах обмежених ресурсів та динамічних змін навколишнього середовища, сформувавши основний інструментарій управління у межах національної економіки. На сьогодні, стратегічне управління та управління проектами має забезпечити розвиток соціально-економічної системи, що зумовлює подальше визначення методологічних підходів у визначенні стратегія формування інвестиційної платформи в Україні.

Формування стратегії здійснюється з урахуванням положень Закону України “Про державне прогнозування та розроблення програм кономічного і соціального розвитку України” [76] та Закону України “Про державні цільові програми” [77], проте деякі норми цих Законів не відповідають сучасним запитам. Основною проблематикою є засади ціннісно-орієнтованого управління програмами, що реалізуються на основі сформованої стратегії. Також однією зі складових формування стратегії є програмний менеджмент, що використовується у загальнонаціональних масштабах, наприклад, модернізація соціальної інфраструктури, космічні

дослідження, дослідження в галузі оборонної промисловості, а також в сучасних умовах сьогодення є актуальним використання програмного менеджменту відносно управління складними мінливими подіями. Життєвий цикл програми, як частина стратегії, складається з п’яти фаз.

1. Концептуальне формування програми.
2. Ініціація програми.
3. Розробка плану управління програмою.
4. Поставка цінностей програми.
5. Закриття програми.

Наступним компонентом формування стратегії розвитку інвестиційних потреб в межах національної економіки є процес інтеграції. Інтеграцію слід розглядати, як одну з функцій проектного менеджменту в управлінні людськими ресурсами. Інтеграція спирається на чотири базисні принципи:

– надання характеристики продуктам програми, використовуючи новаторські підходи;

– розробка альтернативного плану, який має на меті застосовувати принципу гнучкості до змін зовнішнього середовища;

– створення інтелектуального простору для формування об’єднаної компетенції;

– заходи для вдосконалення та формалізації цінностей програми програмного менеджменту для подальшого визначення оптимальних шляхів інтеграції нових компонентів до розробленої стратегії [36].

Управління інтеграцією програми складається з таких управлінських дій:

– визначення місії програми;

– управління архітектурою програми;

– управління спільнотою програми;

– управління оцінюванням продукту програми.

Для того щоб полегшити концептуальну розробку, набуває

актуальності використання функціональної спрямованості.

1. Системна модель (реалізації плану програми).

2. Схематична модель (концептуальний план розвитку).

3. Сервісна модель (створення потенційної цінності в межах розумної експлуатації) [59].

Також до розробки стратегії на місцевому та регіональному рівні обов’язково треба включати базові види планувальних документів відповідно до Закону України “Про регулювання містобудівної діяльності”.

1. Стратегії розвитку регіону, міста, населеного пункту.

2. Просторові програми (Генеральні плани населених пунктів).

3. Щорічні програми соціально-економічного розвитку та культурного розвитку території.

До ключових елементів формування стратегії на національному, регіональному та місцевому рівні, які сприяють зростанню ефективності інвестиційних платформ, варто віднести: визначення інтеграції інфраструктури міста, а також приміської зони; збереження соціальної єдності міста і області; підвищення всього ресурсного потенціалу в основі чого лежить “мережеве” управління; економічне обґрунтування стратегічного плану [36].

Тому стратегічне планування регіонального розвитку стає одним з дієвих інструментів, що сприяють середовищу, в якому виникають інвестиційні платформи, зокрема в таких векторах:

1) часовий горизонт, що достатньо проглядається;

2) узгодження можливих позицій відносно основних цінностей перспективного розвитку;

3) число можливих учасників розробки і реалізації стратегічного плану.

За змістом стратегічний план складається з наступних напрямів розвитку регіону: економічні, соціально-культурні, екологічні та інші. За формою стратегічний план представляє собою переліку конкретних

заходів з оцінкою їх вартості [54].

Стратегічне планування є невід'ємною частиною стратегії, що має під собою роботу групи, що складається з представників основних верств утримання громади, метою яких є визначення стратегічних цілей. Основні переваги стратегічного планування:

1) дотримання методик незалежно від управлінських команд;

2) розвиток цілей використовуючи наявні ресурси;

3) визначення новаторських підходів та відхід від шаблонного мислення;

4) сприяння розвитку та самоусвідомлення цілей;

5) зміна умов доступу громади до отримання ресурсів.

Стратегічний план, як наступний елемент стратегії має низьку завдань, яку він повинен виконати: визначення базисних умов економічного стану, розвиненість інфраструктури, чисельність населення, тенденції змін даних характеристик, проведення аналізу наявних сильних і слабких сторін, що впливають на реалізацію бачення стратегічного плану, визначення основних цілей, за допомогою яких можливо досягти результатів, спираючись на сильні сторони та оминаючи слабкі сторони, розробка планів дій для досягнення кожної з основних цілей, базуючись на ієрархії цілей [93].

При подальшому розгляді методологічних підходів до формування стратегії розвитку інвестиційних платформ варто розуміти певну систему принципів і способів організації та побудови теоретичної та практичної діяльності. Узагальнюючи вищевикладене слід зазначити, що під методологічними підходами визначення стратегії розвитку інвестиційних платформа варто розуміти соціально-економічні та соціально-політичні системи, що впливають на суб'єкти внаслідок передбаченої діяльності майбутнього об'єкта методологічних підходів.

Варто зауважити, що становлення методологічних підходів в Україні відбувається на основі базисних компонентів закордонного досвіду; вони були запозичені від закордонних експертів внаслідок імплементації

проектів партнерства. Найбільш відомими проектами, що вплинули на розробку методологічних підходів, зокрема в напрямку інвестиційних платформ - проект партнерства Канада – Україна “Регіональне врядування та розвиток”, проект “Запровадження європейських стандартів державного управління в Україні”, проект “Локальні інвестиції та національна конкурентоспроможність”. Використовуючи закордонний досвід щодо розробки стратегії інвестиційних процесів в межах національної економіки варто підкреслити основні етапи: стратегічний аналіз, вибір стратегії, реалізація стратегії [36].

Беручи до уваги досвід британських експертів, стратегічне планування, як одна зі складових стратегії, визначається в таких етапах:

– загальний огляд;

– аналіз сучасного стану соціально-економічного розвитку регіону;

– SWOT-аналіз;

– стратегічне бачення;

– стратегічний план;

– моніторинг та оцінювання реалізації регіональної стратегії розвитку;

– аналіз ефективності й результативності.

Однак для реалізації субрегіонального розвитку інвестиційних платформ, варто застосовувати методологію п’яти логічних етапів: організація роботи; сканування середовища та аналіз; критичні питання, стратегічне бачення, SWOT-аналіз; стратегічні цілі, оперативні цілі, плани дій, проектні листки, завдання, пріоритети, ухвалення стратегій; реалізація та моніторинг виконання [89].

Згідно методологічного підходу визначення стратегії розвитку щодо інвестиційних платформ (рис. 2.1) варто зазначити базиси стратегії розвитку інвестиційних платформ, а саме: планування стратегії, стратегічне управління, фактори стратегічного управління, життєвий цикл в програмному менеджменті (основною функцією якого є управління процесом), інтеграційні дії щодо реакція на зовнішні та внутрішні чинники середовища в якому

реалізується стратегія.

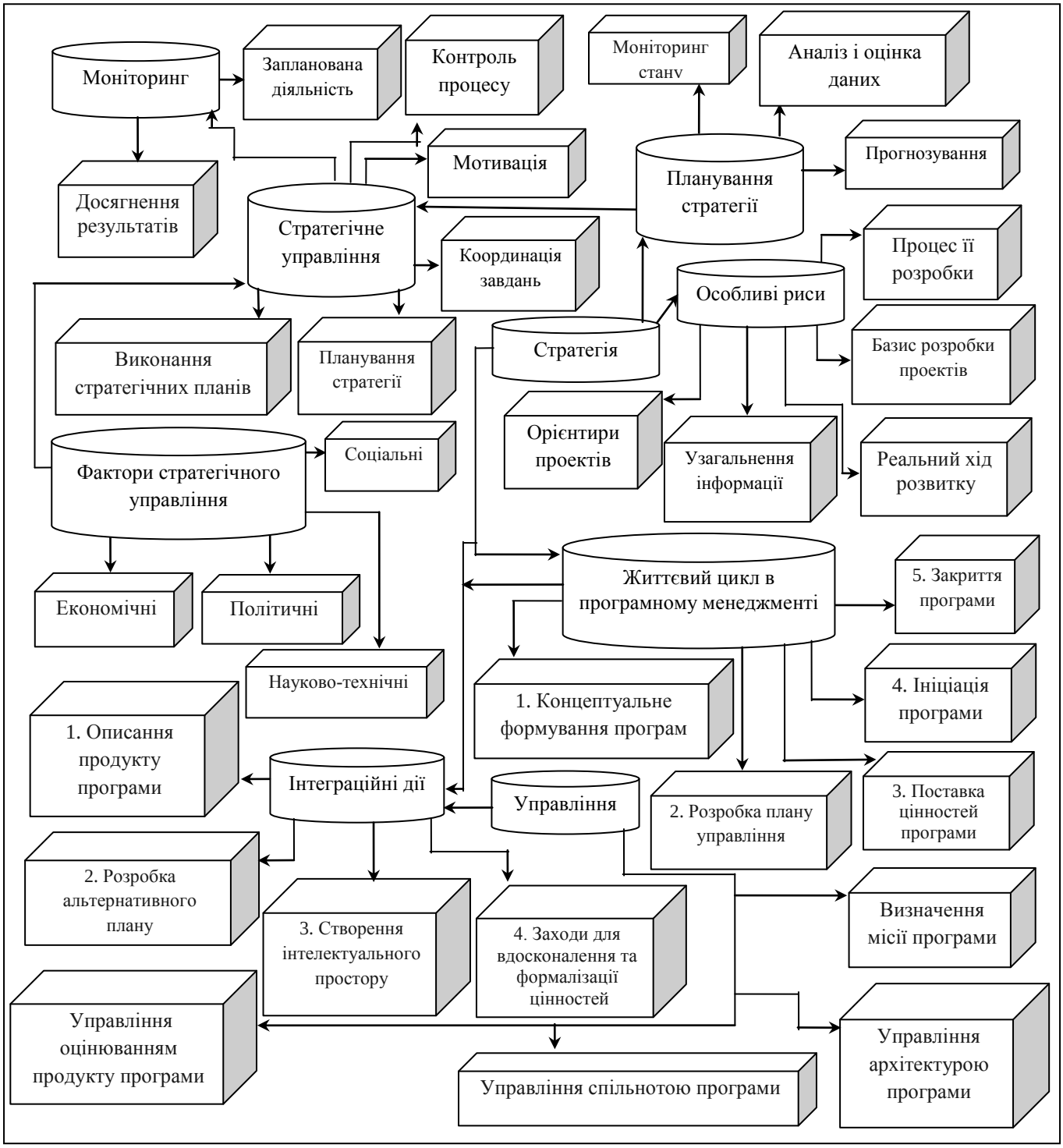

Рис. 2.1. Методологічний підхід до визначення стратегії розвитку інвестиційних платформ

Джерело: розвинуто автором

До компонентів планування стратегії варто віднести моніторинг стану, аналіз і оцінку даних, прогнозування. Особливими рисами при визначенні методологічних підходів стратегії формування інвестиційних платформ є процес розробки стратегії, базис розробки проектів (що є частиною стратегії), реальний хід розвитку подій при реалізації подій, орієнтири проектів (можливі результати від реалізації), узагальнення інформації (основні передумови реалізації стратегії) стратегії.

До інтеграційних дій варто віднести – описання продукту програми, що буде реалізовуватися стратегією; розробка альтернативного плану; створення інтелектуального простору (адаптація до внутрішніх та зовнішніх явищ); заходи для вдосконалення та формалізації цінностей.

Підсумовуючи, варто зазначити, що наявні базові компоненти виступають передумовою становлення методологічних підходів для визначення стратегії розвитку інвестиційних платформ в межах національної економіки [36].

Таким чином, визначення методологічного підходу формування стратегії інвестиційних платформ має бути тісно пов’язано між можливими виконавцями дій та прозорості їх виконання. Методологія визначає основні інструменти для структуризації планування та оцінювання можливостей подальшого формування інвестиційних платформ в межах національної економіки. Використання застарілих методів наразі не є актуальним для ефективних економічних та соціальних рішень відносно інвестиційних платформ, що має в собі певні цільові програми. Методологічні підходи щодо формування стратегій розвитку зумовлені специфікою проблем що можуть виникати в межах національної економіки, а також потреби кожного регіону окремо. Тому поява нових інвестиційних платформ є кроком вперед, щодо розвитку національної економіки, однак кожна з них має враховувати специфіку як регіонального так і макроекономічного розвитку для забезпечення потреби як суб’єктів економічної діяльності, що бажають отримати

інвестиції, так і суб’єктів економічної діяльності, що інвестують у проекти.

Світове господарство, що трансформується під впливом інтеграційних та глобальних процесів, вважає інвестиційні ресурси як можливість підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної економіки. Оптимізація заходів щодо підвищення інвестиційної діяльності на сучасному етапі становлення національної економіки є вкрай необхідною. Для того щоб підвищити інвестиційну спроможність регіонів та країни в цілому, має бути забезпечено реалізацію інвестиційного потенціалу в країні, розвиток інвестиційного та інфраструктурного забезпечення інвестиційних процесів тощо.

У своїх наукових публікаціях дослідження інвестиційного потенціалу займалася низка зарубіжних та вітчизняних вчених: Л. Гітман, М. Джонк, У. Шарп, Дж. Кейнс, Дж. Хансон, У. Шарп, Дж. Бэйли, А. Завгородній, Г. Вознюк, А. Фолом’євим, В. Денисенко, В. Гриньова Т. Лепейко, Т. Макух, В. Матвєєв, А. Марголіна З. Калініченко, В. Коюда, О. Коюда, О. Кольцової, Р. Бойчука, О. Федоніна, І. Рєпіної та ін. Вагомий внесок сучасний регіональний розвиток зробили наступні науковці як С. Біла, П. Борщевський, З. Герасимчук, О. Колянко, І. Сазонець, С. Ткач, В. Ткачук та ін. Варто зауважити, що присвячена значна кількість публікацій підтверджує подальшу потребу в дослідженнях. Виникнення міжрегіонального дисбалансу в забезпеченні території інвестиційного ресурсу, вимагає подальшого дослідження, щодо існуючих тенденцій його трансформація.

Розвиток методів та інструментів інвестування займають одну з основних ролей із залучення інвестицій в країну. Впродовж часу та внаслідок розвитку інформаційних технологій та появою інвестиційних платформ відбулися певні зміни в основних методах залучення заощаджень на ринок, а саме брокерське і дилерське обслуговування, чи довірче управління коштами інвестування та інші операції. Постійний

розвиток інформаціних технологій став актуальним для всіх видів інвестиційних компаній або фондів: відкрита інвестиційна компанія (open-end), або взаємний фонд; закрита інвестиційна компанія (closed-end), або інвестиційний фонд; об’єднаний інвестиційний траст (unitinvestment trust), або фіксований траст [106].

На нашу думку, доцільно розкрити сутність видів інвестиційних компаній або фондів:

1) взаємний фонд представляє собою об’єднання грошових коштів приватних інвесторів для отримання прибутку від вкладення в цінні папери;

2) закриті фонди в процесі своєї діяльності випускають фіксовану кількість акцій, торгівля якими здійснюється на фондовій біржі або на позабіржовому ринку;

3) фіксований траст – механізм функціонування полягає в купівлі інвесторами частки в фіксованому трасті та отриманні пропорційної частки дивідендів або процентних виплат.

Слід відзначити основні інвестиційні фонди чи компанії, які пристуні на українському ринку – Salford Capital Partners, американська компанія Warburg Pincus, EMF Capital Partners, шведська компанія East Capital, FPP Asset Management, нідерландська компанія PPF Group, польська компанія Abris Capital Partners, Horizon Capital, Icon Private Equity, Soros Fund Management, Dragon Capital, Британська JadenFinch, нідерландська компанія PPF Group. Найбільш актуальними напрямками в діяльності фондів є сільське господарство, машинобудування, харчова промиловість, але найбільш актуальним напрямком є інформаційні технології [49]. Найбільш поширеними моделями венчурних фондів, що можуть бути на українському ринку та які реалізовують потенціал інвестиціних платформ, витупають [34, с. 144–145]:

1) ринкова модель – характерні розвиненість фінансового ринку, висока доступінь венчурного капіталу;

2) корпоративно-державна модель – високий рівень державного управління, наявність великих компаній, ефективна банківська система;

3) кластерна модель – зв’язок між усіма учасниками процесу, поетапна реалізація проекту від стадії до стадії, взаємовигідні відносини держави і бізнесу;

4) мезо-корпоративна модель – передбачає більш пізні стадії інноваційного процесу і націлена на швидке впровадження високих технологій [34, с. 144–145].

Також варто враховувати, що можливі інвестиційні рішення приймаються в умовах ризику шляхом аналізу інформаційних даних; чим повніше будуть враховані фінансові результати діяльності суб’єкта господарювання, тим ретельнішим буде аналіз інформаційних даних, завдяки чому можливо прогнозуванні майбутніх параметрів інвестиційного проекту. Згідно з дослідженнями Американського Інституту управління проектами (PMI) виділено основні процедури управління ризиками, а саме [34, с. 144–145; 83]: 1) планування управління ризиками; 2) ідентифікація ризиків; 3) якісна оцінка ризиків; 4) кількісна оцінка; 5) планування реагування на ризики; 6) моніторинг та контроль ризиків.

До основних методів визначення ризиків при здійсненні інвестицій варто віднести: метод аналізу чутливості; метод коригування норми дисконту; метод достовірних еквівалентів (коефіцієнтів еквівалентності); метод сценаріїв; методи теорії нечітких множин і нечітких інтервалів; метод управління [3; 35; 89]. Визначення всіх можливих ризиків дає змогу вчасно відреагувати на можливі негативні впливи на результати інвестиційного проекту, що надасть інвестиційному проекту підвищити свою ефективність. Визначення можливих ризиків є актуальним для України, зокрема внаслідок обмеженості фінансових ресурсів, а також в умовах соціально-економічної та політичної нестабільності [47].

Чинниками розвитку для України інвестиційних платформ є: набуття популярності смартфонів та мобільних додатків; поширення

швидкими темпами соціальних мереж; запровадження в економічні процеси інноваційних продуктів та послуг технологічних компаній “Великої П’ятірки” (Amazon, Facebook, Google, Apple, Microsoft); трудова міграція (збільшення обсягів грошових переказів); пошук малого та середнього бізнесу альтернативних шляхів фінансування. Важливими ознаками для збільшення привабливості інвестицій в Україну стала активна підтримка на рівні держави ФінТех та інших стартапів, внеснення змін в законодавчі акти відносно електронних операцій з грошима, наприклад як дозвіл на підписання рахунків та угод електронним підписом, спрощене оподаткування для IT компаній, зняття обмежень на репатріацію дивідендів, прийняття директив Європейського Союзу у внутрішніх законодавчих актах України. Наступним кроком залучення інвестицій в Україну стало скасування отримання спеціального дозволу у державних служб для прямого іноземного інвестування. Наразі для України характерним є високий стандарт освіти в математиці та точних науках [83].

Важливим етапом в інвестиційній діяльності є створення умов для кредитування інвестиційно-інноваційної діяльності на підставі партнерство між державою і приватним бізнесом, с допомогою чого можливо зупинити процес інфляції і направити національну економіку на збільшення товарообігу та економічного зростання. Для банківської системи України надання кредитів на інвестиційні проекти державно-приватне партнерство полягає в такому:

– підвищення прибутковості кредитного портфеля; контроль за підприємством;

– на всіх етапах реалізації інвестиційного проекту;

– можливості стати співвласником бізнесу.

В основі інвестиційної-інноваційної діяльності лежить організація комплексної експертизи, створення інноваційних підприємств, надання нових послуг (науково-технічних, рекламних, інформаційних, консультативних).

Основною вигодою від співпраці банків з підприємствами щодо інвестиційної та інноваційної діяльності країни є отримання довгострокових ресурсів для розвитку, для банків – поліпшення ресурсної бази, для держави – поліпшення інвестиційного клімату і посилення національної валюти [3; 35].

Отримання додаткових грошових ресурсів від банківських установ для інвестиції здійснюється шляхом визначення розмірів кредитних запит від підприємства, відповідність валютного кредиту по відношенню до грошової виручки від проекту в тій валюті якої брався кредит, надання державних гарантій, забезпечення відповідних поступок податків щодо надання кредитів [6]. Для забезпечення безпеки кредитних ресурсів банків потрібні державні гарантії, особливо в таких питаннях як: норми і інструменти банківського регулювання, процедура контролю, структура стимулів, ринкова дисципліна, інтервенційні заходи, забезпечення корпоративного управління [3].

Головною умовою для впровадження інноваційно-інвестиційних проектів виступає розробка інвестиційної стратегії, що узагальнює та систематизує всі підхіоди, щодо реалізації інвестиціних проектів, використовуючи інвесиціні платформи, щодо залучення самих інвестицій [87, с. 85–86]. Основними умовами інвестиційного клімату на макрорівні виступають характеристики політичного та економічного становища країни та соціального клімату, в основі чого лежить інвестиційна політика в державі, міжнародні угоди, державні інституції, прагматичність державної економічної політики, державний апарат [6, с. 310–311].

Варто приділити увагу визначенню рівня невизначеності інвестиційної діяльності: окреслення рівня сталості і несуперечливості господарчої діяльності, соціальної складової, приватної власності. На сьогодні для України важливо враховувати існуючі геополітичні інтереси провідних країн світу, окреслюючи основні інвестиційні угоди та захист

інвестицій. До основних завдань використання інвестиціних платформ є надання інвесторам ефективних інструментів захисту інвестицій та отримання прибутку, однак без держави імплементація інвестиціних платформ, як комплексу ефективних інструментів інвестування та як середовища є неможливим [87].

Окрім того, роль іноземних компаній та транснаціональних корпорацій теж має вагомий вплив на розвиток інвестиційних платформ в межах національної економіки. Специфікою впливу іноземних компаній та транснаціональних корпорацій на розвиток інвестиційних платформ в Україні є: аутстафінг, аутсорсинг послуг, ліцензування, контрактне виробництво у межах ланцюгів вартості. Тому до основних напрямів залучення інвестицій в Україну завдяки іноземним компаніям та корпораціям варто віднести їх спроможність змінювати сам ринок в Україні. Однак використання всіх можливостей полягає в наявності достатньої кількості кваліфікованих місцевих підприємців, узгодженість державної політики стосовно інвестицій, розвиток підприємництва й розвиток людських ресурсів, ключовим аспектом чого є створення та максимізації обсягу роботи інвестицій, як кількісно, так і якісно.

Важливим для держави є рівень залучення іноземних інвестицій у будівництво або зміцнення місцевих виробничих потужностей, що мають стати відзеркаленням в інвестиційних платформах. Слід приділити увагу розвитку людських ресурсів, що мають відігравати вирішальну роль в реалізації всіх можливостей інвестиційних платформ. Із розвитком економічних процесів в країні розвиваються навички та можливості, що забезпечують постійну адаптацію та вдосконалення освіти і людини.

Тому розроблена програма по залученню спіціалістів через іміграцію зможе покращити трансфер технологій, зокрема і використання всіх технологічних можливостей із залученням інвестиційних платформ. Важливо надати спрощений механізм для працевлаштування фахівців своєї справи, що збільшить можливості викроритстання інноваційних технологій

по залученню інвестиційних ресурсів. Також запровадження нових процедур з боку держави щодо інформаційних технологій надасть можливість пришвидшити придбання технології, що, в свою чергу, поліпшить залучення вітчизняних виробників до GVC (ланцюгів доданої вартості). Відповідно до вищевикладеного матеріалу актульним наразі є сприяння з боку держави захисту прав інтелектуальної власності, яке може вплинути на шанси залучення інвестицій в національну економіку.

Однак рівень захисту технологій має бути релевантним до рівня розвитку країни та сприяти розвитку її технологічної потужності. По-перше, це можуть бути програми мотивації заохочення незалежної дослідницької діяльності місцевих компаній як один з напрямків отримання інвестицій в межах інвестиційних платформ на рівні національної економіки. В цьому напрмку нерозривним є розвиток внутрішньої інфраструктури, який потребує такий обсяг інвестицій, який потрібно залучати інвестиції за межами країни.

Розвиток технологій та їхнє активне використання у інвестиційній діяльності на рівні національної економіки є показником нового технологічного укладу, який призводить до залучення технологічних можливостей іноземних інвесторів. Держава має, перш за все, розробити чітку оцінку впливу технологій на інвестиції та проводити всебічний аналіз складних технічних питань, що пов’язані з інвестиціями в інфраструктуру та їх довгостроковими наслідками з погляду вартості, якості, наявності та доступності для національних та закордонних інвесторів. Органи влади мають розумітти послідовність сталого розвитку та внутрішнім зростанням і прагнути досягти синергетичного ефекту, від запровадження інноваційні технології в ппроцеси залучення та реалізації інвестиціних ресурсів [106].

Також, варто зауважити, що всі сфери економіки в Україні в інвестиційному процесі регулюються системою економічних, фінансових та інших важелів, імплементація яких залежить від наявних механізмів

оподаткування, державної політики щодо фінансових процесів, цінової політики на ринку України, державних норм і стандартів, регулювання участі інвесторів у приватизації. Більша частина елементів механізму управління інвестиційною діяльністю в Україні спирається на загальні правила регулювання ринку в Україні. Тому кожну складову інвестиціної діяльності варто розглядати, як загальнодержавну функцію.

Інвестиційні платформи в Україні покликані задовольнити потреби в усіх сферах національної економіки, мобілізуючи всі можливі інвестиційні ресурси. В сучасних умовах при провадженні інвестиційної діяльності варто спробувати лізинг, що за своєю економічною сутністю є вкладанням коштів на поворотній основі в основний капітал. Однією з рис національної економіки, що заважає зростати загальнонаціональним економічним показникам, є домінування пріоритетів екстенсивного розвитку та відсутності ефективної політики модернізації виробництв в різних сферах економіки, що можуть значно знизити ефективність залучених інвестицій та негативно вплинути на діяльність інвестиціних платформ [49].

Розвиток інвестиційних платформ в Україні покликаний забезпечити підвищення конкурентоспроможності українських підприємств з метою подолання їхнє відставання від економічно розвинутих країн шляхом залученням західних інвесторів, які не тільки здатні інвестувати, але й спроможні впровадити інноваціні технології в національну економіку. Налагодження співробітництва є неможливим без здійснення інвестицій, у тому числі іноземних. Завдяки інвестиціям можливо значно знизити витрати на виробництво, витрати часу надання різних сервісів, кардинально підвищити якість існуючої продукції та послуг.

Однак для активізації інвестиційної діяльності в Україні найважливішими елементами можуть стати таки дії як:

– вдосконалення системи страхування ф’ючерсних і опціонних ризиків; поява дієвих механізмів захисту прав споживачів. Проведення

організаційних змін відносно природних монополій, зміцнення корпоративного управління, посилення відповідальності за недодержанням виконання контрактів, створення сприятливого середовища в банківській сфері для інвестицій, зокрема приведення відсткових ставок надання кредитів відносно банків, що працюють в провідних країнах світу [83].

За допомогою чого в України можливо буде залучити увагу іноземних інвесторів до нашої країни.

Узагальнюючі загальносвітові тенденції, інвестиційний клімат в країні безпосередньо злежить від політичної ситуації, що часом значно стримує та уповільнює процес інветування. Аналіз поточних та майбутніх запитів економічного середовища державою надасть змогу проводити відповідні урядом країни економічні, правові та адміністративні реформи покращення інвестиційного клімату держави [6]. До основних умов сприяння розвитку інвестиційних надходжень в економіку України відносять: інфляційний рівень та коливання ціна продукти, сервіси та ресурси на ціни в економіці країни. Для того, щоб в подальшому забезпечити контроль за доходами та видатками бюджету та розв’язати проблему державного боргу, варто досліджувати поточні потреби соціально-економічних процесів в країні [6; 35].

Інвестиційна активність суб’єктів економічної діяльності має стати однією зі стратегічних цілей на національному рівні. Під інвестиційними ресурсами слід розуміти наявність різних видів ресурсів, що включають в себе як матеріальні, фінансові, інтелектуальні, наукові, так і інші для здійснення інвестиційної діяльності. На даному етапі Україна знаходиться на периферії світових інвестиційних потоків, ускладнюється положення внаслідок відсутності інвестиційних ресурсів. Основними детермінантами кризового становища інвестицій до суб’єктів економічної діяльності є:

1) стан традиційних галузей національної економіки є морально застарілими та не конкурентоспроможними на світовому ринку;

2) грошово-кредитна система країни знаходиться у кризовому положенні;

3) банківський сектор національної економіки немає можливості надавати великі обсяги кредитів під малі проценти, а також не концентрує грошові заощадження громадян [85].

Станом на 1 липня 2016 року прямі іноземні інвестиції становили 44 790,7 млн дол. США. В основному, інвестиційні надходження були спрямовані вже у розвинуті сфері економічної діяльності країни. Основними країнами – інвесторами, на які випадають прямі інвестиції до України, є Кіпр – 11 091,7 млн дол. США, Нідерланди – 5769,0 млн дол. США, Німеччина – 5447,4 млн дол. США, Російська Федерація – 4740,4 млн дол. США, Австрія – 2629,8 млн дол. США, Велика Британія – 1969,0 млн дол. США, Вірґінські Острови (Брит.) – 1719,5 млн дол. США, Франція – 1526,0 млн дол. США, Швейцарія – 1476,5 млн дол. США та Італія – 964,9 млн дол. США [67]. найбільш привабливими для інвестиційних надходжень стали – Дніпропетровська, Харківська, Київська, Львівська, Одеська, Запорізька, Полтавська, Івано-Франківська області та до м. Київ. Найбільш вдалі заходи нормативно-правового вдосконалення та управління у забезпеченні інвестиційного середовища подано нижче.

1. На сьогодні створена база для розвитку державно-приватного партнерства в напрямку інвестиційної діяльності, надаючи гарантії для інвесторів.

2. Надання іноземним інвесторам тих же прав, що і місцевим (вітчизняним), тобто діє національний режим інвестиційної діяльності.

3. Україною підписано міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з-понад 70 країнами світу.

Також реалізуються заходи щодо стабілізації розвитку економіки в напрямку поглиблення співробітництва між Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Урядом України, від 7 жовтня 2014 р.; запроваджено приєднання України до Декларації ОЕСР про

міжнародне інвестування та багатонаціональні підприємства (далі – Декларація ОЕСР) [95].

Наприклад, країни ЄС виступають неоднорідною сукупністю, з погляду як географічно-демографічного, так і соціально-економічного. Але для України важливо провести межу між інвестиційною привабливістю України з країнами Східної Європи, зокрема вони мають спільні однорідні ознаки за інвестиційною привабливістю та факторними ознаками. Зокрема, у країнах Східної Європи створюють значний потенціал соціально-економічного розвитку. згідно методології UNCTAD, що було удосконалено та доповнено з 2012 року визначення наступні чинники, що приваблюють інвестиції – привабливість ринку; ціна, якість і доступність робочої сили, наявність необхідної інфраструктури, природні ресурси [80].

У звіті UNCTAD World Investments Report 2017 наголошується, що країна яка найбільше постраждала від конфлікту навряд чи зможе активно залучати інвестиційні надходження. Індикатором інвестиційного клімату є індекс інвестиційної привабливості що був розрахований міжнародною компанією BDO у співпраці з Гамбурзьким інститутом світової економіки. BDO Business Compass надає оцінку у трьох вимірах: економічні фактори, політико-правове поле і соціально-культурні умови. Елементи можуть мати як позитивні так і негативний ефект на місце країни у привабливості інвестиційної діяльності. Згідно з рейтингом Україна за 2016 рік понизила свою позицію на 41 пункт порівняно з попереднім періодом й Україна обійняла 130 місце (2015 рік – 89 місце) [10].

Упродовж 2016–2017 років було проведено комплексне дослідження Федерацією роботодавців України на тему “Створення сприятливого середовища для сталого підприємництва”, спрямоване на оцінювання 17 пріоритетів, які сприяють розвитку підприємств. В основі проведеного дослідження лежить стан розвитку політичної, економічної, соціальної та екологічної сфери, зокрема для проведення інвестиційної діяльності, що

впливає на сталий розвиток підприємництва в Україні. Звіт представляє собою аналіз інформаційно-статистичних даних, наукових джерел щодо визначення ризиків та проблем розвитку бізнес-середовища в Україні. Найбільш негативними факторами економічного зростання в Україні є низький рівень управління, макроекономічні показники, регуляторні функції та забезпечення права власності.

На нашу думку, варто розглянути державне регулювання щодо інвестиційної діяльності, зокрема його принципи, які поділяються на загальні (організаційні) та спеціальні. Базовими принципами регулювання інвестицій є: законність; справедливість; прозорість та доступність; стимулювання діяльності; відповідальності сторін; ефективності тощо. Згідно Закону України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" [79] принципами державної регуляторної політики є:

1) доцільність – обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин з метою вирішення існуючої проблеми;

2) адекватність – відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потребі у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив;

3) ефективність – забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

4) збалансованість – забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави;

5) передбачуваність – послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам з підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності;

6) прозорість та врахування громадської думки – відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об’єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їх регуляторної діяльності, обов’язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об’єднаннями, обов’язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їхніх об’єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності [79].

Основними принципами державного регулювання щодо інвестиційної діяльності є послідовна децентралізація; збільшення частки внутрішніх (власних) коштів; перенесення центру ваги на кредитування; виділення бюджетних коштів переважно для реалізації державних пріоритетів, програм; фінансування об’єктів, будівництво яких знову розпочинається за рахунок бюджетних коштів; надання переваги завершенню раніше розпочатих будов, технічному переоснащенню та реконструкції діючих підприємств; здійснення відповідними державними органами контролю за цільовим використанням централізованих інвестицій; розширення змішаного фінансування інвестиційних проектів; удосконалення нормативної та правової бази з метою збільшення обсягів залучення інвестицій; запровадження системи страхування інвестицій; поляризований розвиток; оптимальне поєднання адміністративно-правових і економічних важелів [61].

На жаль, в Україні немає достатнього рівня довіри до органів державного управління та інституцій, щоб вплинути на зростання інвестиційних надходжень до національної економіки. Одним з найбільших факторів, які призводть до низького рівня довіри до держави є високий рівень корупції. Варто навести приклади інвестиційних паспортів різних областей, що відображають певні “перекоси” в областях за їх розміром. За приклад було узято області, що відносятиься до різних регіонів України (табл. 2.1–2.5) [21; 22; 23; 24; 25 8–12)].

Таблиця 2.1

Інвестиційний паспорт Запорізької області

Інвестиційний паспорт	Запорізької області
Прямі іноземні інвестиції	Станом на 01.01.2017 обсяг внесених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку області становив 815,3 млн дол. США
Основні країни-інвестори	Кіпр 436,0 млн дол. США, Швеція 169,9 млн дол. США, Естонія 31 млн дол. США, Корея 150 млн дол. США, Ірландія 29,7 млн дол. США, Панама 20,7 млн дол. США, Словаччина 19,1 млн дол. США, Швейцарія 12,2 млн дол. США, Бермудські острови 9,7 млн США, Нідерланди 6,4 млн дол. США
Підприємства з іноземним капіталом	"ДТЕК Дніпроенерго", "Запорізький автомобілобудівний завод", "Карлсберг Україна", "Запорізький завод феросплавів", "Імідж Холдінг", "Український графіт", "Експрес Інвест", "Запоіржкран", "Міжнародний аеропорт «Запоріжжя»"
Масштабні інвестиційні проекти	Будівництво заводу по переробці олійних культур 300т/добу, проект будівництва вітрових електростанцій на території Приазовського та Мелітопольського району, реконструкція аеродрому та будівництво нового терміналу в аеропорту міста, відновлення водного сполучення між Азовським морем та Молочним лиманом

Джерело: складено на основі [22]

Таблиця 2.2

Інвестиційний паспорт Дніпропетровської області

Інвестиційний паспорт	Дніпропетровської області
Прямі іноземні інвестиції	На початок 2017 року обсяг прямих іноземних інвестицій залучених в економіку області склав: 3481,3 млн дол. США
Основні країни-інвестори	Кіпр 10,2 млн дол. США, Франція 8,1 млн дол. США, Віргінські Острови (Брит.) 7,3 млн дол. США, Гонконґ 1,3 млн дол. США, Швейцарія 1,1 млн дол. США, Німеччина та Польща 0,7 млн дол. США
Підприємства з іноземним капіталом	ТОВ "Procter & Gamble Ukraine", ТОВ "Glas Trösch Dnipropetrovsk", ПРАТ "HeidelbergCement Ukraine" та ТОВ "Caparol Dnipro", ТОВ "MAISADOUR Semences Ukraine", Lactalis group ("Молочний дім") та Lesaffre group (ПРАТ "НАДЄЖДА")
Масштабні інвестиційні проекти	Будівництво сонячної електростанції потужністю 10 МВт, будівництво холодильного комплексу зі зберігання плодо-овочевої продукції та її сортування, виробництво з нанесення полімерів на оцинковану сталь та алюміній, виробництво з випуску листів з полімерних матеріалів, підприємство з проектування та виготовлення резервуарів з полімерних матеріалів

Джерело: складено на основі [21]

Таблиця 2.3

Інвестиційний паспорт Рівненської області

Інвестиційний паспорт	Рівненської області
Прямі іноземні інвестиції	Прямі іноземні інвестиції в область станом на 01.04.2017 р. становили 183,1 млн дол.
Основні країни-інвестори	Німеччина, Велика Британія, Нідерланди, Італія, Польща та Франція
Підприємства з іноземним капіталом	Verallia (Франція) скловиробництво, Sorbes + (Швейцарія) Деревообробка, Dyckerhoff (Німеччина) будівельні матеріали, ODEK (Нідерланди) виробництво фанери, Fapomed (Португалія), вироби для медицини, Morgan Furniture (США), виробництво меблів, Basalt AG (Німеччина) будівельні матеріали, Lafarge (Франція) будівельні матеріали
Масштабні інвестиційні проекти	Виробництво магнетизових плит MAG-BE, виробництво агломератних плит, будівництво нового лісопильного заводу скандинавськими інвесторами у Сарненському районі області загальною вартістю понад 20 млн євро, проект розширення меблевої фабрики та добудови складського приміщення на ТОВ “Морган Феніче”, виробництво твердого біопалива на основі багаторічної трави “Miscanthus giganteus”

Джерело: складено на основі [24]

Таблиця 2.4

Івестиційний паспорт Тернопільської області

Інвестиційний паспорт	Тернопільської області
Прямі іноземні інвестиції	Станом на 2017 рік залучено 49,0 млн дол. США – прямі іноземні інвестиції
Основні країни-інвестори	Німеччина, Чеської Республіки, Королівства Бельгії, Естонської Республіки, Республіки Кіпр
Підприємства з іноземним капіталом	ТОВ “Кнауф Гіпс Скала”, ФРН; ТОВ “СЕ Борднетце – Україна”, ФРН; ЗАТ “Добра вода”, Чеська Республіка; ТОВ “Шредер”, Королівство Бельгія; ТОВ “МВ Стеллар”, Естонська Республіка; ТОВ “Мікоген – Україна”, Республіка Кіпр
Масштабні інвестиційні проекти	“МВ Стеллар” міжнародні траспортні та експедиційні послуги; “Шатекс Тер” лісопильне та стругальне виробництво; “Єврофарм” виробництво фармацевтичних виробів

Джерело: складено на основі [25]

Таблиця 2.5

Івестиційний паспорт Івано-Франківської області

Інвестиційний паспорт	Івано-Франківської області
Прямі іноземні інвестиції	Станом на 2017 рік залучено 818,2 млн дол. – тпрямі іноземні інвестиції
Основні країни-інвестори	Кіпр 409,1 млн дол., Нідерланди 184,9 млн дол., Польща 38,5 млн дол., Сербія 28,6 млн дол., Данія 28,0 млн дол.
Підприємства з іноземним капіталом	ТОВ "Електролюкс Україна", ТОВ "Тайко Електронікс Юкрейн Лімітед", ТОВ "Солід Україна", ТОВ "Куверт Україна (м. Івано-Франківськ), ТОВ "Таркет Вінісін", ТОВ "Віва Декор", виробництво залізобетонних конструкцій, ТОВ "Дена Метал Україна"
Масштабні інвестиційні проекти	Привабливими для іноземних інвесторів залишаються підприємства промисловості, куди спрямовано 603,6 млн дол. (73,8% до загального обсягу), з них переробної – 593,2 млн дол. (72,5%), добувної промисловості та розроблення кар'єрів – 4,3 млн дол. (0,5%)

Джерело: складено на основі [23]

Згідно рейтингу "Doing Business 2017" Україна займала 20 місце у рейтингу 190 країн світу (за легкістю процедури започаткування бізнесу). Але на сьогодні залишається питання відносно врегулювання процедури неплатоспроможності, де Україна посідає 150 місце; у легкості отримання дозволу на будівництво (140 місце); легкості підключення до електромереж (130 місце); легкості сплати податків (84 місце). Присутність верховенства права у введені підприємництва та захисту права власності юридичних та фізичних осіб є важливим чинником щодо залучення інвестицій як внутрішніх так і зовнішніх, що виступає ключовою умовою, отримання дивідендів від вкладених грошей. Наявність чинних законодавчих актів, що використовуються державними органами влади, зокрема як регуляторних наглядових та контрольних повноважень, що вчиняють тиск на представників бізнесу, значно звужує можливості залучення інвестицій [91].

Укладення угоди про асоціацію між Україною і ЄС надає можливості залучення нових інвестицій, зокрема внаслідок появи нових стимулів для глибоких і всеосяжних реформ в економіці. На основі положення Угоди, підписаної в березні 2014 року, Україна зобов'язується щодо широкої

співпраці з ЄС в питаннях узгодження законодавства і регуляторної політики у багатьох сферах. Імплементація дієвих реформ зумовлена складністю подвійної реальності, а саме різницею між формальними та неформальними практиками у прийнятті рішень державними органами влади. Дана проблема отримала допомогу ЄС на рівні країн, що вступають в Європейський Союз. Угода дозволяє гармонізувати нормативно-правову базу України відносно Європейського Союзу, але відсутні попередні оцінки загальних або соціальних змін, що можуть вплинути на обсягу інвестицій [96].

На зазначеній схеми компонентів підвищення спроможності регіонів щодо залучення інвестиційних ресурсів (рис. 2.2) сформовані компоненти, які впливають на залучення інвестицій. Варто зауважити, що невід'ємними компонентами залучення івнвестицій є нормативно-правове вдосконалення (державно-приватного партнерства, національний режим інвестиційної діяльності, міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій) та наявні детермінанти кризи інвестицій (грошово-кредитна система країни, традиційні галузі національної економіки, банківський сектор національної економіки).

Інвестиційними ресурсами виступають – наукові, фінансові, матеріальні, інтелектуальні. Але найбільш впливовою компонентою залучення інвестицій в національну економіки стало укладання угоди про асоціацію між Україною та ЄС, що, в свою чергу, вплинуло на розвиток інноваційних галузей економіки, реформи у сфері економіки, реформи у сфері державного управління, поява нових фіормальних та неформальних практик по залученню інвестицій, поява нових інвесторів, внаслідок укладання угоди, а також гармонізація українського законодавства щодо до ЄС.

Таким чином, наявність економічних та політичних ризиків в інноваційно-інвестиційній діяльності в Україні є перманентним явищем. Важливим завданням України щодо забезпечення інноваційного-інвестиційної діяльності є зменшення ризикових ситуацій для суб'єктів

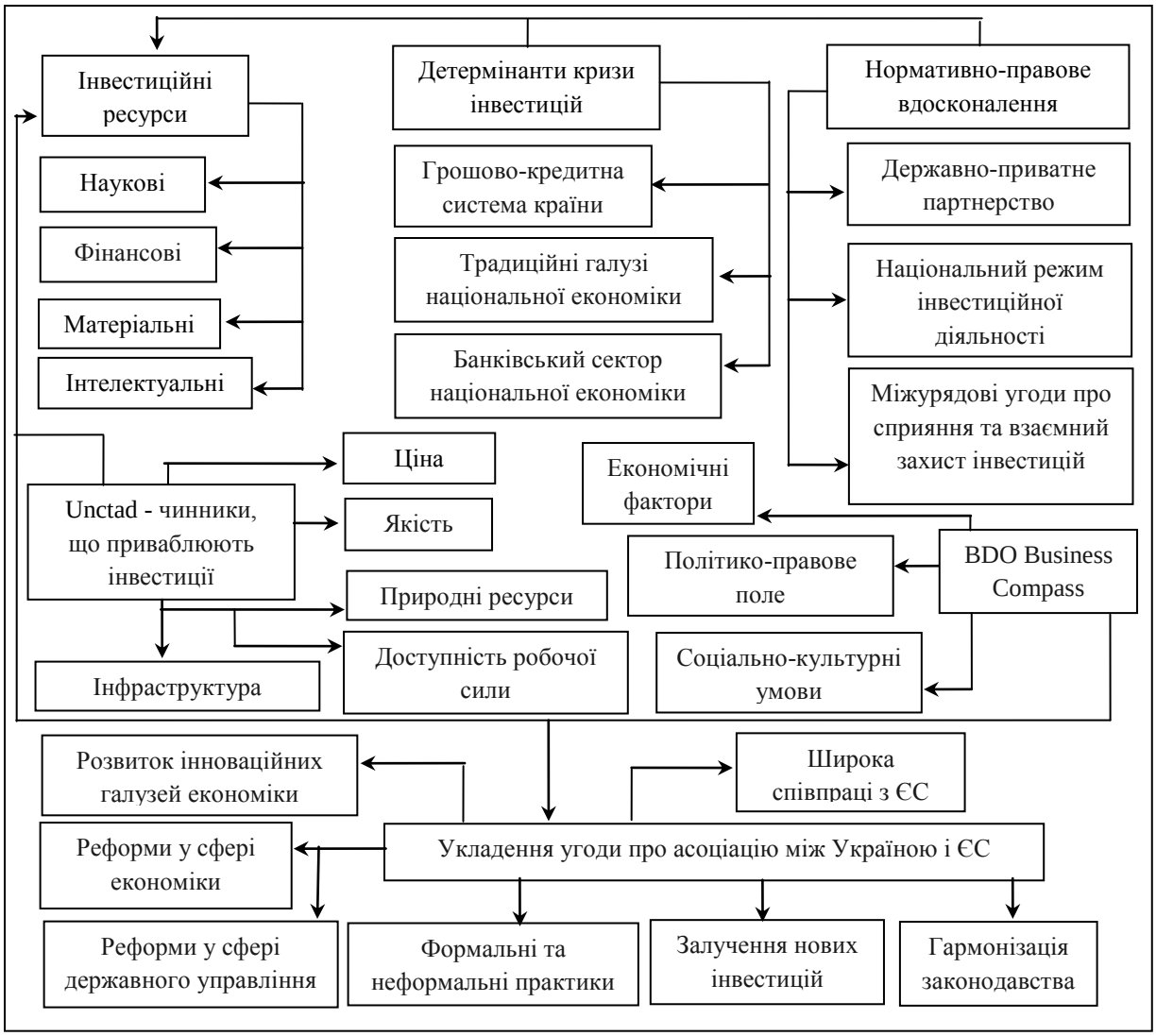

Рис. 2.2. Компоненти підвищення спроможності регіонів щодо залучення інвестиційних ресурсів

Джерело: доповнено автором

економічної та інвестиційної діяльності. Дана система має базуватися на сукупності управлінських заходів, що вирішують потенційні проблеми, а також дозволять запровадити сукупність управлінських заходів для підготовки суб’єкта господарювання до потенційних подій. Важливим моментом розвитку національної економіки є визначення економічної політики щодо впливу інвестиційних надходжень до інноваційної сфери. Головним завданням державної політики має стати покращення співпраці між владою, бізнесом і наукою для започаткування та розширення нових

видів інноваційної діяльності. Для цього повинні бути в наявності сприятливе нормативно-правове середовище та інноваційно-інвестиційний клімат в країні.

2.2. Інструментрацій розбудови інвестиційних платформ в Україні

На відміну від сировинних ресурсів інноваційні технології створюються за рахунок наявності інтелектуального потенціалу. Для зростання економіки науково-технологічний напрямок стає своєрідним шляхом підвищення конкурентоспроможності. Проявами новітніх форм стартапів слугує діяльність науково-технологічних парків. Парки представляють собою об’єднання університетів, державних органів влади, підприємств, інших складових для вдосконалення наявних знань і подальше впровадження технологічних та економічних розробок.

Існує велика кількість синонімів до наукових парків як технопарк, технополіс, але їх різниця полягає у рівні взаємодії з вищими навчальними закладами та напрямки наукових досліджень, а також тип науки та техніки, що використовуються в даних дослідженнях. Наукові парки відрізняються від інших високотехнологічних інституцій такими рисами, як організованість, планомірність та процес створення інноваційних підприємств. Технополіс визначається як коридор з високою щільністю технологічного і товарною продукцією, до якого залучено державні приватні ініціативи, що відбувається в межах навчальних та наукових закладів для об’єднання внесків засновників з метою організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів. Технопарк – об’єднання приватних підприємств для підвищення ефекту в напрямку наукових робіт та комерціалізацію інкубаторів [44].

Наступним видом інноваційної діяльності є бізнес-інкубатори, організація, що представляє собою підтримку молодих підприємців. Стартап-акселератор – установа чи організація, що займається розвитком інноваційних компаній через менторство, навчання, фінансову та експертну підтримку в обмін на частку в капіталі компаній. Однією з нових форм науково-технологічного бізнесу, що зарекомендувало себе як організаційне утворення, є воркшопи комерціалізації. Вони представляють собою об'єднання функцій інвестицій, початкового фонду, бізнес-інкубатора, технологічного брокера, офісу по передачі технологій, агента по комерціалізації. Головна відмінність вищезазначених формах інноваційної діяльності від моделі воркшопу комерціалізації полягає у природному формуванні команд замість того, щоб вибирати людей з існуючих груп ентузіастів технологій [44; 84].

У міжнародній практиці наукові парки відносяться до третього покоління (1970–1980 рр.) особливих економічних зон. Ефективність організації наукових парків полягає у їхній відповідності до конкретних економічних вимог країни. Створення наукових парків може відбуватися, як у заявленому порядку організації (методом "знизу"), так і за ініціативою та підтримкою центральної та регіональної влади (методом "згори"). Варто зауважити, що державне управління може посприяти створенню економічних зон для розвитку наукових парків в таких напрямках:

1) покращення навколишнього середовища, зокрема бізнес-клімату в країні для залучення приватного капіталу;

2) розробка державних програм щодо розвитку наукових парків;

3) надання пільг та стимулів для приватного бізнесу щодо участі в наукових парках.

Визначення терміна "науковий парк" не є однаковим в різних країнах. В деяких країнах він визначається, як науково-технологічні парки, дослідницькі парки, технологічні парки, технополіси. Основи діяльності наукових парків є управління потоком знань та технологій між

університетами, науковими установами, компаніями та ринками; надає можливість створювати та розвивати нові цінні діяльність яка створена через інкубацію чи спін-оф процеси; надання інших послуг з високоякісним простором і комфортним життям. Згідно визначення асоціації наукових парків Великобританії (The United Kingdom Science Park Association) основною метою їх є наступне: створення інфраструктури, служба підтримки, що взаємодіють з агентством економічного розвитку, налагодження робочих зв'язків з провідними науково-дослідними центрами та університетами, трансфер технологій та знань для розвитку бізнесу [73].

Завданням технопарків є розробка поблизу великих університетських центрів інноваційних технологій, де залучені до роботи наукові співробітники університетів. Роллю приватних підприємств у науково-технологічних парках є виготовлення продуктів, що були створенні в межах парку. В межах міста технопарки становлять виражену частину міської території, метою якої є впровадження перекваліфікації кадрів, високотехнологічні підприємства та установи. Технопарки мають наступні характеристики для забезпечення науково-технічних інноваційних та інвестиційних проектів:

– технопарки представляють собою вільну економічну зону, де розвиваються наукомістка продукція й формуються нові кадри;

– завдяки технопарку розвивається малий бізнес в напрямку інноваційних технологій;

– фінансова підтримка наукових досліджень [44].

Тому технопарки в університетах є перспективною формою забезпечення розвитку вітчизняної науки та економіки. До основних компонентів парків слід віднести наступне: територію та будівлі; науково-дослідні центри, промислові підприємства та фірми; заклади інфраструктури підтримки - виробничої та побутової. В Україні є в наявності позитивні приклади створення технопарків такі, як технопарки

“Київська політехніка” (Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут”), “Агротехнопарк” (Український національний університет харчових технологій), “Текстиль” (Херсонський державний технічний університет). Також, вищі навчальні заклади можуть входити до складу інших діючих технопарків, як їхні учасники. Так, Вінницький національний медичний університет входить до складу технопарку “Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій”, Сумський державний університет і Сумський державний педагогічний університет до складу технопарку “Наукові і навчальні прилади” [4].

Яскравим прикладом закордонних технопарків є Стенфордський університет (США), на базі якого згодом виник технополіс “Кремнієва долина”, який став взірцем для наслідування. Серед компаній, які беруть участь у технопарках – три головні установи геологічної служби США, гіганти електроніки (IBM, HewlettPackard, Apple, Google), аерокосмічні компанії (Lockheed Corporation, великі хімічні та біотехнологічні фірми. Вдалий досвід технопарків США розповсюджується з появи подібних утворень по всій країні, наприклад, “Дорога 128” у штаті Масачусетс, “Біонічна долина” в штаті Юта. також з’явилася технопарки подібні до США Західній Європі, Японії, пізніше – в Південно-Східній Азії, а останнім часом – у Китаї та Індії. Результатом технологічних парків є розширення виробництва залучення до них провідних вчених та інженерів університетів, багато вчених інженерів стають співвласниками інноваційного бізнесу, також багато університетів здають в оренду свої об’єкти та обладнання, промислові фірми надають фінансування університетським проектам [75].

Для України розвиток технопарків має стати одним з провідних напрямків щодо розвитку національної економіки внаслідок періодизації інтелектуального ресурсу над сировинним, а також створювати різні форми податкових та митних пільг та інноваційної діяльності.

Визначаючи подальші вектори інвестиційної політики нового покоління, варто зазначити сучасний стан капітальних інвестицій за джерелами фінансування за 2010–2018 роки, завдяки чому можливо буде підкреслити пріоритетні напрямки пошуку інвестицій, як в Україні так і за її межами (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за 2010–2018 роки[1] (млн грн) [28]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	**180575,5**	**241286,0**	**273256,0**	**249873,4**	**219419,9**	**273116,4**	**359216,1**	**448461,5**	**578726,4**
у т.ч. за рахунок									
коштів державного бюджету	10223,3	17376,7	16288,3	6174,9	2738,7	6919,5	9264,1	15295,2	22814,1
коштів місцевих бюджетів	5730,8	7746,9	8555,7	6796,8	5918,2	14260,0	26817,1	41565,5	50355,5
власних коштів підприємств та організацій	111371,0	147569,6	171176,6	165786,7	154629,5	184351,3	248769,4	310061,7	409585,5
кредитів банків та інших позик	22888,1	36651,9	39724,7	34734,7	21739,3	20740,1	27106,0	29588,9	44825,4
коштів іноземних інвесторів	3723,9	5038,9	4904,3	4271,3	5639,8	8185,4	9831,4	6206,4	1795,5
коштів населення на будівництво житла	18885,9	17589,2	22575,5	24072,3	22064,2	31985,4	29932,6	32802,5	34645,7
інших джерел фінансування	7752,5	9312,8	10030,9	8036,7	6690,2	6674,7	7495,5	12941,3	14704,7

[1]Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та за 2014–2018 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

На основі наведених статистичних даних капітальних інвестицій за джерелами фінансування з 2010 по 2016 рік, варто зауважити, що найбільшими джерелами інвестицій стали власні кошти підприємств та організацій. Починаючи з 2010 року інвестиції підприємств та організацій становлять – 111 371,0 (млн грн); 2011 рік – 147 569,6 (млн грн); 2012 рік – 171 176,6 (млн грн); 2013 рік – 165 786,7 (млн грн); 2014 рік – 154 629,5 (млн грн); 2015 рік – 184 351,3 (млн грн); 2016 рік – 248 769,4 (млн грн). Починаючи з 2010 року по 2013 рік, значним

джерелом інвестицій стали банківські кредити, але починаючи вже з 2014 внаслідок економічної кризи та подій на Сході України, рівень інвестицій у вигляді банківських кредитів та інших позик значно знизився, зокрема у 2010 році – 22 888,1 (млн грн); 2011 році – 36 651,9 (млн грн); 2012 році – 39 724,7 (млн грн); 2013 році – 34 734,7 (млн грн); 2014 році – 21 739,3 (млн грн); 2015 році – 20 740,1 (млн грн); 2016 році – 27 106,0 (млн грн). Також статистичні дані відображають соціальні настрої населення України тому як порівняно з 2010 роком, в 2016 році зросли інвестиції населення, що спрямовані на будівництво житла. Але варто зауважити, внаслідок черезмірної доларизації національної економіки, якщо перевести показники, в іноземній валюті – доларах, то загальна картина інвестицій виглядає – зниженням інвестицій по всім джерелам капітальних інвестицій за 2010–2016 рік. Починаючи з 2016 року по 2018 рік також простежується тенденція до збільшення інвестицій з 359216,1 млн грн (у 2016 році) до 578726,4 млн грн (у 2018 році).

Визначення інвестиційного балансу в питаннях державного контролю перш за все стосується економічної безпеки України та розвитку її галузей, що залишаються одним з основних завдань державної інвестиційний політики. Наразі в державному управлінні набуває певної активності інвестиційний протекціонізм, а саме: монополізація національних ринків; монополізація ринку фінансових послуг; залежність національних виробників від іноземних кредиторів; відтік кваліфікованого персоналу до материнських компаній; перетворення національної промисловості на сировинну базу розвинених країн; контроль з боку іноземних компаній над стратегічно важливими національними галузями, що забезпечують економічну та продовольчу безпеку країни [62, с. 64–65].

Іншими причинами інвестиційного протекціонізму і збереження національного суверенітету виступають: соціокультурні причини, захист молодих галузей та залучення національних учасників ринку. Варто

зауважити, що в більшості розвинених країнах інвестиційний протекціонізм є одним з головних інструментів регулювання іноземних інвестицій в національну економіку.

Зокрема, характерними заходами інвестиційного протекціонізму в країнах ЄС є жорстка регламентація з боку держави підприємницької діяльності; надмірні вилучення на користь держави; недостатня гармонізація національних типів фінансової політики в умовах єдиної грошово-валютної політики в країнах Економічного і валютного союзу (ЕВС) [19].

Умови інвестиційної діяльність для національної економіки представляють собою низьку собівартість товарів та послуг, зовнішні та внутрішні ринки збуту, трансакційні витрати інвестора, якість людського капіталу, національний склад населення, політична та економічна стабільність, розвинена інфраструктура.

На рис. 2.3 сформовано систему розробок та сприяння соціальному розвитку національної економіки, що визначає основні складові інвестування – світовий фінансовий ринок права людини важливість бізнесу та управління, використання природних ресурсів, корпоративне управління.

Важливим компонентом складових інвестування є включення суб’єктів інвестиційної діяльності до міжнародної організації UN PRI (міжнародна мережа інвесторів), яка впливає на державну політику, інформаційний ресурс для всіх учасників міжнародної організації, прозорість та взаємодія між суб’єктами інвестиційної діяльності, як учасниками мережі.

Основними чинниками, які негативно впливають на інвестування є: недостатня поінформованість, доступ до інформації, непрозорість діяльності вітчизняних компаній, несформований інституційний механізм, відсутність чітких правил законодавчої бази щодо появи нових явищ в інвестиційній діяльності.

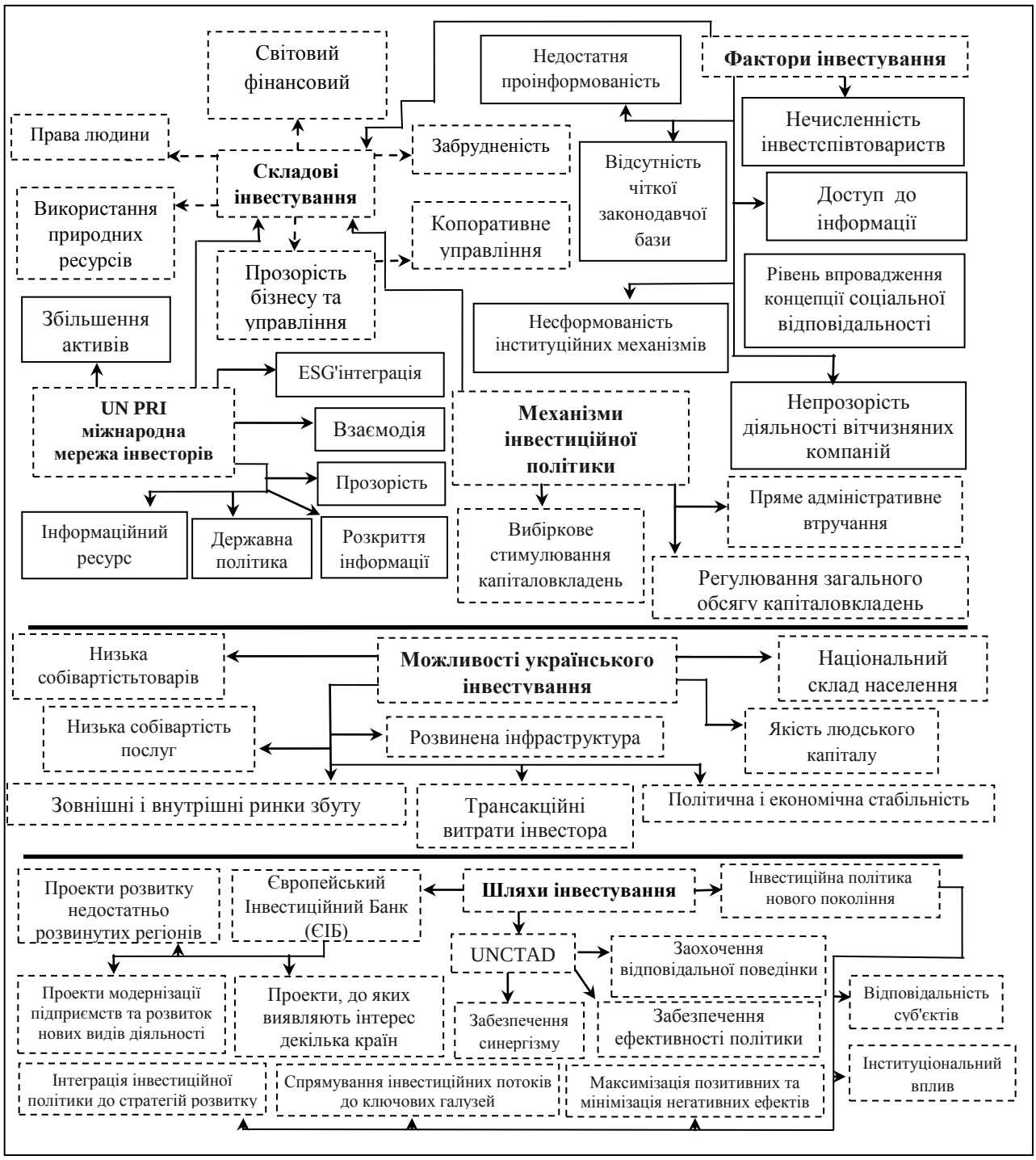

Рис. 2.3. Сукупність заходів зі сприяння інвестиційному розвитку національної економіки

Джерело: запропоновано автором

Наступним етапом дослідження є визначення пріоритетів в інвестиціях в певні види активів підприємств та організацій на основі статистичних даних

капітальних інвестицій за видами активів (млн грн) за 2010–2018 рр.[1] (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Капітальні інвестиції за видами активів за 2010–2018 роки[1] (млн грн) [28]

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Усього	**180575,5**	**241286,0**	**273256,0**	**249873,4**	**219419,9**	**273116,4**	**359216,1**	**448461,5**	**578726,4**
інвестиції у матеріальні активи	173662,8	231910,2	264853,7	239393,6	212035,1	254730,9	347390,5	432039,5	542335,1
житлові будівлі	25753,7	26582,3	34256,0	36128,9	33177,0	45609,8	44864,9	53371,8	57395,9
нежитлові будівлі	37156,6	49113,5	54772,7	45252,3	40859,7	43330,9	59398,3	65605,2	88846,1
інженерні споруди	39062,6	57935,2	61380,3	51844,2	46599,3	50948,7	67517,1	78563,5	111314,8
машини, обладнання та інвентар	54059,2	71771,4	77015,4	79032,9	68948,8	84423,2	123133,3	154721,7	187650,4
транспортні засоби	11025,3	17014,0	27015,9	16246,8	13830,4	19650,0	36685,7	60123,9	73926,2
земля	1182,2	2270,1	1755,4	1018,6	999,3	1441,8	1915,8	1994,0	1673,1
довгострокові біологічні активи рослинництва та тваринництва	1797,2	2889,9	1780,1	2358,4	2034,2	2762,6	3162,7	3727,9	4528,3
інші матеріальні активи	3626,0	4333,8	6877,9	7511,5	5586,4	6563,9	10712,7	13931,5	17000,3
Інвестиції у нематеріальні активи	6912,7	9375,8	8402,3	10479,8	7384,8	18385,5	11825,6	16422,0	36391,3
З них:									
права на комерційні позначення, об’єкти промислової власності, авторські та суміжні права, патенти, ліцензії, концесії тощо	3044,0	4101,9	3655,9	5631,5	2974,3	12457,8	4180,8	5717,7	23804,4
програмне забезпечення та бази даних	2802,4	3254,0	3409,1	3477,6	3207,3	4908,4	6315,5	8196,4	9476,4

[1]Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м.Севастополя та за 2014–2017 роки без частини тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Наведені статистичні дані стануть однією з компонент при формуванні системи залучення інвестицій за рахунок впровадження інноваційних форм діяльності. Найбільшу долю інвестицій за капітальними інвестиціями за видами активів складають нежитлові будівлі (2010 рік – 37 156,6 млн грн; 2011 рік – 49 113,5 млн грн; 2012 рік – 54 772,7 млн грн; 2013 рік – 45 252,3 млн грн; 2014 рік – 40 859,7 млн грн; 2015 рік – 43 330,9 млн грн; 2016 рік – 59 398,3 млн грн; 2017 рік – 65 605,2 млн грн; 2018 рік – 88 846,1 млн грн); інженерні споруди (2010 рік – 39 062,6 млн грн; 2011 рік –

57 935,2 млн грн; 2012 рік – 61 380,3 млн грн; 2013 рік – 51 844,2 млн грн; 2014 рік – 46 599,3 млн грн; 2015 рік – 50 948,7 млн грн; 2016 рік – 67 517,1 млн грн; 2017 рік – 78 563,5 млн грн; 2018 рік – 111 314,8 млн грн); машини, обладнання та інвентар (2010 рік – 54059,2 млн грн; 2011 рік – 71 771,4 млн грн; 2012 рік – 77 015,4 млн грн; 2013 рік – 79 032,9 млн грн; 2014 рік – 68 948,8 млн грн; 2015 рік – 84 423,2 млн грн; 2016 рік – 123 133,3 млн грн; 2017 рік – 154 721,7 млн грн; 2018 рік – 187 650,4 млн грн).

Також починають зростати інвестиції в програмне забезпечення та бази даних, як в одну зі складових функціонування підприємств та організацій в сучасному світі – 2010 рік – 2802,4 млн грн; 2011 рік – 3254,0 млн грн; 2012 рік – 3409,1 млн грн; 2013 рік – 3477,6 млн грн; 2014 рік – 3207,3 млн грн; 2015 рік – 4908,4 млн грн; 2016 рік – 6315,5 млн грн; 2017 рік – 8196,4 млн грн.

На основі запропонованого методологічного підходу до обґрунтування стратегії розвитку інвестиційних платформ за рахунок впровадження інноваційних форм діяльності (рис. 2.4) варто розкрити сутність інноваційної діяльності та її впливу на національну економіку.

До найбільш вагомих форм інноваційної діяльності варто віднести створення технопарків, наукових парків та індустріальних парків.

Головною відмінністю між технопарками та індустріальними є різні функціональні зобов’язання реалізації інновацій, якщо індустріальні парки лише забезпечують інноваційну діяльність, то технопарки безпосередньо приймають участь в даному процесі. Наукові парки виступають одним з підвидів технопарків. До основних переваг технопарків варто віднести - преференції щодо оподаткування заробітної плати персоналу, звільнення від мита, можливість реалізовувати інноваційну продукцію, наприклад, програмне забезпечення, державно-приватне партнерство, налагодження зв’язків з університетами, розвиток інноваційних стартапів.

До переваг індустріальних парків варто віднести ставку нульового мита, надання допомоги з боку держави щодо облаштування місця для

індустріального парку, а також набуття прав власності [45].

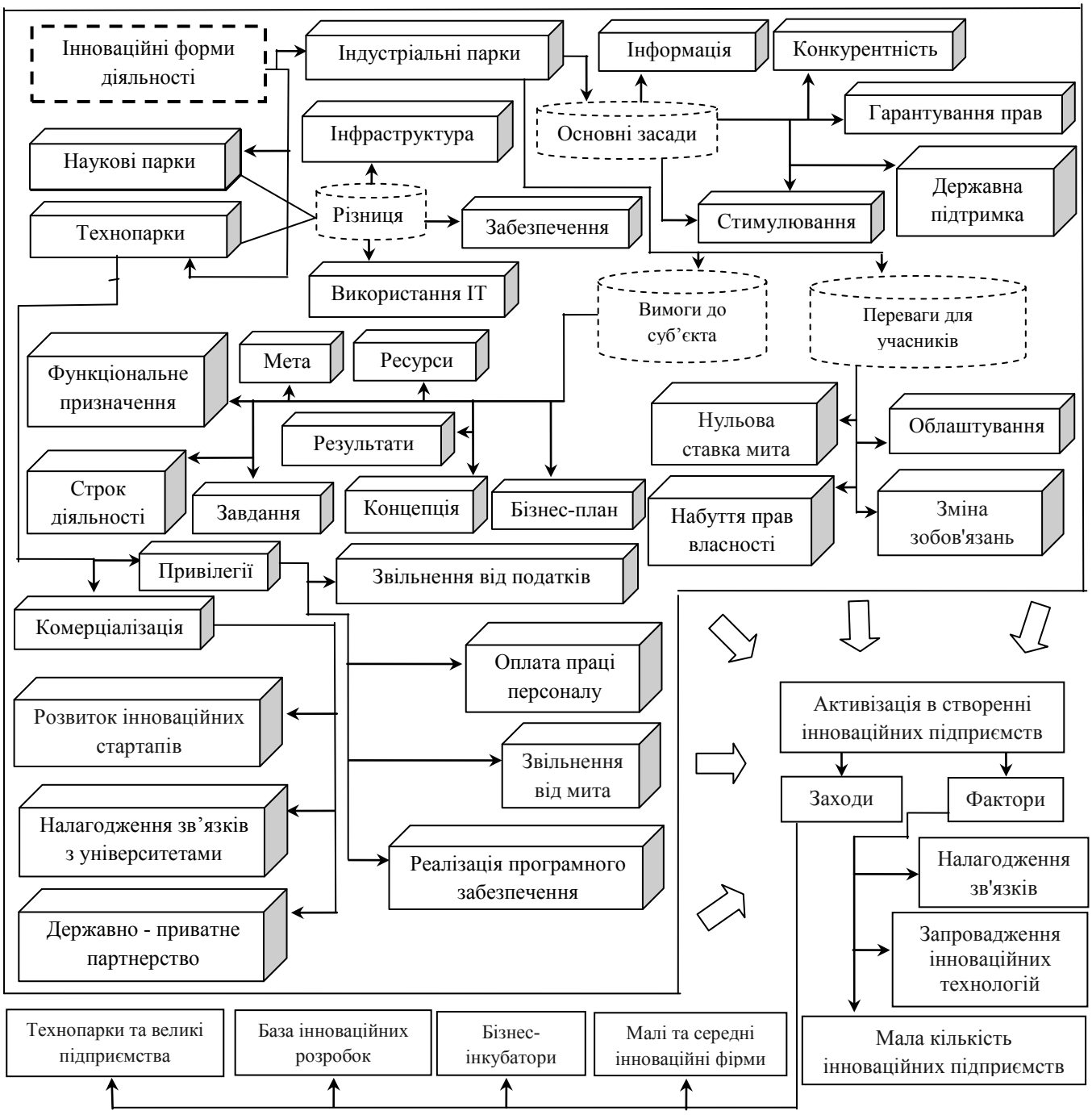

Рис. 2.4. Методологічний підхід до обґрунтування стратегії розвитку інвестиційних платформ за рахунок впровадження інноваційних форм діяльності *Джерело: розроблено автором*

Основним вектором у створенні інноваційних підприємств є: заходи (розбудова технопарків та великих інноваційних підприємств та підтримка малих, створення бізнес-інкубаторів, створення єдиної бази інноваційних

розробок, що має підтримку з боку держави), фактори (налагодження зв'язків між різними галузями національної економіки, запровадження інноваційних технологій, створення клімату для зростання наявної кількості інноваційних підприємств).

Впродовж двох останніх десятирічь спостерігається істотний розрив у соціально-економічному розвитку регіонів країни, що загрожує збереженню економічної стабільності країни в цілому. Індустріальні парки можуть відігравати позитивну роль в економічному розвитку країни завдяки можливості стимулювання розвитку відсталих регіонів, для того щоб забезпечити балансування в соціально-економічному розвитку за рахунок впровадження інноваційних технологій та впровадження індустріальних парків. Також варто проводити моніторинг запланованих результатів і аналіз діяльності суб'єктів індустріальних парків. Моніторинг та аналіз дозволить визначити, які суб'єкти інноваційної діяльності в межах індустріальних парків є найбільш ефективними та не відносяться до категорії, що не виконують вчасно запроваджені проекти і не відповідають потребам регіону [8].

Активізація в створенні інноваційних підприємств різного розміру та різних секторів економіки в Україні знаходиться під впливом таких негативних факторів як: кількість інноваційних підприємств регіону знаходиться на низькому рівні, проблематика щодо фінансування розробок, відсутність налагодження зв'язків між науково-дослідними інститутами та виробництвом, відсутність розуміння на підприємствах відносно впровадження інноваційних технологій. Тому при розробці та запровадженні нових суб'єктів в межах технопарку варто підкреслити:

1) рівень залученості малих та середніх інноваційних фірм, що зацікавлені у впровадженні інновацій та мають пільги;

2) рівень залученості до технопарків великих підприємств з метою впровадження інноваційних технологій під цією виробництва;

3) створення бізнес-інкубаторів з метою захисту від підприємств, що впроваджують інноваційних технологій;

4) створення бази інноваційних розробок, зокрема започаткування системи двосторонніх зв'язків, як із внутрішніми науково-дослідними організаціями, що ведуть розробки в межах технопарку, так і з зовнішніми;

5) створення консультаційних центрів, метою яких є визначення інноваційних розробок для подальшого впровадження їх у виробництво [53].

В Україні процес запровадження технопарків, наукових парків, а також індустріальних парків виступає головним інструментом територіального розвитку. Найбільш активними проектами вирізнялися Київська, Львівська, Одеська та Харківська області. Яскравими прикладами є: промислові парки "Земельний союз", "Великодимерський", "Парк Ріджин" у Київській області; промисловий парк "Черляни" у Львівській області; індустріальний парк "Рогань" та промислова зона "Паркова" у Харківській області [19; 45].

Підсумовуючи вищевикладене, варто наголосити на тому, що впровадження інноваційних форм діяльності в Україні можливо у три етапи:

1) запровадження чіткої концепції розвитку індустріальних парків;

2) визначення основних інструментів залучення інвесторів до індустріальних парків;

3) визначення основних фіскальних стимулів для суб'єктів діяльності в індустріальних парках.

Визначаючи рівень державної допомоги, варто дотримуватися європейських стандартів, коли допомога є оберненою до пропорційності до відношення показника ВВП на душу населення в регіоні розміщення індустріального парку на основі середнього значення ВВП. Тому визначення місцевих факторів, що можуть вплинути на розвиток інноваційної діяльності, є пріоритетним напрямком при створенні наукових парків, технологічних парків чи індустріальних парків.

Якщо проаналізувати досвід зарубіжних країн, то в основу технопарків покладено три моделі - американська, японська і європейська, або змішана. Багато вітчизняних вчених ведуть дискусії щодо українських технопарків, які не мають певної схожості до зазначених моделей. На нашу думку, варто зазначити, що моделі технопарків не будуть тотожними до трьох стандартних, як американська японська чи європейська, внаслідок того що технології мають адаптуватися до умов навколишнього середовища та стану економічного розвитку країни-реципієнта досвіду. Також потенціал української економіки знаходиться лише на початковій стадії становлення тих можливостей, які є в США або ж країнах-членів ЄС. Найбільш актуальними інструментами впливу з боку державних органів влади є використання непрямих методів – різні форми податкових та митних пільг і преференцій.

Створення технопарків в Україні, на жаль, знаходиться під впливом несприятливих економічних та політичних факторів, зокрема - відсутність попиту на інноваційні технології в межах країни. Тому характерною рисою компанії, що працює на внутрішній ринок є збитковість та низька рентабельність; внаслідок низької заробітної плати споживачі не можуть бути достатньо платоспроможними, щоб взяти нову техніку або інноваційні девайси; низький рівень фінансування інноваційних підприємства з державного бюджету; на фінансовому ринку відсутні преференції щодо інноваційної діяльності компанії тому кредитні умови є невигідними; західні компанії, виробники інноваційних продуктів виступають сильною конкуренцією на внутрішніх ринках України; недобросовісність закордонних замовників, що бачать свої інтереси в комерціалізації технології подвійного призначення за низьку плату придбання; політична нестабільність України [41].

Тому найбільш оптимальним варіантом створення технопарків для України є модель “віртуального” технопарку, або “технопарку без стін”, що не вимагає значних первинних капіталовкладень. Прикладами таких

технопарків вж були США та інші країни світу, зокрема IBI – Silicon Valley, який виконує функції “інкубатора інкубаторів”, сприяє інноваційній діяльності майже по всьому світу [41; 103].

Згідно глобального індексу інноваційного розвитку Україна займає лише 63-тє місце серед 142 країн світу, між Бахрейном та Йорданією, що посідають 62-ге та 64-те місця. Одним із негативних чинників в умовах інноваційного розвитку в Україні також є інституційне забезпечення - рейтинг (102-ге місце). Внаслідок відсутності скоригованої інвестиційної політики щодо стимулювання інноваційної діяльності, а також низької конкурентоспроможності вітчизняної продукції, тому подальший розвиток технопарків заходиться в складному положенні [2].

Проблеми, які має вирішити Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні” – це недосконала та інертна на зміни система державного управління сферою правової охорони інтелектуальної власності призвела до відсутності істотного прогресу в адаптації нормативно-правової бази до сучасних економічних та політичних умов (боротьба з “патентним тролінгом”, Інтернет-піратством, задоволення потреб IT-галузі, військово-промислового та агропромислового комплексів тощо) [81].

Яскравим прикладом впровадження технопарків є науково-технологічний потенціал однієї з провідних країн членів Європейського Союзу – Франції. Науково-технологічні центри Франції розміщується у регіоні Рона – Альпи з центром у м. Ліон. Для даного регіону характерне розміщення виробництв – біотехнології, біомедицини, інформатики, технологічних підприємств та виробництво тканини. В інноваційній діяльності задіяно 25 тис. осіб. Активним учасником інноваційної діяльності є співтовариство INSA LYON, що заключила з промисловими підприємствами до 900 контрактів з упровадження наукових розробок у промисловість [41].

Приділяючи увагу інноваційній діяльності в Німеччині найбільші ознаки технополіси має Карлсруе (територія федеральної землі Баден-Вюртемберг). Його територія розміщує найстаріший в Європі технічний університет (2100 дослідників, 270 професорів, 15 000 студентів), політехнічний університет (220 дослідників, 140 професорів, 4400 студентів), політехнічний інститут (165 дослідників, 140 професорів, 4000 студентів) [46].

Вдосконалення виробництва в українських реаліях та підвищення його конкурентоспроможності на міжнародній арені має бути сфокусовано на інноваційній діяльності та створення сприятливих умов її проведення. Імперативною компонентою подальшого розвитку України є вдосконалення державного управління, де основним елементом має стати планування. Подальший розвиток концепції соціально-економічного розвитку України має бути сформований в таких межах, що можливо було вдосконалювати в разі виникнення нових умов в інноваційному середовищі, наприклад, нові технології, підходи в економічній та соціальній діяльності в суспільстві. Також має бути програмно-цільовий підхід щодо державного управління в межах правового та економічного регулювання інноваційних процесів та узгодження інтересів держави, зокрема на рівні регіональної та місцевої влади [41].

Державна програма інноваційного розвитку національної економіки повинна відповідати часу та простору конкретних заходів з метою досягнення якісних та кількісних показників. Кожна програма має вмістити в себе наступні елементи як:

– найменування програми;

– аналіз причин виникнення проблем;

– перелік державних замовників;

– розробників та виконавців програми;

– мета; завдання; терміни реалізації;

– основні напрями, обсяги коштів та джерела фінансування;

– очікувані кінцеві результати;

– система управління, контролю і корекції;

– розрахункові програми [15].

Наприкінці слід підкреслити, що технопарки є однією зі складових подальшого становлення національної економіки, що буде конкурентноздатною на міжнародній арені та не буде поступатися лідерам в інноваційній галузі.

2.3. Використання ІТ та трендових технологій з використання інвестиційних платформ та їх вплив на національну економіку

Розвиток суспільства супроводжується поширенням інформаційних технологій в усіх сферах життя суспільства, які, в свою чергу, відіграють вагому роль у інвестиційній привабливості всіх напрямків економічних процесів у суспільстві. Дана обставина є кроком вперед щодо становлення ІТ галузі в національної економіці як одного з інструментів залучення інвестицій в країну. Тому, важливим моментом залишається проблематика щодо визначення подальших перспектив впливу ІТ-галузі на національну економіку, зокрема для покращення інвестиційної привабливості.

У своїх наукових публікаціях дослідженням інформаційних технологій в Україні займалися і: О. Бабанін, Н. Бойко, Л. Брожик, В. Гамалій, А. Грознік, Б. Дмитришин, Н. Мешко, С. Сардак, К. Сокол та інші. Питанням відносно страхування інвестиційної діяльності під впливом інформаційних технологій приділили увагу такі вчені, як І. Балабанов, Дж. Ван Хорн, Е. Жуков, О. Забеліна, Д. Норткотт, Л. Орланюк-Малицька, В. Райхер, Л. Рейтман, В. Шахов, Р. Юлдашев, В. Янов, У. Шарп та ін.

В напрямку функціонування інформаційних технологій та їх впливу на національну економіку проводили свої дослідження О. Бабанін,

С. Войтко, А. Маслов, С. Пиріг, І. Седікова, Л. Федулова, М. Чайковська, А. Чухно та інші. Але дослідження всіх аспектів впливу ІТ-сфери на національну економіку не були досить висвітленими, тому подальше розгляд цього питання надасть змогу краще визначити вплив інформаційних технологій на національну економіку, зокрема на інвестиційну привабливість [39].

Поява нових форм співробітництва в інвестиційній діяльності в межах національної економіки є однією з ознак впливу інформаційних технологій. Інформаційні технології дозволяють інтегруватися до глобального простору та залучити більше ресурсів внаслідок більшої обізнаності інвесторів про Україну. Використання інструментів інформаційних технологій в напрямку збільшення інвестиційної привабливості впливає на зміцнення конкурентоспроможності окремих підприємств, галузей та економіки в цілому. Зниження витрат в економічних процесах визначають актуальність використання інформаційно-технологічних інструментів та засобів ІТ.

Однією з проблем для національної економіки є інтенсифікація економічного розвитку; для того щоб подолати розрив у рівнях економічного розвитку між країнами світу необхідна активізація використання інформаційних технологій. Завдяки існуючому різноманіттю інструментарію, що надають інформаційні технології, можливо зменшити асиметрію розвитку регіонів країни та рівномірно залучити інвестиції до кожного регіону країни. В Україні ще в 1998 році було прийнято Національну програму інформатизації, що визначає загальні засади формування комплексу взаємопов’язаних окремих завдань (проектів) інформатизації, які спрямовані на організацію державної політики щодо сучасної розбудова інфраструктури України за рахунок використання фінансових, матеріально-технічних та інших ресурсів, виробничого і науково-технічного потенціалу держави [30; 39]. Інформаційна технологія – цілеспрямована організована сукупність інформаційних процесів з використанням засобів обчислювальної техніки, що

забезпечують високу швидкість обробки даних, швидкий пошук інформації, розосередження даних, доступ до джерел інформації незалежно від місця їхнього розташування [30].

Характерними особливостями інформаційних технологій в економічному середовищі національної економіки є значні суми інвестицій в інформаційні системи, включаючи відповідні вкладення в персонал, апаратне та програмне забезпечення, за допомогою чого можливо буде підвищити інвестиційна привабливість, наприклад, відносно автоматизації процесів адміністративного апарату. Значне зростання питомої ваги технологічних рішень в економічних процесах вимагає від учасників економічних відносини використовувати страхові інструменти щодо упередження можливих проблем.

Однак все частіше навіть малі компанії інвестують значну частину своїх фінансових ресурсів в монолітні системи планування ресурсів, наприклад як SAP. Інформаційні технології спонукають суб’єктів економічної діяльності до визнання ролі інформаційних технологій та їх імплементації, для того щоб мати конкурентну позицію на ринку. Наразі інформаційні технології знаходяться під пильною увагою у зв’язку зі зростанням їх частки в економічних процесах та впливу на інвестиційну привабливість. Також окремі дослідники вважають, що під пильним наглядом мають бути фондові ринки у разі інвестування в напрямку електронної торгівлі та аутсорсингу. За останні роки рівень оновлення інформаційних систем дедалі більше впливає на функціонування суб’єктів економічної діяльності, які формують окремі галузі країни, тому наявність інформаційних технології свідчить про актуальність даної сфери [14; 39].

Основними компонентами інформаційних технологій, що впливають на інвестиційну привабливість національної економіки, є: покращення продуктивності, надання більшого обсягу послуг за менші гроші; підвищення ефективності в бізнес-процесах, скорочуючи період виходу на

ринок і спрощенням опрацювання транзакцій; диференціація продукту та послуг суб'єктів економічної діяльності. Для України залучення додаткового капіталу в сучасних умовах, як країни з перехідною економікою, є важливим аспектом наявності симетричні інформації та прозорості ринку для більшості інвесторів. Надходження інвестицій в IT сферу також може бути позитивною стороною, тому як вона свідчить про підвищення вартості компанії на ринку. Варто навести приклад промислових гігантів зокрема, Boeing і British Aerospace, що успішно інтегрували систему BAAN, яка дала їм змогу збільшити ринкову капіталізацію та залучити нові інвестиції.

До основних форм інвестицій, які можуть бути наслідком використання інформаційних технологій в економічних процесах, є:

1) власні кошти – основне джерело фінансування нових IT-проектів, а подальший розвиток бізнесу забезпечується за рахунок рефінансування одержуваного прибутку;

2) кредити – цей спосіб підходять лише тим IT-компаніям, що володіють певною матеріальною базою;

3) венчурне інвестування (Venture Capital, VC) – надання коштів на довгий термін молодим компаніям, що знаходяться на ранній стадії розвитку, в обмін на частку в цих компаніях;

4) приватні інвестори – вільні кошти й готові їх інвестувати в підприємницькі проекти початківців, зокрема і високоризикові, розраховуючи через декілька років отримати певну суму;

5) стратегічне інвестування – стійкий дохід протягом часу перебування в якості акціонера або дасть певні стратегічні переваги для роботи на нових ринках;

6) акціонерний капітал – публічне розміщення акцій [30].

Причинами зростання ролі інформаційних технологій у житті суспільства є зростання долі інформаційних продуктів і послуг у валовому внутрішньому продукті країни, розгалуження інформаційного простору по

всій країні, що полегшує доступ до світових інформаційних ресурсів [50].

Наявність широких можливостей по висвітленню інформації за рахунок сучасної комп'ютерної техніки й доступу до Інтернет-ресурсів створюють нові умови впливу на рівень інвестицій. Інформатизація відносин трансформує зміст і характер праці:

– підвищенні рівня інтелектуалізації праці;

– здатність генерувати оригінальні ідеї та продукувати інновації;

– наявності необхідних знань, навичок, компетенцій та досвіду;

– використання знань та технологій разом;

– дистанційного виконання операційних функцій.

Всі вищевикладені заходи підвищують привабливість усіх галузей економіки для залучення інвестицій. Ринок праці також займає одну з вагомих ролей у створенні привабливого інвестиційного клімату в країні, зокрема з появою віртуального ринку праці з'являються нові можливості для інвестування, а саме: робоча сила виступає як інформаційний товар (послуга) або інтелектуальний продукт; віртуальні суб'єкти, до яких слід віднести замовників послуг та їх виконавців; створення розгалуженої інфраструктури до складу якої входять онлайн-платформи для пошуку роботи і пропонування послуг [50].

Також інформаційні технології значно впливають на фінансову сферу національної економіки; в основі змін на глобальному рівні стали технологічні компанії "Великої П'ятірки" (Amazon, Facebook, Google, Apple, Microsoft), що створили багато інноваційних продуктів та послуг, які формують нові стандарти якості, швидкості та зручності для споживачів.

Іншою ситуацією, яка сприяла зростанню ролі інформаційних технологій стало збільшення трудової міграції та збільшення грошових переказів, пошук малим та середнім бізнесом альтернативних шляхів фінансування своєї діяльності. Основними рушійними силами використання інформаційних технологій стало використання:

– використання послуг через мобільний телефон;

– відкриті інтерфейси програмування додатків (API) та створенням зручних мобільних додатків;

– масове використання мобільних додатків для комунікації;

– використання чат-ботів, які, в свою чергу, допомагають побудувати більш довірливі стосунки між фінансовими провайдерами та споживачами;

– соціальні мережі стають корисним інструментом залучення інвестицій;

– альтернативні види платежів;

– релевантність українських законодавчих актів щодо електронних грошей як в Європейському Союзі;

– прийняття участі в міжнародній стандартизації платежів з QR-кодами на таких ринках, як Індія та Китай веде до нової хвилі можливостей, які забезпечать доступ мільйонам мікро- та малих підприємств до електронних платежів, як наслідок можливі інвестиційні надходження;

– розвиток маркеплейсів – послуги кредитування через посередницькі цифрові платформи, які поєднують кредиторів із позичальниками;

– модель P2P кредитування – платформи які мають власні кредитні портфелі та збирають свій відсоток впродовж “життя” такого портфелю;

– штучний інтелект – автоматизація банківських послуг, зберігання точних даних та записів у завданому алгоритмі;

– цифрова ідентифікація та біометрія – ідентифікація за голосом, відбитком пальця або розпізнаванням обличчя;

– відкриті API банками – за допомогою чого можливо використовувати передові дані аналітики та цифрових технологій, що загалом позитивно вплине на враження споживачів при користуванні послугами [102].

Також для сталого розвитку сучасної інформаційної галузі в Україні необхідно: зростання рівня кваліфікації серед IT-фахівців та компаній-замовників; більш адаптивний підхід до обрання інформаційних технологій із урахування майбутнього розвитку; прозорість в економічному середовищі за рахунок інформаційних технологій набуває більшої прозорості інвестиційної привабливості [7].

Розкриємо сутність представленої моделі впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки (рис. 2.5).

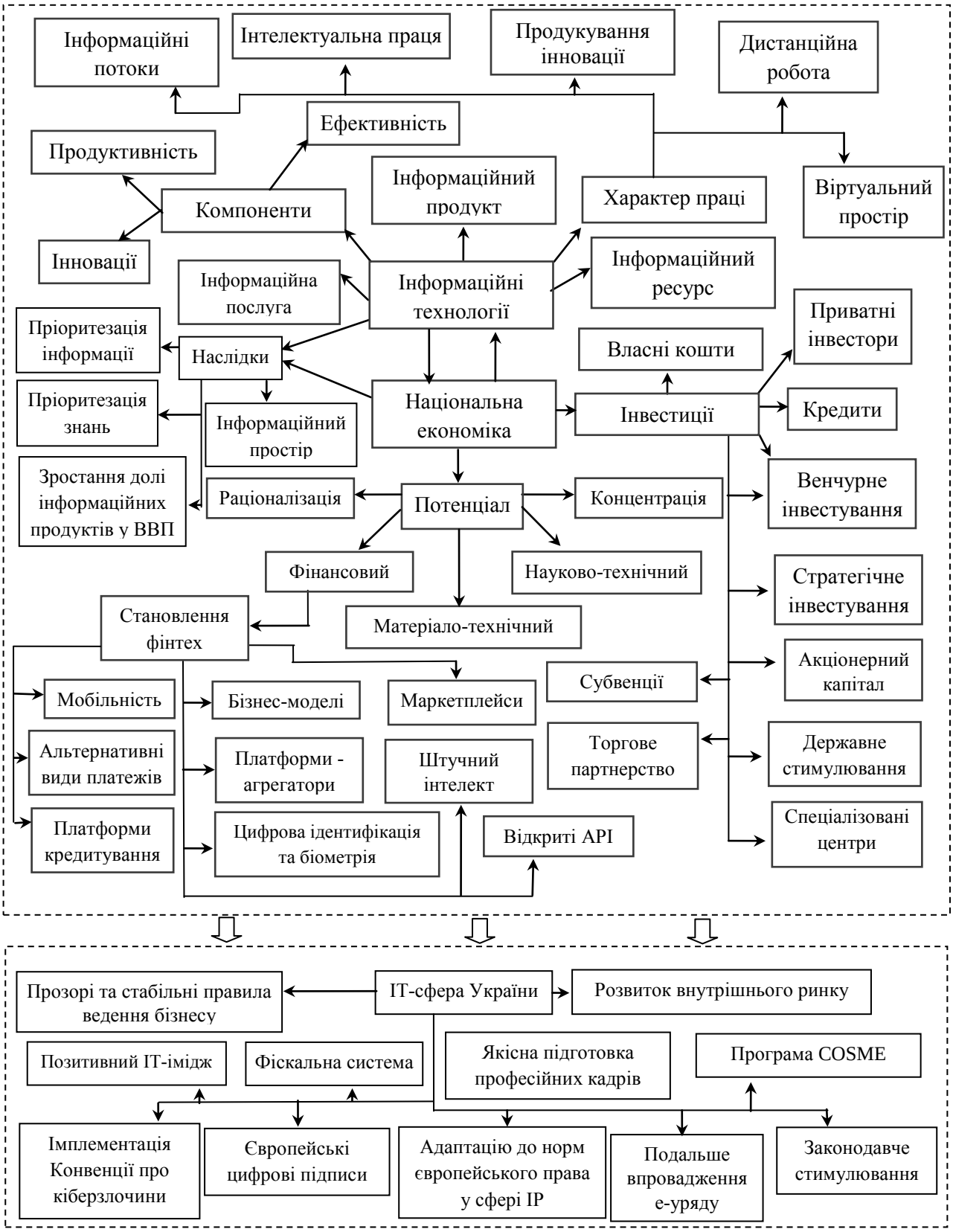

Рис. 2.5. Модель впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки *(розроблено автором)*

По-перше, варто підкреслити можливі наслідки подальшої інтеграції інформаційних технологій в національну економіку – надання в економічних процесах пріоритезації інформації та знанням, розширення інформаційного простору, зростання долі інформаційних продуктів у ВВП.

Найбільш поширеними інвестиціями в разі залучення інформаційних технологій стануть – приватні інвестори, кредити, венчурне інвестування, державне стимулювання, спеціалізовані центри (надання грантів), субвенції, торгове партнерство, стратегічне інвестування, акціонерний капітал. В межах цих інвестицій, найбільш актуальним є подальше становлення фінтеху в національній економіці, а саме: платформи кредитування, мобільність, бізнес-моделі (поява нових), цифрова ідентифікація та біометрія, платформи-агрегатори, штучний інтелект, маркетплейси, відкриті API.

Однак для того щоб зростав рівень надходження інвестицій мають бути: прозорі та відкриті правила ведення бізнесу, розвиток внутрішнього ринку, позитивний IT-імідж, законодавче стимулювання, подальше впровадження е-уряду, європейські цифрові підписи, імплементація Конвенції про кіберзлочини, прозорість фіскальної системи, участь у програмі COSME [82] – це набір тематичних підпрограм, реалізація яких покликана:

1) вирішити проблеми в сфері малого і середнього підприємництва, які пов’язані з доступом до фінансування, виходом на нові ринки та вдосконаленням внутрішніх бізнес-процесів;

2) подальший розвиток національної економіки (IT-сфера, туризм, різні галузі промисловості).

Варто зауважити, що вітчизняний ринок перебуває на стадії активного становлення та збільшує свою частку в усіх економічних процесах, за допомогою новітнього інформаційного забезпечення та нового обладнання, що розширює доступ до Інтернету. Під інформаційними технологіями варто розуміти наявну систему методів і способів збирання, накопичення, зберігання, пошуку та оброблення інформації, що допомагає здійснювати та пришвидшувати різні економічні операції.

Підсумовуючи вищевикладене, варто сказати, що ІТ-ринок в Україні за підтримки держави має бути цілісною індустрією, яка може впливати на рівень залучення інвестиційних надходжень до національної економіки. Основними перевагами використання інформаційних технологій в економічних процесах є автоматизація рутинної роботи. Також варто розуміти, що чим більше буде вкладень в інформаційну систему, яка виступає одним з інструментів покращення економічних процесів, тим більше національна економіка буде конкурентоздатною відносно країн-членів ЄС. Але як інвестиції, так і інформаційні технології мають бути обґрунтованими для оцінки відповідності поданих аргументів на користь здійснення інвестиційного проекту [39; 82].

Одним з вирішальних питаннь є розвиток інвестиційних платформ їх екосистеми ІКТ інновацій та стартапів, наразі вартим уваги в напрямку екосистем ІКТ інновацій є національні дорожні карти. Наразі бракує дієвих механізмів співпраці і обміну інформацією в області науки, інновацій та інформаційного суспільства як всередині країни, так і всередині регіону Східного партнерства і між Україною та ЄС. Однією з головних проблем є відсутність систематичності надання в повній мірі фінансових ресурсів, створення та модернізація дослідницької та цифрової інфраструктури. Для того щоб залучити іноземні інвестиції, зокрема з країн ЄС варто попдолати наступні негативні фактори, як: фінансування наукової діяльності знаходиться на низькому рівні; попит та пропозиція не є релевантними відносно національної економіки; взаємодія між стейкхолдерами в межах національної системи ІКТ інновацій та стартапів – як на рівні місцевих органів влади, так і в цілому держави, знаходиться на рівні окремих організацій.

Першочерговими мірами для розвитку ІКТ екосистеми є:

– розробка карти екосистеми цифрових інновацій та ключових стейкхолдерів в межах національної економіки;

– проведення досліджень в напрямку відкритих інноваційних екосистем на основі онлайн-платформ;

– визначення основних елеметіввстановлення зв’язків з ІКТ екосистемами країн ЄС, для їх залучення до інвестиційного середовища в Україні, зокрема для їх взаємодії з інвестиціними платформами;

– запровадження національних дорожніх карт для розвитку цифрових і технологічних інфраструктур для досліджень й інновацій;

– імплементація хмарних технологій з метою їх армонізації з Європейською хмарною ініціативою;

– взаємодія з європейськими інститутами в напрямку відкритої науки і відкритих інновацій в Європейському дослідницькому просторі;

– державна підтримка вчених відносно їх участі у національних і європейських цифрових інфраструктурах;

– система дотацій кредитних і податкових пільг для розвитку інноваційної діяльності;

– трансфер технологій з кращим практикам ЄС.

Зміни національної економіки в напрямку становлення цифрової економіки є одним з кроків залучення інвестицій, зокрема з країн ЄС та зростання ролі інвестиційних платформ в національнй економіці. Однак варто аналізувати, кожен етап розвиту цифрової економіки в країні, до основних джерел варто віднести проникнення Інтернету, розвиток цифрових навичок, цифровізацію бізнесу та публічних послуг тощо. Прикладом проведення аналізу поточного стану цирової економіки є опитування Євростату щодо використання ІКТ серед домогосподарств та підприємств, а також дані широкосмугового доступу до Інтернету, що отримуються від провайдерів.

У межах Європейського союзу існує два ключових звіти про стан цифрової економіки. Індекс цифрової економіки та інформаційного суспільства (DESI) та Європейський звіт з цифрового прогресу (EDRP). Звіт згідно EDPR зосереджує свою увагу на розвитку окремої країни, в той же час DESI узагальнює уявлення про цифровий розвиток у країнах-членах ЄС. Аналіз цифрової економіки розглядається нгаколишнє середовище для

розвитку інвестиціних платформ, зокрема згідно з цим контексом інвестиційні платформи варто трактувати, як система інструментів, що використовує всі технічні можливості інформаціних технологій для залучення інвестицій, яка в основному спрямована на залучення венчурних інвестицій, харктерними рисами яких є інвестиції в інновації.

На нашу думку, більш вагомим аналізом є DESI, що надає цілу картину для інтеграції національної економіки в економічне середовище ЄС, основними напрямками аналізу DESI є: 1. Доступ до широкосмугового Інтернету та його якість 2. Цифрові навички та людський капітал 3. Використання ІКТ громадянами 4. Використання цифрових технологій бізнесом 5. Цифрові публічні послуги. До першочергових заходів для успішного подалання бар'єрів входження до цифрового простору економічних відносин ЄС, як запоруки підвищення інвестицій в національну економіку є наступні заходи: довіра та безпека в цифровій економіці; цифрова інфраструктура, електронна комерція; розвиток цифрових компетенцій; екосистеми ІКТ інновацій та стартапів[1].

Новим викликом для інвестиційного середовища в Україні є нереалізовані виклики, відносно розвитку ринків національної економіки, освітнього середовища та підготовка, що є важливим при реалізації всього потенціалу інвестиційних платформ. По-перше, активізація ВНЗ в напрямку ринку, відбувається боротьба за таланти як між галузями, наприклад ІТ-сектор та промисловість, так і порівняно виробництва закордоном чи в України. Тому в такому напрямку є важливим консолідація роботодавців та прийняття іншої програми дій. Іншим важливим питанням є еволюція маркетингу – продажу, та їх дигіталізація.

У процесі інтеграції горизонтального ланцюжка цінності й ставлячи маркетинг та продажі в числі перших пріоритетів, але відсутній аналіз всіх ланок, що є дуже диференційованими, зокрема процеси в ІТ-сфері є найбільш автоматизованими, на відміну від промисловості. Тому консолідація з іншими промисловими хай-тек виробниками машин і

технологій є зміна ролей в національній економіці для залучення інвестицій в інновації. Україна має стати місцем формування драйверів розвитку наших машино-приладобудівників та інженерних компаній [94; 107].

Для інвестиційних платформ є більш притаманними венчурні інвестиції (інвестції в інновації), тому доцільно взяти до уваги стан промислового хайтеку в Україні, зокрема промисловий хайтек широко використовується в рамках програмних документів руху “Індустрія 4.0 в Україні”. Основними галузями промислового хайтеку є: 1) Industrial Engineering – машино-, приладо-, авіа-, суднобудування; 2) військово-промисловий комплекс (ВПК); 3) фармацевтика та біотехнології; 4) фармацевтика та біотехнології; 5) ІКТ розробки для промислових застосувань; 6) комплексний інжиніринг та будівництво промислових об’єктів “під ключ” (від проектування – до запуску в експлуатацію готових виробничих ліній та цілих об’єктів); 7) розробка нових матеріалів; 8) альтернативна енергетика.

Розвиток даних технологій має наступні характерні ознаки як сприятливі фінансова та інвестиційна система та система підтримки кадрового потенціалу (включно з проф-тех рівнем) та рівня R&D. Іншою проблемою для впровадження інновацій є в межах промислового хайтеку в Україні є те що вендори (постачальники обладнання) на 90% є західними брендами і не спішать впроваджувати інновації в Україні [107].

Для розвитку промислового хайтек в Україні важливим залишається державна підтримка, в державній політиці має бути вектор відносно групи галузей під назвою “Industrial Engineering” – виробники засобів виробництва, або промислові хайтек – як машино-приладо-судно-авіа – та інші “будування”, космічні технології, виробництво електротехнічних та електронних пристроїв, промисловий інжиніринг та автоматизація, оборонний комплекс, проектування та будівництво “під ключ”.

До основних напрямків розвитку інновацій в промисловості варто віднести – повна інтеграція в цифровий світ: по вертикалі- від датчика, чи

окремої установки й рівня управління всім підприємством; дигіталізація самих продуктів підприємства, які мають бути наділені інтелектом (приклад – безпілотні авто чи дрони), зміни бізнес-моделі – з переходом на сервісні (приклади Uber, AirBnb або в промисловості – Kaeser Kompressoren, GE, Michelin).

Позитивними зрушеннями для залучення інвестицій в інновації в Україні є: створення довіри та співпраці з урядовими структурами, конструктивний діалог з регіонами та окремими групами підприємтсв, виокремлення секторальних стратегій, встановлення високого рівня довіри та взаєморозуміння з МОН, довіра до реформ уряду. Ключовими факторами успіху щодо інновацій в національній економіці – інтеграція в проекти національного значення представників бізнесу з наданням їм відповідних повноважень, розвиток комунікації про свої дії, включно з кращим залученням бізнесу, краща координація та співпраця, фокус на релевантних цілях та KPI + відповідальність за них, реальний курс на ЄС [62].

Згідно з проведеним компанією дослідженням АО “Арцінгер” до основних проблем IT сектору в енкономіці України варто віднести:

- непрозорий механізм збору та розподілу авторських винагород (насамперед через Організації колективного управління);

– відсутність дієвого механізму для боротьби з патентним тролінгом;

– низька інтенсивність проведених реформ у сфері інтелектуальної власності і корпоративного управління;

– відсутність реальної та дієвої відповідальності порушників прав інтелектуальної власності.

До осноних можливостей варто віднести:

1) гармонізацію українського законодавства у сфері інтелектуальної власності із законодавством Європейського Союзу відповідно до Угоди про Асоціацію Україна–ЄС;

2) модернізація законодавства у сфері промислової власності;

3) реформування системи організацій колективного управління з урахуванням найкращих світових практик;

4) створення Національного органу з питань інтелектуальної власності;

5) утворення і функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності;

6) реформа корпоративного та податкового законодавства для полегшення ведення стартап-бізнесу та залучення інвестицій [63].

Використання інвестиційних платформ набуло широкого розмаху, особливо в економіках, що швидко розвиваються. Інвестиційні платформи відіграють важливу роль у зростанні активів користувачів (інвесторів), завдяки чому зростають можливості для інвестиційної діяльності в національну економіку. Інвестиційна платформа представляє собою спрощений інструментарій управління активами.

Згідно з дослідженнями консалтингової компанії Ernst & Young розвиток інвестиційних платформ у всьому світі діляться на три кластери. До першого кластеру слід віднести Великобританію, Австралію, Новій Зеландію та Південну Африку. Даний кластер представляє діяльність інвестиційної платформи у вигляді фінансової консультації від страхових брокерів, які перетворилися на фінансових консультантів. До другого кластера слід віднести США, де інвестиційні продукти є прерогативою фондових брокерів. Основним завданням інвестиційної платформи в даному кластері є управління інвестиційним портфелем [37].

Третім кластером є континенти, як Азія, Європа та Південна Америка, для даного кластеру інвестиційним платформам характерно бути підконтрольним банківським установам, вони були створені, щоб допомогти користувачам інвестувати у внутрішні і міжнародні цінні папери, долучатися до управління фондами, мати певний фіксований дохід та надавати альтернативні стратегії в інвестиційній діяльності.

Також слід виокремити основні тренди інвестиційних платформ в динамічних національних економіках:

1) цільове планування для кожного клієнту, що засноване на можливих ризикових інвестиційних операціях, основних цілей перебування на інвестиційній платформі, активне використання фінансових консультантів;

2) адаптація інвестиційних платформ під сучасні запити;

3) інвестиційна платформа стає незамінимим інструментом для виявлення найбільш відповідного об’єкта інвестицій [108].

Одним з важливих чинників, що сприяють розвитку інвестиційних платформ, є зміна традиційних процесів грошового обігу, яка полягає у появі цифрових грошей, що представляють собою ключовий елемент віртуальних економічних відносин. В останні роки найбільшого успіху в даному напрямку досягли криптовалюти, що захищені за допомогою криптографічних технологій. Криптовалюти, як один з компонент підвищення спроможності інвестиційних платформ залучати інвестиції, базується на таких принципах: децентралізація, анонімність, незалежність, відсутності єдиного центру контролю, розкиданість даних серед учасників-контракторів угод. Позитивним наслідком від поширення криптовалют є поява можливості захищати інвестиції більш доступним та безпечним способом, внаслідок того, що наразі національна валюти є прямозалежною від курсу долара та євро.

Іншими важливими аспектами криптовалют виступає значно низька комісія, обслуговування електронних розрахунків, швидкість здійснення розрахунків. Емітування криптовалюти відбувається в електронній мережі, на основі ланцюгу блоків криптотранзакцій з використанням програмного забезпечення та спеціальних алгоритмах шифрування. Сам випуск, обіг та облік таких одиниць є децентралізованим, ключовою особливістю виступає відсутність меж свого утворення і обігу (поширення). Збереження криптовалют реалізується завдяки децентралізовано-розподільчій системі в електронних гаманцях користувачів операторів, найбільш поширеними

криптовалютами є Bitcoin, Litecoin, Ethereum, Peercoin, наразі існує понад 2 тис. віртуальних валют, а ринкова вартість 30-ти валют – більше, ніж 1 млрд доларів [35].

Таким чином, внаслідок стрімкого розвитку інформаційних технологій сучасні запити до інвестиційних платформ зазнали значних змін, зокрема з'явилися нові форми електронних грошей. Одним з яскравих прикладів стала криптовалюта Bitcoin, що на початку свого існування була звичайною спекуляцією. На даний час криптовалюту почали використовувати для здійснення онлайн платежів, зокрема на біржах, в різних торговельних операціях, а також її активне залучення в інвестиційній діяльності на різних інвестиційних платформах як суб'єкта, так і об'єкта інвестицій. Хоча середовище криптовалют є децентралізованим, але якщо середовище криптовалюти згідно досліджень консалтингової компанії Deloitte буде функціонувати за підтримки держави, то слід навести потенційних ключових користувачів (у табл. 2.8) даного середовища, внаслідок чого зможуть працювати на інвестиційних платформах.

Наявність можливих характеристик робить криптовалюту одним з вагомих елементів, що впливають на зміну в роботі інвестиційних платформ та відносин клієнтів на даних платформах. Основною новизною криптовалют, зокрема Bitcoin, є впровадження технологій блокчейн. Ознака використання даного підходу проявляється в децентралізованому характері, тобто регулятор не здійснює перевірки транзакцій, замість цього використовується перевірка на основі криптографічного підходу кожні 10 хвилин [37; 111].

Однак незважаючи на активне використання даної електронної валюти, вона має певні колізії в сфері законодавства, які внаслідок обмежують їхнє використання. На перший погляд, криптогрошова система – вільна від регулятора, навіть розробники не можуть вплинути на регулювання даної системи, цьому сприяє пірингова мережа, неможливо здійснювати контроль будь-якої транзакції, внаслідок чого використання криптовалюти на інвестиційних платформах є суперечливим питанням [37; 110; 113].

Таблиця 2.8

Ключові користувачі потенційного криптовалютного середовища за підтримки держави [113]

Ключові користувачі	Функції
Центральний банк	1. Розширює або контрактує грошову пропозицію облікового регістру. 2. Підтверджує, уповноважує і керує процесами облікового регістру, займається підтримкою загальних процесів
Банк	1. Діє як зберігач загального, розподіленого облікового регістру. 2. Реєструє кінцевого користувача в блокчейні шляхом створення пари приватного / відкритого ключа та прив'язки до ідентифікація користувача. Банки не контролюють приватні ключі користувачів. 3. Служить як процесор облікового регістру, працюючи з обробкою транзакцій та отримує винагороду за невелику плату за свої послуги . 4. Забезпечує поточний банківський сервіс для користувачів банку
Кінцевий користувач	1. Отримує пару приватних / відкритих ключів від банку, надаючи особисту інформацію. Інформація залишається конфіденційною та захищеною банком. 2. Надсилає та отримує гроші від інших користувачів безпечно через блокчейн, без будь-якої централізованої сторони, що бере участь у операції. 3. Контролює свій приватний ключ. Якщо користувач хоче заробити відсотки за свої гроші, як і звичайні інвестиції, він може відкрити рахунок у банку та передати свою криптовалюту в банк, як і будь-яку іншу двосторонню транзакцію
Біржі	Перетворюють криптовалюту користувачів на паперову валюту при транзакції з різними валютами та сплачує обмінний збір у відповідь

На основі вищевикладеного, слід сказати, що використання новітніх засобів, зокрема електронної валюти, може, як посприяти збільшенню та налагодженню ефективного інвестування в проекти, так і може стати точкою низки колізій внаслідок відсутності контролю регулятора. Але на цей час криптовалюта стає вельми затребуваним елементом, що може використовуватися в інвестиційній діяльності, зокрема на інвестиційних платформах.

Найактуальнішим є розвиток українського ринку венчурного капіталу, який ще досить молодий, але вже пройшов стадію зародження та активно розвивається, чим покращує імідж країни у світі. Яскравими прикладами для венчурних інвестицій є такі унікальні продукти та технологічні рішення, що створені в Україні, як Augmented Pixels, Depositphotos, Looksery, Readdle. Розпочинаючи з 2014 року розвитком та

покращенням інвестиційного іміджу України в світі українських стартапів займається українська асоціація венчурного та приватного капіталу (UVCA), організація представляє собою венчурні фонди, фонди прямих інвестицій в Україну, акселераторів, інкубаторів і некомерційних установ. Для дослідження венчурного ринку було залучено компанію з консалтингу та аудиту “Делойт”, що брала участь у розробці опитування для інвесторів і фондів у 2018 році. Проведені дослідження стосовно венчурного каптіалу Україні засвідчують, що 2017 рік став рекордним в історії українського венчурного бізнесу – інвестиції в стартапи становили 258,6 млн дол. США, які були втричі вищими ніж в 2016 році. Дані венчурного інвестування свідчать про здатність національних стартапів конкурувати на міжнародному ринку. Яскравим прикладом став додаток Grammarly, онлайн-сервіс із перевірки граматики, що залучив 110 млн дол. США венчурного капіталу. Також згідно проведеного дослідження Україна є лідером у розвитку крипто-економіки через наявність власної криптографічної школи та присутності на ринку праці висококваліфікованих інженерів, наприклад, у 2017 році на ринок криптовалют було залучено 169 млн дол. США [94; 107].

Але, разом з тим, інсує багато неурядових організпацій, що займаються інвестиціями, такою організацією в Україні є Western NIS Enterprise Fund (WNISEF) – перший в Україні та Молдові регіональний фонд прямих інвестицій із капіталом 150 млн доларів США, заснований за фінансування уряду США через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID). Основний напрямок фонду є інвестування в підприємства малого й середнього бізнесу. Неурядова організація Western NIS Enterprise Fund дослідивши національну економіку, встановив, що економіка стала зростати у 2017 році та ВВП збільшився на 2,5%. Таке зростання варто віднести до зростання попиту на товари широкого вжитку, зокрема продукти харчування. У промисловому виробництві в Україні зростання не спостерігаєтья внаслідок торговельної блокади тимчасово окупованих

територій на Донбасі. Згідно прогнозів МВФ, українського уряду та Національного банку України (НБУ) ВВП в Україн і за 2018 рік зросте до 3,0–3,4%.

Всі господарюючі компанії, які орієнтовані на експорт, отримали знгачні прибутки протягом 2017 року. Загалом прибуток від експорту зріс на 17% по відношенню до попередніх чотирьох років, що є запорукою до зростання привабливості національної еконміки для іноземного інвестора. Значний експорт товарів до Європейського Союзу, що збільшився на 32% у порівнянні з аналогічним періодом минулого року, свідчить про можливість використання свого потенціалу у розвитку виробництв з міжнародним брендом, які є орієнтованими на експорт. Дефіцит національної економіки залишився на тому ж рівні: 3,8 млрд дол. США у 2017 р. порівняно з 3,5 млрд дол. США у попередньому 2016 році. З 2017 р. було розпочато повернення іноземних інвестицій в Україну завдяки покращенню основних показників. Станом на 2017 р. прямі іноземні інвестиції у реальному секторі зросли на 66% – до 1,7 млрд дол. США, не враховуючи процес рекапіталізації банків та їхній ефект. Але залишається питання щодо земельної та судової реформи, що була затримана ще на рік.

Організація Western NIS Enterprise Fund, яку можливо ідентифікувати за своїми ознаками, як інвестиційну платформу, спрямувала свої інвестиції в напрямку таких програм:

1) программа сприяння експорту: від пілотних проектів до сталих інституцій;

2) програма місцевого економічного розвитку: інвестування в місцевих агентів змін;

3) програма соціального інвестування: закріплення впливу місцевих підприємств;

4) програма економічного лідерства: підтримка зміни поколінь.

Кожна з програм представляє собою вектор розвитку національної економіки. Всі проекти, що реалізуються організацією формують основу для подальшого зростання національної економіки.

Программа сприяння експорту: від пілотних проектів до сталих інституцій – було запроваджено в 2015 р., програма сприяла розбудові мережі стратегічних альянсів, відбулася пріоритезація в державній політиці України щодо торговельного і інвестиційного розвитку. В 2017 році WNISEF та Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (МЕРТ) провели переговори, та представили Дорожню карту стратегічного розвитку торгівлі, розробку якої було профінансовано WNISEF. Після міжвідомчого розгляду Дорожньої карти була офіційно затверджена Експортна стратегія України (НЕС) на 2017–2021 роки. Також програма вплинула на диверсифікацію структури зовнішньої торгівлі та переорієнтації торговельної моделі України на Європейський Союз. Неурядова організація WNISEF надала можливість доступу близько до 700 млн дол США прямих іноземних інвестицій.

Програма місцевого економічного розвитку: інвестування в місцевих агентів змін – програма спрямована на реалізацію місцевої екосистеми, вона закладає зміни для майбутнього розвитку всіх сфер, які потребують удосконалення. Програма місцевого економічного розвитку надає підтримку впроцесі становлення пілотних проектів до повноцінних ефективних програм. Упродовж трьох років існування Програми було запущено 13 абсолютно нових проектів. Також WNISEF став першим донором ProZorro (українська система публічних електронних закупівель), завдяки електроній системі було заощаджено (близько 1,5 млрд дол. США) бюджетних коштів і зараз є повністю самодостатньою.

Програма соціального інвестування: закріплення впливу місцевих підприємств полягає в інвестуванні в пілотні проекти соціального підприємництва. Яскравим прикладом стало інвестування WNISEF у партнерстві з освітньою онлайн-платформою Prometheus, що запустили

курс “Соціальне підприємництво”. Протягом 6 місяців з моменту запуску на курс зареєструвалися 3 379 людей; 244 слухачі завершили його і отримали сертифікати, також за підтримки WNISEF реалізовувалася програма “Відкритий світ”, яка відправляла кандидатів від України на стажування в галузі соціального підприємництва в США.

Програма економічного лідерства: підтримка зміни поколінь - метою даної програми стало сприяння трансформації економіки України, шляхом надання знання людям відносно бізнес-управління і цінностей професійної етики. Програма надає гранти на навчання, яскравими прикладами даної програми є: Дмитро Охрімчук, випускник програми MBA Університету Каліфорнії, Берклі; після повернення в Україну став віце-президентом з розвитку бізнесу в компанії Depositphotos. У 2017 році державний гігант з газовидобування ПАТ “Укргазвидобування” найняв Євгена Сташенка, випускника Дюкського університету, на позицію заступника голови зі стратегічного розвитку. Тому програма SEED Grant не тільки сприяє в отриманні українцями якісної освіти, але й надає змогу українцям займати керівні посади [74].

Іншою організацію, що можливо класифікувати, як інвестиційну платформу є фонд “Відродження”: 1) фонд було засновано філантропом Джорджем Соросом спільно з групою визначних українських інтелектуалів у 1990 році; 2) фонд представляє собою мережу фундацій відкритого суспільства, яка складається з двадцяти трьох національних та регіональних фондів у всьому світі; 3) фонд є однією з найбільших національних благодійних фундацій України; 4) мета фонду сприяння розвитку суспільства в Україні завдяки реалізації громадських ініціатив; 5) фонд є донором, генератором свіжих реформаторських ідей та платформа для діалогу агентів змін з державних інститутів та громадянського суспільства; 6) фонд пропонує важливі моделі для побудови відкритого суспільства; 7) фонд складається з шести програм, які надають фінансову, експертну та організаційну підтримку; 8) фонд є

постійно присутнім на місцевому рівні завдяки регіональним офісам на Сході, Півдні, Заході й у центрі України; 9) для того щоб отримати фінансування треба пройти експертні ради, що представляють собою громадський нагляд [32].

Представництва фонду розподілені чотири регіони - Західноукраїнське у Львові (охоплює Львівську, Івано-Франківську, Тернопільську, Чернівецьку, Закарпатську, Волинську, Рівненську області), Південноукраїнське в Одесі (охоплює Одеську, Миколаївську, Херсонську області), Східноукраїнське у Харкові (охоплює Харківську, Луганську, Сумську, Полтавську, Донецьку області, окрім м. Маріуполь), Придніпровське у Дніпрі (охоплює Дніпропетровську, Запорізьку, Кіровоградську області та м. Маріуполь).

Програми та пріоритети фонду:

1) демократична практика (краща якість публічної політики);

2) дієві інструменти боротьби з корупцією;

5) підзвітність й відповідальність влади перед громадянами);

6) права людини і правосуддя (запобігання і протидія порушенням прав людини;

7) ефективне антидискримінаційне законодавство та практика;

8) доступ уразливої частини населення до правосуддя та правової допомоги);

9) Європейська програма (ефективне виконання Угоди про асоціацію Україна-ЄС; посилення міжнародної підтримки України);

10) громадське здоров’я (економічно ефективна та недискримінаційна система охорони здоров’я;

11) прозоре й раціональне використання бюджетних коштів на потреби охорони здоров’я; рівний доступ до життєво необхідних лікарських засобів і лікування);

12) ромська програма (протидія дискримінації ромів; розвиток молодіжного ромського лідерства; залучення представників ромського

народу до суспільних процесів.); соціальний капітал (організаційна й адвокаційна спроможність самоорганізованих громадських ініціатив; громадянський діалог, порозуміння, розвиток громадських просторів; краудфандинг) [32].

Загальна сума інвестицій становила за 2017 рік 237 556 713 млн грн на 460 проекти. Найбільшими грантерами є:

– Інститут аналітики та адвокації;

– ДІКСІ ГРУП; Агенція журналістики даних Texty;

– Експертний центр з прав людини; Центр “Нова Європа; Асоціація сприяння самоорганізації населення; Українська фундація правової допомоги;

– Експертний центр “Аналітика, супровід, консалтинг реформ”;

– Інститут економічних досліджень та політичних консультацій;

– Регіональний центр прав людини.

Цей вид організацій варто розглядати як інвестиційну платформу, тому що всі грантові програми, які надаються, перш за все, покликані на залучення зовнішніх інвестицій, які можуть бути не тільки в грошовій формі, тому варто охарактеризувати їх діяльність як “інвестиції заради інвестицій”. В сфері краудфандингу фонд сприяв подвоєнню сум, які проекти громадських організацій зібрали від приватних благодійників через краудфандинг. Проекти, які можливо було реалізувати, були: Мистецька резиденція ім. Назарія Войтовича, видання Каталогу 5-ї Одеської бієнале сучасного мистецтва, творча майстерня OSTRIV LAB. Також фонд посприяв розвитку платформи Є-ліки (платформа завдяки якій можливо перевірити он-лайн наявність у своїй лікарні ліків, закуплених за бюджетні кошти) та Wiki Liky (сайт отримує інформацію “знизу” – з бухгалтерій медичних закладів через інформаційні запити про вже закуплені медикаменти), платформами можливо користуватися також на телефонах, зокрема було розроблено додатки для Android та iOS [32].

Наступним кроком до реалізації інвестиційних платформ є перехід до відкритих даних, з метою запобігання корупції, що підвищує привабливість для майбутніх інвесторів. Основою для відкритих даних в Україні стали Антикорупційні принципи у 2015 р. щодо відкритих даних країн Великої двадцятки (G20 Anti-Corruption Open Data Principles). Їхній зміст полягає у припиненні корупції, головна інформація має бути публічною. Відкритість даних є запорукою для формування ефективної антикорупційної політики, спрямованої на подолання хабарництва та непотизму [99].

Одним з важливих законодавчих актів щодо відкритості даних стало у квітні 2015 року ВРУ прийняття змін до Закону України “Про доступ до публічної інформації” [78]. Одним з органів, що став представляти електронне урядування стало Державне агентство з питань електронного урядування України, оснвною функцією органа стала реалізація державної політики у сфері інформатизації, електронного урядування, формування й використання національних інформаційних ресурсів, розвитку інформаційного суспільства [68].

Також у квітні 2014 року було запущено Єдиний державний веб-портал відкритих даних. Основну інформацію даного порталу складає інформація про будівництво, державу, екологію, економіку, землю, молодь та спорт, освіту та культуру, охорону здоров’я, податки, сільське господарство, соціальний захист, стандарти, транспорт, фінанси, юстиція. Україна стала випереджати переважну більшість країн світу в поширенні відкритих даних щодо проектів законів (7 місце), державних закупівель (11 місце) та державної статистики (38 місце) [70].

Покращення середовища щодо відкритих даних стало запорукою підвищення інтересу до українських компаній. Окрім того, відбулися зміни в декларуванні. Створено Єдиний державний реєстр декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування [71]. Відбулася дерегуляція для створення комфортного

бізнес-клімату через усунення надмірного адміністративного навантаження на бізнес. Упродовж 2014–2017 років докладено значних зусиль, щоб спростити умови для ведення бізнесу [99].

Завдяки проявленим зусиллям з 2014 р. у з бок держави, неурядових організацій та приватних підприємств Україна стала привертати все більшу увагу світових інвесторів. Набуло актуальності соціальне інвестування, про що свідчить “щорічний огляд соціальних інвестицій 2018 р.” [74], проведений Global Impact Investing Network (GIIN), який відображає дані стосовно 229 організацій, які спільно управляють інвестиційними активами в розмірі 228 млрд дол. США та постійно їх збільшують. Хоча більшість коштів виділяються на соціальні ініціативи, однак Україна перебуває поза межами інтересів соціальних інвесторів.

Однією з характерних рис для України відносно інвестиційних пропозицій є відсутність достатньої кількості професіоналів з відповідними навичками та системи оцінки впливу. Взагалі Україна отримує допомогу, в переважній більшості, від міжнародних донорських організацій шляхом впровадження проектів технічної допомоги. Серед таких організації варто відзначити USAID, Програму Розвитку ООН (ПРООН), уряди Німеччини та Великої Британії тощо.

Продовжуючи тему бізнес-інкубаторів/акселераторів слід наголосити, що залучення додаткових коштів в даних проектах відбувається за рахунок: прогресивних компаній, платних програм, отримання частки у створеному бізнесі або повернення частини коштів, вкладених соціальними підприємцями. Одним з найбільш стабільних напрямів отримання фінансування є стартовий капітал від індивідуальних інвесторів, для яких це, з одного боку, філантропія, а з іншого – вкладення грошей у нерухомість та обладнання, але якщо інкубатор чи акселератор закривається, всі гроші повертаються інвестору. Для інвесторів робота з бізнес-акселераторами та інкубаторами є способом показати соціальну

відповідальність своєї компанії та отримати позитивну репутацію, замість швидких матеріальних дивідендів.

Варто зазначити, що українські інноваційні стартапи, які потребують значних інвестицій, здебільшого занадто захоплюються власне ідеєю і нехтують навичками її просування на ринку, але для початківців наявність бізнес-досвіду є одним з основних критеріїв успішності проекту, проте не вирішальним. Взаємодія акселераторів й інкубаторів є недостатньою. За умов налагодження співпраці між ними можна більше відповідати очікуванням підприємців-початківців, яким пропонуватимуть якісніше навчання та підтримку. Інкубатори й акселератори виступають однією з ланок залучення інвестицій, від яких залежить подальший розвиток соціального підприємства й національної економіки в цілому [12].

Наведена інформація щодо кількості компаній з управління активами та активи в управлінні з 2002 року по 2018 рік (рис. 2.6) відображає процес становлення національної економіки та її зростання щодо інвестиційного потенціалу. Починаючи з 2002 року розпочато зростання приватних компаній. Станом на 2002 рік було 5 компаній з управління активами, наступні роки ознаменували подальше зростання компаній: 2003 рік – 32 компанії, 2004 рік – 88 компаній, 2005 рік – 159 компаній, 2006 рік – вже 228 компаній, найбільш піковим роком зростання став 2008 рік – кількість компаній становило 409 компаній. Однак вже з 2009 року кількість компаній стала зменшуватися внаслідок соціальних, економічних та політичних проблем в країні. Хоча зростання в грошовій формі мало постійний характер для активів, що знаходяться в управлінні, але всі результати нівелювало знецінення національної валюти України. Загалом, варто зробити висновок, що національна економіка може залучати більші ресурси та розвиватися, але при реалізації державою дієвих механізмів відносно соціальної та економічної кризи в країні.

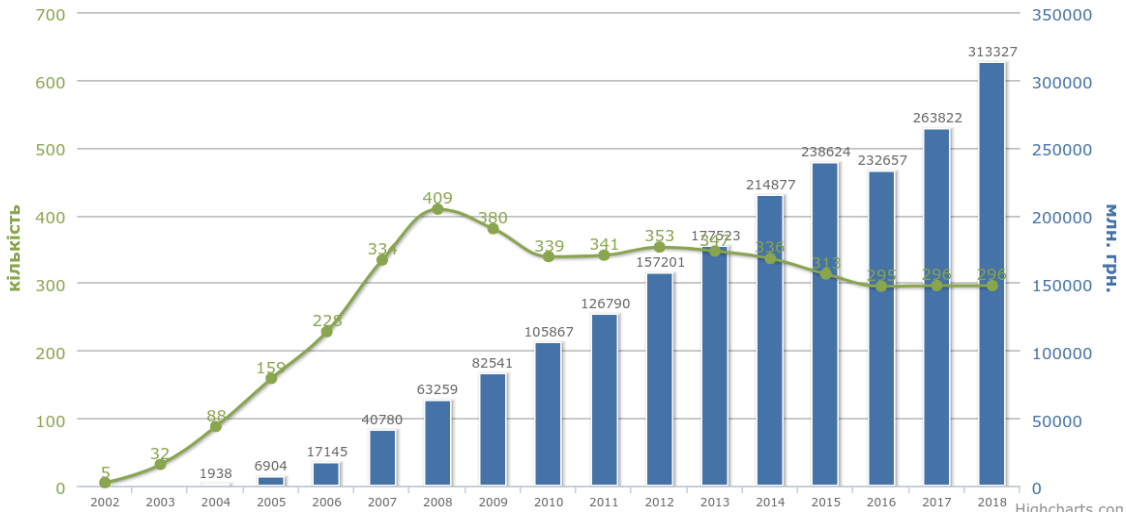

Рис. 2.6. Кількість компаній з управління активами (КУА) та активи в управлінні з 2002 року по 2018 рік

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Представлена інформація компаній з управління активами станом на 30.09.2018 рік по областям України (рис. 2.7) відображає поточний стан представленості компаній в різних регіонах, представлені лише ті області, які мають хоча б один відсоток представленості в області. Аналізуючи представлену інформацію, варто зауважити, що найбільшим регіоном за представленістю компаній є м. Київ та Київська область, маючи 70,89%, на другому місці – Дніпропетровська область – 6,51%, Харківська область – 6,51%, Львівська область – 3,42, Одеська область – 2,4%.

Перш за все, представлені області, що мають найбільший відсоток присутності компаній з управлінням активів завдячують, як економічному положенню, так і політичному, а також найбільш інноваційними напрямками в даних областях. На всі інші українські області припадає лише 4,45% компаній з управління активами. Підсумовуючи вищезазначене, варто підкреслити, що поточний стан присутності компаній з управління активами, перш за все, завдячує історичним розвитком кожної області. Присутність компаній відображає інвестиційний потенціал області, тому держава має сконцентрувати свої зусилля для покращення економічного становища в усіх областях України, зокрема тих, що мають значно низький, менше ніж 1%.

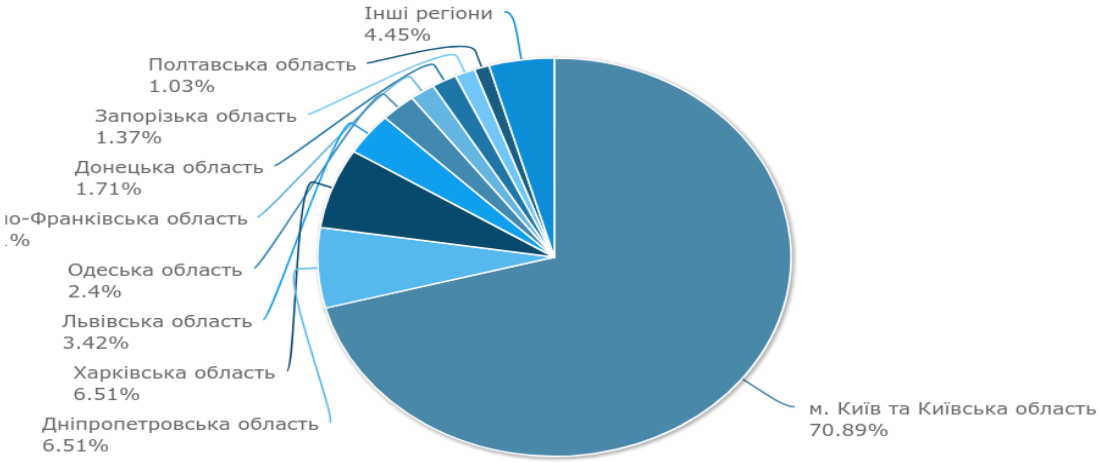

Рис. 2.7. Компанії з управління активами (КУА) станом на 30.09.2018 рік по областям України

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Інформація щодо активів в управлінні (КУА) (рис. 2.8) значно відрізняється від інформації щодо присутності самих компаній з управліннями активів. Зокрема дані на рис. 3 свідчать про інвестиційну привабливість міста Київ та Київської області. На долю м. Київ та Київської області припадає 81,37%, що свідчить про значну концентрацію та домінантну позицію серед областей України. Також, значну долю активів в управлінні мають такі області: Дніпропетровська область – 5,81%, Харківська область – 4,62%, Львівська область – 3,52%, Запорізька область – 2,66%, Донецька область – 0,53%, Одеська область – 0,39%, Івано-Франківська область – 0,36%, Полтавська область – 0,11%, інші регіони – 0,63%.

Зазначена інформація свідчить про високий потенціал столиці України та її області щодо подальшого відкриття різних виробництв чи серсвісних компаній. Однак вартої уваги залишаються Дніпропетровська, Харківська, Львівська та Запорізька області. Також, на нашу думку, розвиток інших регіонів має потенціал, який не оцінили інші інвестори через відсутність широко інформаційного супроводженя на рівні вище зазначених областей.

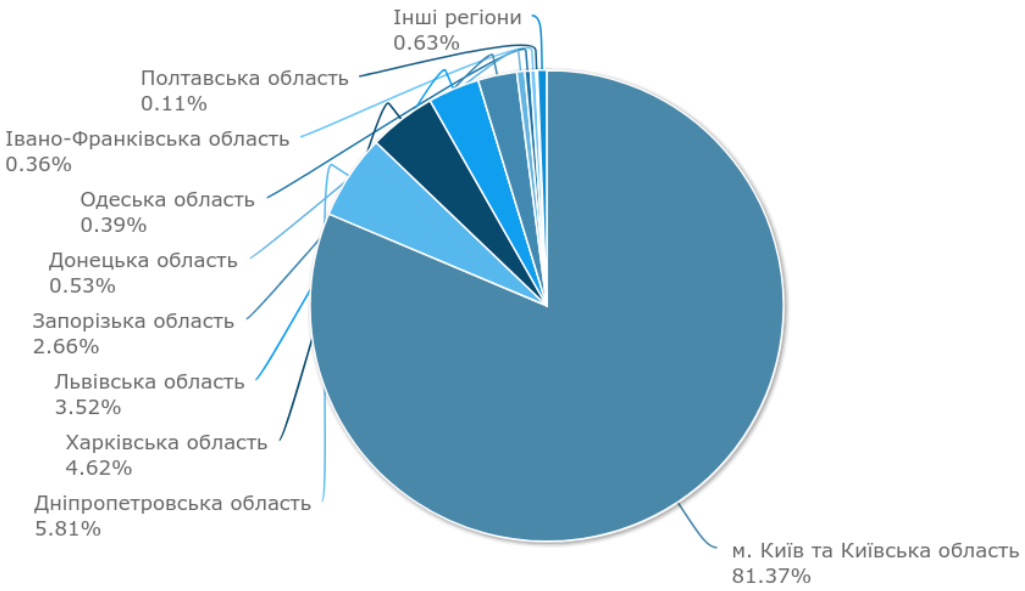

Рис. 2.8. Активи в управлінні КУА станом на 30.09.2018 рік в областях України

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Представлена інформація на рис. 2.9 відображає наявну присутність інститутів спільного інвестування, однак, на нашу думку, варто визначити їх тлумачення. А саме Інститути спільного інвестування – це інвестиційні фонди, виключною діяльністю яких є інвестування в різні сфери економіки з метою отримання і розподілу прибутку між інвесторами. Інформація свідчить про значний потенціал м. Київ та Київської області – 71,68% щодо можливостей втілення в життя бізнес-ідей, залучення коштів на розвиток функціонуючого бізнесу.

Нижче, на рис. 2.10 показано кількість інститутів спільного інвестування (ІСІ) – визнаних фондів з 2007 року по 2017 рік [74; 83].

Інститути спільного інвестування (ІСІ) – це інструмент, за допомогою якого залучаються інвестиції від інвесторів для реалізації інвестиційних проектів, втілення в життя бізнес-ідей, залучення коштів на розвиток функціонуючого бізнесу. Наступними за присутністю інститутів спільного інвестування з найбільшої кількістю є такі області – Дніпропетровська – 7,32%, Харківська – 6,28%, Львівська – 5,33%.

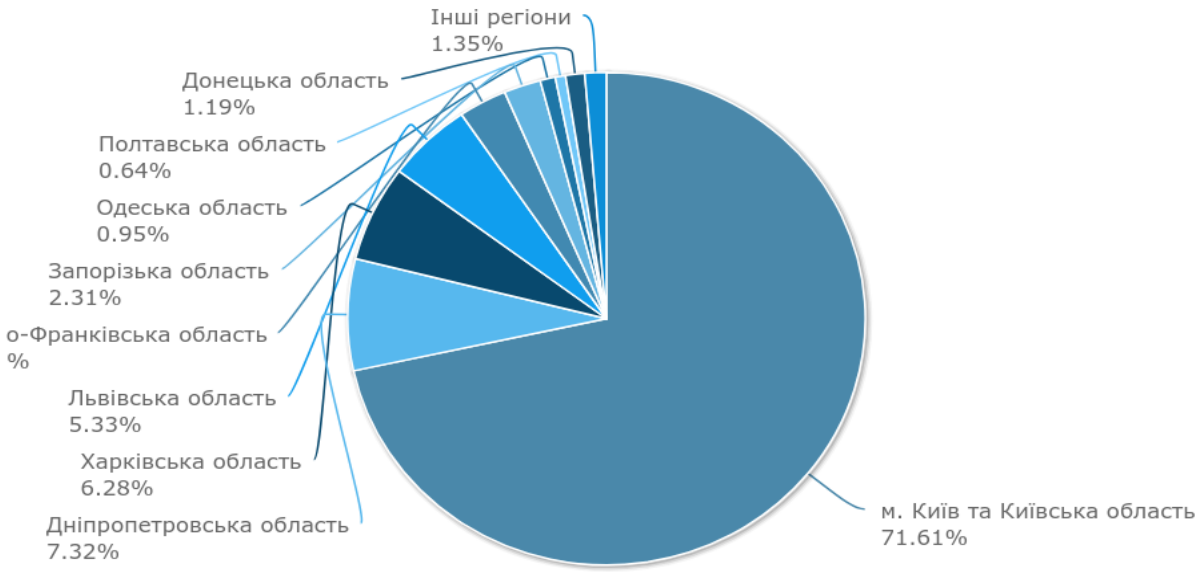

Рис. 2.9. Інститути спільного інвестування (ІСІ) за областями на 30.09.2018 р.

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

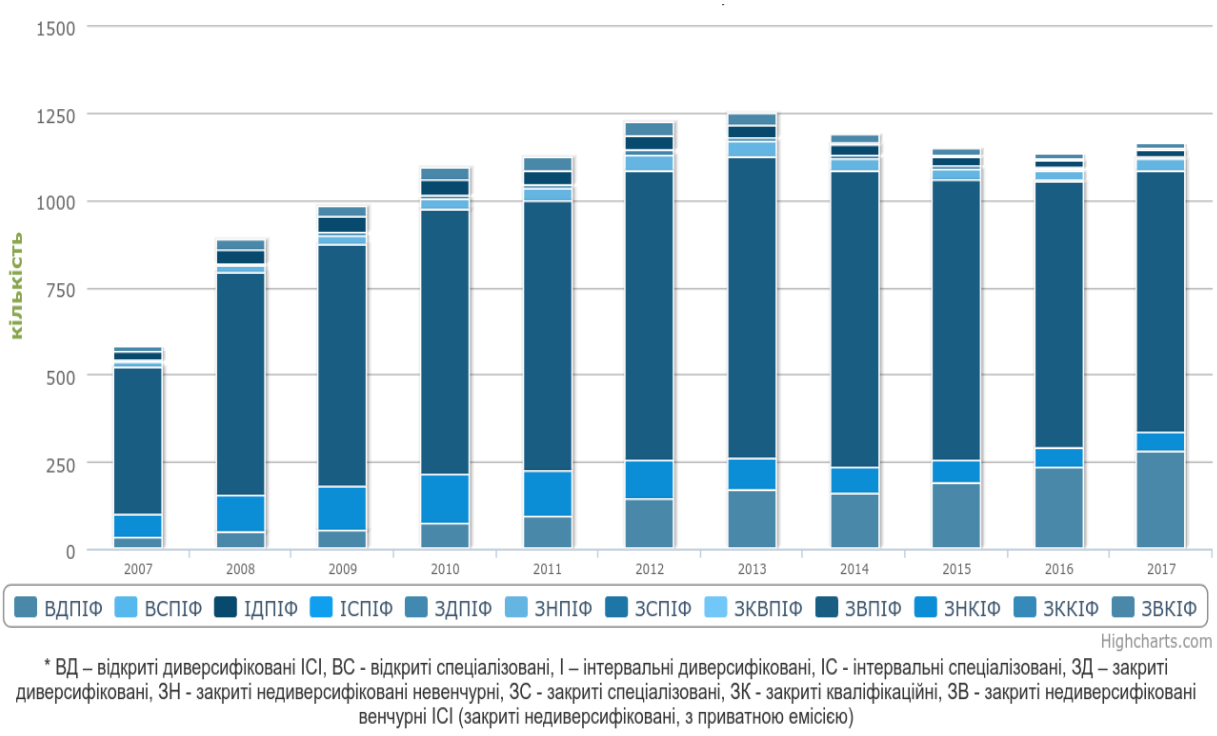

Рис. 2.10. Кількість інститутів спільного інвестування (ІСІ) – визнаних фондів з 2007 року по 2017 рік *(побудовано на основі [74; 83]).*

Викладена інформація зазначає динаміку зростання в Україні інститутів спільного інвестування (рис. 2.10). Її значне зростання свідчить про наявність, як заокрдоннних так і вітчизнаних інвесторів до національної економіки, але варто зауважити, що нестабільність та невизначеність в країні є важливим фактором, що знижує потенційне збільшення фондів з інвестування. Якщо проаналізувати інформацію на рис. 2.10, то для національної економіки характерним є присутність закритих недиверсифікованих венчурних ІСІ (закриті недиверсифіковані, з приватною емісією), станом на 2007 рік становило 423 фонди, станом на 2013 рік А саме Інститути спільного інвестування – це інвестиційні фонди, виключною діяльністю яких є інвестування в різні сфери економіки з метою отримання і розподілу прибутку між інвесторами. 861 фонд, станом на 2017 рік, а саме Інститути спільного інвестування – це інвестиційні фонди, виключною діяльністю яких є інвестування в різні сфери економіки з метою отримання і розподілу прибутку між інвесторами. Однак, значно зросла присутність закритих недеверсифікованих корпоративних фондів, якщо на початку 2007 року їх було 34, то вже станом на 2013 рік їх стало 170, станом на 2017 рік – 280. Присутність фондів та їх значна диверсифікованість свідчить про значний розвиток національної економіки, що може надавати інструменти для забезпечення прибутку від інветицій, шляхом випуску цінних паперів інших емітентів, корпоративні права та нерухомість.

Представлена інформація щодо диверсифікації інститутів спільного інвестування (ІСІ) з публічною емісією (рис. 2.11) характеризує долю інвестицій в різні фонди. На інвестування припадає на фонди змішаних інвестицій (до складу входять облігації та акції) – 56,25%, потім йдуть фонди акцій – 25%, фонди облігацій – 9,38%, інші фонди – 9,38%. Подані статстичні дані свідчать про значний вплив на інститути спільного інвестування економічного середовища в країні. Обрання інвесторами фондів із змішаними інвестиціями відображають відношення інвесторів

щодо захисту інвестицій в країні, вони намагаються як найбільш диверсифікувати свій інвестиційний портфель. Однак наявність фондів вже свідчить, що національна економіка може нормально функціонувати, багатоманітність інвестиційних інструментів та використовуваати останні інновації в інвестиційному середовищі країни, зокрема і для реалізації інструментиарію інвестиційних платформ країни.

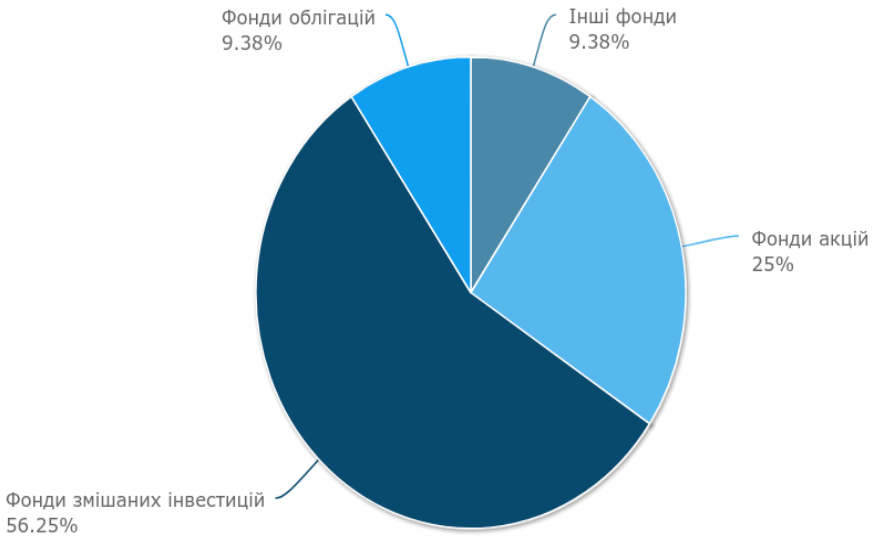

Рис. 2.11. Диверсифікація інститутів спільного інвестування (ICI) з публічною емісією на 30.09.2018 рік

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

На рис. 2.12 представлено активи в управлінні компаній з управління активами за типами фондів та окреслює наступну ситуацію – в основному домінують венчурні інвестиційні фонди та закриті інвестиційні фонди (крім венчурних).

Хоча венчурні фонди показали значну динаміку плочинаючи з 2007 року – 36 496 млн грн, 2010 рік – 96 976 млн грн, 2013 рік – 168 183 млн грн, 2016 рік – 222 138 млн грн, 2018 рік – 296 573 млн грн, що свідчить про значне зростання інноваційних технологій, які потребують все більше й більше інвестицій.

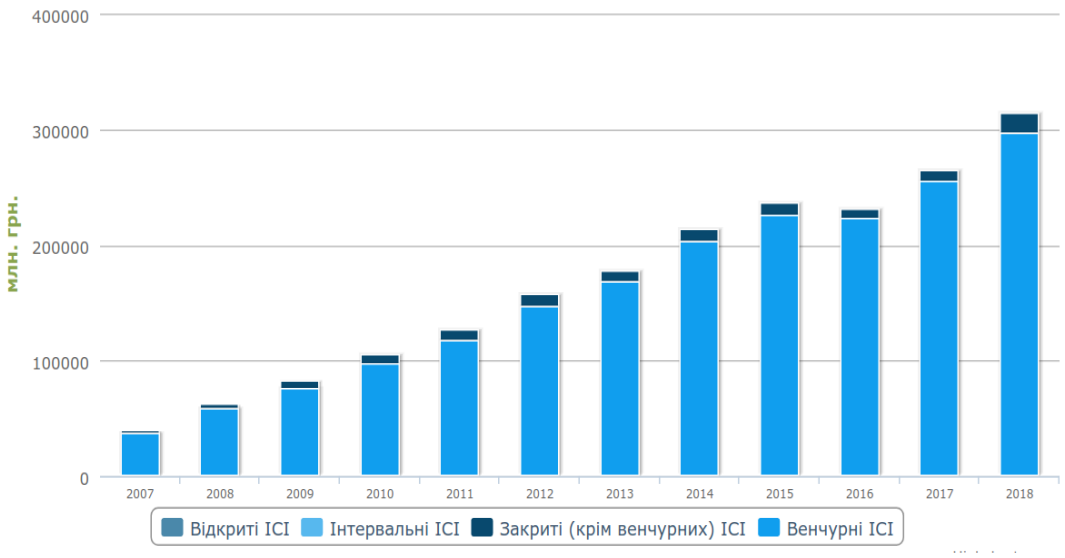

Рис. 2.12. Активи в управлінні компаній з управління активами (за типами фондів) з 2007 року по 2018 рік

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Окрім цього, показники свідчать про значне зростання інвестиційних фондів закритого типу (крім венчурних) – з 2007 року – 3434 млн грн, 2010 рік – 8352 млн грн, 2013 рік – 9109 млн грн, 2016 рік – 7923 млн грн, 2018 рік – 16 583 млн грн, але значна доля венчурних інвестицій свідчить про наявність дисбалансу щодо реалізації інновації в Україні, тому як доля інших значна мала, або ж зовсім відсутня. Варто підсумувати, що ринок інвеститутів розвивається, але потребує державної підтримки.

На рис. 2.13 представлено вартість чистих активів відкритих фондів. Дані свідчать про значне зниженя вартості чистих активів, розпочинаючи з 2009 року – 234 млн грн, хоча станом на 2010 рік вартість чистих активів зросла – 281 млн грн, але в подальшому спостерігалось значне зниження 2011 рік – 227млн грн, 2012 рік – 161 млн грн, 2013 рік – 103 млн грн, 2014 рік – 59 млн грн, 2015 рік – 54 млн грн, 2016 рік – 53 млн грн, однак вже з 2017 року незначними темпами починає зростати ціна активів відкритих фондів. Значне зниження вартості активів відкритих фондів характеризується інфляційними процесами в країні та нестабільним політичним становищему країні.

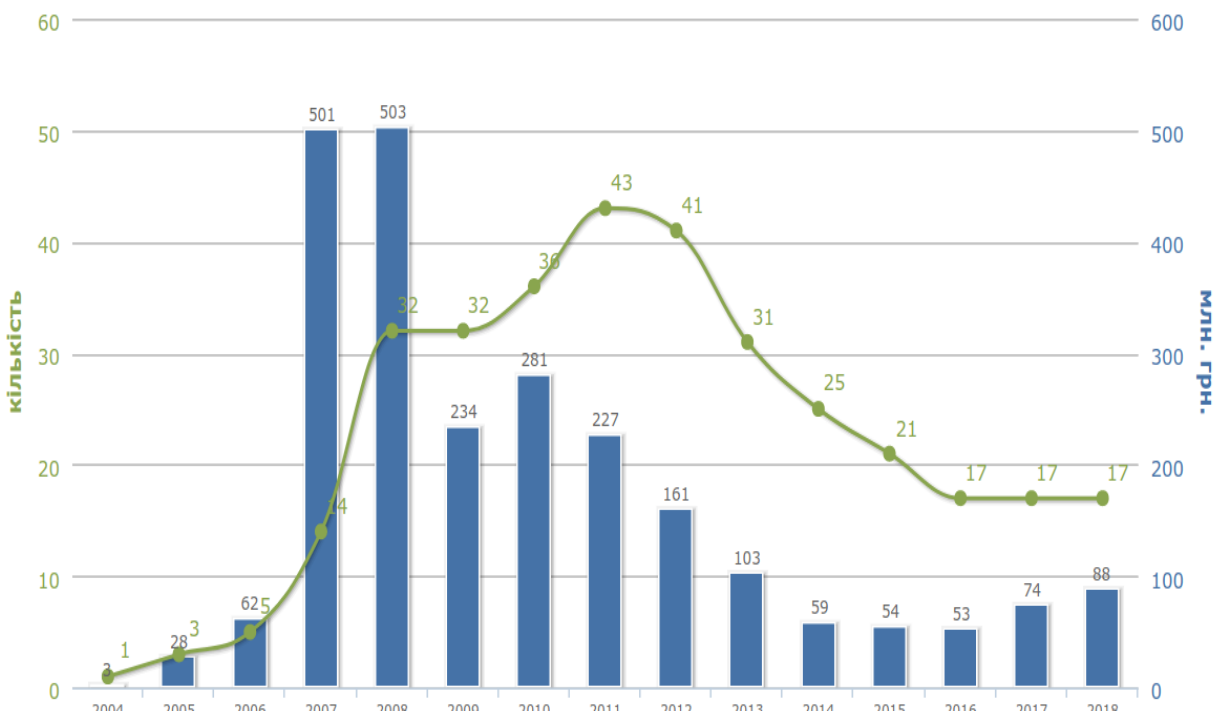

Рис. 2.13. Вартість чистих активів відкритих фондів з 2004 року по 2018 р.

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Щодно самої кількості відкритих фондів, то вона співпадає з динамікою підвищення починаючи з 2004 року – 1 фонд, 2005 рік – 28 фондів, 2006 рік – 5 фондів, 2007 рік – 14 фондів, 2008 рік – 32 фонди, закінчуючи 2008 роком – 32 фонди та зниженням ціни починаючи з 2012 року – 41 фонд, 2016 рік – 25 фондів. Підсумовуючи, варто зауважити, що ігнорування сьогоденних потреб національної економіки та її аспектів, є негативним фактором щодо подальшого інвестування в різні галузі країни, зокрема перехід економіки від сировинного придатка до технологічного осередку інновацій, серед інших країн світу.

На рис. 2.14 наведено структуру відкритих інститутів спільного інвестування(ІСІ) та характеристика її основних напрямків інвестування, а саме облігації державні – 7%, акції – 44,76%, банківські метали – 0,92%, грошові кошти та банківські депозити – 23,38%, інші активи – 4,7%, облігації підприємств – 0,53%.

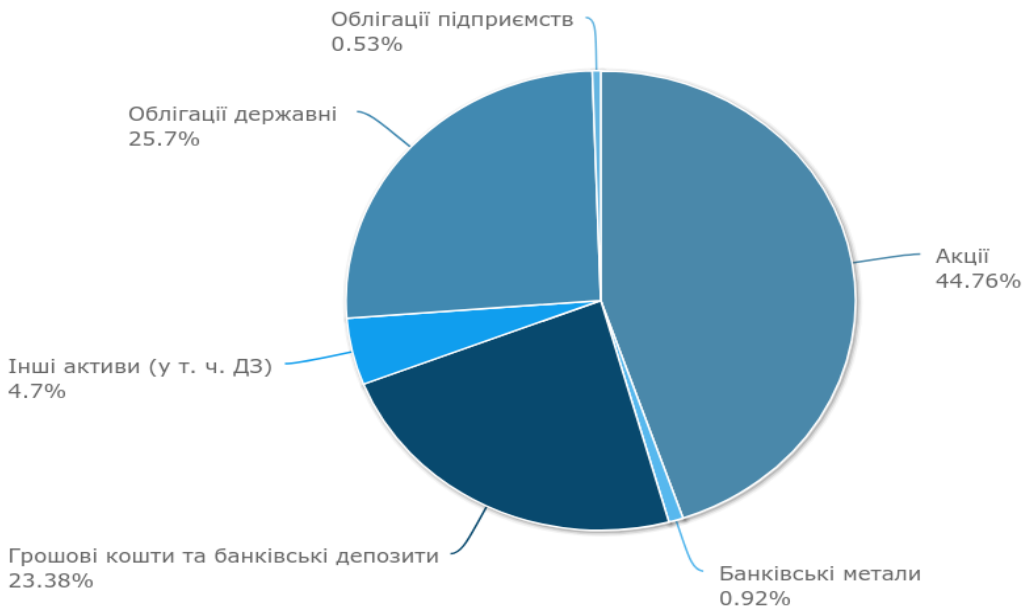

Рис. 2.14. Структура відкритих інститутів спільного інвестування (ІСІ) на 30.09.2018 р.

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Відкритий інститут спільного інвестування - це інстиут, який бере на себе зобов'язання здійснювати у будь-який час на вимогу учасників цього інституту спільного інвестування, викуп цінних паперів, емітованих таким ІСІ. Значна диверсифікованість інституту відображає, наскільки гнучким є ринок інвестицій в різних сферах економіки з метою отримання і розподілу прибутку між інвесторами, наскільки ринок інвестицій в Україні може реагувати на зміни. Також рис. 2.14 свідчить значну долю використання інвестиційних інструментів

Представлена діаграма структури венчурних інститутів спільного інвестування (ІСІ) (рис. 2.15) характеризує її основні напрямки інвестування: облігації державні – 0,07%, акції – 4,48%, векселі – 3,66%, банківські метали – 0%, грошові кошти та банківські депозити – 1,21%, інші активи – 83,68%, облігації підприємств – 0,53%, нерухомість – 3,5%.

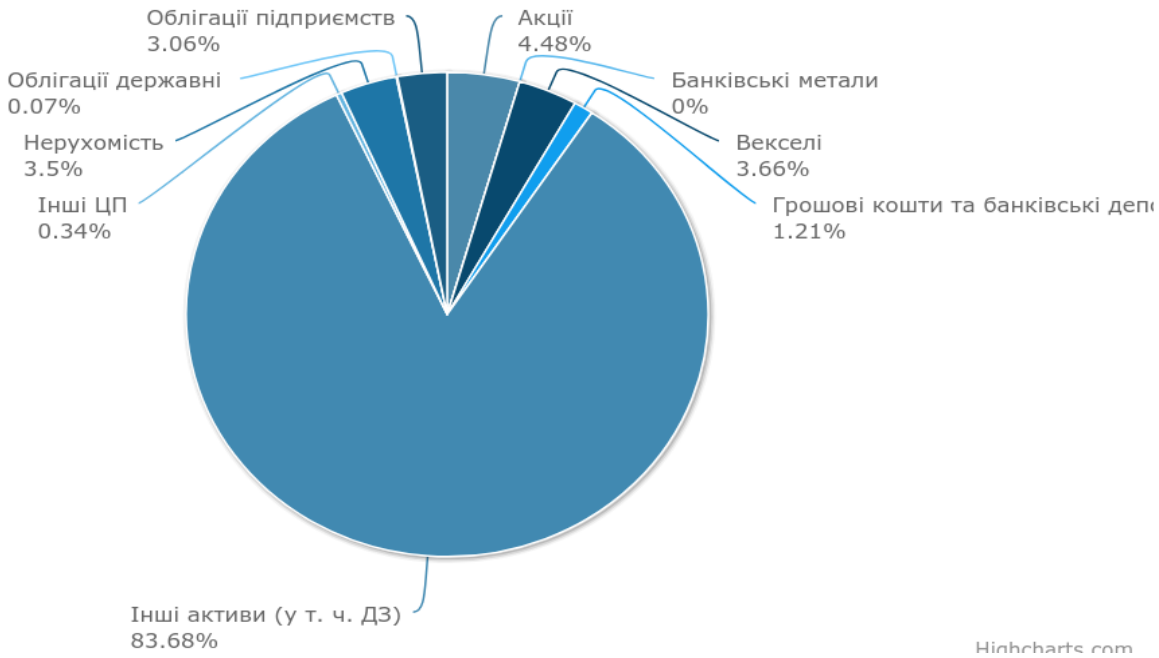

Рис. 2.15. Структура венчурних інститутів спільного інвестування (ІСІ) на 30.09.2018 р.

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Аналіз венчурних інститутів спільного інвестування показує, що інвестиції, в основному, належать до інших активів, тому як вечурні інвестиції є інвестиціями в інновації та отримання прибутку залежить від багатьох факторів в національній економіці, як зовнішніх так і внутрішних, політичному становищу та соцівальних відносин в суспільстві. Однак, на увагу заслуговує ситуація, що також інвестиції в інновації реалізуються завдяки акціям, векселям, банківським металам, нерухомістю – це свідчить про сталий розвиток інновацій в країні, тому як в стандартні інструменти інвестування можливо інвестувати, лише при реалізованому інвестиційному проекту.

На рис. 2.16 наведено структуру закритих інститутів спільного інвестування(ІСІ) характеризує її основні напрямки інвестування, а саме облігації державні – 3,54%, акції – 14,29%, банківські метали – 0,04%, грошові кошти та банківські депозити – 11,75%, інші активи – 65,88%,

облігації підприємств – 3,52%, векселі – 0,78%, нерухомість – 0,2%. Також важливо надати саме визначення інституту спільного інвестування закритого типу – не бере на себе зобов'язань щодо викупу цінних паперів, емітованих таким ІСІ, до момента його припинення. Однак, на вимогу учасника компанія з управління активами закритого ІСІ може прийняти рішення про достроковий викуп цінних паперів Інституту спільного інвестування, якщо можливість такого викупу передбачено регламентом інституту спільного інвестування. Для закритих інститутів більш оптимальним є інші активи та на другому місці – грошові кошти та банківські депозити.

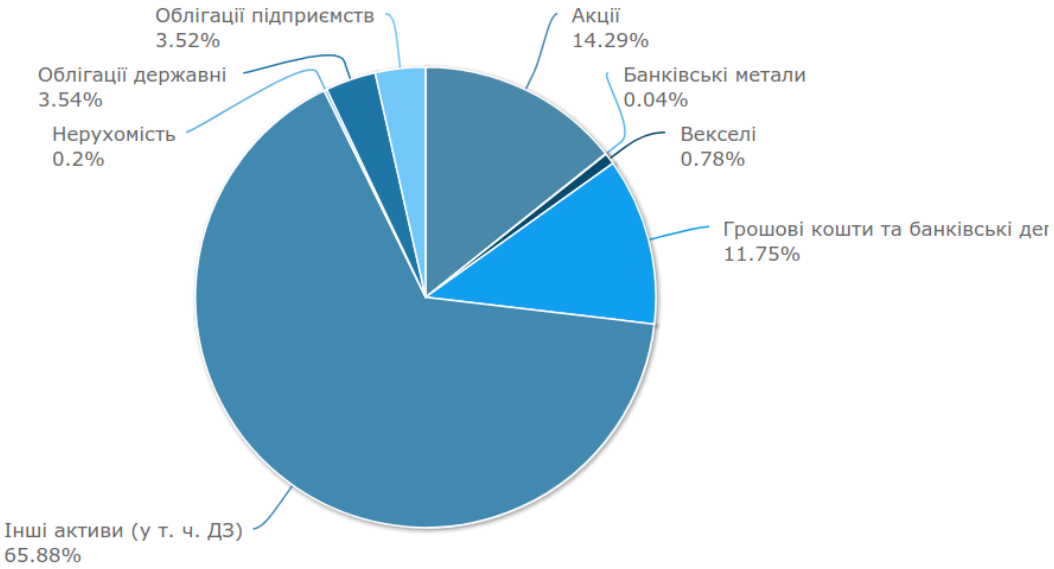

Рис. 2.16. Структура закритих інститутів спільного інвестування (ІСІ) на 30.09.2018

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

На рис. 2.17 наведено структуру інтервальних інститутів спільного інвестування (ІСІ) та її основні напрямки інвестування, а саме облігації державні – 40,72%, акції – 43,92%, банківські метали – 0,92%, грошові кошти та банківські депозити – 23,38%, інші активи – 5,36%, облігації підприємств – 0,39%. Також важливо надати саме визначення інституту

спільного інвестування інтервального типу – бере на себе зобов'язання здійснювати на вимогу учасників цього інституту спільного інвестування викуп цінних паперів, емітованих таким ІСІ, протягом зумовленої в процесі емісії цінних паперів ІСІ терміну (інтервалу). Підсумовуючи вищевикладений аналіз ринку інвестицій в Україні, варто зазначити, що ринок є досить диверсифікованим та присутня наявність вечурного капіталу - розвиток інновацій та їх привабливість для інвесторів є однією з позитивних рис інвестиційної діяльності в Україні, завдяки чому можливо реалізовувати потенціал інвестиційних платформ, що в основному розразовані на венчурний капітал.

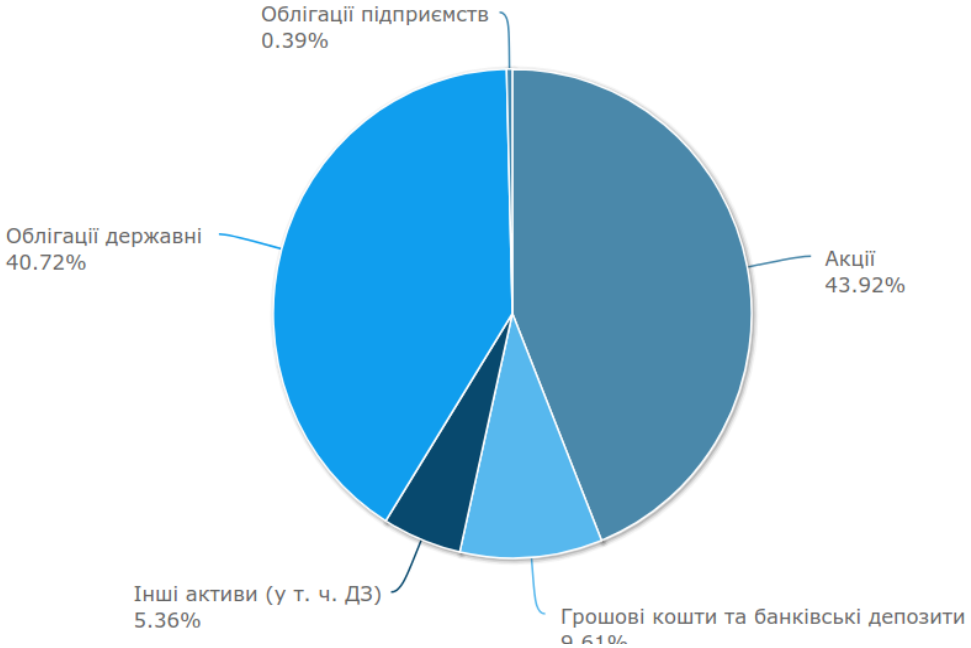

Рис. 2.17. Структура інтервальних інститутів спільного інвестування (ІСІ) на 30.09.2018 р.

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Згідно з даними Державної служби статистики України станом на 2017 рік національна економіка отримала 1630,4 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу).

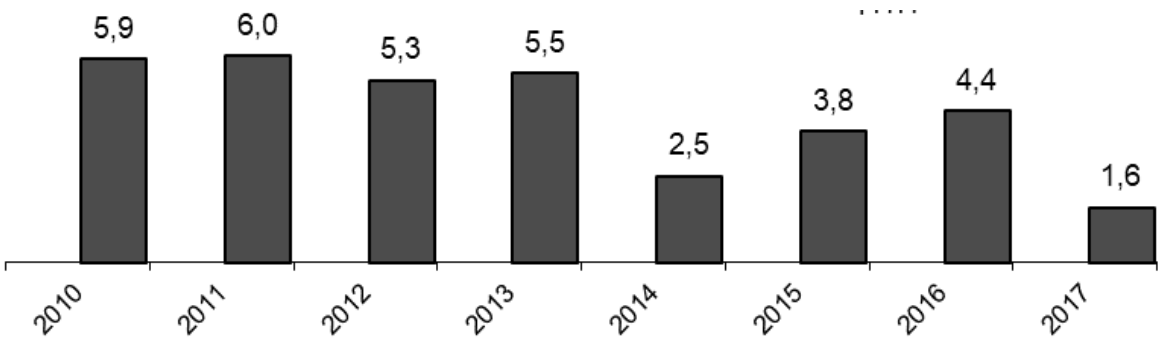

Рис. 2.18. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) млн дол. США

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Станом на 31.12.2017 року економіка України отримала прямі іноземні інвестиції в розмірі 39 144,0 млн дол. США.

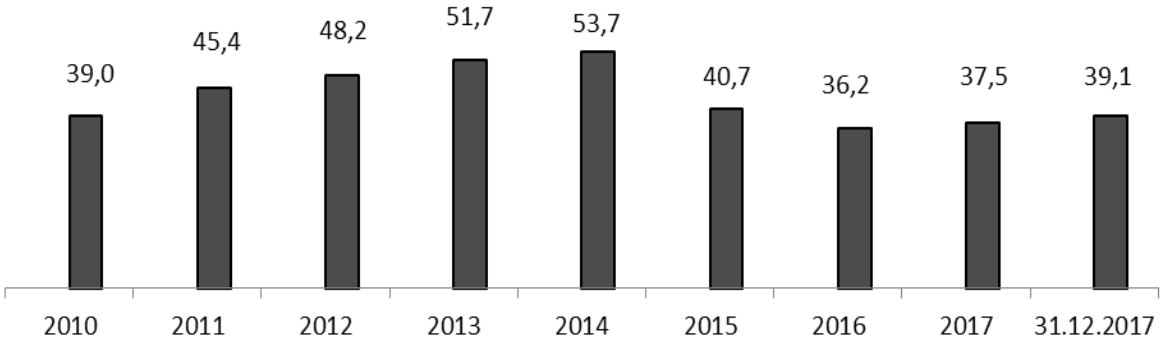

Рис. 2.19. Обсяг прямих іноземних інвестицій, млрд дол. США

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Характерними рисами прямих інвестицій стало значна частка інвестицій до установ та організацій, що здійснюють фінансову та страхову діяльність – 26,1% та підприємств промисловості – 27,3%. Основними країнами інвесторами є Кіпр – 25,6%, Нідерланди – 16,1%, Російська Федерація – 11,7%, Велика Британія – 5,5%, Німеччина – 4,6%, Віргінські Острови (Брит.) – 4,1%, і Швейцарія – 3,9%. Було освоєно

капітальних інвестицій підприємств України у 2017 році складають 412,8 млрд грн, що є більшим на 22,1% відповідно до 2016 року.

Щодо розподілу капітальних інвестицій за джерелами фінансування (рис. 2.20), то найбільша частка припадає на власні кошти підприємств та організацій (69,9%); на кошти місцевих бюджетів припадає9,2 %; та на кошти населення на будівництво житла – 7,8%. Інші джерела фінансування (кредити банків та інші позики (5,3%), кошти державного бюджету (3,5%), кошти іноземних інвесторів (1,4%), інші джерела фінансування (1,9%)) мають незначний відсоток у загальному розподілі капітальних інвестицій.

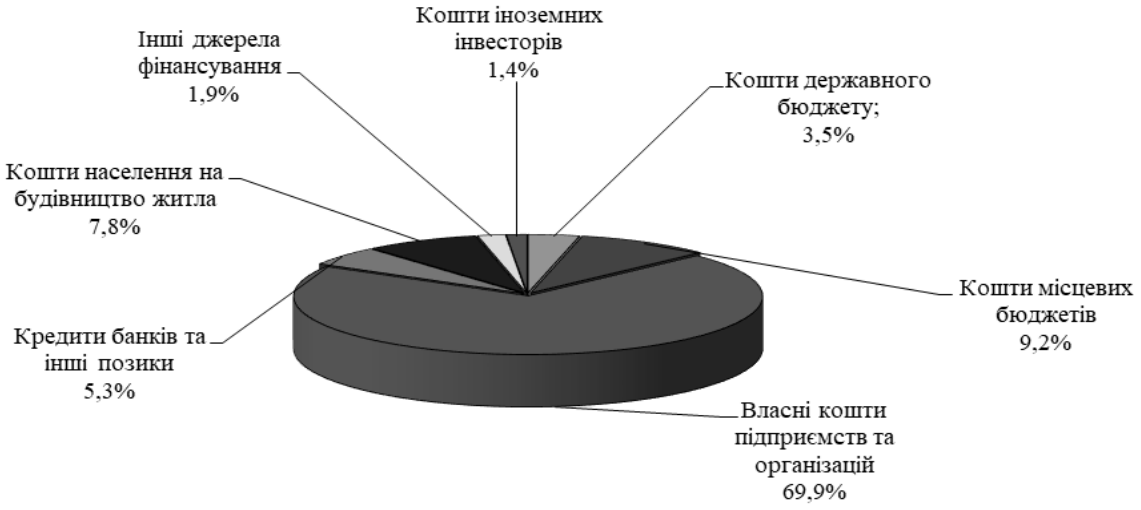

Рис. 2.20. Розподіл капітальних інвестицій за джерелами фінансування, %

Джерело: побудовано на основі [74; 83]

Хоча Україна є привабливою для інвестицій, але економічне та політичне становище негативно впливає на присутність іноземних інвесторів. Проте було здійснено ряд позитивних кроків, а саме:

1) в Україні створене правове поле для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства;

2) до іноземних інвесторів застосовується національний режим інвестиційної діяльності;

3) ратифікована Вашингтонська Конвенція 1965 року про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами;

4) підписано та ратифіковано Верховною Радою України міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше, ніж 70 країнами світу;

5) прийнято Закон України № 1390-VIII Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов'язковості державної реєстрації іноземних інвестицій";

6) прийнято Закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар'єрів для залучення іноземних інвестицій";

7) підписано Угоду про заохочення та захист інвестицій між Україною та Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК [6].

Наступним кроком в дослідженні інвестиційних платформ та їх навколишнього середовища, буде інтеграція України до єдиного цифрового ринку ЄС та Угода про Асоціацію. Оскільки рівень цифровізації економічних процесів в країни в подальшому буде визначати розвиток національної економіки та інвестиційну привабливість. Починаючи з 2015 року ЄС почав реалізовувати єдиний цифровий ринок., зокрема в ході проведення саміту Східного партнерства в спільній декларації був зазначений напрямок щодо співпраці у сфері гармонізації цифрових ринків, щоб поширити вигоди ЄЦР ЄС для країн-партнерів. Розвиток цифрового ринку в Україні варто оцінювати в межах 57 млрд грн (менше 2 млрд євро, тобто менше 1% ринку ЄС, обсяг якого у 2016 році склав 220 млрд євро).

Найбільші прибутки припадали на долю ринку мобільного зв'язку. Обсяг е-торгівлі в Україні в 2016 році досяг 5,65 млрд. Варто зауважити, що сектору ІТ замає більше 3% ВВП України, зростання обсягів е-торгівлі: 30–35% у 2016 обсягом доходів та експорту році і 44% у першій половині 2017 року. Значний розвиток відбувся в е-купівлі на міжнародних і

українських е-майданчиках (e-Bay, Taobao, Amazon, Розетка тощо). Основними напрямками в розвитку єдиного цифрового ринку стане: вільна транскордонна торгівля товарами та послугами через інтернет: е-комерція, реформа копірайту, захист прав споживачів, уніфікація оподаткування та гармонізацію регулювання цифрових мереж та послуг у країнах-членах ЄС.

Державна політика в сфері цифровізації реалізується Міністерством економічного розвитку і торгівлі, при якому було створено департамент цифрової економіки, але у 2016 році він був розформований. У 2018 році 17 січня схвалено Концепцію розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020, також було затверджено базовий документ "Цифровий порядок денний України-2020". Рекомендаціями для подальшого розвитку єдиного цифрового ринку в Україні є:

1) створення окремого центрального органу виконавчої влади для координації та управління в сфері розвитку цифрової економіки та суспільства або підрозділ з цифрової економіки у складі Міністерства економічного розвитку і торгівлі;

2) передбачити видатки у державному бюджеті на виконання плану заходів Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр., прийняти рішення уряду про започаткування Фонду цифрових трансформацій;

3) розробити та прийняти закон про цифрову економіку та суспільство, з урахуванням положень права ЄС, пріоритетів та національних пріоритетів інформаційної безпеки;

4) розробити та прийняти закон про цифрову економіку та суспільство, з урахуванням положень права ЄС, пріоритетів та національних пріоритетів інформаційної безпеки;

5) зміцнити незалежність та регуляторну спроможність національного регуляторного органу у галузі зв'язку;

6) ратифікувати Конвенцію Ради Європи про кіберзлочинність у повному обсязі;

7) внести зміни до законодавства та плану реалізації стратегії кібербезпеки у відповідності з вимогами Директиви NIS та нових регуляторних актів ЄС;

8) внести зміни до Закону України “Про електронну комерцію” для гармонізації з законодавством ЄС [26].

Згідно зі статистичними даними, в січні – березні 2018 року в економіку України інвестувало 76 країн світу, інвестиції яких становили 1151,0 млн дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу). Найбільші обсяги інвестування отримали наступні напрямки станом на 01.04.2018 – промисловість 33,6% та установ та організацій, що здійснюють оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 15,6%. Основними країнами інвесторами стали - Кіпр – 28,1 %, Нідерланди – 20,6%, Велика Британія – 6,1%, Німеччина – 5,5%, Австрія – 3,4%, Віргінські Острови (Брит.) – 4,1%, і Швейцарія – 4,7%. Станом на 2017 рік провідними сферами щодо освоєння інвестицій стали промисловість – 35,9%, будівництво – 11,7%, сільське, лісове та рибне господарство – 12,0%, інформація та телекомунікації – 8,9%, оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 8,1%, транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність – 9,2%, державне управління й оборона; обов`язкове соціальне страхування – 2,1%.

Згідно з рейтингом Doing Business-2018, Україна отримала 76 позицію серед 190 країн світу. Найбільший прогрес Україна продемонструвала у таких складових рейтингу: +105 пунктів (за 140-го на 35-те місце) за компонентом “одержання дозволів на будівництво” – завдяки зменшенню пайової участі в Києві з 10 до 2% та зниженню вартості послуг з технагляду; + 41 пункт по “сплаті податків” за зменшення та уніфікацію ставки ЄСВ. В рейтингу агентства Moody’s Investors Service Україна значно покращила свої показники. У рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2017/2018 Україна покращила свої позиції і зайняла 81 місце серед 137 країн світу [26].

Прискорення змін в економічних відносинах між суб’єктами економічної діяльності формує нові запити, які покликані надати мотивацію використовувати нові джерела надходження стартового капіталу. Кількість залучених інвестицій в грошових одиницях стає оцінкою для перших починань, а також прийняття рішення щодо актуальності створення даного продукту чи сервісу.

2.4. Краудфандинг як один з основних різновидів інвестиційних платформ в Україн

Питання пошуку інвестиційних вливань водночас є ознакою амбітних та масштабних проектів, що мають за мету охопити велику кількість регіонів, держав чи континентів. Основним рушійним трендом інвестиційних вливань стають такі риси, як філантропія, соціальна значущість, сучасність та технологічність даного проекту. Основним інструментом у цьому напрямку постає такий інвестиційний об’єкт, як краудфандингова платформа.

Дослідженнями в напрямку краудфандингових платформ займалися такі закордонні вчені, як П. Беллефламм, С. Бечтер, Р. Вейт, П. Діамандіс, Т. Ламберт, Т. Поверс І. Рамсі, Д. Лінн, Н. Саббагх, С. Йєнцш, М. Фрей, С. Котлер. Серед українських вчених варто виокремити дослідження В. Огородника, Н. Супрун, М. Петрушенка, О. Дудкіна, О. Марченка, Л. Некрасової, М. Давиденка, Ю. Гернего, в працях яких краудфандингові платформи представлені, як нові інструменти фінансування та кредитування [43].

Тлумачення терміна “краудфандинг” висвітлюється П. Діамандісом. Зокрема вчений описує краудфандинг як один з різновидів форми співпраці між людьми, в процесі якого отримується добровільно фінансова

підтримка інноваційного проекту, ідеї чи організації [11]. Зазначаючи про відмінності українського та міжнародного краудфандинга, варто наголосити, що міжнародний краудфандинг виник внаслідок кризи 2008–2009 років, а український краудфандинг є досить новим явищем, та в основному, є викликом подій 2013–2014 років. Якщо перевести з англійської мови термін краудфандинг, то це поняття можна охарактеризувати, як народне фінансування. Проекти, які втілюються в життя за рахунок грошей, отриманих внаслідок "народного фінансування", можуть мати комерційний, політичний, економічний, розважальний чи соціальний характер. Суб'єктами інвестицій виступають бекери (донори), що спрямовують кошти, певні ресурси чи цінні папери в проекти, які розміщаються на краудфандинговій платформі [5].

Найбільш вдалим прикладом краудфандингової платформи є Kickstarter, що була створена у 2009 р. Її головною метою було реалізація інновацій. На даний час найбільш вдалі проекти, які отримали фінансування, в таких в сферах, як технічні винаходи, софт, музика та відео. Майбутній учасник платформи, що описує свій проект, повинен відповідати певним умовам: позначити найбільш оптимальний термін виконання та суму мінімальних коштів, які він може залучити до проекту. Найбільш вдалим проектом на території України є краудфандинг-майданчик biggggidea.com, що спрямована на втілення проектів, які можуть спричинити переформатування системи в суспільстві та сприяти динамічному зростанню національної економіки [16].

Також, Big Idea стала першою, хто створив краудфандингову платформу "Спільнокошт" задля спільного фінансування різних проектів. Основними сферами для фінансування на краудфандингової платформи стали медицина, охорона здоров'я, освіта, спорт, наука, література та музика. Слід зазначити, що дана платформа сприяла соціальному підприємництву в Україні. Найбільшою популярністю користуються проекти, які розвивають громаду та дають певні фінансові надходження розробникам продуктів чи сервісів [16; 43].

Краудфандинг, перш за все, варто розглядати під кутом передачі певних виробничих функцій на основі публічної оферти без наявності трудового договору. Одну з вагомих ролей при залученні інвестицій відіграють відомі соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, що допомагають просувати ідею та реалізовувати її. За допомогою контенту, відео та фотографіям, краудфандигова платформа, інтегруючись у соціальні мережі, отримує більше можливостей заявити про проекти своїх користувачів [11].

Аналізуючи вищевикладене, можна зазначити основні риси краудфандинга, що роблять його найбільш інноваційною та інвестиційною платформою отримання коштів.

1. Соціальний показник – інвесторами проектів можуть виступати звичайні пересічні громадяни, які повірили в успіх проекту. Цей показник означає наскільки проект буде популярним для широких верств населення.

2. Економічний ефект – обрання проекту визначає основні запити населення на певний продукт чи сервіс на регіональному і на локальному рівнях;

3. Зниження витрат – нівеляція фактору посередництва при обранні проекту; краудфандинг надає можливість зробити прямі інвестиції.

4. Оптимізація інвестицій – завдяки використанню краудфандингових платформ, інвестори створюють прецедент для державних органів влади, зокрема законодавчої влади, а саме – пошук нових шляхів створення комфортабельного правового поля для інвесторів та для реалізації стартапів.

5. Вихід за рамки традиційного інвестування – отримання вигоди та благ від інвестицій в певний проект сильно не звужують законодавчі рамки, тому це, перш за все – є соціальним внеском, що допомагає реалізувати певні запити населення [11; 43].

Окреслюючи особливості краудфандингової платформи, можна зазначити таке:

1) виступає балансом попиту та пропозиції;

2) новий засіб акумулювання інвестицій;

3) соціальний фідбек проекту (зворотній зв'язок) – має вільний доступ до соціальних мереж (основне віддзеркалення умов сьогодення, як економічних, політичних так і соціальних рис середовища, в якому буде розвиватися проект) [43].

Тому слід зазначити, що краудфандинг є вельми ефективним видом інвестиційних платформ, за допомогою, якої інвестор може отримати не тільки вигоду, але й спрогнозувати майбутній успіх проекту, не витрачаючи кошти на маркетингові дослідження. Хоча для України краудфандингові платформи є відносно новим засобом отримання грошей, він виступає досить перспективним напрямком залучення інвестицій від закордонних та вітчизняних інвесторів.

Таким чином, значної популярності набирає інструмент залучення інвестицій як краудфандинг, що є відкритим і недорогим інструментом, який дозволяє забезпечувати фінансування проектів різного роду. Краудфандингові проекти здебільшого мають мету збір коштів на навчання та лікування, випуск кінофільмів, започаткування інноваційних видів діяльності, а також виконання соціальних завдань. Особливої актуальності набуває краудфандинг для розвитку українських підприємств інноваційної сфери внаслідок відсутності інвестиційних ресурсів у межах країни, а також наявності ускладнень із залучення зовнішніх джерел фінансування.

Широке використання інтернет-технологій, значно вплинуло на трансформацію економічних відносин, а також визначенні нових конфігурацій електронного фандрайзингу. В умовах зростання економіки знань, актуальності набувають ресурсомобілізуючі технології, одними з таких є краудсорсінг, краудфандинг і краудінвестінг, краудрекрутінг та інші. Тому широке використання краудфандингу в національній економіці набуває подальшої актуальності.

Варто зазначити, що діяльність по залученню коштів для створення бізнес-, інноваційних та соціальних проектів, маючи за основне фінансове

джерело добровільні внески великої кількості людей має назву “краудфандинг”. Виникненню крауфандинга посприяла поява інформаційних технологій та їх активне використання у всіх сферах життя суспільства. Також як один з факторів зростання зацікавленості до краудфандинга є розвиток та розповсюдження інформаційних технологій, зокрема використання мобільних телефонів, смартфонів тощо.

Одним з вагомих аргументів розвитку краудфандингу стали платіжні системи, а також Інтернет – середовище. Краудфандингова діяльність виступає як ефективний інструмент накопичення фінансів, з метою імплементації інноваційних технологій та проектів. Краудфандингові платформи спрямовують значний капітал на соціальні інновації та соціальне підприємництво. В основі краудфандингу лежить поширення інформації про проект серед великої кількості людей замість складних та виснажливих переговорів з фінансовими інституціями. Краудфандинг для країн, що розвиваються, виступає можливістю за незначні зусилля отримати кошти для розвитку підприємництва, а також мікро-, малих і середніх підприємств [42]. В Україні використання краудфандинга, здебільшого, здійснюється в напрямку соціальних та мистецьких культурних проектів. Зокрема, варто навести приклад суспільних ініціатив у м. Львів, де використали інструменти краудсорсингу та краудфандингу, а саме: “Йота”, що займається відродженням Підзамче – історичного району Львова; “Врятувати Меркурія” – ініціатива з реставрації скульптури Меркурія у Львові; “Lypneva.com” – ініціативна група, яка реалізувала проект озеленення площі Галицької – займається проектом з облаштування вулиці Липневої; “Асоціація культурних індустрій”, що здійснює перетворення міських територій шляхом регенерації індустріальних споруд через творчість і культуру [29].

Краудфандинг складається з п’яти ключових елементів [13; 86].

1. Люди – основною метою краудфандингової діяльності є задоволення потреб конкретних людей та інтересів суспільства загалом.

2. Мета – започаткування краудфандингові платформи має на меті покращити світ, вирішити певну проблему чи задовольнити певний попит суспільство.

3. Платформи (platforms) – зустрічі ініціативних авторів проектів та донорів, які хочуть стати частиною даного проекту.

4. Участь (participation) – вкладення грошей, однак також можуть бути інші види підтримки як творче чи інформаційна.

5. Продуктивність (productivity) – імплементація проекту краудфандинга можлива значно швидше, простіше та зі збереженням людських і фінансових ресурсів [98].

Однією з найвідоміших світових краудфандинг платформ є Kickstarter, що була заснована 2009 р., де найбільшим попитом користуються технічні винаходи, музика чи відео. Ініціатор проекту має сказати термін та мінімальна суму коштів, що зібрали за допомогою краудфандинг-майданчику. В разі, якщо сума не зібрана гроші повертаються донорам, Kickstarter отримує 5% усіх залучених коштів. Краудфандингова платформа Kickstarter також сприймається як магазин попереднього продажу продуктів. Найбільш відомими проектами на коучингу платформі були смарт-годинники Pebble, консоль OUYA, 3D-принтер FORM 1, окуляри Oculus Rift тощо [42].

На сьогодні найбільш відомими інноваційними проектами, запропонованим українцями на Kickstarter є: Jollylook, Senstone, RollSpin. Jollylook – фотокамера для миттєвих знімків, виготовлена з переробленого паперу та картону. Проектна група із м. Запоріжжя поставила за мету зібрати 15 тис. дол. США, тоді як лише за одну добу отримала 90 тис. дол. США. Станом на 23 лютого 2017 р. вже вдалося мобілізувати 331 866 дол. США від 5 445 інвесторів. Senstone – технологічний приклад, який схожий на чорний кулон, що дає змогу перетворювати голосові сигнали у текст. Львівський проект вже зібрав 154 722 дол. США від 1 481 інвестора, хоча початково планувалося отримати лише 50 тис. дол. США. RollSpin –

одеський стартап, що пропонує антистресову дзиґу. Цей проект зібрав близько 17 тис. дол. США від 320 донорів [16; 17].

Отримання коштів за рахунок краудфандингу передбачає участь кількох суб'єктів. За ступенем залученості учасників краудфандингу, то їх можливо розділити на прямих та непрямих учасників. Прямі учасники виступають засновником проекту, що потребує фінансових ресурсів, а також суб'єкти, що фінансують даний проект. Непрямими учасниками є суб'єкти економічних відносин, що надають послуги краудфандингу. Наприклад, ці послуги можуть бути пов'язані з фінансування угоди або вивченням цільової аудиторії для реалізації проекту.

Також існують посередники, що надають можливість розміщувати проекти на популярних краудфандингових платформах, а також посередники щодо виведення зібраних коштів з однієї країни в іншу (конвертація валюти). Суб'єкти, що надають фінансування, є користувачами краудфандингової платформи при обранні ними проекту.

Залежно від фінансування та форми винагороди виділяють кілька видів учасників, що виділяють кошти на проекти – донор (benefactor) дарування коштів на проект, інвестор (investor) – підписання інвестиційних угод, спонсор проекту (backer) – отримання винагороди, кредитор (lender) – кредитування.

Також при організації краудфандингової угоди важливим моментом є вибір моделі її реалізації. Основними моделями краудфандинга є: безоплатне дарування (Donation based crowdfunding); винагорода (Reward based crowdfunding); кредитування (Lending based crowdfunding); отримання частки бізнесу (Equity based crowdfunding), використанні моделі роялті (Royalty based crowdfunding), гібридні моделі краудфандинга (Hybrid based crowdfunding). Процес реалізації краудфандингової угоди полягає у - виборі краудфандингової платформи в залежності від обсягів фінансування, розміру оплати, відповідності засновника проекту вимогам [42]. На цьому етапі встановлюється рівень капіталу при

плануванні розміру краудфандингового капіталу. Алгоритм дії краудфандингової платформи:

– збір коштів на краудфандинговій платформі за проект;

– зняття коштів за виведення коштів або додаткова оплата за збір коштів;

– витрати на оплату додаткових послуг посередників, пов’язані з організацією і реалізацією краудфандингової угоди.

Підготовка до краудфандингової угоди полягає в розміщенні проекту (цілей проекту, обгрунтування розміру вкладу донорів тощо) [65; 66].

Зростання ролі сучасного світі інформаційних технологій стала одним з елементів просування інноваційних проектів на краудфандингових платформах, також комерціалізації їх. Краудфандинг може віднести до таких сфер діяльності, як:

1) економічна – інвестування, управління бізнесом і фінансами;

2) соціально-психологічна – поведінкові, споживчі, групові, водночас свідомі й емоційні аспекти діяльності людини;

3) маркетингова – просування продукту, збір та аналіз зворотного зв’язку, рекламні та PR- заходи.

Проведення краудфандингових компаній як одного з напрямків краудфандинга підвищує шанси інноваційного проекту та привертає увагу інвесторів. Однак український краудфандинг наразі знаходиться на етапі становлення. Суми коштів, що збирають українські краудфандингові платформи з метою завоювання потенційних споживачів, є незначними [33].

Також варто зауважити, що Україна є непривабливою для іноземного краудфандингу з таких причин:

1) податкове законодавство внаслідок своїх постійних змін спричиняє цілі колізії та неможливість вести відносини у довгостроковій перспективі;

2) нестабільність економіки та національної валюти. Варто зауважити, що зарубіжний досвід та вітчизняний досвід варто розділити на різні категорії, а саме визначивши чітке розуміння прав та обов’язків

сторін, що беруть участь в кожному виді краудфандинга. Основними передумовами зростання краудфандинга в Україні є: гроші приватних інвесторів, що потрібні економіці; поява проектів краудфандинга, що пов'язані з нерухомістю та іншими сферами; грамотність населення в Україні з кожним роком зростає [20].

Хоча краудфандинг Україна має низький потенціал, але надання проекту широка маса впливає на покращення та перевірку самого проекту, що потребує інвестицій. Більшість краудфандингових платформ, після того як набрав необхідного обсягу фінансування, надають супутні послуги, як підтримка ЗМІ, також допомагає спрямовувати трафік на веб-сайт та інші ресурси де знаходиться компанія ініціатор проекту. Отримуючи новий досвід в краудфандингових проектах, суб'єкти в майбутньому забезпечують собі більш легке просування своїх проектів та використання фінансових ресурсів. Також позитивним ефектом краудфандингу є покриття витрат після того як вже отримали гроші на проект [42].

На сьогодні краудфандинг є одним з основних інструментів, що забезпечує фінансування проектів не тільки для реалізації соціальних завдань і бізнес-ідей. На жаль, в Україні ще недостатньо реалізований досвід краудінвестінга, більшість фондів платформ зосереджені на вирішення соціальних завдань.

Основними перевагами застосування краудфандинга в Україні є: не тільки для реалізації соціальних завдань і бізнес-ідей дрібних підприємців; просування проекту через засоби масової інформації; оптимізація зусиль по збору коштів; зростання довіри інвесторів; користування фінансовими ресурсами після позитивних результатів від реалізації проекту [42; 65].

На основі вищевикладеного матеріалу та моделі національного розвитку краудфандингових платформ (рис. 2.21) сформовано систему елементів, що формують подальший розвиток краудфандингових плаформ в межах національної економіки.

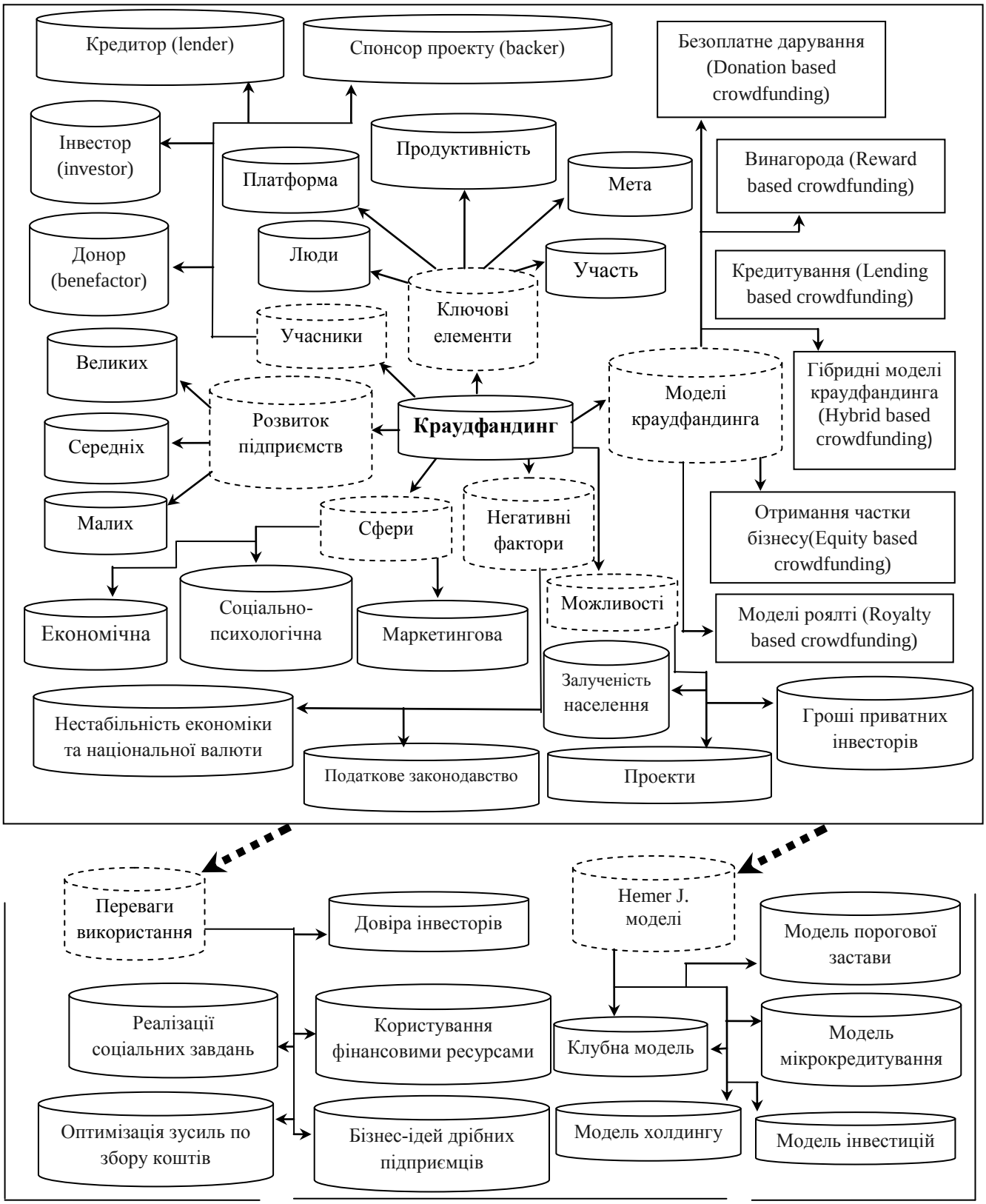

Рис. 2.21. Модель національного розвитку краудфандингових платформ

Джерело: сформовано автором

Ключовими елементами краудфандингових платформ виступають - люди, наявність мети в проекті, проект передбачає залучення як найбільшої кількості людей, проект краудфандигової платформи має містити певний результат, що вплине на соціум, а також сама краудфандингова платформа, яка спрямована на залучення різних видів інвестицій.

До найбільш негативних факторів, які можуть позначитися на краудфандинговій платформі, відносимо податкове законодавство та несприятливі економічні й політичні умови.

Основний потенціал краудфандингової моделі в межах національної економіки полягає в активному залученні населення до інноваційних соціальних проектів, що розміщуються на краудфандінговій платформі, також соціальні проекти можуть інвесторів за рахунок показників залученості громадян в цьому проекті й на останок: чим більше реалізується проектів на краудфандингових платформах, тим більш дієвішим івнструментом стає такий вид платформ у залученні зовнішніх та внутрішніх інвестицій.

Згідно з Hemer J. найбільш поширеними моделями краудфандингових платформ є:

1) модель порогової застави – платформа та ініціатор проекту домовляються про тривалість періоду збору внесків;

2) модель мікрокредитування – пірингова взаємодія тобто від індивідуума до індивіда без прямої участі банку, в даному випадку кошти виділяються краудфандинговому проекту тільки після досягнення порогового значення;

3) модель інвестицій або акціонування – визначення часу та цільової суми коштів, що служить порогом для збору інвестицій, дана модель функціонує за фіксованими цінами.

4) модель холдингу – створення дочірніх компаній в якості окремого підприємства, але в межах краудфандингові платформи виступає лише єдиний інвестор у вигляді холдингових компаній.

5) клубна модель – організація свого співтовариства, залучаючи до краудфандингових проектів потенційних спонсорів у якості членів закритого кола, створення даної спільноти направлено для уникнення ряду регуляторних обмежень. у своїх емпіричних дослідження Mollick E., зазначив успіх проекту не краудфандингові платформах залежить від рівня представленості та якості матеріалу, щодо проекти який потребує інвестування, роль локальності та суспільної значимості відіграють одну з важливих ролей внаслідок того, що здебільшого основними інвесторами є пересічні громадяни [42; 109].

Підсумовуючи вищевикладене зазначимо, що краудфандинг стає методом акумулювання коштів, що допомагає реалізувати суспільні ідеї та бізнес-проекти. Хоча краудфандинг помірно набуває поширення на українських теренах, однак більшість інноваційних проектів реєструються на американських та європейських краудфандингових платформах. Основною проблемою вітчизняних реалій щодо залучення інвестицій на краудфандингові платформи є низька обізнаність та рівність суб’єктів економічної діяльності, а також наявні політичні та економічні системні процеси в країні. Тому для активного розвитку вітчизняних краудфандингових платформ важливого значення набуває державна підтримка в якості законодавчого регулювання, а також партнерство з приватними компаніями для їх залучення до краудфандингових платформ.

Розвиток національної економіки на сьогодні залежить від інвестиційного середовища в країні. Характерними ознаками основної проблематики інвестиційного середовища виступають такі:

– відсутня релевантність зниження відносно ВВП та інвестиційної активності, тобто зниження інвестицій є значно більшими, ніж зниження внутрішнього валового продукту;

– матеріальні ресурси є значно застарілими внаслідок відсутності інвестиційної активності;

– дисбаланс інвестиційної активності: більша частина інвестиційних ресурсів йде в сировинні галузі та спостерігається значне відставання інвестиційної активності відносно високотехнологічних наукомістких галузей;

– регіональний розвиток характерен значним дисбалансом в інвестиційних надходженнях;

– значна частка інвестицій припадає на власні кошти організацій, підприємств, міст, сел, селищ, регіонів;

– структура інвестиційного портфелю складається з короткострокових фінансових операцій, внаслідок чого знижується інвестиційний потенціал національної економіки [52].

Використання в розвинених країнах (США, Великобританії, Німеччини, Франції та Японії) інструменту, що впливає на регулювання інвестицій, застосовується в такому:

– відсутність досягнення спільної мети щодо інвестиційного діяльності між інтересами компаній, приватного капіталу та загальнодержавними інтересами;

– відсутня економічна складова у вирішенні національних питань приватними підприємствами та власниками капіталу;

– наявність кризи в певній галузі, завдяки якій можливо підтримати окремо фірму чи підприємство;

– зниження негативних наслідків в результаті інвестиційної діяльності в межах національної економіки;

– при наявності дефіциту матеріалів та готової продукції визначення балансу щодо кон’юнктури ринку;

– забезпечення державних замовлень на зовнішніх ринках.

Для української економіки перехід до інноваційного типу розвитку економіки, перш за все, має забезпечуватися гарантією інвестору інвестиційних надходжень при виникненні не економічних проблем. Економіка України має опиратися на сучасні запити сьогоденні, особливо

в таких напрямках як інтенсивність зростання ВВП, рівень надходжень в основний капітал, диференціюючи на види та регіональну структуру інвестицій, наявність інфляційних процесів. Інвестиційна політика державних органів влади в Україні з метою залучення інвесторів має спрямувати зусилля щодо формування інституційних механізмів, ефективності економічних важелів, податкової системи, кредитно-грошової політики Національного банку [92].

Найбільш дієвими інструментами держави є:

1) забезпечення тривалості зацікавленості органів державної влади у створенні нових робочих місць на інноваційних підприємствах, що займаються високими технологіями. На сьогодні, в процесі децентралізації кожна громада міста, села чи селища обирає свій шлях економічного зростання. Тому наразі інвестиційно-інноваційна політика на місцях є одним з пріоритетів зростання національної економіки в цілому. Інноваційна політика залучення нових технологій має бути з чітко визначеним планом стратегії розвитку та стати ефективним інструментом постійного контролю розвитку громади залежності від економічних політичних та соціальних факторів.

2) також при визначенні державної політики щодо економічного зростання. як на національному так і на регіональному рівні, мають враховуватися специфічні риси території, галузева потреба у кадрах, особливості ринку праці та наявність міграційних процесів. Особливістю пропозиції на ринку праці є залежність від кількісних та якісних показників працездатного населення. Тому розробка та запровадження централізованого органу, що займається моніторингом ринку праці, на сьогодні, виступає одним із дієвих інструментів забезпечення економічного зростання; дані заходи допоможуть державним органам влади мати релевантні заходи відносно соціально-економічного стану [40].

Державне стимулювання економічного зростання, як на національному та регіональному рівні, має складатися з узгодженими

інтересами між всіма сторонами діалогу економічних процесів, а саме місцевих органів самоврядування, представників бізнесу, державної служби зайнятості, громадськості та максимальної узгодженості дій на усіх рівнях. тому при розробці подальших планів вдосконалення державної політики має братися до уваги досвід зарубіжних країн, що запроваджували аналогічні міри відносно зростання економічних показників та розвитку своєї країни [40; 58].

На сьогодні Україна перебуває на роздоріжжі між такими двома взаємопов'язаними тенденціями, як гостра політико-економічна та цивілізаційна криза, а з іншого боку – енергетична. Електроенергетика постає перед сучасним світом новою "архітектурою" моделі цифрової економіки, що виступає фундаментом життєдіяльності та зростання національної економіки. Тому рівень доступу регіонів є визначальним моментом залучення інвестицій та підвищення якості життя адміністративно-територіальних одиниць, що базуються на нових принципах як: робота з великими даними (блокчейн), віртуальна та доповнена реальність, штучний інтелект, квантові технології, пірингові платіжні системи та однойменні електронні гроші [40].

Завдяки розвитку інтернет технологій більшість галузей України та домашніх господарств мають можливість зберігати електроенергію та управляти попитом. На сьогодні однією зі складових інвестиційної привабливості в Україні є формування енергопостачальних балансуючих організацій – операторів систем розподілу, які є новою організаційно-правовою формою згідно прийнятого Закону України "Про ринок електричної енергії України" від 13.04.2017 р. № 2019-VIII. В контексті вищевикладеного слід зазначити, що Україна має досягти своїх можливостей входження до єдиного європейського енергетичного ринку шляхом реалізації стратегічних цілей за принципом spillover (єдиного потоку), згідно з яким інтеграція одного елемента енергетичної системи неодмінно призводить до необхідності інтеграції іншого. Однак на

теперішньому етапі розвитку в Україні відсутнє стратегічне бачення інтелектуальної енергетики, тому визначення основних компонентів у стратегічних документах є основою для розвитку даного напрямку [64].

Висновки до розділу 2.

1. В ході дослідження стратегічного забезпечення формування та розвитку інвестиційних платформ та їх управління встановлено, що управління складається з таких напрямків, як соціальний, економічний, екологічний тощо. Однак, імплементація кожного з напрямків залежить від актуальних тенденцій розвитку економіки. Також надано визначення терміну “стратегія” та “формування стратегії”, а саме “стратегія” – це конкретний довгостроковий план досягнення певної мети, а “формування стратегії” – це процес пошуку певної мети й складання довгострокового плану. На основі аналізу наукових підходів визначено, що розробка стратегії конкретизується в залежності від певного роду проектів, програм, практичних заходів, саме тому варто зауважити особливі риси стратегії.

2. Встановлено, що формування стратегії здійснюється з урахуванням положень Закону України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» та Закону України «Про державні цільові програми», проте деякі норми цих Законів не відповідають сучасним запитам. Засадами ціннісно-орієнтованого управління програмами є те, що вони реалізуються на основі сформованої стратегії. Також складовою формування стратегії є програмний менеджмент, що використовується у загальнонаціональних масштабах, наприклад - модернізація соціальної інфраструктури, космічні дослідження, дослідження в галузі оборонної промисловості, а також в сучасних умовах сьогодення є актуальним використання програмного менеджменту відносно управління складними мінливими подіями.

3. Проаналізовано методи та інструменти інвестування, які

відіграють одну з основних ролей по залученню інвестицій в країну. Зазначено зміни в основних методах залучення заощаджень на ринок, а саме брокерське і дилерське обслуговування, чи довірче управління коштами інвестування та інші операції. Підкреслено актуальність розвитку інформаційних технологій відносно всіх видів інвестиційних компаній або фондів: відкрита інвестиційна компанія (open-end), або взаємний фонд; закрита інвестиційна компанія (closed-end), або інвестиційний фонд; об'єднаний інвестиційний траст (unitinvestment trust), або фіксований траст.

4. На основні ґрунтовного аналізу визначено, що векторами створення інноваційних підприємств є: заходи (розбудова технопарків та великих інноваційних підприємств та підтримка малих, створення бізнес-інкубаторів, створення єдиної бази інноваційних розробок, що має підтримку з боку держави), фактори (налагодження зв'язків між різними галузями національної економіки, запровадження інноваційних технологій, створення клімату для зростання наявної кількості інноваційних підприємств). Охарактеризовано процес істотного розриву у соціально-економічному розвитку регіонів країни, що загрожує збереженню економічної стабільності країни в цілому.

5. Досліджено ключові напрямки венчурних інвестицій в Україні, а саме 1) Industrial Engineering – машино, приладо, авіа, судо – будування; 2) Військово-промисловий комплекс (ВПК); 3) Фармацевтика та біотехнології; 4) Фармацевтика та біотехнології; 5) ІКТ розробки для промислових застосувань; 6) Комплексний інжиніринг та будівництво промислових об’єктів «під ключ» (від проектування – до запуску в експлуатацію готових виробничих ліній та цілих об’єктів); 7) Розробка нових матеріалів; 8) Альтернативна енергетика. Розвиток даних технологій має наступні характерні ознаки, як сприятливі фінансова та інвестиційна система та система підтримки кадрового потенціалу (включно з професійно-технічним рівнем) та рівня R&D.

6. В ході наукового дослідження щодо розвитку краудфандинга в

Україні зауважено, що ключовими елементами краудфандингових платформ виступають - люди, наявність мети в проекті; проект передбачає залучення як найбільшої кількості людей; проект краудфандингової платформи має містити певний результат, що вплине на соціум, а також сама краудфандингова платформа, яка направлена на залучення різних видів інвестицій. Отримуючи новий досвід в краудфандингових проектах, суб'єкти краудфандингової діяльності в майбутньому забезпечують собі більш легке просування своїх проектів та використання фінансових ресурсів. Позитивним ефектом краудфандингу є покриття витрат після того як вже отримали гроші на проект.

7. Встановлено, що національна економіка, для того щоб перейти до інноваційного типу розвитку, перш за все, має надавати гарантії інвестору щодо інвестиційних надходжень при виникненні не економічних проблем. Економічний потенціал може зростати лише при розумінні сучасних запитів в таких напрямках як інтенсивність зростання ВВП, рівень надходжень в основний капітал, диференціюючи на види та регіональну структуру інвестицій, наявність інфляційних процесів. Інвестиційна політика має спрямовуватися стосовно формування інституційних механізмів, ефективності економічних важелів, податкової системи, кредитно-грошової політики Національного банку .

Список використаних джерел до другого розділу

1. Аналітичний звіт “проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн Схп” / Ночвай В., Корявець М., Кульчицький І., Олексюк Л., Приходько О., Гороховський К., Грига В. Київ. 2018. 14 с.

2. Артеменко Л. В. Особливості національної інноваційної системи України в контексті економічної безпеки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 11. С. 51–54.

3. Белінська Я. В. Переваги кредитування інвестиційно інноваційної діяльності на засадах державно-приватного партнерства в умовах глобалізації в Україні. *Економіка та держава.* № 8/2018. С. 4–8.

4. Бурдонос Л. І. Основні передумови та загальні риси розвитку технологічних парків в Україні. *Экономический вестник университета. Сборник научных трудов ученых и аспирантов*. 2012. Вип. 19-1, С. 27–32. URL: https://econpapers.repec.org/article/scn032862/15979764.htm (дата звернення: 15.09.2017).

5. Васильчук І. П. Теоретико методологічні засади й еволюція концепції соціально відповідального інвестування. *БІЗНЕСІНФОРМ*. 2015. № 1. С. 21–28.

6. Верхоляк З., Машлій Г. Проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну як засобу фінансування впровадження нових технологій. *Фундаментальні та прикладні проблеми сучасних технологій :* матеріали Міжнародної науково-технічної конференції. Тернопіль, 2018. С. 310–311.

7. Винничук Р. О., Склярук Т. В. Особливості розвитку ІТ-ринку в Україні: стан та тенденції. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"* Логістика. 2015. № 833, С. 3–8.

8. Гоблик В. В. Використання світового досвіду залучення іноземних інвеститцій у процесі подолання кризових явищ перехідного періоду. *International scientific journal*. 2016. № 1 (2). С. 8–10.

9. Голеніщева Є. Ю. Особливості формування та реалізації державної інвестиційної політики в різних країнах світу. *Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління*. 2016. Вип. 1. С. 115–122.

10. Горна М., Іщук Я., Халілова Т. Умови та фактори формування інвестиційної привабливості країн східної Європи. *Міжнародна економічна політика*. 2017. № 2. С. 137–155.

11. Діамандіс П. Переможець : як досягти колосального успіху і вплинути на світ. Київ, 2016. 253 с.

12. Екосистема соціального підприємництва в Україні: виклики та можливості. ПАКТ в Україні. Київ. 2018. 42 с.

13. Елементи краудфандингу. URL: https://igniteintent.wordpress.com/2013/08/07/5-ps-of-crowdfunding. (дата звернення: 15.09.2018).

14. Ерастов В. І. Проблеми оцінки результатів вкладення коштів в інформаціні системи та технології страхових компаній. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Випуск 12, частина 1. С. 98–102. URL: http://www.visnyk-econom.uzhnu.uz.ua/archive/12_1_2017ua/24.pdf. (дата звернення: 15.09.2018).

15. Єгоров Є. С. Програми інноваційного розвитку зарубіжних країн: досвід та досягнення. *Актуальні питання інноваційного розвитку*. 2012. № 2. С. 77–83.

16. Єлісєєва Л. В. Краудфандинг в Україні: проблеми та перспективи в контексті зарубіжного досвіду. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університет*у. 2017. URL: http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-1-2017/4.pdf.

17. Єлісєєва Л. В. Експонентний розвиток краудфандингу як інструмент активізації інноваційної діяльності. *Економіка і суспільство :* електронне наукове фахове видання Мукачівського державного університету. 2017. Вип. 8. С. 3–8. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/1.pdf.

18. Єрешко Ю. О. Венчурне інвестування: становлення та світовий досвід. *Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут"*. 2015. № 12. С. 429–433.

19. Затонацька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. *Вісник Київського*

національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. 2014. Вип. 8. С. 6–10.

20. Зіненко В. В., Фуга А. П., Ісхакова О. М. Проблеми впровадження та використання краудфандингу. *Молодий вчений*. № 11 (51). 2017. URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/280.pdf.

21. Інвестиційний паспорт Дніпропетровської області. 2017. URL: https://oblrada.dp.gov.ua/region/pasport/. (дата звернення: 27.12.2017).

22. Інвестиційний паспорт Запорізької області. 2017. URL: http:// www.zoda.gov.ua/news/34356/investitsiyniy-pasport-zaporizkoji-oblasti.html (дата звернення: 27.12.2017).

23. Інвестиційний паспорт Івано-Франківської області. 2017. URL: http://www.if.gov.ua/files/uploads. (дата звернення: 27.12.2017).

24. Інвестиційний паспорт Рівненської області. 2017. URL: http:// www.investinrivne.org/public/files/invest_passport_ua.pdf. (дата звернення: 27.12.2017).

25. Інвестиційний паспорт Тернопільської області. 2017. URL: http://economy-te.gov.ua/wp-content/uploads/2016/12/Investytsijnyj-pasport-Ternopilskoyi-oblasti-2017.pdf. (дата звернення: 27.12.2017).

26. Інтеграція у рамках асоціації: динаміка виконання угоди між Україною і ЄС. Аналітичний звіт. Київ, 2018. 50 с.

27. Ісаєва Н. І. Шляхи вдосконалення системи стратегічного планування України на сучасному етапі. *Економічний вісник*. 2015. № 4. С. 88–96. URL: http://ev.nmu.org.ua/docs/2015/4/EV20154_088-096.pdf.

28. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat. gov.ua/operativ/operativ2007/ibd/iokjf/iokjf_u10-13_bez.htm. (дата зверення: 24.12.2018).

29. Карий О. І. Панас Я. В. Краудсорсинг як інструмент менеджменту: приклади вирішення місцевих проблем. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія : Проблеми*

економіки та управління. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 2016. № 847. С. 213–219.

30. Катренко А. В., Пастернак О. В. Системні аспекти інвестування в галузі інформаційних технологій. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Інформаційні системи та мережі.* 2014. № 805. С. 402–411. URL: http://science.lp.edu.ua/sites/default/files/Papers/45_66.pdf. (дата звернення: 19.09.2018).

31. Кирин А. В., Бакатин Д. В., Хорошилова А. В. Регулирование иностранных инвестиций в экономически развитых странах : учеб. пособие. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2013. 71 с.

32. Ключові факти й цифри 2017 року. Річний звіт. Міжнародний фонд "Відродження", Київ, 2017. 92 с.

33. Коваленко Л. П., Колотова Н. Б. Краудфандінг – інструмент інтернет-маркетингу інноваційних туристичних проектів. *Глобальні та національні проблеми економіки :* електронне наукове фахове видання. 2016. Вип. 11. С. 364–367. URL: http://global-national.in.ua/archive/11-2016/77.pdf. (дата звернення: 25.12.2017).

34. Ковальчук К. Ф., Козенкова Н. П. Мережеві методи фінансування діяльності інноваційних підприємств. *Економічний вісник*. 2017. № 4. С. 142–153.

35. Корнєєв В., Чеберяко О. Криптовалюти: ера і сфера фінансових інновацій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка*. 2018, 1 (196). С. 40–46.

36. Кравчун О. С. Методологічний базис стратегічного забезпечення формування та розвитку інвестиційних платформ. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії :* науковий журнал. Вип. 3 (15). 2018. С. 160–164.

37. Кравчун О. С. Імплементація трендових технологій з використанням інвестиційної платформи. *Integration, Innovation, Cross-border cooperation: Conference Proceedings :* International Scientific

Conference Economy without borders, August 26, 2016. Kaunas : Baltija Publishing. P. 52–55.

38. Кравчун О. С. Інвестиційний потенціал національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. Вип. 20. Ч. 2. 2018. С. 174–178.

39. Кравчун О. С. Вплив інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки. *Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво* : науково-виробничий журнал. 2019. № 1. С. 31–36.

40. Кравчун О. С. Диспропорція в соціально-економічному розвитку україни внаслідок інвестиційної кризи. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку:* матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Маріуполь, 4–5 жовтня 2018 р. Маріуполь; Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2018. С. 70–73.

41. Кравчун О. С. Залучення закордонного досвіду технопарків в Україні. *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів:* матеріали міжнародної науково-практичної інтернет-конференції науковців і студентів (м. Маріуполь, 25 жовтня 2018 р.). Маріуполь : ДонДУУ, 2018. С. 212–216.

42. Кравчун О. С. Застосування краудфандинга для розвитку національної економіки – стимулювання інноваційної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2018. Том 23. Вип. 2 (67). С. 151–155.

43. Кравчун О. С. Краудфандингова платформа, як один з різновидів інвестиційних платформ. *Modern Transformation in the Age of Globalization* : II International scientific conference Economy and Management, March 23, 2018. Klaipeda, Lithuania : Baltija Publishing. P. 61–63.

44. Кравчун О. С. Розвиток технопарків як один зі складової

економічного зростання. *International Scientific-Practical Conference Integration of Business Structures : Strategies and Technologies*, February 23, 2018. Tbilisi, Georgia : Baltija Publishing. P. 51–53.

45. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі реалізації закордонного досвіду. Причорноморські економічні студії : науковий журнал. Вип. 19. 2017. С. 121–126.

46. Кривоус В. Б. Зони високих технологій в системі інноваційного розвитку ЄС та України. *Економіка промисловості.* 2006. № 2. С. 149–157.

47. Кулиняк І. Я., Цапулич А. Ю. Врахування ризиків при оцінюванні ефективності інвестиційних проектів. *Aktuelle Themen im Kontext der Entwicklung der modernen Wissenschaften: der Sammlung wissenschaftlicher Arbeiten "ΛΌΓΟΣ" zu den Materialien der internationalen wissenschaftlich-praktischen Konferenz, Dresden*, 23 Januar, 2019. Dresden : NGO "Europäische Wissenschaftsplattform", 2019. B. 7. C. 74–75.

48. Куц Л. Л. Краудфандинг як інноваційний спосіб акумулювання інвестиційних ресурсів. Сталий розвиток економіки. 2016. № 2 (31). С. 181–188.

49. Кучеренко Ю. А. Інвестиційна привабливість екологізації агропідприємств. *АГРОСВІТ*. № 7. 2018. С. 61–65.

50. Лизанець А. Г., Нестерова С. В. Розвиток віртуального ринку праці в умовах інформаційного суспільства. *Економіка і суспільство*. 2017. Вип. 12. С. 480–485. URL: http://economyandsociety.in.ua/journal/12_ukr/81.pdf. (дата звернення: 19.09.2018).

51. Лобас І. Зарубіжний досвід державної підтримки венчурного інвестування інноваційної діяльності. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. 2012. Вип. 1. С. 196–203.

52. Мальков Э. Д. Особенности регулирования иностранных инвестиций в отдельных зарубежных странах. *Перспектива*. 2012. № 3. С. 39–41.

53. Мальський М. З., Біленко Ю. І. Інвестиційна політика в Європейському Союзі та перспективи для України. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. 2016. Вип. 23 (3). С. 114–121.

54. Медвідь В. Ю. Детермінанти стратегічного планування регіонального розвитку. *Інноваційна економіка*. 2013. № 3 (41). С. 163–166.

55. Мельник М. І. Інвестиційний клімат регіону: теоретичні та прикладні засади дослідження : монографія. Львів : ІРД НАН України, 2005. 304 с.

56. Мельник М. І. Принципи побудови інвестиційних моделей регіонального розвитку. *Регіональна економіка.* 2005. С. 187–195.

57. Мельник М. І. Формування бізнес-середовища України в умовах інституційних трансформацій : монографія. Львів : ІрД нАн України, 2012. 178 с.

58. Міщенко С. О. Зарубіжний досвід державного стимулювання щодо створення нових робочих місць. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності* : збірник наукових праць / ДВНЗ “ПДТУ”. Маріуполь, 2016. Вип. 14. С. 237–242.

59. Молканова В. Методологічні основи програмного управління стратегічним розвитком регіонів України. *Підприємництво, господарство і право.* 2017. № 3. С. 139–144. URL: http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/32.pdf.

60. Музиченко О. В. Світовий досвід імплементації принципів відповідального інвестування. І*нвестиції: практика та досвід*. 2015. № 19. С. 28–33.

61. Намлієва Н. В. Принципові основи державного регулювання інвестиційної діяльності. Глобальні та національні проблеми економіки : електронне наукове фахове видання. Випуск 23. 2018. С. 96–103.

62. Новоселова Л. О. Реализация инвестиционной составляющей стратегии экономического роста в КНР. *Российский экономический журнал*. 2006. № 4. С. 63–72.

63. Огляд економіки України / Американська торговельна палата.

Київ, 2018. 162 с.

64. Олійник Д. Європейський досвід фінансування інвестиційного розвитку спільнот: на прикладі формування ринку електричної енергії. 2018. URL: http://n-auditor.com.ua/ru/component/na_archive/1678.html?view=material.

65. Отливанская Г. А. Перспективы и возможности применения краудфандинга в инвестиционной деятельности предприятий Украины. *Економіка та держава :* науково-практичний журнал. 2017. № 11. С. 39–43. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2017/10.pdf.

66. Отливанская Г. А. Теоретические аспекты применения краудфандинга на предприятии. *Економіка та держава*. 2017. № 11. С. 39–43.

67. Офіційна інтернет-сторінка урядового порталу Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: http://www.me.gov.ua. (дата звернення: 03.12.2017).

68. Офіційний сайт Державного агентства з питань електронного урядування України. URL: https://www.e.gov.ua/ua.

69. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

70. Офіційний сайт Єдиний державний веб-портал відкритих даних URL: http://data.gov.ua/.

71. Офіційний сайт Єдиний державний реєстр декларацій осіб. URL: https://portal.nazk.gov.ua/login.

72. Офіційний сайт Національної академії наук України. URL: http://www1.nas.gov.ua/infrastructures/Legaltexts/Others/dauii/Pages/default.aspx.

73. Підоричева І. Ю., Ляшенко В. І., Осадча Н. В. Формування мережі наукових парків як полюсів зростання інноваційної економіки (на прикладі придніпровського регіону). *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво* : науково-виробничий журнал. 2014. № 6 (81). С. 111–121.

74. Підтримка сталих змін. Річний звіт. Київ, 2017. 58 с.

75. Постригань Т. Розвиток наукових парків на базі університетів США: історико-правовий аспект. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2017. № 3. С. 32–37.

76. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 02 лютого 2012 року № 1602-III / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1602-14.

77. Про державні цільові програми : Закон України від 12 жовтня 2018 року № 1621-IV / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1621-15.

78. Про доступ до публічної інформації. Закон України 2939-VI від 01.05.2015. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17.

79. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності. Закон України № 1160-IV в редакції від 26.11.2016 / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15.

80. Про затвердження Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.02.2013 № 187 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ 187-2013-%D0%BF. (дата звернення: 05.12.2017).

81. Про схвалення Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01 червня 2016 № 402-2016-р / Кабінет Міністрів України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2016-%D1%80.

82. Програма COSME. 2014. URL: http://cosme.me.gov.ua/ (дата звернення: 20.09.2018).

83. Проект USAID “Трансформація фінансового сектору”: Фінтех в Україні: тенденції, огляд ринку, каталог. 2018. 77 с.

84. Рябоконь М. В. Систематизація форм науково-технологічного бізнесу. *Економіка та держава.* 2017. № 9. С. 87–89. URL: http://www.economy.in.ua/?op=1&z=3865&i=17.

85. Сіпайло Л. Г. Інвестиційний потенціал підприємств України в кризових умовах. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 8. С. 29–33.

86. Складові краудекономіки. URL: http://crowdsourcingweek.com/blog/5ps-of-the-crowd-economy/

87. Слободянюк Н. О. Концептуальні засади удосконалення інвестиційних стратегій розвитку національної економіки та механізмів їх реалізації. *Економіка та держава*. № 5, 2017. С. 85–88.

88. Сментина Н. В. Особливості методології стратегічного планування в системі державного управління соціально-економічним розвитком територій. *Вісник СумДУ. Серія Економіка*. 2013. № 4. С. 67–80. URL: http://www.essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/35107/1/Smentyna_strategic%20planning.pdf.

89. Сментина Н. В. Теоретико-методологічні аспекти моніторингу та оцінки реалізації стратегій розвитку мезосистем. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* 2014. Випуск 5. Частина 1. С. 267–272.

90. Ставицька А. В. Потенціал ринку інформаційних технологій України: реалії та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Випуск 12-1. С. 39–43. URL: http://bses.in.ua/journals/2016/12-1_2016/11.pdf (дата звернення: 12.09.2018).

91. Створення сприятливого середовища для сталого підприємництва. Звіт Бюро по роботі з роботодавцями. 2017. С. 10–12.

92. Стеченко Д. М. Державне регулювання економіки. Київ : МАУП, 2011. 176 с.

93. Стратегічний план розвитку громади – Асоціація міст України. 2016. URL: https://auc.org.ua/sites/default/files/library/mod5web.pdf. (дата звернення: 25.12.2017).

94. Стратегія розвитку “Індустрія 4.0”. К. 2018, 78 с.

95. Суханова А. В. Інвестиційна діяльність підприємств в Україні. *Електронне наукове фахове видання. “Глобальні та національні проблеми економіки”*. 2017. Вип. 17. С. 750–754. URL: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/151.pdf. (дата звернення: 26.12.2017).

96. Тімоті Е., Джанет Г., Джон Л. Звіт Chatham House “Боротьба за Україну”. 2017. URL: https://www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/Struggle-for-Ukraine_UA-2.pdf. (дата звернення: 26.12.2017).

97. Тіщенко А. П. Стратегічне планування розвитку регіону: основні поняття, вимоги та алгоритм здійснення. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 84–89.

98. Уголькова О. З. Ключові елементи системи краудфандингу. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія: Проблеми економіки та управління*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 873. С. 105–110.

99. Україна проти корупції: економічний фронт. Оцінка заходів у 2014–2018 рр. Аналітична доповідь. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. Київ, 2018. 88 с.

100. Ульянченко О. В. Інноваційно-інвестиційна діяльність, як основа сталого розвитку економіки держави. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка.* 2015. 2 (1). С. 70–76.

101. Ульянченко О. В., Прозоров Н. В. Пріоритетні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку економіки України. *Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В. В. Докучаєва. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 1. С. 63–72.

102. ФІНТЕХ В УКРАЇНІ: тенденції, огляд ринку та каталог. 2018. URL: http://data.unit.city/fintech/fgt34ko67mok/fintech_in_Ukraine_2018_ua.pdf. (дата звернення: 26.12.2018).

103. Чудаєва І. Б. Особливості української моделі технологічних парків. *Агросвіт*. 2011. № 9. С. 37–41.

104. Швидка О., Лисенко І. Краудфандинг як сучасний інструмент інвестування інноваційних підприємств. *Інноваційне підприємництво: стан та перспективи розвитку* : зб. матеріалів І Всеукр. наук.-практ. конф., 29–30 берез. 2016 р. Київ, 2016. С. 33–34.

105. Шевченко Н. І., Тараненко В. Є. Досвід країн ЄС щодо використання податкових інструментів стимулювання інвестиційних процесів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 20. С. 80–83.

106. Штулер І. Ю., Сержанов В. В. Державна політика залучення інвестицій у стратегії розвитку національних економік. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство.* Випуск 16, частина 2. 2017. С. 162–166.

107. Юрчак О. В. Створення інноваційних екосистем в промислових хайтек сегментах: модель та кращі практики інтеграції ВНЗ в ринок в епоху Індустрії 4.0. 2018. 31 с.

108. Global investment platform convergence. EY Asia-Pacific Wealth & Asset Management Q&A Series. 2014. URL: http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY/global-investment-platform-convergence-how-should-asias-wealth-asset-managers-respond.pdf.

109. Hemer J. A snapshot on crowdfunding. *Working papers firms and region.* 2011. № R2/2011. URL: http://www.isi.fraunhofer.de/isiwAssets/docs/p/de/arbpap_unternehmen_region/ap_r2_2011.pdf?WSESSIONID=hreuynqf.

110. Maliuzhenko M. Crypto-Currency Peering as an Investment Instrument. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu.* http://yadda.icm.edu.pl/yadda/element/bwmeta1.element.ekon-element-issn-1899-3192. 2015. С. 63–69.

111. Peters Gareth W., Panayi E., Chapelle A. Trends in crypto-currencies and blockchain technologies: A monetary theory and regulation perspective. 2015. URL: https://arxiv.org/abs/1508.04364.

112. Shaposhnykov K. Development of the market for investment resources in the national economy. *Wybrane problemy Zarządzania I ekonomii*, WSBiP 2018. P. 109–137.

113. State-Sponsored Cryptocurrency: Adapting the best of Bitcoin's Innovation to the Payments Ecosystem. Development LLC. 2015. URL: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/us/Documents/strategy/us-cons-state-sponsored-cryptocurrency.pdf.

РОЗДІЛ 3
ДОСЛІДЖЕННЯ СТРУКТУРИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОФІЛЮ УКРАЇНИ

3.1. Дослідження мінливості обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності

Інвестиції та все, що з ними пов’язано, завжди знаходяться в центрі уваги влади, бізнесу та громади, оскільки вони є основою розвитку господарської діяльності. Саме тому варто створювати нові можливості інвестування, які сприятимуть розвитку економіки країни. Одним із таких методів є створення та розвиток інвестиційних платформ, що дадуть можливість організувати незадіяні ресурси та перетворити їх у реальні інвестиції [37]. На цьому етапі розвитку національної економіки, актуальним та своєчасним є завдання дослідження обсягів капітальних інвестицій та аналіз тенденцій їх змін у довгостроковій перспективі за використанням сучасних методів дослідження.

Інвестиції виступають пріоритетним фактором соціально-економічного розвитку, рівень чутливості яких до змін зовнішнього середовища надто високий. Тому процеси пов’язані з інвестуванням завжди регламентуються термінами, дохідністю та мають високий рівень ризику, який особливо відчутно в умовах нестабільної політичної та економічної ситуації в країні. Інвестиційні потоки миттєво реагують на зміни умов їх залучення. Тому складність питань здійснення досліджень мінливості обсягів капітальних інвестицій полягає в забезпеченні достовірності й точності статистичних даних, вірності вибору методу дослідження і трактувань результатів застосування їх. Проаналізуємо динаміку обсягів капітальних інвестицій за останні п’ятнадцять років (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Динаміка капітальних інвестицій України, млн грн

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Як видно з рис. 3.1, часовий ряд капітальних інвестицій визначається високим рівнем мінливості. Порівнюючи обсяги капітальних інвестицій у 2016 році з аналогічним показником 2015 року маємо зростання на рівні 30%. Різке зниження досліджуваного показника спостерігається у 2009 та 2014 роках на 35% та 18% відповідно. Зазначене зниження показника відбулося у результаті негативного впливу наслідків світової фінансової кризи та нестабільної економічної, а потім й політичної ситуації в Україні.

Проаналізуємо динаміку капітальних інвестицій за видами діяльності. Для аналізу було обрано основні види економічної діяльності, тобто ті, за якими спостерігаються найбільші показники, а саме: промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля, транспорт та зв’язок. За даними рис. 3.2–3.6 видно, що за усіма досліджуваними показниками спостерігаються коливання значної міри, що, загалом, мають зростаючу тенденцію, окрім показників за видом діяльності “транспорт та зв’язок”.

Так у 2016 році обсяг капітальних інвестицій підвищився за усіма видами економічної діяльності крім будівництва. Найбільше зросли обсяги капітальних інвестицій у сільське господарства (61,4%) і транспорт та зв’язок (52%). Таким чином, нелінійний характер змін досліджуваного

показника обумовлює доцільність використання спеціальних методів дослідження з метою достовірного визначення їх подальших змін.

Рис. 3.2. Динаміка обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (промисловість)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Уточнимо, за даними рис. 3.2 спостерігаємо три максимуми (2008, 2013, 2016 рр.) та два мінімуми тренду обсягів капітальних інвестицій за промисловістю (2009–2010 рр., 2015 р.), що формують загальний коридор траєкторії руху досілджуваного показника.

Рис. 3.3. Динаміка обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (сільське господарство)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Досліджуваний показник обсягів капітальних інвестицій за сільським господарством стрімко зростає у 2008 р. та у 2016 р., загалом, траєкторія – лінійно зростаюча.

Рис. 3.4. Динаміка обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (будівництво)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

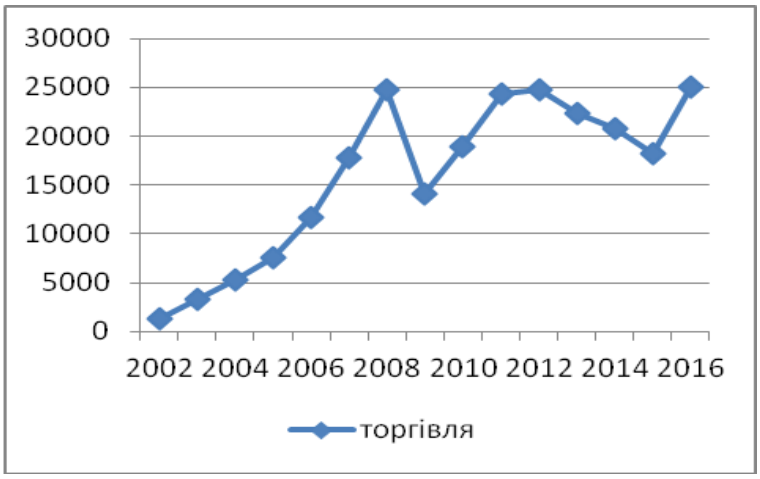

Рис. 3.5. Динаміка обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (торгівля)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Статистично було б логічним, розділіти динаміку ряду обсягів капітальних інвестицій будівництва на три періоди: 2002–2009 рр.,

2010–2013 рр., 2014–2016 рр., оскільки фактори впливу й умови для будівництва дуже відрізнялися, що вплинуло на траєкторію змін динаміки показника.

Траєкторія динаміка обсягів капітальних інвестицій торгівлі також потребує ділення ряду динаміки на кілька період, що обумовлено відмінністю соціально-економічних умов в країні на той чи інший періоди, зокрема: 2002–2008 рр., 2009–2012 рр., 2013–2015 рр., 2015–2016 рр.

Рис. 3.6. Динаміка обсягів капітальних інвестицій за видами економічної діяльності (транспортний зв’язок)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Аналіз динаміки обсягів капітальних інвестицій транспортного зв’язку доводить можливість виокремлення трьох основних періодів, коли значення показника змінювалося за певною траєкторією зокрема, 2002–2007 рр., 2007–2012 рр., 2013–2016 рр.

Крім того, при здійсненні дослідження та прогнозування динаміки обсягів капітальних інвестицій необхідно встановити характер поведінки часового ряду. У працях [22, 39] зазначено, що більшість процесів, які відбуваються в економіці мають фрактальну геометрію, тобто мають ознаки самоподібності на певних етапах. За допомогою фрактального аналізу, можливо якісно оцінити ступінь прогнозованості досліджуваного

часового ряду та виявити характер його поведінки – персистентний чи антиперсистентний. Метод фрактального аналізу найчастіше використовує алгоритм R/S-аналізу та показник Херста. На рис. 3.7 наведено алгоритм розрахунку показника Херста та R/S-аналізу.

1 етап. Визначимо середнє значення часового ряду

$$\bar{x} = \frac{\sum_{i=1}^{n} x_i}{n}$$, де n – довжина часового ряду

2 етап. Визначимо розмах відхилень X

знайдемо накопичені відхилення: $x_{\tau,t} = \sum_{i=1}^{t} (x_i - \overline{x})$,

де $\tau = 3, 4, ..., n$, тоді нормований розмах:

$$R_\tau = \max_{1 \le t \le \tau} x_{\tau,t} - \min_{1 \le t \le \tau} x_{\tau,t}$$

3 етап. Визначимо середньоквадратичне відхилення S

$$S_t = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^{\tau} (x_i - \overline{x})^2}{\tau}}$$

4 етап. Визначимо показник Херста

– знаходимо показник R/S та його логарифм, а також логарифмуємо *n*;
– будуємо R/S – траєкторію, тобто графік залежності Ln(R/S) від періоду Ln(N);
– будуємо рівняння лінійної регресії, коефіцієнт при незалежній змінній і є показником Херста.

Рис. 3.7. Етапи визначення показника Херста

Джерело: побудовано автором на основі даних [22; 24; 39]

Значення показника Херста може знаходитися в межах [0–1], і залежно від того якого значення він набуває формується висновок щодо випадковості чи персистентності досліджуваного ряду. Відповідно до [24; 25; 39], показник Херста тісно пов’язаний з фрактальною розмірністю (*D*), наступним співвідношенням: $D = 2 – H$.

У табл. 3.1 наведемо характеристику часових рядів відносно значення показника Херста та відповідного йому значення фрактальної розмірності.

Таблиця 3.1

Характеристика часових рядів відносно значення показника Херста

Значення показника Херста	Значення фрактальної розмірності	Характеристика ряду
0 < H < 0,5	1,5 < D < 2	Досліджуваний часовий ряд є антиперсистентним, тобто нестійким. Спостерігається схильність економічної системи до постійної зміни тенденції (зростання змінюється низхідною тенденцією, та навпаки). Стійкість подібної антиперсистентної поведінки залежить від того, наскільки H близький до нуля. Чим ближче його значення до нуля, тим ряд більш мінливий або волатильний
H = 0,5	D = 1,5	Часовий ряд абсолютно випадковий або стохастичний, відсутність довготривалої статистичної залежності (випадкова поведінка економічного показника), тобто події не залежать одна від одної
0,5 < H < 1	1< D <1,5	Досліджуваний часовий ряд є персистентним, спостерігається тренд, збереження тенденції до зростання чи спадання показника як у минулому, так і в майбутньому. При цьому чим ближче значення H до 1, тим тренд сильніший і частіше за все за його підйомом слідує підйом, а за спадом – спад

Джерело: сформовано на основі [9; 17; 36]

Відповідно до розглянутого алгоритму визначення показника Херста, побудуємо графіки залежності (рис. 3.8–3.13) значення *R/S* у логарифмічному масштабі (Ln(R/S)) від періоду в логарифмічному масштабі (Ln(N)).

З отриманих графіків видно, що показник *R/S* має зростаючу тенденцію для усіх досліджуваних показників, тому може бути описаний рівнянням лінійної регресії. Одержані рівняння лінійної регресії мають досить високі значення коефіцієнтів детермінації, вони знаходяться в межах від 0,82 до 0,94, що свідчить про високу якість побудованих моделей.

Шляхом лінійної апроксимації знаходимо тангенс кута нахилу, який і є показником Херста.

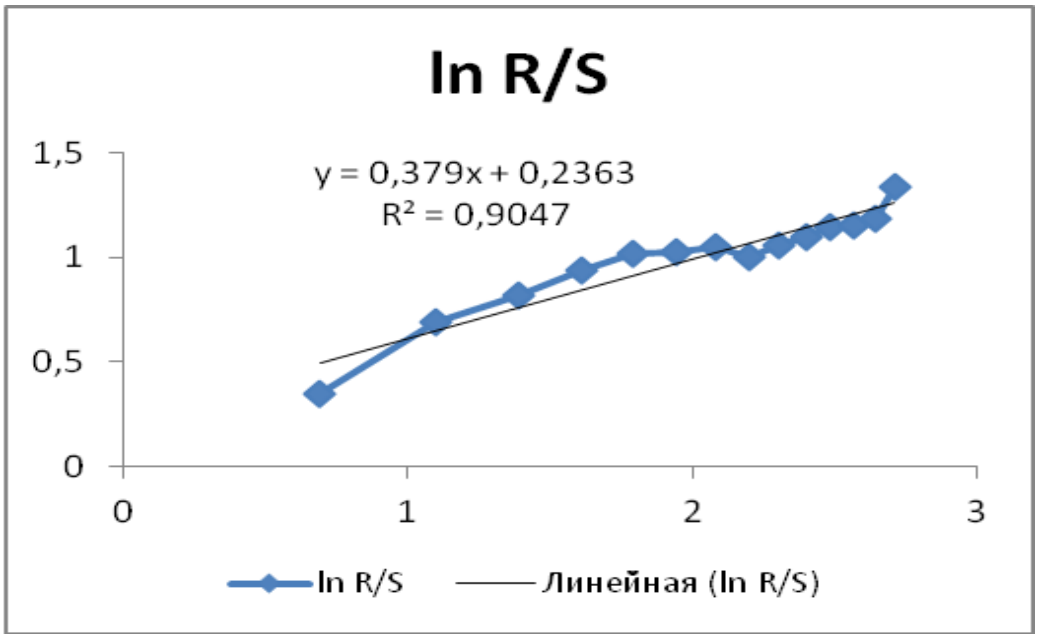

Рис. 3.8. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: а) загальний обсяг капітальних інвестицій

Джерело: побудовано автором

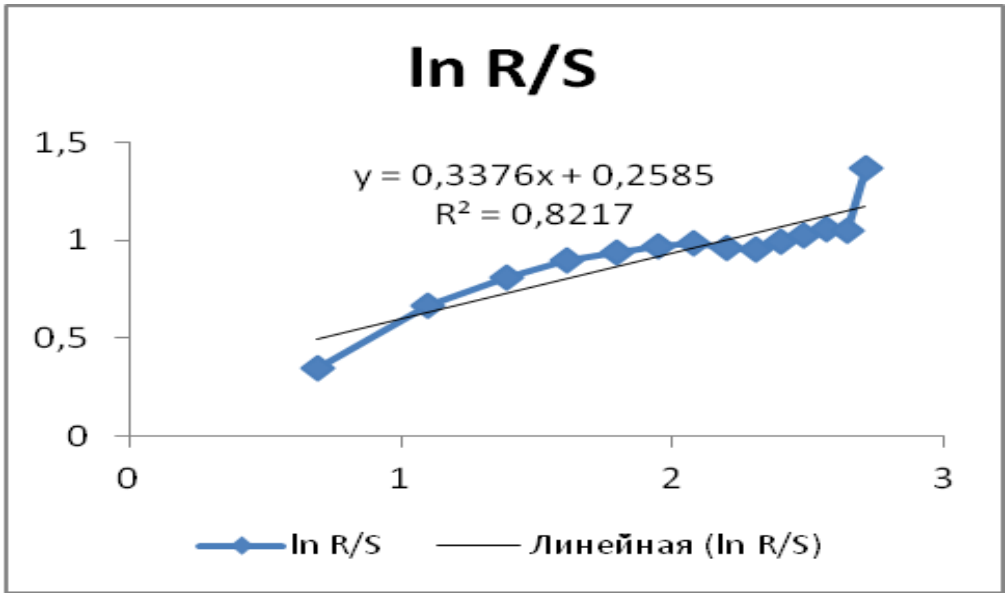

Рис. 3.9. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: б) обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство

Джерело: побудовано автором

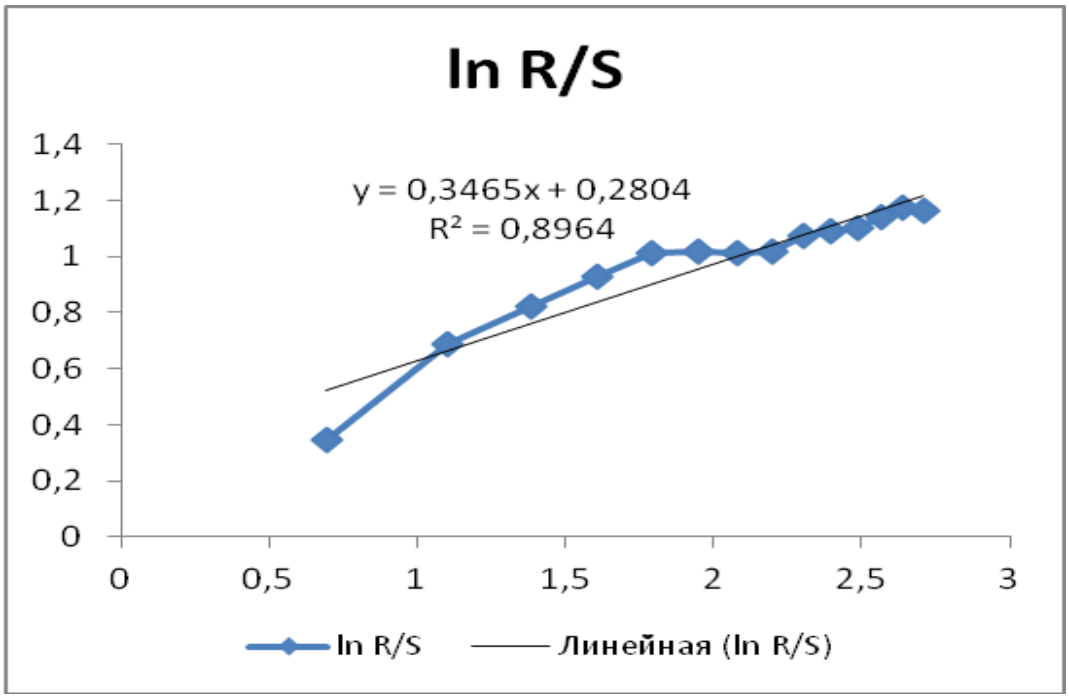

Рис. 3.10. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: в) обсяг капітальних інвестицій у промисловість

Джерело: побудовано автором

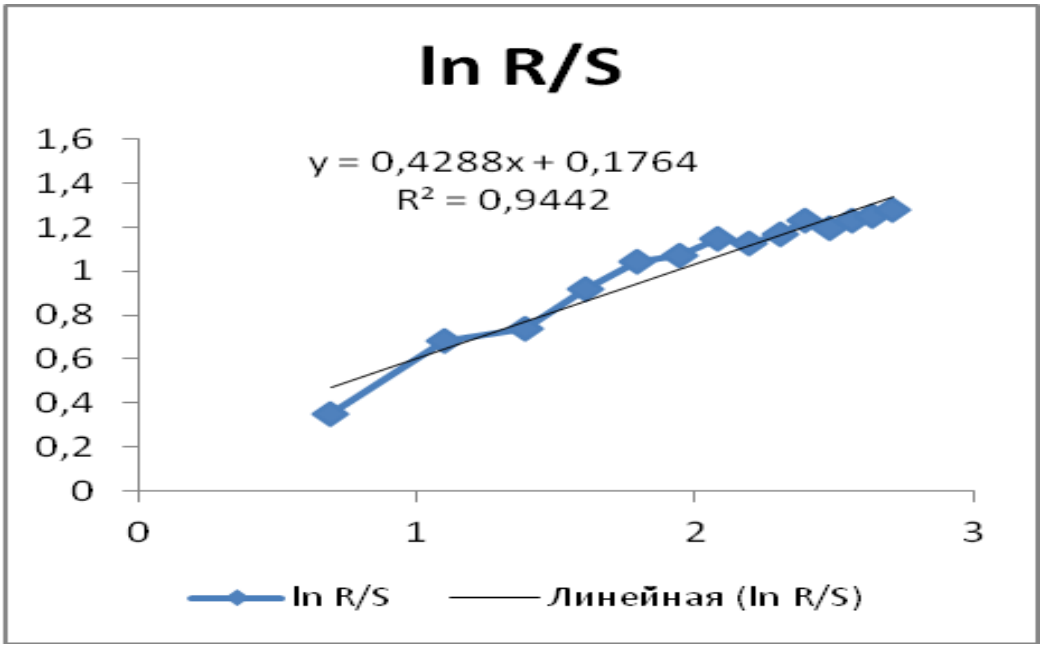

Рис. 3.11. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: г) обсяг капітальних інвестицій у будівництво

Джерело: побудовано автором

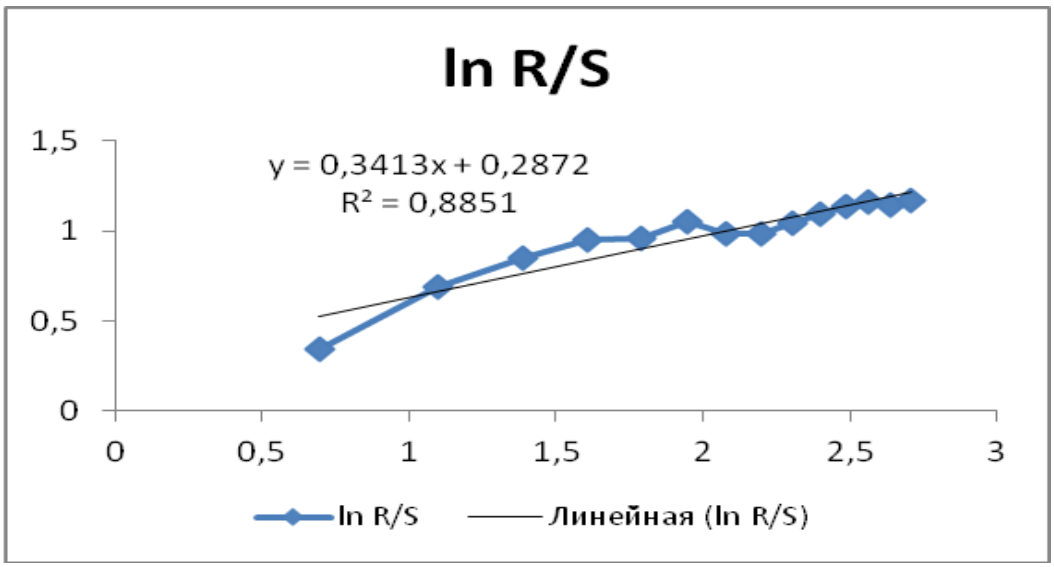

Рис. 3.12. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: д) обсяг капітальних інвестицій у торгівлю

Джерело: побудовано автором

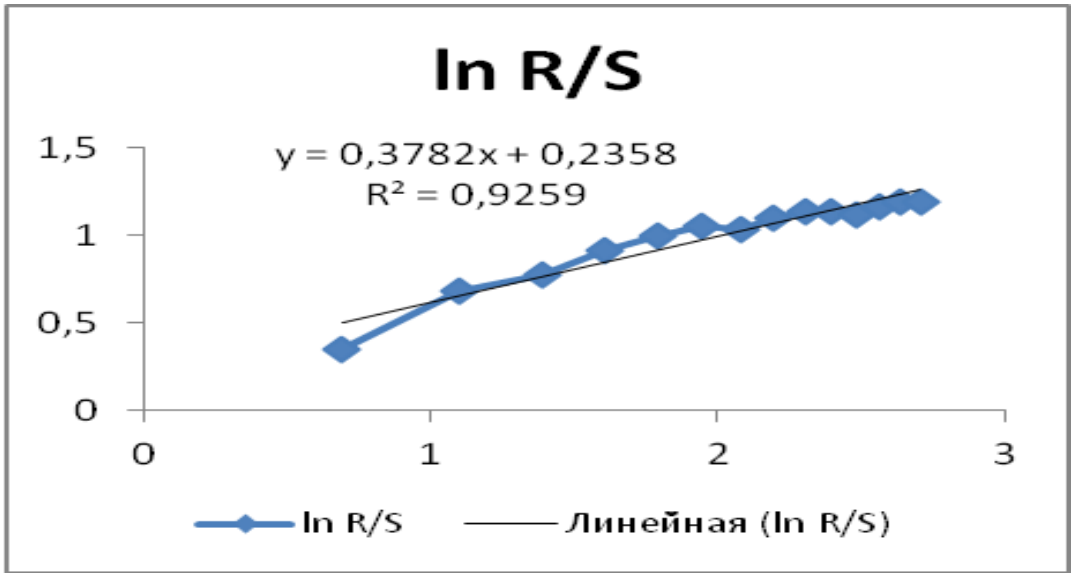

Рис. 3.13. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: е) обсяг капітальних інвестицій у транспорт та зв’язок

Джерело: побудовано автором

У таблиці 3.2 наведемо рівняння лінійної регресії та отримані значення показників Херста та фрактальної розмірності.

Таблиця 3.2

Показник Херста для досліджуваних часових рядів капітальних інвестицій

Види інвестицій	Рівняння лінійної регресії	Коефіцієнт детермінації R^2	Показник Херста (H)	Фрактальна розмірність (D)
Капітальні інвестиції	y = 0,379x + 0,2363	R^2 = 0,9047	0,379	1,621
Інвестиції за видами господарської діяльності:				
– сільське господарство	y = 0,337x + 0,258	R^2 = 0,8217	0,337	1,663
– промисловість	y = 0,346x + 0,2804	R^2 = 0,8964	0,346	1,654
– будівництво	y = 0,428x + 0,1764	R^2 = 0,9442	0,428	1,572
– торгівля	y = 0,341x + 0,2872	R^2 = 0,8851	0,341	1,659
– транспорт та зв’язок	y = 0,378x + 0,2358	R^2 = 0,9259	0,378	1,622

Джерело: розроблено автором

Аналізуючи отримані результати (табл. 3.2) можемо зробити висновок, що для капітальних інвестицій у будівництво значення показнику Херста близьке до 0,5 (0,43). Це свідчить про те, що цей часовий ряд є абсолютно випадковий або стохастичний, і тому прогнозувати даний показник не має сенсу. Усі інші досліджувані часові ряди мають значення показника Херста менше 0,5 (H < 0,5), що свідчить про антиперсистентність даних показників (зростання змінюється спадом, і навпаки). Тому далі знайдемо прогнозні значення для усіх досліджуваних рядів, крім обсягів капітальних інвестицій у будівництво.

Прогнозування досліджуваних показників згідно з [39] більш ефективно здійснювати за допомогою методів короткострокового прогнозування, а саме – експоненційного згладжування та ковзного середнього. Зазначене відповідатиме прийнятому загальнодержавному короткостроковому плануванню та прогнозуванню макроекономічних показників при складанні бюджету країни в умовах кризи. За критерій адекватності прогнозної моделі варто взяти значення середньоквадратичного відхилення між вихідними, тобто реальними даними та даними отриманими у процесі прогнозування.

У табл. 3.3 та табл. 3.4 наведено розраховані показники середньоквадратичного відхилення для обраних методів короткострокового прогнозування.

Таблиця 3.3

Середньоквадратичні відхилення за методом ковзного середнього

Види інвестицій	Періоди усереднення						Прогноз
	3	4	5	6	7	8	
Капітальні інвестиції	110514,1	107377,1	102983,2	98009,71	93329,06	**89130,35**	-24,9%
– сільське господарство	**4440,51**	4692,77	5026,28	5386,46	5763,69	6150,44	**-32,11%**
– промисловість	32769,48	31219,44	29380,78	27498,95	25971,43	**24586,98**	**-20,21%**
– торгівля	**2462,76**	2533,71	2881,47	3319,77	3792,97	4279,29	**-15,00%**
– транспорт та зв'язок	4120,684	3585,87	3374,273	3193,042	3029,022	**2914,36**	**-5,12%**

Джерело: розраховано автором

Таблиця 3.4

Середньоквадратичні відхилення за методом експоненційного згладжування

Види інвестицій	Фактори затухання							Прогноз
	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	0,7	
Капітальні інвестиції	**82690,99**	82691,85	82744,65	82848,49	82990,57	83147,68	83341,98	**-23,8%**
– сільське господарство	**112997,3**	113077,4	113180,3	113315,1	113496,6	113749	114114,9	-40,1%
– промисловість	**94170,77**	94468,05	94859,68	95382,24	96092,42	97084,69	98529,31	-22,2%
– торгівля	**111169,4**	111263	111386,4	111553	111785,2	112121,1	112629,9	-26,5%
– транспорт та зв'язок	**108250,1**	108291,2	108356,1	108459,1	108624,3	108895,7	109356,1	-34,3%

Джерело: розраховано автором

Порівнюючи отримані результати (табл. 3.3, 3.4) можемо зробити висновок, що загальний обсяг капітальних інвестицій у 2017 році зменшиться порівняно з 2016 роком на 23,8%. Обсяги капітальних інвестицій у сільське господарство та промисловість у 2017 році також зменшаться порівняно з 2016 роком на 32,11% та 20,21% відповідно. Обсяги капітальних інвестицій у розвиток торгівлі та транспорту і зв'язку також мають низхідну тенденцію. Так у 2017 році обсяги капітальних інвестицій у торгівлю знизяться на 15%, а у сферу транспорту та зв'язку

на 5,12%. Отримані прогнозні дані свідчать про зниження обсягів капітального інвестування за усіма видами економічної діяльності, які розглядалися у даному дослідженні.

Отримані результати підкреслюють недосконалість діючої державної інвестиційної політики, неспроможність існуючих механізмів залучення та трансферу капітальних інвестицій у точки економічного зростання. Тим самим аналізується вагомість формування та розвитку дієвих інвестиційних платформ в Україні, функціонування яких дасть змогу стабілізувати інвестиційні потоки та у подальшому сформувати стабільно зростаючий тренд.

Таким чином, було здійснено фрактальний аналіз обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності за період 2002–2016 роки. У результаті проведеного аналізу встановлено, що часові ряди капітальних інвестицій, зокрема, інвестицій у промисловість, сільське господарство, торгівлю, транспорт та зв’язок є антиперсистентними, оскільки значення показника Херста менше 0,5. Тому саме для зазначених рядів було застосовано процедуру прогнозування.

Методами прогнозування було обрано методи короткострокового прогнозування, а саме – експоненційного згладжування та ковзного середнього. Отримане значення прогнозу на майбутній період свідчить про низхідну тенденцію досліджуваних показників.

Таким чином, підтвердилася гіпотеза (за показником Херста) про схильність часового ряду обсягів капітальних інвестицій до постійної зміни тенденції (зростання змінюється спаданням, та навпаки). Методом фрактального аналізу встановлено, що часовий ряд капітальних інвестицій у будівництво є абсолютно випадковий або стохастичний, і тому прогнозувати даний показник не має сенсу. Цей сектор економіки потребує окремих заходів та спеціалізації інвестиційної державної політики відповідно до характерних особливостей ведення бізнесу зазначеного сектору економіки.

Низхідна тенденція прогнозних показників обсягів капітальних інвестицій свідчить про подальше погіршення економічної ситуації в країні, тому варто переглянути критерії ефективності задіяного інструментарію інвестиційної діяльності. Варто активізувати роботу щодо розвитку існуючих механізмів інвестиційної діяльності відповідно до нових умов ведення бізнесу. У зв'язку з цим подальші дослідження будуть спрямовані на вирішення зазначених питань.

Проведемо неаналогічне дослідження динаміка іноземних інвестицій як індикатора інвестиційної привабливості національної економіки.

Іноземні інвестиції виступають індикатором стану економіки країни, оскільки їх динаміка та обсяги обумовлені її інвестиційною привабливістю та наявністю вже сформованої інвестиційної платформи країни. Тому зростаюча тенденція обсягів іноземних інвестицій є одночасно метою інвестиційної політики держави та результатом прояву її інвестиційної привабливості. Інвестиціям як економічному явищу притаманна надто висока чутливість до змін як внутрішнього, так і зовнішнього характеру. Зазначене обумовлює необхідність здійснення постійного моніторингу за тенденціями їх обсягів, зокрема, ззовні, тому поставлена проблема дослідження є актуальною та потребує вирішення.

Проведемо дослідження і аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій в економіку України в цілому (рис. 3.14) та за видами економічної діяльності (рис. 3.15–3.19). З рис. 3.14 видно, що обсяги іноземних інвестиції до 2014 року мали зростаючу тенденцію та щороку у середньому зростали на 24%. Останні два роки спостерігається зниження обсягів інвестування на 24,2% та 11,2% відповідно. Максимальне зростання інвестицій, за досліджуваний період, відбулося у 2006 році на 86,7% та склали 16890 млрд дол., а максимальний обсяг іноземних інвестицій спостерігається у 2014 році та склав 53 704 млрд дол. Загалом за період з 2002 року по 2016 рік обсяг іноземних інвестицій зріс майже у вісім разів або на 31 599,2 млрд дол.

Рис. 3.14. Динаміка прямих іноземних інвестицій

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Зниження обсягів іноземних інвестиції, в першу чергу, пов’язано з проведенням антитерористичної операції на території України та супутніми їй ризиками.

Далі проаналізуємо динаміку обсягів іноземних інвестицій за видами економічної діяльності (рис. 3.15–3.19). Основними видами економічної діяльності було розглянемо такі: промисловість, сільське господарство, будівництво, торгівля, транспорт та зв’язок.

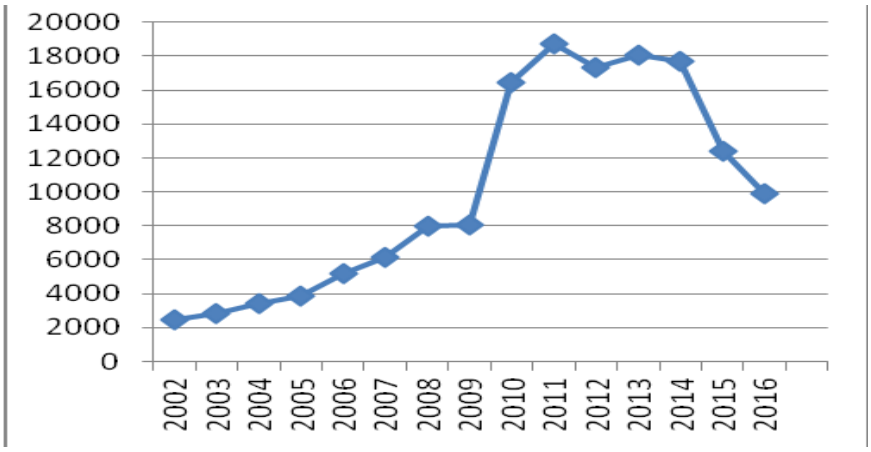

Рис. 3.15. Динаміка іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за видами діяльності (промисловість)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Траєкторія зміни показника іноземних інвестицій у промисловість України формується з трьох частин: 2002–2009 рр., 2010–2014 рр., 2015–2016 рр., що відповідає їх чутливості до нестабільності та кризових явищ в соціально-економічному середовищі галузі.

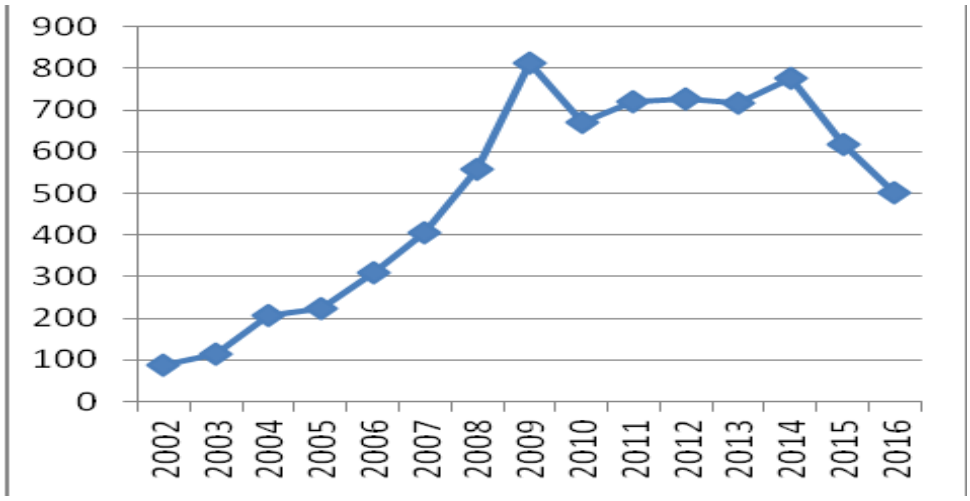

Рис. 3.16. Динаміка іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за видами діяльності (сільське господарство)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

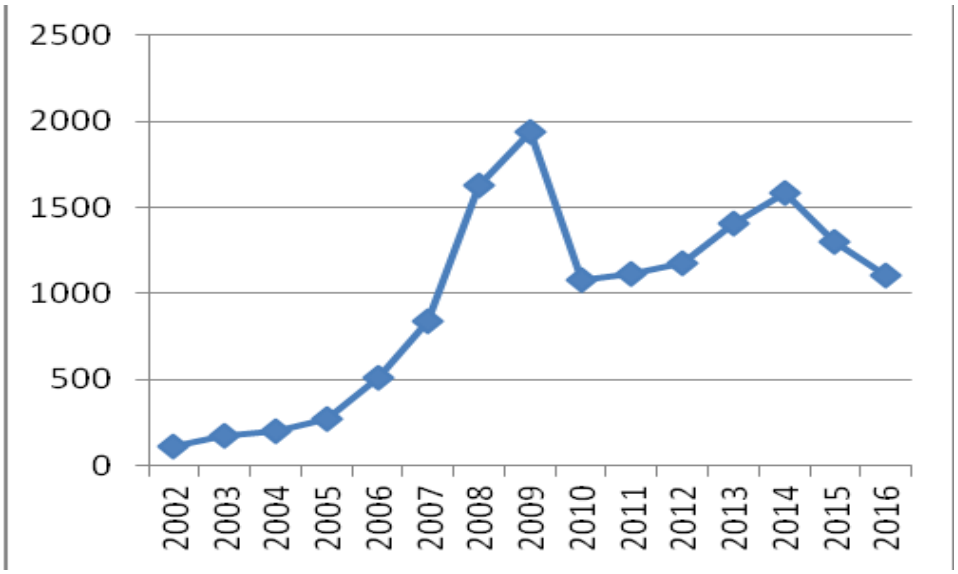

Рис. 3.17. Динаміка іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за видами діяльності (будівництво)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Характерні зміни динаміки іноземних інвестицій у сільське господарство визначаються такими періодами: 2002–2009 рр., 2009–2014 рр., 2015–2016 рр., що цілком відповідає траєкторії зміни аналогічного показника промисловості. Проте, значення показника у сільське господарство є меншим його ж значення у промисловість.

Часовий ряд іноземних інвестицій у будівництво України за характерним змінами значень можна визначити тотожним попередні досліджених аналогічних показників промисловості та сільського господарства. Проте, за рівнем обсягів інвестицій в будівництво вкладали майже як у промисловість.

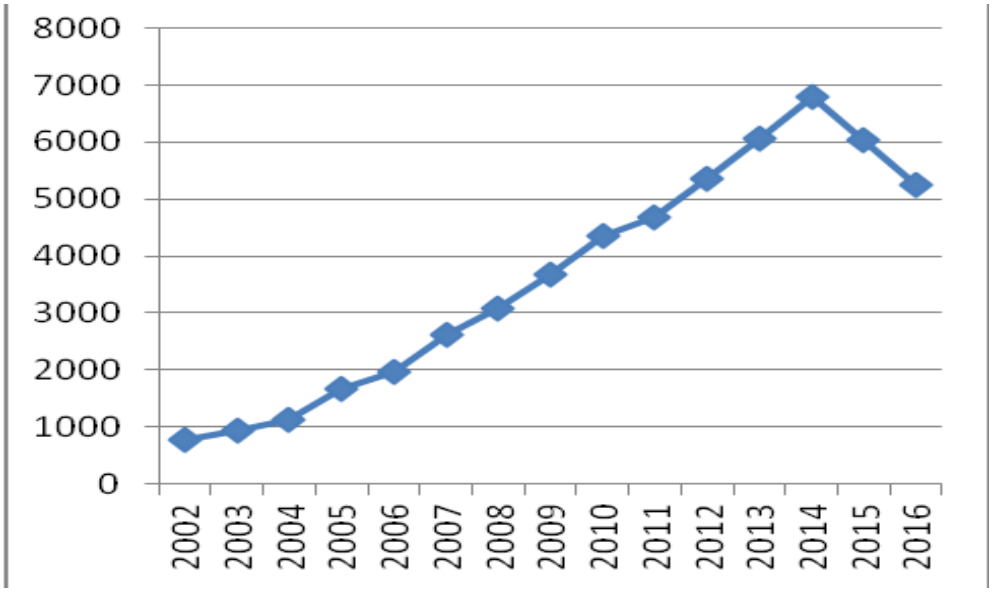

Рис. 3.18. Динаміка іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за видами діяльності (торгівля)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Відрізняється траєкторія іноземних інвестицій у торгівлю поряд з аналогічними показниками інших видів економічної діяльності, своєю чіткою лінійністю та стійким зростанням до 2014 р.

Динаміка іноземних інвестицій у суб’єкти господарювання галузі транспорт та зв’язок лінійно зростає до 2009 р., після чого формується

новий тренд до 2014 р., і знову сформовано, але вже низхідну тенденцію до 2016 р. таким чином спостерігаємо три основі періоди досліджуваного часового ряду.

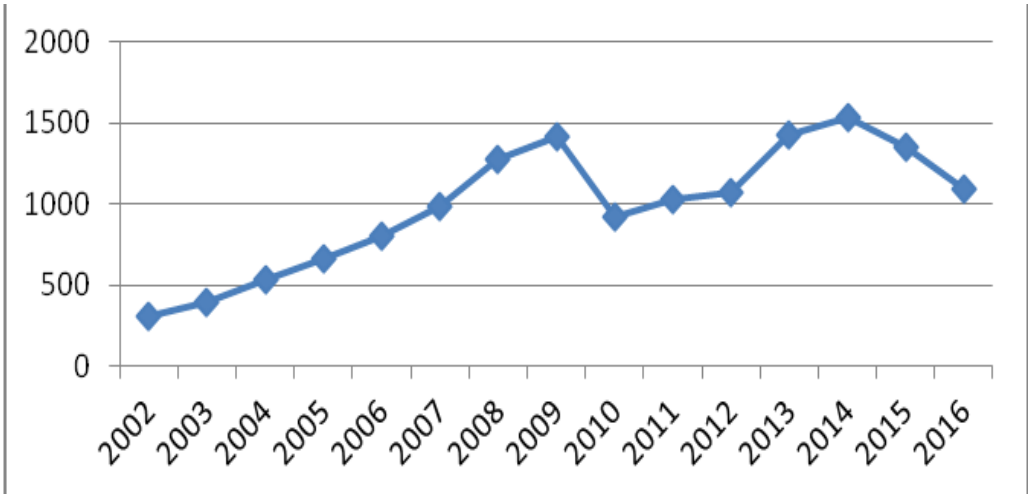

Рис. 3.19. Динаміка іноземних інвестицій у вітчизняну економіку за видами діяльності (транспорт та зв'язок)

Джерело: побудовано автором на основі даних [25]

Узагальнимо результати аналізу. Отже, з рис. 3.15–3.19 видно, що за усіма досліджуваними показниками спостерігається зростаюча тенденція до 2008–2014 років, а потім коливальна або знижувальна. Найбільша частка іноземних інвестицій направлена на розвиток вітчизняної промисловості, так у 2002 році вона становила майже 54%, а у 2016 році знизилася до 27,4%. Загалом з рис. 6 видно, що до 2011 року обсяг інвестицій зростав у середньому на 28% щороку, а потім спостерігається знижувальна динаміка. Так у 2016 році порівняно з 2011 роком обсяг іноземних інвестицій у розвиток промисловості знизився на 47,1%, а порівняно з 2002 роком маємо зростання у 4 рази.

Другою галуззю за обсягами фінансування є торгівля, її частка за досліджуваний період становить від 10% до 18%. Обсяги іноземних інвестицій у розвиток вітчизняної торгівлі, у період з 2002 року по

2014 рік, зростав у середньому на 20% щороку. А в останні два роки інвестування торгівлі знизилося на 11,3% та 13,1% відповідно. Так у 2016 році порівняно з 2002 роком обсяг іноземних інвестицій зріс майже у сім разів.

Частка іноземного фінансування розвитку транспорту та зв'язку, за досліджуваний період коливалась від 2% до 8% загального обсягу інвестицій. Дивлячись на рис. 6 бачимо, що до 2009 року їх обсяг зростав у середньому на 24,4% щороку, а потім маємо коливальну тенденцію. Так у 2016 році обсяг інвестицій у галузі транспорту та зв'язку порівняно з 2015 роком знизився майже на 20%, а порівняно з 2002 роком зріс у 3,5 рази.

Частка іноземного фінансування розвитку вітчизняної будівничої галузі, за досліджуваний період коливалась від 2% до 5,5% загального обсягу інвестицій. Тенденція зміни обсягів фінансування аналогічна попередній, а саме до 2009 року спостерігається зростання у середньому на 52,1% щороку, а потім маємо коливальний характер. У 2016 році обсяг іноземних інвестицій у будівництво знизився порівняно з 2015 роком на 15,2%, а відносно базового 2002 року зріс у 9,5 разів.

Найменшу частку іноземного фінансування займає саме галузь сільського господарства, близько 2–3% від загального обсягу іноземних інвестицій. Стійка зростаюча тенденція спостерігалася до 2009 року, обсяги фінансування в середньому щороку зростали на 39,1%. За увесь досліджуваний період (з 2002 року по 2016 рік) іноземне фінансування сільського господарства зросло майже у 6 разів, але його частка в загальному обсязі у 2016 році становить лише 1,4%.

Проаналізувавши динаміку обсягів іноземних інвестицій в економіку країни, визначимо характер поведінки кожного розглянутого часового ряду. Тож відповідно до запропонованого вище алгоритму визначення показника Херста, проведемо фрактальний аналіз досліджуваних рядів. Тобто побудуємо графіки залежності (рис. 3.20–3.25) значення *R/S* у

логарифмічному масштабі (Ln(R/S)) від періоду в логарифмічному масштабі (Ln(N)).

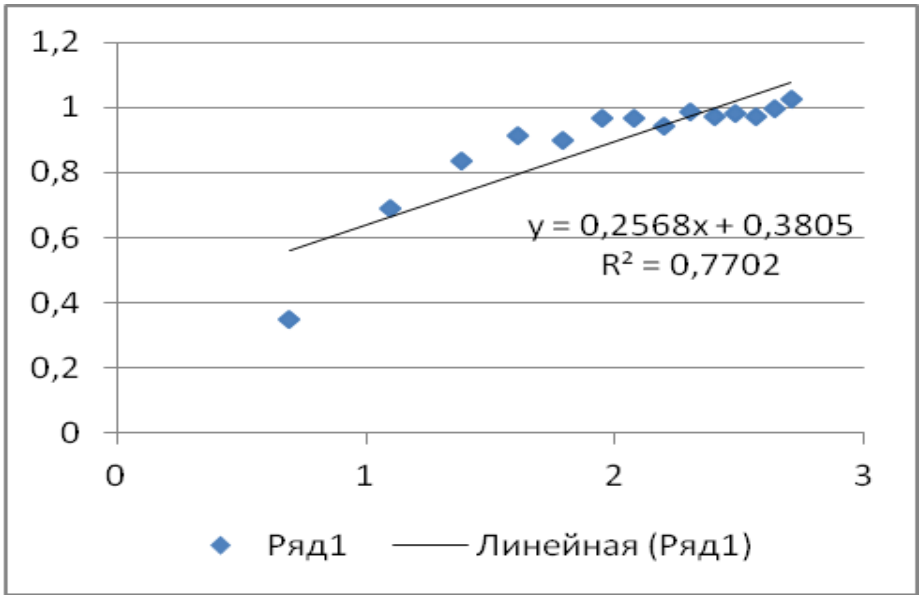

Рис. 3.20. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: а) загальний обсяг іноземних інвестицій

Джерело: побудовано автором

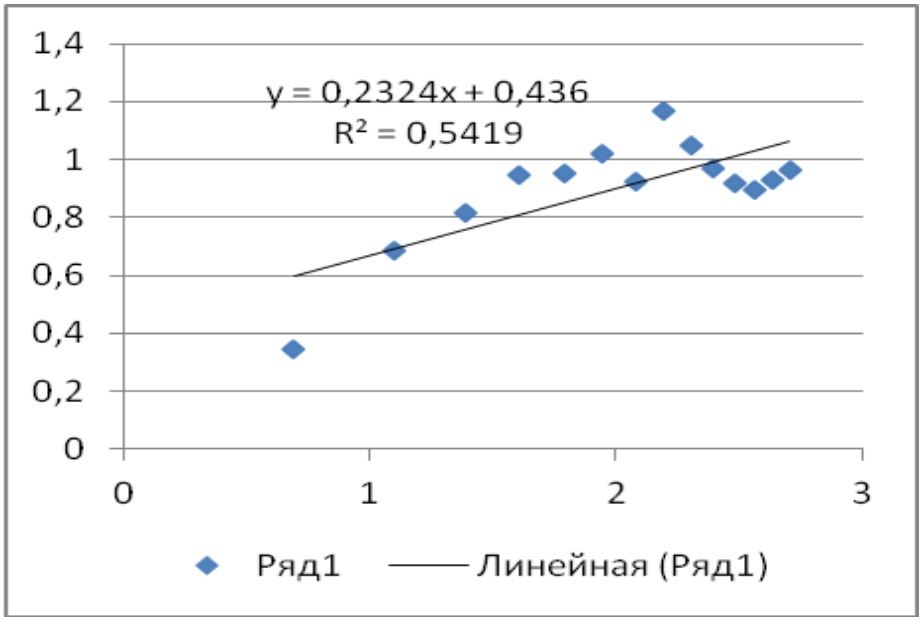

Рис. 3.21. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: б) обсяг інвестицій в промисловість

Джерело: побудовано автором

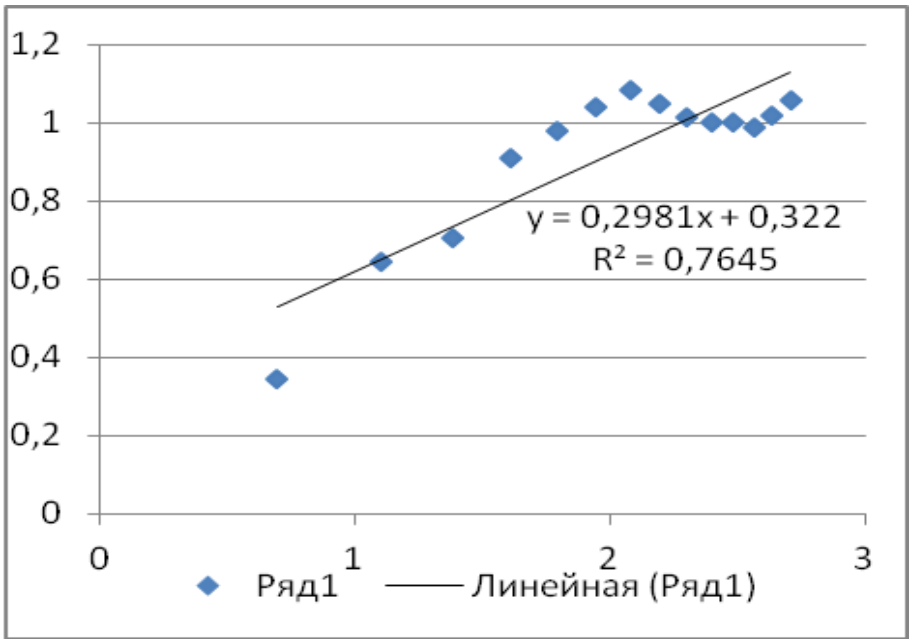

Рис. 3.22. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: в) обсяг інвестицій в сільське господарство

Джерело: побудовано автором

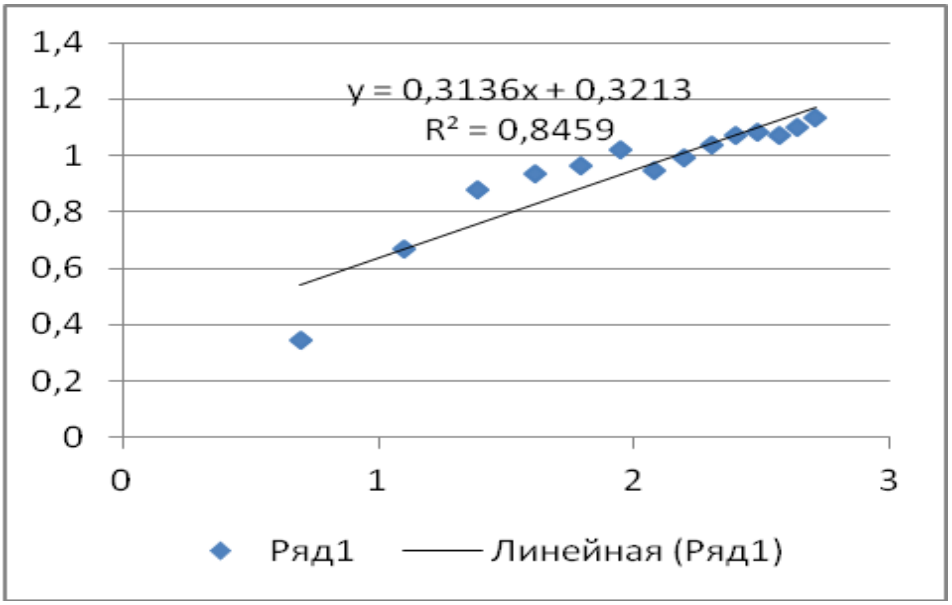

Рис. 3.23. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками : г) обсяг інвестицій в будівництво

Джерело: побудовано автором

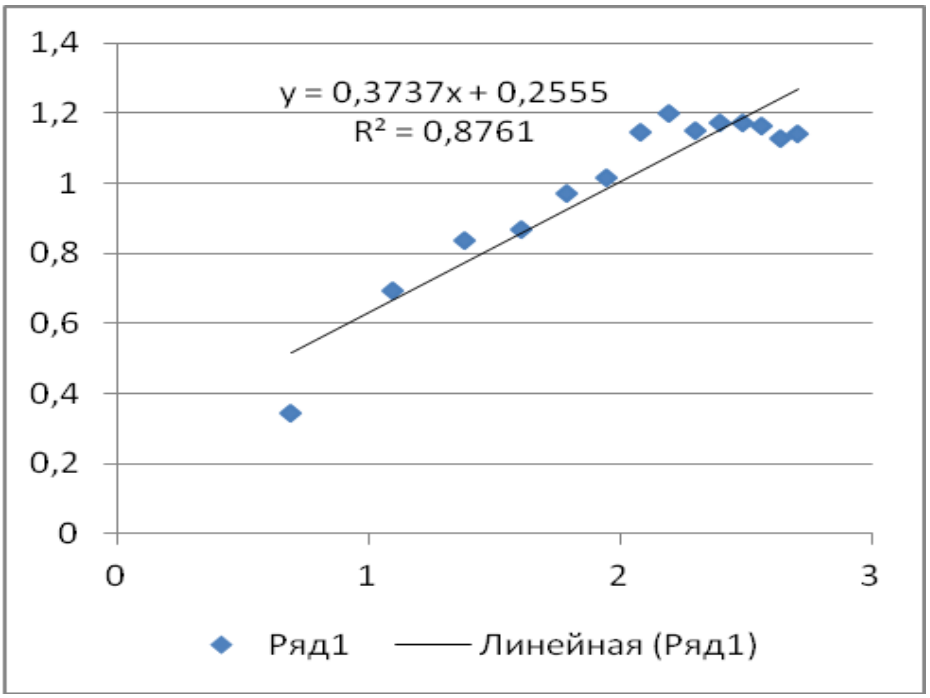

Рис. 3.24. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: д) обсяг інвестицій в торгівлю

Джерело: побудовано автором

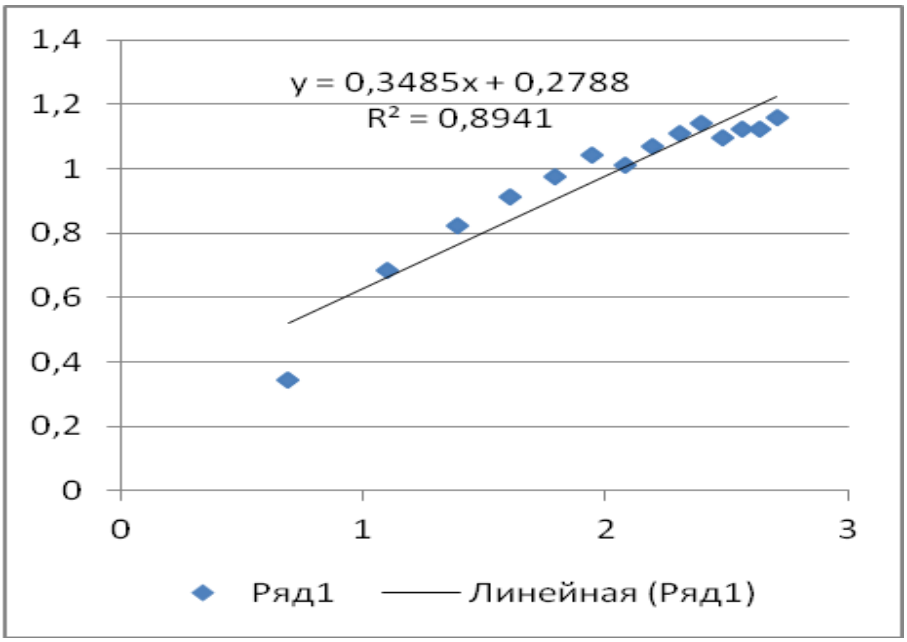

Рис. 3.25. R/S – траєкторія за досліджуваними показниками: е) обсяг інвестицій в транспорт та зв’язок

Джерело: побудовано автором

З рис. 3.20–3.25 видно, що показник *R/S* має зростаючу тенденцію для усіх досліджуваних часових рядів, тоді він може бути описаний рівнянням лінійної регресії. Шляхом лінійної апроксимації знаходимо тангенс кута нахилу, який і є показником Херста. У табл. 3.5 подано рівняння лінійної регресії та отримані значення показників Херста та фрактальної розмірності.

Таблиця 3.5

Показник Херста для досліджуваних часових рядів

Види інвестицій	Рівняння лінійної регресії	Коефіцієнт детермінації R^2	Показник Херста (H)	Фрактальна розмірність (D)
Загальний обсяг іноземних інвестицій	y = 0,2568x + 0,3805	R^2 = 0,77	0,379	1,621
Інвестиції за видами господарської діяльності:				
– сільське господарство	y = 0,2981x + 0,322	R^2 = 0,76	0,390	1,610
– промисловість	y = 0,2324x + 0,436	R^2 = 0,55	0,356	1,644
– будівництво	y = 0,3136x + 0,321	R^2 = 0,85	0,418	1,582
– торгівля	y = 0,3737x + 0,255	R^2 = 0,87	0,422	1,578
– транспорт та зв’язок	y = 0,3485x + 0,278	R^2 = 0,89	0,428	1,572

Джерело: розраховано автором

Досліджувані нами часові ряди, що характеризують обсяги іноземних інвестицій мають значення показника Херста менше 0,5 (H < 0,5). Але для інвестицій на розвиток транспорту та зв’язку показник Херсту наближається до критичного значення 0,5 (0,43), а це означає, що ряд є стохастичний. Тому прогнозувати даний показник не має сенсу.

А інші досліджувані ряди є антиперсистентними, тобто можна припустити, що для даних рядів зростання зміниться спадом або навпаки. Перевіримо дану гіпотезу на основі розроблення прогнозних значень на наступний період. Як зазначалося вище, прогноз побудуємо за допомогою методів короткострокового прогнозування (експоненційного згладжування та ковзного середнього). На основі середньоквадратичного відхилення оберемо найкращий прогноз.

У табл. 3.6 та табл. 3.7 наведено розраховані показники середньоквадратичного відхилення для обраних методів короткострокового прогнозування.

Таблиця 3.6

Середньоквадратичні відхилення за методом ковзного середнього

Види інвестицій	Періоди усереднення						Прогноз
	3	4	5	6	7	8	
Загальний обсяг іноземних інвестицій	17058,48	16025,36	14732,76	13301,77	11761,52	**10146,12**	21,2%
– сільське господарство	237,93	223,82	206,39	186,18	162,90	**134,28**	**37,9**%
– промисловість	6089,31	5802,37	5421,73	4897,58	4235,43	**3599,72**	**49,8%**
– торгівля	1872,3	1728,5	1582,3	1432,2	1276,7	**1116,6**	**0,6%**
– будівництво	526,27	475,16	420,64	364,95	308,58	**261,07**	**21,2%**

Джерело: розраховано автором

Таблиця 3.7

Середньоквадратичні відхилення за методом експоненційного згладжування

Види інвестицій	Фактори затухання						Прогноз
	0,1	0,2	0,3	0,4	0,5	0,6	
Загальний обсяг іноземних інвестицій	18485,67	18346,62	18137,76	17814,86	17299,89	**16451,9**	**21,8%**
– сільське господарство	269,65	268,51	266,93	264,35	259,69	**250,83**	33,7%
– промисловість	6584,85	6505,22	6397,28	6241,93	6008,24	**5645,54**	49,4%
– торгівля	1999,1	1972,1	1937,0	1889,5	1822,0	**1721,0**	5,7%
– будівництво	612,71	601,37	588,71	574,09	555,93	**530,55**	19,5%

Джерело: розраховано автором

Аналізуючи отримані результати можемо зробити висновок, що обсяг іноземних інвестицій у вітчизняну економіку у 2017 році зросте приблизно на 22% порявняно з 2016 роком. Також прогнозується зростання інвестування і за напрямами економічної діяльності, так інвестиції у сільське господарство зростуть майже на 38%, у розвиток промисловості зростання складе майже 50%, на розвиток торгівельної галузі прогнозується зростання на рівні 0,6%, і на розвиток будівництва інвестування зросте на 21,2%.

Таким чином, у наступному періоді прогнозується зростання як загального обсягу фінансування так і за видами економічної діяльності. За результатами прогнозування підтверджується гіпотеза щодо антиперсистентності досліджуваних рядів, тобто прогнозується зміна тенденції (спад зміниться зростанням). Також варто зазначити, що іноземні інвестиції в економіку України є вкрай важливими для вітчизняної економіки, адже вони сприяють у першу чергу стабілізації курсу національної валюти і поліпшенню економічного розвитку, що є дуже важливим на даний період.

3.2. Дослідження факторного впливу на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні

Кризові явища в соціально-економічній системі обумовлюють використання методологічного апарату для визначення факторного впливу на інвестиційний клімат країни, уточнення загроз і можливостей подальшого розвитку інвестиційних процесів, які прямо чи опосередковано вливають на інвестиційну активність суб’єктів господарювання в країні.

Розвиток економічної системи будь-якої держави неможливо уявити без формування відповідного інвестиційного клімату шляхом створення на всіх рівнях і площинах виміру належних умов для залучення внутрішніх та зовнішніх інвестицій. Варто наголосити на тому, що жоден інвестор не стане вкладати свої кошти, якщо не буде впевнений не лише в інвестиційній привабливості об’єкта та можливості отримання прибутку, а й в здатності повернути свої капіталовкладення в разі необхідності без ризику. Саме тому велике значення для інвесторів мають не лише привабливість інвестиційного клімату країни, а й інвестиційні ризики, що

перешкоджають розвитку інвестиційних процесів та негативно впливають на інвестиційну активність у державі.

Соціально-економічний потенціал України є підґрунтям для опору наслідкам кризових явищ. У свою чергу, інвестиції створюють засади для забезпечення економічної стабільності, а їх значний приріст здатен вивести країну на істотно новий якісний рівень розвитку. Наразі в державі існують значні перешкоди, які гальмують інвестиційні процеси в країні та посилюють негативний вплив інвестиційних ризиків, що загалом знижує її інвестиційну привабливість. Саме тому необхідно системно досліджувати фактори, за результатами чого трансформувати існуючі механізми стимулювання інвестиційної активності відповідно до нових вимог зовнішнього та внутрішнього становища країни.

Проте, у зв’язку з постійними змінами нормативно-правових вимог, соціальних, економічних, технологічних умов функціонування та розвитку національної економіки, механізми та інструменти, що прискорюватимуть інвестиційні процеси та стримуватимуть фактори їхнього гальмування, потребують детального вивчення та дослідження характеру та сили впливу.

Зокрема, визначення факторів, які прямо чи опосередковано впливають на формування інвестиційного клімату, сприяння чи гальмування інвестиційної активності в країні, що, загалом, дасть змогу обґрунтувати загальний формат та характерні особливості протікання інвестиційних процесів. Тому основні напрями дослідження факторного впливу на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні потребують більш детального вивчення та аналізу за допомогою використання сучасних методів дослідження в нових економічних умовах.

Незважаючи на позитивні зрушення в сфері інвестування необхідно звернути увагу на негативні тенденції та ризики, присутні в соціально-економічній системі України на теперішній час, які послаблюють сильні сторони країни та, в результаті, гальмують розвиток інвестиційних

процесів. Крім загальноприйнятих інвестиційних ризиків, доцільно проаналізувати характерні сучасні аспекти, які також перешкоджають формуванню інвестиційної привабливості країни, а саме:

– валютно-інфляційні ризики;

– залежність від зовнішніх кредиторів;

– військовий конфлікт та проведення АТО на Сході країни;

– недосконалість нормативно-правових норм для іноземних інвесторів;

– корупція;

– бюрократизм та зарегульованість бізнес-процесів;

– лобіювання окремих інвестиційних проектів;

– економічно необґрунтована підтримка галузей;

– надмірний податковий тиск;

– монополізація;

– низька прозорість операцій;

– неузгодженість процедури надання та освоєння інвестицій;

– розпорошеність елементів інвестиційного середовища тощо.

Особливе значення для аналізу та оцінювання факторів внутрішнього та зовнішнього середовища протікання інвестиційних процесів мають такі методологічні підходи як SWOT-аналіз. Інструмент при застосуванні дає змогу об’єктивно оцінити факторний вплив на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні. За методологією SWOT-аналізу, має визначити множини таких груп факторів [1; 47]:

$$S(s_1, \ldots, sn), \tag{3.1}$$

де n – кількість виявлених сильних сторін;

$$W(w_1, \ldots, w_m), \tag{3.2}$$

де m – кількість виявлених слабких сторін;

$$O(o_1, \ldots, o_l), \tag{3.3}$$

де l – кількість виявлених можливостей;

$$T(t_1, \ldots, t_k), \tag{3.4}$$

де k – кількість виявлених загроз [1;47].

За результатами формування матриці SWOT-аналізу у роботі [1; 47] запропоновано здійснювати генерацію стратегій розвитку системи шляхом оцінювання взаємодії груп факторів:

1) синтез “сил” і “можливостей”, що формують множину стратегій Maxi-Maxi, а саме: використання сильних сторін для реалізації можливостей;

2) синтез “слабостей” і “можливостей”, що формують множину стратегій Mini-Maxi – використання можливостей для нівелювання слабких сторін;

3) синтез “сил” і “загроз”, що формують множину стратегій Maxi-Mini – використання сильних сторін для зниження негативного впливу загроз;

4) синтез “слабкості” і “загроз”, що формують множину стратегій Mini-Mini – аналіз взаємодії слабких сторін і загроз; стратегії мінімізації втрат [1].

У табл. 3.8 наведено результати здійсненого SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні, які дозволили виділити фактори впливу внутрішнього та зовнішнього середовища.

Таблиця 3.8

Матриця SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
– сприятливі природно-кліматичні умови; – вигідне географічне розташування; – механізм супроводу інвестиційних проектів вітчизняними та іноземними партнерами;	– мінливість нормативно-правового поля; – недостатнє інформаційне забезпечення про стан, тенденції та проблеми інвестиційного середовища;

Продовження табл. 3.8

1	2
– затвердження на міських та регіональних рівнях Програм залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату; – можливість для інвесторів орендувати земельні ділянки, рухоме та нерухоме майно, інвесторам дозволена приватизація земельних ділянок; – конкурентоспроможна вартість робочої сили в країні; – наявність митних пунктів у портах та в міжнародних аеропортах в містах України; – проведення на всіх рівнях методико-практичних заходів з питань покращення інвестиційного клімату; – наявність державної підтримки, ста більних державних джерел інвестування, передбачене співфінансування з місцевих бюджетів; – активне реінвестування суб'єктами господарювання	– відсутність в широкому доступі статистичних даних щодо виконання інвестиційних проектів, що унеможливлює оцінювання їх ефективності; – призупинення діяльності спеціальних (вільних) економічних зон на території України; – низька передбачуваність тенденцій та результатів інвестиційної діяльності; – низький рівень розвитку правового та судового захисту прав інвесторів; – недостатній рівень кваліфікації менеджерів в інвестиційній сфері; – негативний інвестиційний імідж та недовіра інвесторів до влади; – низький рівень капіталізації прибутків підприємств та збитковість їх діяльності; – недосконалість системи страхування інвестиційних ризиків; – формальність дій державних інститутів щодо сприяння координації дій в межах реалізації політики залучення інвестицій; – недостатній рівень та відсутність достатнього досвіду забезпечення функціонування керівних компаній; – процедура звільнення від оподаткування в деяких випадках достатньо складна та довготривала, що ускладнює її застосування; – недостатній обсяг державного фінансування інвестиційних проектів; – недостатньо високий рівень організації планування та виконання інвестиційних проектів, що призводить до затягування освоєння виділених асигнувань
Можливості	Загрози
– створення умов для формування позитивного інвестиційного іміджу держави; – підвищення рівня кваліфікації менеджерів інвестиційних проектів; – активізація механізмів самоорганізації інвестиційної діяльності вітчизняних інвесторів; – використання досвіду міжнародних інвестиційних фондів у сфері підготовки інвестиційних проектів; – стимулювання підприємницької активності; – збереження та створення нових місць працевлаштування;	– високий рівень інфляції; – валютні обмеження на внутрішньому ринку; – внутрішня дестабілізація соціально-економічної системи та її залежність від зовнішніх кредиторів; – військовий конфлікт та проведення АТО на Сході країни; – недосконалість нормативно-правових норм для іноземних інвесторів; – висока ймовірність нецільового та неефективного використання інвестицій; – бюрократизм та зарегульованість бізнес-процесів;

Продовження табл. 3.8

1	2
– розвиток інформаційної системи забезпечення інвестиційних процесів; – консолідація та узгодження дій інститутів інвестиційного середовища; – налагодження комунікацій між державою, підприємствами та інвесторрами; – удосконалення механізмів функціонування керівних компаній; – розширення термінів кредитування та покращення умов кредитного забезпечення під інвестиційні проекти; – формування єдиної інвестиційної платформи для узгодження, координації та консолідації інвестиційних процесів	– лобіювання державою окремих інвестиційних проектів, які представляють комерційний інтерес; – економічно необґрунтована підтримка галузей та секторів національної економіки; – жорсткість фіскальної політики; – існування монополізації на ринках; – низька прозорість операцій в інвестиційному середовищі; – неузгодженість процедури надання інвестицій із нюансами їх освоєння у часі та просторі; – розпорошеність елементів інвестиційного середовища

Джерело: розробка автора

Для визначення факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які мають суттєвий вплив на прискорення та гальмування розвитку інвестиційних процесів в державі представимо матрицю профілю SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні (табл. 3.9–3.12), в якій оцінимо напрям впливу кожного фактора, його вагомість для процесів, та на основі отриманих результатів – їхню загальну зважену оцінку, O_i.

Напрям впливу фактору визначається таким чином: сильні сторони та можливості мають позитивний напрям дій, а слабкі сторони та загрози – негативний. Ступінь вагомості *i*-го фактора v_i, тобто його вага, визначимо експертним шляхом за допомогою бального оцінювання:

$$v_i = \frac{b_i}{\sum_{i=1}^{n} B_i}, \tag{3.5}$$

де b_i – бальна оцінка вагомості *i*-того фактора для процесів:

$$b_i = \begin{bmatrix} \text{"низький рівень"} \in 1; \\ \text{"середній рівень"} \in 2; \\ \text{"високий рівень"} \in 3 \end{bmatrix}. \tag{3.6}$$

Тоді,

$$O_i = b_i \times v_i \cdot \quad (3.7)$$

Таблиця 3.9

Матриця профілю SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні (сильні сторони)

Найменування фактора середовища	v_i	b_i	O_i
Сильні сторони			
Сприятливі природно-кліматичні умови	0,07	2	0,15
Вигідне географічне розташування	0,11	3	0,33
Механізм супроводу інвестиційних проектів вітчизняними та іноземними партнерами	0,11	3	0,33
Затвердження на міських та регіональних рівнях Програм залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату	0,11	3	0,33
Можливість для інвесторів оренди земельної ділянки, рухомого та нерухомого майна, приватизації земельних ділянок	0,07	2	0,15
Конкурентоспроможна вартість робочої сили	0,11	3	0,33
Наявність митних пунктів у портах та в міжнародних аеропортах міст	0,11	3	0,33
Проведення методико-практичних заходів на всіх рівнях з питань покращення інвестиційного клімату	0,07	2	0,15
Наявність державної підтримки, стабільних державних джерел інвестування, передбачене спів фінансування з місцевих бюджетів	0,11	3	0,33
Активне реінвестування суб’єктами господарювання.	0,11	3	0,33
Сума		27	2,76

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.10

Матриця профілю SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні (слабкі сторони)

Слабкі сторони			
Мінливість нормативно-правового поля	0,08	3	0,23
Недостатнє інформаційне забезпечення населення, підприємців та державних службовців про стан, тенденції та проблеми інвестиційного середовища	0,05	2	0,10
Відсутність в широкому доступі статистичних даних щодо виконання інвестиційних проектів, що унеможливлює оцінювання їх ефективності	0,05	2	0,10
Призупинення діяльності спеціальних (вільних) економічних зон на території України	0,08	3	0,23
Низька передбачуваність тенденцій та результатів інвестиційної діяльності	0,08	3	0,23

Продовження табл. 3.10

Низький рівень розвитку правового та судового захисту прав інвесторів	0,08	3	0,23
Недостатній рівень кваліфікації менеджерів в інвестиційній сфері	0,05	2	0,10
Негативний інвестиційний імідж та недовіра інвесторів до влади	0,08	3	0,23
Низький рівень капіталізації прибутків підприємств та збитковість їх діяльності	0,05	2	0,10
Недосконалість системи страхування інвестиційних ризиків	0,08	3	0,23
Формальність дій державних інститутів щодо сприяння координації дій в межах реалізації політики залучення інвестицій	0,08	3	0,23
Недостатній рівень та відсутність достатнього досвіду забезпечення функціонування керівних компаній	0,08	3	0,23
Процедура звільнення від оподаткування в деяких випадках достатньо складна та довготривала, що ускладнює її застосування	0,05	2	0,10
Недостатній обсяг державного фінансування інвестиційних проектів	0,08	3	0,23
Недостатньо високий рівень організації планування та виконання інвестиційних проектів, що призводить до затягування освоєння виділених асигнувань	0,05	2	0,10
Сума		39	2,67

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.11

Матриця профілю SWOT-аналізу інвестиційних процесів в Україні (можливості)

Можливості			
Створення умов для формування позитивного інвестиційного іміджу держави	0,10	3	0,29
Підвищення рівня кваліфікації менеджерів інвестиційних проектів	0,10	3	0,29
Активізація механізмів самоорганізації інвестиційної діяльності вітчизняних інвесторів	0,10	3	0,29
Використання досвіду міжнародних інвестиційних фондів у сфері підготовки інвестиційних проектів	0,06	2	0,13
Стимулювання підприємницької активності	0,10	3	0,29
Збереження та створення нових місць працевлаштування	0,10	3	0,29
Розвиток інформаційної системи забезпечення інвестиційних процесів	0,06	2	0,13
Консолідація та узгодження дій інститутів інвестиційного середовища	0,10	3	0,29
Налагодження комунікацій між державою, підприємствами та інвесторами	0,06	2	0,13
Удосконалення механізмів функціонування керівних компаній	0,06	2	0,13
Розширення термінів кредитування та покращення умов кредитного забезпечення під інвестиційні проекти	0,06	2	0,13
Формування єдиної інвестиційної платформи для узгодження, координації та консолідації інвестиційних процесів	0,10	3	0,29
Сума		31	2,68

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.12

Матриця профілю SWOT – аналізу інвестиційних процесів в Україні (загрози)

Загрози			
Високий рівень інфляції	0,07	2	0,13
Валютні обмеження на внутрішньому ринку	0,07	2	0,13
Внутрішня дестабілізація соціально-економічної системи та її залежність від зовнішніх кредиторів	0,07	2	0,13
Військовий конфлікт та проведення АТО на Сході країни	0,10	3	0,30
Недосконалість нормативно-правових норм для іноземних інвесторів	0,10	3	0,30
Висока ймовірність нецільового та неефективного використання інвестицій	0,10	3	0,30
Бюрократизм та зарегульованість бізнес-процесів	0,10	3	0,30
Лобіювання державою окремих інвестиційних проектів, які представляють комерційний інтерес	0,07	2	0,13
Економічно необґрунтована підтримка галузей та секторів національної економіки	0,07	2	0,13
Жорсткість фіскальної політики	0,10	3	0,30
Існування монополізації на ринках	0,07	2	0,13
Низька прозорість операцій в інвестиційному середовищі	0,10	3	0,30
Сума		30	2,58

Джерело: розробка автора

Як видно з табл. 3.9–3.12 сильні сторони незначно превалюють над слабкими (зважені оцінки: 2,76 і 2,67 відповідно). При зосередженні на виявлених можливостях зовнішнього середовища є змога мінімізувати вплив загроз і пом’якшити дію слабких сторін.

Також, вплив на інвестиційні процеси мають показники з кожної групи факторів, але найбільшу вагомість виявлено за такими, як:

1) *із категорії сильних сторін*: вигідне географічне розташування, механізм супроводу інвестиційних проектів вітчизняними та іноземними партнерами, затвердження на міських та регіональних рівнях Програм залучення інвестицій та поліпшення інвестиційного клімату, конкурентоспроможна вартість робочої сили, наявність митних пунктів у портах та в міжнародних аеропортах міст, наявність державної підтримки, стабільних державних джерел інвестування, передбачене

співфінансування з місцевих бюджетів, активне реінвестування суб'єктами господарювання;

2) *із категорії слабких сторін*: мінливість нормативно-правового поля, призупинення діяльності спеціальних (вільних) економічних зон на території України, низька передбачуваність тенденцій та результатів інвестиційної діяльності, низький рівень розвитку правового та судового захисту прав інвесторів, негативний інвестиційний імідж та недовіра інвесторів до влади, недосконалість системи страхування інвестиційних ризиків, недостатній рівень та відсутність достатнього досвіду забезпечення функціонування керівних компаній, недостатній обсяг державного фінансування інвестиційних проектів;

3) *із категорії можливостей*: створення умов для формування позитивного інвестиційного іміджу держави, підвищення рівня кваліфікації менеджерів інвестиційних проектів, активізація механізмів самоорганізації інвестиційної діяльності вітчизняних інвесторів, збереження та створення нових місць працевлаштування, стимулювання підприємницької активності, консолідація та узгодження дій інститутів інвестиційного середовища, формування єдиної інвестиційної платформи для узгодження, координації та консолідації інвестиційних процесів;

4) *із категорії загрози*: військовий конфлікт та проведення АТО на Сході країни, недосконалість нормативно-правових норм для іноземних інвесторів, висока ймовірність нецільового та неефективного використання інвестицій, бюрократизм та зарегульованість бізнес-процесів, жорсткість фіскальної політики, низька прозорість операцій в інвестиційному середовищі.

В ході дослідження факторів, які впливають на прискорення та гальмування інвестиційних процесів в Україні на основі використання методології SWOT – аналізу дійшли наступних висновків, що сильним сторонам внутрішнього середовища відповідає зважена оцінка – 2,76, в той

час як слабким сторонам – 2,67. Зазначене свідчить про те, що за умов наявності обґрунтованої стратегії розвитку інвестиційних процесів можна спиратися на сильні сторони, та за їх рахунок мінімізувати вплив на систему слабких сторін.

Не дивлячись на те, що середовище має можливості для розвитку процесів на рівні 2,68, їхня оцінка – незначно вища, ніж оцінка загроз (2,58), які мають істотний вплив на формування інвестиційного клімату держави шляхом послаблення сильних сторін. Отже, в Україні наявні всі факторні умови розвитку інвестиційних процесів для парирування загроз за рахунок сильних сторін, проте, все залежить від методів використання існуючих можливостей та швидкості трансформації слабких сторін у сильні.

Подальшим напрямом дослідження є генерація стратегій розвитку інвестиційних процесів в Україні, що базуватимуться на результатах SWOT-аналізу.

Здійснимо структуризацію знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні. Сучасні світові тенденції економічного розвитку господарювання диктують нові вимоги щодо залучення інвестицій в національну економіку. Саме тому необхідно звернути увагу на застосування більш новітніх інструментів та механізмів, які дозволять прискорити залучення інвестицій в Україні та мінімізувати супутні ризики, що гальмують інвестиційні процеси і негативно впливають на інвестиційний клімат країни. Зазначеному передує дослідження факторного середовища системи для обґрунтування напряму її розвитку та шляхів подолання наслідків негативного впливу зовнішніх умов.

Для структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні, варто звернути увагу на результати здійсненого PEST-аналізу інвестиційних процесів в Україні, представлені в табл. 3.13.

Таблиця 3.13

Матриця PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні

Політичні фактори	Економічні фактори
Воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму Різки зміни політичних курсів держави Двозначність тлумачення актів нормативно-правової бази та прогалини у законодавстві Недостатній рівень ініціативності, повноважень та відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері інвестування Непередбачуваність політичних змін міжнародного рівня щодо руху капіталу Участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів Регуляторні та фінансові зобов'язання перед зовнішніми кредиторами Розвиток інфраструктури інвестування Корупція Членство України в СОТ Інтеграція в ЄС Трансформація митного регулювання Наявність процесів лобіювання комерційних інтересів на державному рівні Відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів Розвиток захисту міноритарних інвесторів Мінливість умов забезпечення гарантій інвестицій Застосування національного режиму для ведення інвестиційної діяльності та можливості застосування пільгового режиму інвестування До іноземних інвесторів не застосовується націоналізація капіталів Можливості приватизації для інвесторів	Значний рівень інфляції Девальваційні процеси Зниження кредитоспроможності населення Зниження паритету купівельної спроможності та зміна структури попиту Збільшення тарифів, цін на товари і послуги Розширення тіньового сектору економіки Зростання безробіття Зниження ділової активності, Криза ліквідності та банкрутство суб'єктів господарювання Скорочення обсягів реінвестування Скорочення кредитування, зростання кредитної та облікової ставки Нерівність розвитку економіки за регіонами Зменшення обсягів ВВП країни Зростання бюджетного боргу Недосконала ринкова інфраструктура Значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси Згортання довгострокового інвестування Відтік капіталу з країни Експортно-орієнтоване виробництво та його залежність від кон'юнктури зовнішнього ринку Виробництво з низьким рівнем доданої вартості
Соціальні фактори	**Технологічні фактори**
Вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами Недостатній рівень формування громадянської свідомості Низький рівень життя населення Значна схильність до корупції	Технологічна відсталість суб'єктів господарювання Недосконалість державної політики структурно-технічної модернізації національної економіки Значний рівень зносу основних засобів

Продовження табл. 3.13

Негативне ставлення до інститутів, недовіра суспільства до влади Відтік, і як результат, дефіцит кадрів Демотивація найманих працівників Невідповідність умов праці та техніки безпеки міжнародним стандартам Фінансова неграмотність Ментальність та зміна цінностей суспільства Культура споживання та заощадження Недостатнє забезпечення інформацією населення щодо альтернатив інвестування Невідповідність освіти потребам ринку праці	Низький рівень фінансування НДДРК на державному рівні Демотивація суб'єктів господарювання у впровадженні інновацій на всіх рівнях Недосконалість захисту інтелектуальної власності Недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки Скорочення кількості випускників ВНЗ за технічними спеціальностями Низький відсоток приживлюваності та освоєння нових технологій

Джерело: розробка автора

Для визначення факторів зовнішнього середовища, які визначають умови розбудови та розвитку інвестиційної платформи в державі представимо матрицю профілю PEST-аналізу (табл. 3.14–3.17), де оцінимо вплив кожного фактора, його вагомість, визначимо напрям впливу та на основі отриманих результатів, встановимо ступінь вагомості кожного з них.

Напрям впливу фактору z_i визначається таким чином: позитивний вплив на досліджувану систему визначається (+1), а негативний – (-1). Вагомість фактора x_i та його вплив на досліджувану систему y_i визначимо експертним шляхом за допомогою бального оцінювання:

$$x_i = \begin{bmatrix} \text{"неважливий "} \in 0; \\ \text{"мало важливий"} \in 1; \\ \text{"достатньо важливий"} \in 2 \\ \text{"вкрай важливий"} \in 3 \end{bmatrix}, \; y_i = \begin{bmatrix} \text{"вдсутній вплив"} \in 0 \\ \text{"дуже низький рівень"} \in 1; \\ \text{"низький рівень"} \in 2; \\ \text{"середній рівень"} \in 3; \\ \text{"високий рівень"} \in 4; \\ \text{"дуже високий рівень"} \in 5 \end{bmatrix}. \quad (3.8)$$

Тоді ступінь вагомості фактора визначимо наступним чином:

$$S_i = x_i \times y_i \times z_i. \quad (3.9)$$

Таблиця 3.14

Матриця профілю PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні (політичні фактори)

Найменування фактору середовища	x_i	y_i	z_i	S_i
Політичні фактори				
Воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму	3	5	-	-15
Різки зміни політичних курсів держави	2	4	-	-8
Двозначність тлумачення актів нормативно-правової бази та прогалини у законодавстві	2	3	-	-6
Недостатній рівень ініціативності, повноважень та відповідальності органів державної влади та місцевого самоврядування в сфері інвестування	2	4	-	-8
Непередбачуваність політичних змін міжнародного рівня щодо руху капіталу	2	3	-	-6
Участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів	3	4	+	+12
Регуляторні та фінансові зобов'язання перед зовнішніми кредиторами	2	4	-	-8
Розвиток інфраструктури інвестування	3	4	+	+12
Корупція	3	4	-	-12
Членство України в СОТ	2	3	+	+6
Інтеграція в ЄС	2	3	+	+6
Трансформація митного регулювання	2	4	+	+8
Наявність процесів лобіювання комерційних інтересів на державному рівні	2	3	-	-6
Відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів	3	4	-	-12
Розвиток захисту міноритарних інвесторів	2	2	+	+4
Мінливість умов забезпечення гарантій інвестицій	2	3	-	-6
Застосування національного режиму для ведення інвестиційної діяльності та можливості застосування пільгового режиму інвестування	2	4	+	+8
До іноземних інвесторів не застосовується націоналізація капіталів	2	4	+	+8
Можливості приватизації для інвесторів	2	3	+	+6
Сума				-17

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.15

Матриця профілю PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні (економічні фактори)

Економічні фактори				
Значний рівень інфляції	2	4	-	-8
Девальваційні процеси	2	4	-	-8
Зниження кредитоспроможності населення	2	3	-	-6

Продовження табл. 3.15

Зниження паритету купівельної спроможності та попиту	2	3	-	-6
Збільшення тарифів, цін на товари і послуги	2	3	-	-6
Розширення тіньового сектору економіки	3	4	-	-12
Збільшення безробіття	2	3	-	-6
Зниження ділової активності	2	3	-	-6
Криза ліквідності та банкрутство суб'єктів господарювання	3	4	-	-12
Скорочення обсягів реінвестування	3	4	-	-12
Скорочення кредитування, підвищення кредитної та облікової ставки	2	3	-	-6
Нерівність розвитку економіки за регіонами	2	3	-	-6
Зменшення обсягів ВВП країни	3	5	-	-15
Зростання бюджетного боргу	3	4	-	-12
Недосконала ринкова інфраструктура	2	3	-	-6
Значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси	3	4	-	-12
Згортання довгострокового інвестування	3	4	-	-12
Відтік капіталу з країни	3	4	-	-12
Експортно-орієнтоване виробництво та його залежність від кон'юнктури зовнішнього ринку	2	3	-	-6
Виробництво з низьким рівнем доданої вартості	3	4	-	-12
Сума				-181

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.16

Матриця профілю PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні (соціальні фактори)

Соціальні фактори				
Вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами	2	4	-	-8
Недостатній рівень формування громадянської свідомості	2	3	-	-6
Низький рівень життя населення	3	4	-	-12
Висока схильність до корупції	2	3	-	-6
Негативне ставлення до інститутів, недовіра суспільства до влади	2	3	-	-6
Відтік, і як результат, дефіцит кадрів	3	4	-	-12
Демотивація найманих працівників	2	3	-	-6
Невідповідність умов праці та техніки безпеки міжнародним стандартам	1	2	-	-2
Фінансова неграмотність	2	4	-	-8
Ментальність та зміна цінностей суспільства	1	2	+	+2
Культура споживання та заощадження	1	2	+	+2
Недостатнє забезпечення інформацією населення щодо альтернатив інвестування	2	3	-	-6
Невідповідність освіти потребам ринку праці	2	3	-	-6
Сума				-74

Джерело: розробка автора

Таблиця 3.17

Матриця профілю PEST-аналізу факторів розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні (технологічні фактори)

Технологічні фактори				
Технологічна відсталість суб'єктів господарювання	3	4	-	-12
Недосконалість державної політики структурно-технічної модернізації національної економіки	2	4	-	-8
Значний рівень зносу основних засобів	3	4	-	-12
Низький рівень фінансування НДДРК на державному рівні	2	4	-	-8
Демотивація суб'єктів господарювання у впровадженні інновацій на всіх рівнях	2	3	-	-6
Недосконалість захисту інтелектуальної власності	2	3	-	-6
Недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки	3	3	-	-9
Скорочення кількості випускників ВНЗ за технічними спеціальностями	2	3	-	-6
Низький відсоток приживлюваності та освоєння нових технологій	2	3	-	-6
Сума				-73

Джерело: розробка автора

Аналізуючи дані, отримані з табл. 3.14–3.17 виділимо фактори, які на фоні інших суттєво впливають на розвиток інвестиційної платформи в Україні, визначаються максимальним ступенем вагомості. Серед них визначено такі, як:

1) політичні: воєнний конфлікт та АТО на Сході України, анексія Криму, участь держави у міжнародних програмах та договорах-співпраці в сфері сприяння та взаємного захисту інвестицій, вирішення інвестиційних спорів, розвиток інфраструктури інвестування, корупція, відсутність відповідного фінансування та підтримки на державному рівні ініціативних груп та інвестиційних проектів;

2) економічні: розширення тіньового сектору економіки, криза ліквідності та банкрутство суб'єктів господарювання, скорочення обсягів реінвестування, зменшення обсягів ВВП країни, зростання бюджетного боргу, значний податковий та адміністративний тиск на бізнес-процеси, згортання довгострокового інвестування, відтік капіталу з країни, виробництво з низьким рівнем доданої вартості;

3) соціальні: відтік, і як результат, дефіцит кадрів, вимушена міграція населення та значна диференціація його за регіонами, фінансова неграмотність, низький рівень життя населення;

4) технологічні: технологічна відсталість суб'єктів господарювання, значний рівень зносу основних засобів, недостатня інтеграція інформаційних технологій у сфери суспільного життя та секторів національної економіки.

За розрахунками, представленими в табл. 2, доведено, що переважає негативний напрям впливу досліджених множин факторів. Зазначене підтверджують підсумкові бальні оцінки за множиною політичних факторів (-17), економічних (-181), соціальних (-74) та технологічних (-73). Низький показник щодо політичних факторів зумовлений тим, що у їх множині дію негативних факторів було компенсовано за рахунок дії позитивних факторів, які зумовлені результатами проведення реформ в Україні.

Найбільший негативний результат спостерігається за економічними факторами, що пояснюється затримкою у часі ефектів від реформ у суспільно-політичній сфері держави та неспроможністю суб'єктів господарювання здійснювати опір власними силами негативним явищам зовнішнього середовища. Першочерговість вирішення питань щодо військових дій на Сході України, виконання боргових зобов'язань держави обумовлюють нестачу регуляторної та фінансової уваги влади до суб'єктів господарювання як генераторів ВВП країни.

Цей факт необхідно враховувати при розробці стратегії, яка буде направлена на залучення та освоєння обігу інвестиційних коштів в країні. Крім того, варто звернути увагу на те, що превалюють фактори, які не надають можливостей для розвитку системи, а чинять опір і становлятьзагрозу.

Отже, зазначені фактори характеризують складові зовнішнього та внутрішнього середовища, яке впливає на формування та розвиток

інвестиційної платформи в Україні. Ступінь вагомості факторів досить суттєва, так як кожний з них окремо має вплив на систему в цілому, а визначена група факторів може призвести до характерних зрушень та пригальмувати інвестиційні потоки або, навпаки, прискорити розвиток інвестиційної платформи в державі.

За результатом проведених досліджень нами було сформовано три можливих сценарії формування та розвитку інвестиційної платформи в Україні.

1. Оптимістичний – передбачає застосування стратегії реалізації факторних переваг. Сценарій ґрунтується на поєднанні сильних сторін внутрішнього середовища країни для подальшого розвитку інвестиційної платформи та можливостей зовнішнього середовища, сприяти означеним процесам.

2. Песимістичний – передбачає реалізацію стратегії захисту інвестування, опору руйнівним силам зовнішнього середовища та негативному впливу внутрішніх диспропорцій у соціально-економічній системі держави для стабілізації інвестиційних процесів та формування інвестиційно привабливого іміджу країни. За таких умов система не розвивається, а намагається акумулювати всі існуючі ресурси з метою максимального тривалого утримання позицій та збереження власної життєздатності. Такий сценарій може застосовуватися обмежений період, доки не вдасться стабілізувати систему, втримати вплив негативних факторів, що гальмують та змінюють напрям руху інвестиційних потоків.

3. Реальний – передбачає втілення стратегії реалізації внутрішнього інвестиційного потенціалу або стратегії нейтралізації внутрішніх загроз. Сценарій базується на зосередженні зусиль, активізації тих факторів, які дозволять за рахунок акумулювання сильних сторін внутрішнього середовища реалізувати можливості, які описують зовнішнє середовище, з метою одночасної мінімізації впливу на систему загроз та нейтралізації її слабких сторін.

Отже, здійснено структуризацію знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні на основі використання методології PEST-аналізу. Побудовано матрицю профілю PEST-аналізу, де оцінено вплив кожного фактора, його вагомість, напрям впливу, ступінь вагомості як добуток вагомості фактора, міри його впливу на досліджувану систему та напряму впливу. За показником ступеню вагомості окремих факторів виділено ті, що на фоні інших суттєво впливають на розвиток інвестиційної платформи в Україні. Сформовано три можливих сценарію подальшої розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні. Вважаємо, що наразі необхідно віддати перевагу реальному сценарію, оскільки є найбільш вірогідної альтернативою, як з економічного погляду, так і з практичної позиції.

3.3. Методологія просторового аналізу інвестиційного ландшафту України

Інвестиційний ландшафт є однією з найважливіших складових економічного розвитку будь-якої території та охоплює усі галузі національної економіки тим самим забезпечуючи технічний прогрес. Вкрай важливим аспектом дослідження інвестиційного середовища є виявлення та аналіз територіальної неоднорідності. А саме застосування ландшафтного підходу дозволяє виявити просторові взаємозв’язки між усіма його складовими, оскільки базується на формуванні інвестиційної інфраструктури, що одночасно об’єднує окремі території та джерела фінансування [14]. Враховуючи необхідність комплексного підходу до вивчення інвестиційного ландшафту, виявлення тенденцій його розвитку, ми вважаємо за доцільне застосувати просторовий аналіз.

Методи просторового аналізу дають можливість досліджувати інвестиційне середовище на основі його структурних складових та їх властивостей. Спираючись на результати просторового аналізу можна розробляти проекти збалансованого територіального інвестиційного розвитку, моделювати та прогнозувати розвиток окремих економічних сфер.

Не зважаючи на значний науковий доробок у цій сфері, все ж таки дослідження інвестиційної діяльності на основі просторового аналізу є досить новими, актуальними та потребують подальших систематичних досліджень.

На цей час дуже актуальною залишається проблема структурування економічного простору, яке доцільно проводити за допомогою ландшафтного підходу. Який базується на дослідженні та структуруванні економічного простору окремих території. Детальний аналіз територіального економічного простору дозволить виявити проблеми пов’язані із розвитком окремих галузей економіки, специфіку їх інвестуванням, конкурентні переваги та взаємозв’язок між різногалузевими просторовими структурами. Застосуємо ландшафтний підхід до аналізу вітчизняної інвестиційної реальності.

Залежно від галузі дослідження науковці розглядають ландшафт з різних сторін, відповідно до їхніх видових похідних, а саме природний, антропогенний, культурний та економічний [20].

Аналізуючи існуючий понятійний апарат щодо визначень суті базовий понять на основі взаємозв’язків між основними їхніми складовими, обґрунтовано сутність поняття “Інвестиційного ландшафту”, що представлено на рис. 3.26.

Відповідно до наукових досліджень Августа Льоша [20], який є основоположником теорії організації економічного простору, під економічним ландшафтом розуміється “переплетення ринкових зон різних товарів і послуг”. У теорії Льоша економічний ландшафт неоднорідний за своєю природою та передбачає формування різного роду економічних сфер.

Рис. 3.26. Конструктивне визначення поняття “Інвестиційний ландшафт”

Джерело: запропоновано автором

Однією із таких економічних сфер є сфера інвестиційної діяльності, яку можна досліджувати в межах окремих регіонів, галузей народного господарства так і на загально державному рівні. Інвестиційний простір, як і економічний в цілому, можна структурувати залежно від реалізації економічних інтересів та відповідних їм сфер діяльності. Територіальне інвестиційне планування на основі ландшафтного підходу є одним із пріоритетних напрямків розвитку конкурентних переваг окремих територій (регіонів) та країни в цілому.

Розглядаючи вітчизняний економічний простір як своєрідний інвестиційний ландшафт, варто враховувати обмежуючи фінансові фактори просторового порядку. Тобто мається на увазі обмеженість фінансових ресурсів держави та окремих підприємств. У роботі [20] доведено, що окрема територія (держава, регіон, підприємство) зазвичай знаходиться у

межах визначеного економічного ландшафту. А отже, цей факт впливає на коливальні зміни обсягів інвестиційних ресурсів. Застосування інвестиційно-просторового підходу до розміщення інвестиційних ресурсів дозволить збалансувати їхній територіальний розподіл.

Просторовий ландшафтний підхід передбачає вивчення структури інвестиційного ландшафту і виділення територіальних одиниць, що дозволить виявити найбільш перспективні. Тож, важливим моментом є аналіз структури інвестиційного ландшафту, а саме усієї сукупності внутрішніх взаємозв'язків між його складовими. Єдність та цілісність ландшафту забезпечується саме існуванням постійних та стійких взаємозв'язків. Інвестиційний ландшафт під впливом різноманітних чинників постійно змінюється. Трасформації зумовлені відповідними стратегічними державними напрямками розвитку економічної системи в цілому та станом її розвитку у певний період. Відповідно до [14] інвестиційний ландшафт (LI) будь-якої територіальної одиниці можна описати такими показниками:

– обсяг капітальних інвестиції (KI);

– обсяг прямих іноземних інвестицій (Pii);

– обсяг фінансових вкладень підприємств (Vk).

Зазначені вище показники описують динаміку інвестиційного ландшафту України, їх взаємодію представлено на рис. 3.27.

Саме обсяги капітальних та іноземних інвестицій становлять основу інвестиційної діяльності будь-якої території (країни чи регіону). Також вкрай важливими є фінансові вкладення підприємств, адже вони спрямовані саме на розвиток підприємницької діяльності. Зростання обсягів капітальних інвестицій та власних вкладень підприємців у своїй більшості направлені на оновлення основних засобів, впровадження новітніх інформаційних технологій, інновацій та управлінського досвіду, забезпечуючи цим стабільний розвиток як підприємства так і галузі в цілому. А зростання обсягів прямих іноземних інвестицій сприяє

покращенню інвестиційної позиції країни на міжнародній арені та зменшенню зовнішнього боргу країни.

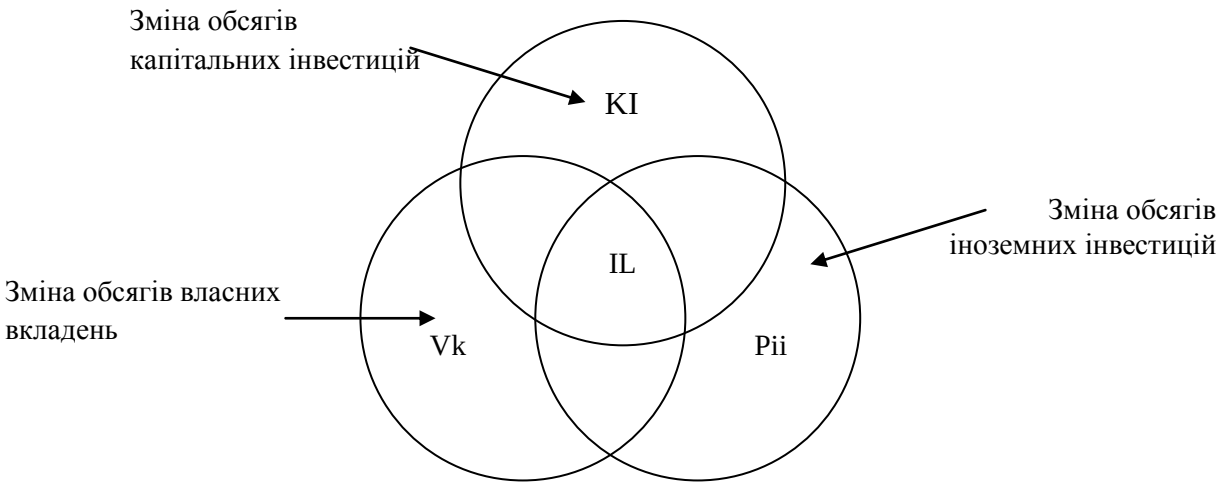

Рис. 3.27. Структура інвестиційного ландшафту України

Джерело: побудовано автором на основі [14]

Наведемо динаміку зміни усіх компонентів інвестиційного ландшафту України за останні вісім років (рис. 3.28). Обсяги капітальних вкладень та прямих іноземних інвестицій в економіку України досліджуються нами в попередніх наукових працях, тому у цьому дослідженні приділимо більше уваги аналізу обсягів фінансових вкладень підприємств. Обсяги фінансових вкладень підприємств мають зростаючу тенденцію.

Так у 2017 році вони зросли відносно 2016 року на 27,5% або на 62 245,3 млн грн, а порівняно з 2010 роком у 2,51 рази. Щороку підприємства фінансували власне виробництво у середньому на 176 337,3 млн грн, середнє лінійне відхилення складає 40 592,1, що свідчить про незначне відхилення щорічних значень від середнього. Коефіцієнт варіації становить 29,21%, що менше за граничне значення ($v \leq 30\%$), а отже дискретний ряд обсягів фінансових вкладень підприємств є однорідним.

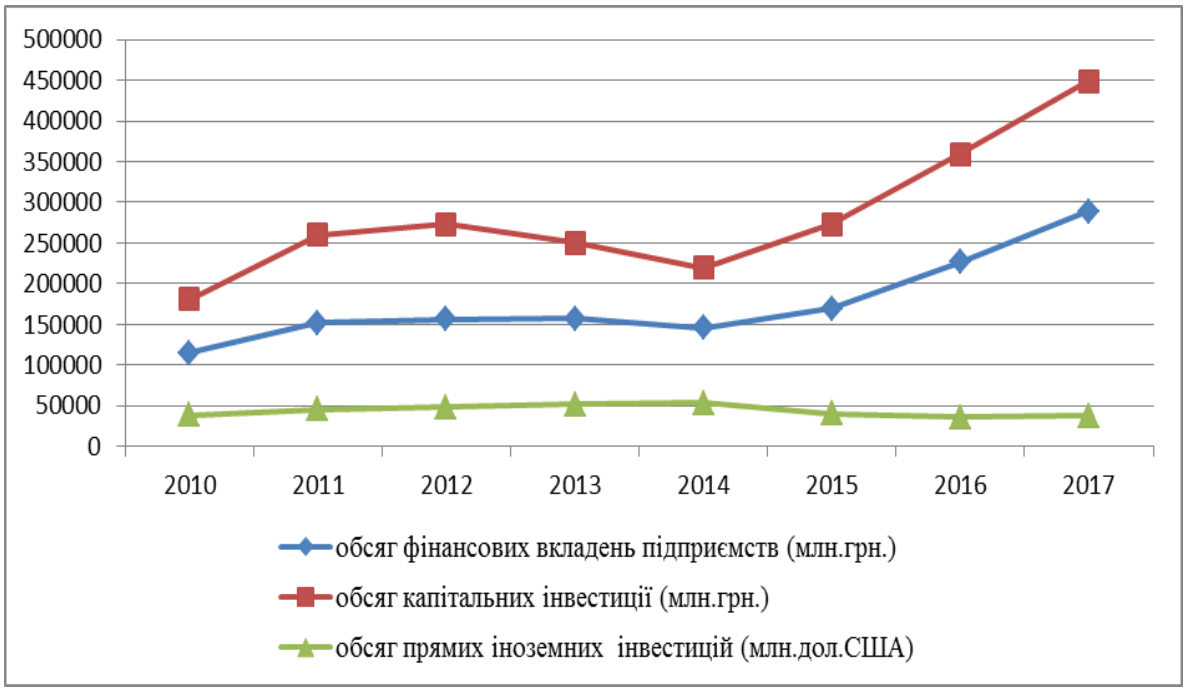

Рис. 3.28. Динаміка обсягів інвестиційних вкладень в економіку України

Джерело: побудовано автором за даними [25]

Також можемо стверджувати про достатню однорідність часових рядів, що характеризують динаміку обсягів капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій, оскільки значення коефіцієнту варіації складає 27,81% і 14,19% відповідно. Сукупність прямих іноземних інвестицій є найбільш однорідною та показує незначне відхилення від середнього значення.

Для здійснення якісного аналізу структури інвестиційного ландшафту України автор вважає за доцільне застосувати просторовий підхід. Оскільки одновимірний простір обмежує розуміння структури інвестиційного ландшафту, тому розглянемо його у тривимірному просторі. За даними [25] побудуємо просторове подання структури поверхні інвестиційного ландшафту. Для візуалізації відклику поверхні інвестиційного ландшафту скористаємося системою MATLAB, результати графічного подання наведено на рис. 3.29.

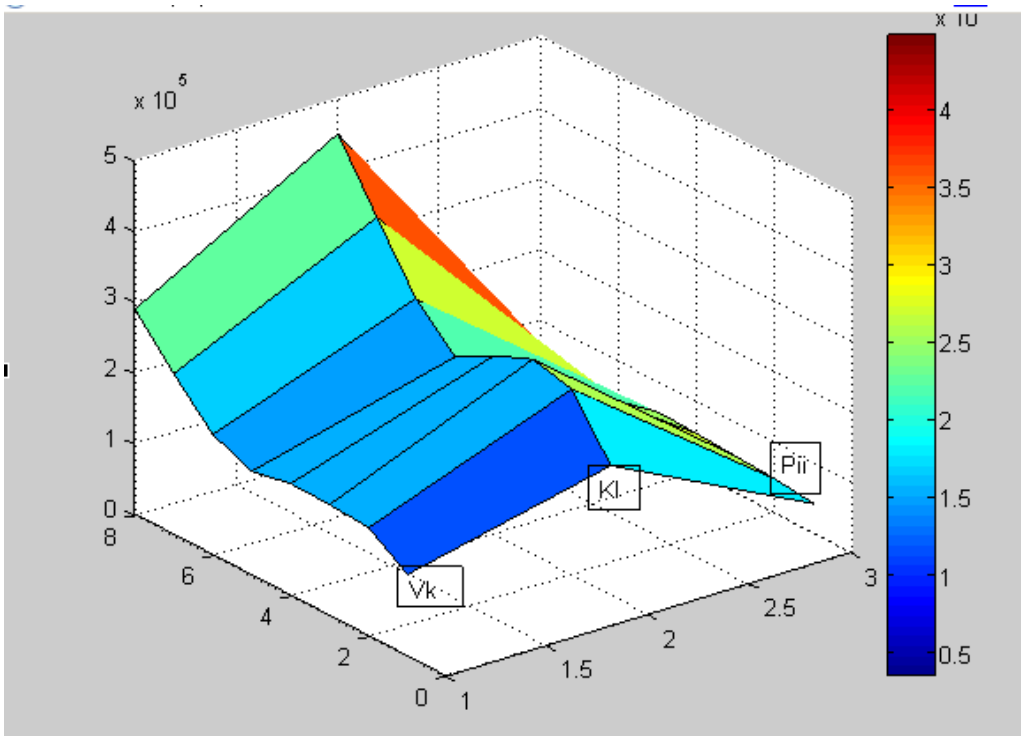

Рис. 3.29. Структура базового ландшафту інвестиційних процесів в Україні

Джерело: побудовано автором

Як видно з рис. 3.29, інвестиційний ландшафт обмежений своїми зовнішніми формами, а саме структурними складовими. Злам поверхні інвестиційного ландшафту України обумовлений стрімким відтоком іноземних інвестицій. Зменшення прямих іноземних інвестицій пов’язаний з рядом причин, однак основними з яких є війна на сході країни та відсутність дієвих зрушень. Та варто зазначити, що у 2017 році іноземні інвестиції незначно зросли (лише на 3,8%), що дає надію на подальше покращення інвестиційної ситуації в країни.

Просторова динаміка досліджуваних даних свідчить про незначне відновлення інвестиційної привабливості країни. Головна площина інвестиційного ландшафту утворюється завдяки зростанню обсягів капітальних інвестицій та фінансових вкладень підприємств. Структура багатовимірного простору інвестиційного ландшафту свідчить про його неоднорідність на основі сформованих різного роду інвестицій.

Для уточнення структури відклику поверхні розглянемо попарно показниками, що описують інвестиційний ландшафт України та побудуємо відповідні їм поверхні. На рис. 3.30 наведено поверхню двох складових, а саме обсягів капітальних інвестицій та власних коштів підприємств.

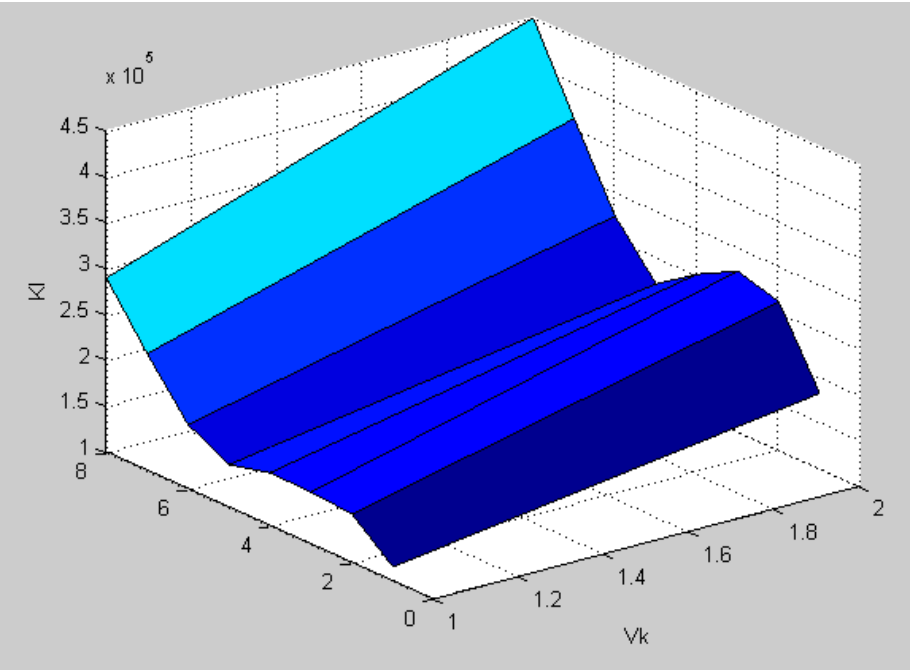

Рис. 3.30. Інвестиційний ландшафт: структурні складові KI, Vk

Джерело: побудовано автором

Дивлячись на отриману поверхню (рис. 3.30) структурних складових інвестиційного ландшафту, можна говорити про лінійну залежність капітальних інвестицій від обсягів фінансових вкладень підприємств. Порівнюючи їх темпи зростання бачимо, що вони майже аналогічні.

На рис. 3.31 розглянемо наступну пару структурних складових інвестиційного ландшафту, а саме обсягів капітальних інвестицій та прямих іноземних інвестицій. Отримана поверхня є досить згладженою, характеризує зміну обсягів інвестування та відбиває співвідношення точок у часі. Інвестиційний ландшафт (рис. 3.31) демонструє гладку поверхню, що свідчить про незначні коливання в динаміці досліджуваних інвестицій.

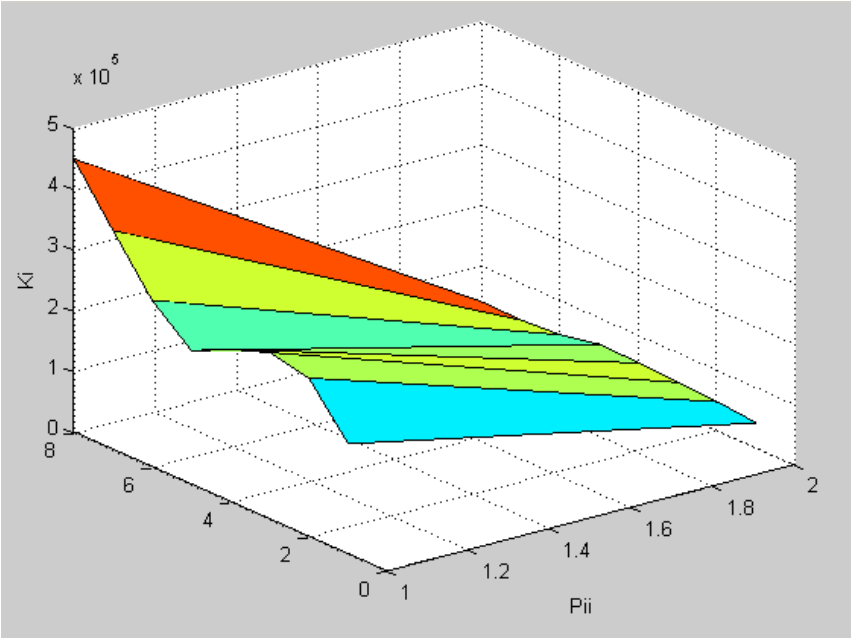

Рис. 3.31. Інвестиційний ландшафт: структурні складові KI, Pii

Джерело: побудовано автором

На рис. 3.32 розглянемо ще одну пару виокремлених структурних складових інвестиційного ландшафту, а саме обсягів власних коштів підприємств та прямих іноземних інвестицій.

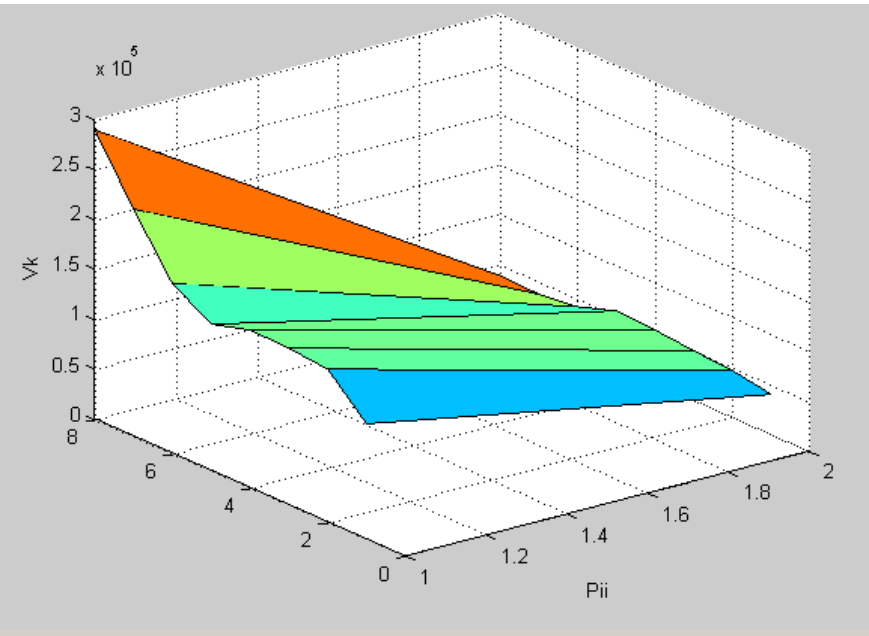

Рис. 3.32. Інвестиційний ландшафт: структурні складові Vk, Pii

Джерело: побудовано автором

Аналізуючи рис. 3.31 та рис. 3.32 бачимо, що побудовані графіки є майже аналогічними, демонструють гладкі поверхні з незначним зламом, який зафіксовано на рівні 2014 року. Переломний період змінив динаміку обсягів інвестування та їх темпи зростання. Так після злому внутрішні інвестиції мають набагато швидші темпи зростання ніж іноземні інвестиції, що добре видно з отриманих поверхонь.

Запропонований підхід до аналізу просторового інвестиційного ландшафту дає змогу реально забезпечити системний характер досліджень територіального інвестування. Ландшафтний підхід дозволяє більш ґрунтовно та всебічно досліджувати суть інвестиційних процесів на територіальному рівні, налагоджувати та вирівнювати інвестиційні потоки у відповідності до сучасних економічних реалій.

Тривимірне подання інвестиційного ландшафту наочно демонструє неоднорідність його структури та дає можливість виявити зони, які потребують згладження. Згладження інвестиційної неоднорідності можливе за рахунок застосування засобів і технологій фінансової компенсації та механізмів територіального перерозподілу інвестиційних ресурсів. А також за допомогою пошуку інструментів усунення недоліків інвестиційного образу окремих територій. Подальші дослідження будуть спрямовані на проведення просторового аналізу та побудову інвестиційного ландшафту за галузями вітчизняного народного господарства.

3.4. Аналіз показників результативності міжнародного трансферу технологій в Україні

Основою розвитку національної економіки України є інновації, що зазначено в програмних документах уряду та державних органів, оскільки тільки новітні технології, наприклад в енергетичній галузі, дозволять

економити ресурси, знизити ресурсо- та енергозатратність промислових підприємств. Тому українські суб'єкти господарювання та підприємці шукають нові розробки як на вітчизняному ринку інновацій, так і на зарубіжних. При цьому виникає проблема незадоволеного попиту та недостатньої їх пропозиції, що пов'язано із недосконалою системою трансферу (обміну) технологіями між учасниками інноваційного процесу. Виходячи з цього, виникає необхідність проведення аналізу стану та розвитку ринку трансферу технологій.

У зв'язку з технологічним та інноваційним розвитком суспільства та світової економіки, збільшення ступеню наукоємності виробництва, все більш актуальним є питання щодо трансферу технологій. Це є відносно новим напрямом у вітчизняних наукових дослідженнях. Так, питанням розробки рекомендацій щодо активізації України в міжнародному трансфері технологій присвячена робота [16], де пропонується нормативно-правові, економічні та організаційні заходи державної політики активізації цього процесу

Дослідниця Л. Федулова [38] пропонує для визначення обсягу операцій у сфері трансферу технологій спиратись на показники технологічного балансу, в якому відображаються всі трансакції з технологічними активами і який є інструментом оцінювання реальної участі країн в міжнародному обміні технологіями, ноу-хау тощо.

Ученими О. Андросовою та А. Череп [3] проведено дослідження трансферу технологій, спираючись як на існуючий світовий досвід, так і на вітчизняну практику в авіаційній промисловості України. В роботі розглянуто механізм трансферу технологій в зарубіжних країнах, а також зроблено пропозиції щодо можливості його впровадження на українських авіаційних підприємствах. Авторами запропоновано новітні підходи до організації менеджменту інновацій на основі вибору ефективних рішень в умовах конкуренції.

В іншому дослідженні [12] авторами пропонуються заходи формування моделі діяльності Універсальної української мережі трансферу технологій,

спираючись на існуючу організаційну структуру управління, з метою створення досконалого вітчизняного інституту трансферу технологій. Також дослідниками обґрунтовано необхідність створення на базі університетів науково-дослідницьких центрів і центрів комерціалізації технологій.

Зарубіжні практики досліджували процес трансферу технологій за різними аспектами: особливості обміну технологій в консорціумах і стратегічних альянсах – робота Д. Гібсона, Р. Смілора [41], розвиток посередницьких структур для забезпечення ефективного трансферу – праця М. Грюневальда, К. Ріхтера, А. Шольца, А. Мерца [6], передача технологій від вищих навчальних закладів до бізнес-середовища у Великобританії та США – дослідження колективу авторів М. Дектера, Д. Беннета та ін. [40].

Але ступінь дослідження даного питання не відповідає нагальній необхідності щодо теоретичних та практичних обґрунтувань процесу трансферу технологій, визначення його основних складових, а також показників результативності й ефективності.

Тренди розвитку світової економіки пов’язані зі штучним інтелектом, цифровізацією суспільства та економіки, робототизацією, розробкою та впровадженням альтернативної енергетики, що, в свою чергу, вимагає розвитку міжнародного трансферу технологій.

Рейтинг України за складовими “Технологічної готовності” Індексу Глобальної конкурентоспроможності останніми роками показує нерівномірну динаміку (табл. 3.18), що свідчить про відсутність в державі ефективного механізму технологічної безпеки, досконалого правового забезпечення щодо трансферу технологій, превентивних заходів щодо зберігання науково-технічного потенціалу.

Згідно з даними, наведеними в табл. 3.18, позитивну динаміку показує тільки субіндекс “Використання ІКТ”, що свідчить про розвиток Інтернет-мереж, збільшенням доступності Інтернету для населення, появою швидкісного мобільного Інтернету, застосуванням нових

технологій, що забезпечують швидкість Інтернету (оптоволоконний, наприклад).

Таблиця 3.18

Рейтинг України за складовими "Технологічна готовність" Індексу Глобальної конкурентоспроможності за 2013–2018 рр.

Складові Індексу Глобальної конкурентоспроможності	Роки				
	2013–2014	2014–2015	2015–2016	2016–2017	2017–2018
Загальний	**84**	**76**	**79**	**85**	**81**
Технологічна готовність	***94***	***85***	***86***	***85***	***81***
Технологічні запозичення		114	103	91	111
– наявність новітніх технологій	106	113	96	93	107
– освоєння технологій на рівні фірми	100	100	100	74	84
– прямі зовнішні інвестиції та передача технологій	131	127	117	115	118
Використання ІКТ	***67***	***69***	***80***	***78***	***74***
– інтернет-користувачі, % населення	93	82	80	80	81
– абоненти фіксованого широкосмугового зв'язку/ на 100 жителів	71	68	72	64	63
– пропускна здатність Інтернету / кб/с/на одного користувача	84	50	64	68	54
– активні абоненти фіксованого широкосмугового зв'язку/ на 100 жителів	94	107	121	130	115

Джерело: складено автором за [42–46]

За технологічною готовністю Україна має відносно стійку позицію в рейтингу, але за передачею технологій помітно відстає порівняно з іншими показниками.

Отже, низький рівень патентного захисту результатів науково-технічних робіт порівняно із світовими стандартами, невелика кількість охоронних документів, оформлених за кордоном, низький обсяг збуту високотехнологічної продукції вітчизняними виробниками на світовому та ринку Євросоюзу, незначні обсяги науково-технічного обміну та нестача фахівців в галузі організації трансферу технологій призводить до обмеження можливостей вітчизняних суб'єктів господарювання в обміні технологіями. Для вирішення цієї низки проблем необхідний час і достатньо розвинуте правове поле.

Так, законодавство України надає таке визначення трансферу технології – це “передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов’язки щодо технології та/або її складових”, а об’єктом технології є “наукові та науково-прикладні результати, об’єкти права інтелектуальної власності (зокрема, винаходи, корисні моделі, твори наукового, технічного характеру, комп’ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації та зберігання продукції, надання послуг” [30].

Виходячи з наведеного тлумачення основних дефініцій, визначимо, що показники оцінювання результатів трансферу технологій на рівні національної економіки можна згрупувати наступним чином:

1) показники рейтингу міжнародних організацій,

2) ті, що відображають результат – показники платіжного балансу та статистичні дані,

3) ті, що відображають ефективність трансферу технологій (рис. 3.33).

Щодо зарубіжного досвіду використання показників технологічного платіжного балансу, то він відображає всі трансакції з нематеріальними активами і експертами ОЕСР виокремлено такі категорії показників, що повинні входити до балансу:

– трансфер технологій (передача патентів, ліцензій, ноу-хау);

– передача шляхом продажу, франшизи товарного знаку, зразка, технології та ін.;

– надання технологічних послуг (техніко-технологічні дослідження, технічна допомога) – архітектурних, комп’ютерних, інженерних тощо;

передача результатів промислових НДДКР за кордон з метою їх виробничого впровадження [38].

Показники участі України в міжнародному трансфері технологій			
Показники рейтингу	*Показники результативності*		*Показники ефективності*
	Технологічний платіжний баланс	*Статистичні дані в динаміці*	
Глобальний індекс інновацій	Плата за користування інтелектуальною власністю, що не віднесена до інших категорій	Бюджетне фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій	Рівень охоронної активності щодо прав інтелектуальної власності
Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg	Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	Видано охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності	Патентна ефективність
Глобальний індекс конкурентоспроможності	Науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги	Отримані патенти на об'єкти інтелектуальної власності за даними міжнародних офісів	Ліцензійна ефективність
Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло	Технічні послуги, послуги з торгівлі та інші ділові послуги	Кількість та структура переданих технологій	Ефективність трансферу переданих технологій
Глобальний індекс конкуренто-спроможності талантів	Експорт роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності	Кількість та структура придбаних технологій промисловими підприємствами	Коефіцієнт покриття імпорту експортом роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності
Міжнародний індекс захисту прав власності	Імпорт роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності	Експорт\імпорт роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності	Індекс ефективності трансферу переданих технологій, створених за рахунок бюджетних коштів
		Кількість переданих технологій, створених за бюджетні кошти	Ефективність фінансування трансферу технологій
		Надходження від переданих технологій та/або права на використання прав інтелектуальної власності	Індекс зміни структури технологій, що передаються

Рис. 3.33. Групування показників участі України в міжнародному трансфері технологій

Джерело: узагальнено автором самостійно за [28; 33; 34–35; 42–46]

Слід зауважити, що показники ефективності трансферу технологій на макроекономічному рівні поки ще не обґрунтовані і не сформовані в певну систему, а на рівні підприємства (наукової установи) в роботі [33] запропоновано наступні: рівень патентної діяльності, патентна та ліцензійна активність, ефективність трансферу власних розробок, ефективність діяльності центру (відділу) трансферу технологій, частка виручки від діяльності, пов'язаної з правами інтелектуальної власності в загальному доході підприємства (університету).

Розглянемо результативність участі України в міжнародному трансфері технологій, спираючись на дані платіжного балансу за 2013–2017 рр. (табл. 3.19). Аналізуючи дані табл. 3.19, можна відзначити такі тенденції: позитивна динаміка спостерігається за показниками "Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги" – ці дані корелюються із динамікою субіндексу "Використання ІКТ" Індексу Глобальної конкурентоспроможності; по складовій "Технічні послуги, послуги з торгівлі та інші ділові послуги" є нерівномірна, строката динаміка, пов'язана зі значним падінням у 2016 році у 3,5 рази порівняно з 2013 р., у 2017 р. – різкий підйом на 3,42 п.п. порівняно з попереднім роком.

Таблиця 3.19

Технологічний платіжний баланс України за 2013–2017 рр., млн дол.

Статті платіжного балансу	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6
Плата за користування інтелектуальною власністю, що не віднесена до інших категорій	**-905**	**-434**	**-273**	**-285**	**-358**
надходження	167	118	85	73	72
витрати	1072	552	358	358	430
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	**1019**	**1460**	**1478**	**1815**	**2252**
надходження	1782	2042	2105	2310	2760
витрати	763	582	627	495	508
Науково-дослідні та дослідно-конструкторські послуги	**432**	**351**	**317**	**199**	**196**
надходження	581	440	349	256	266
витрати	149	89	32	57	70

Продовження табл. 3.19

1	2	3	4	5	6
Технічні послуги, послуги з торгівлі та інші ділові послуги	**491**	**343**	**225**	**84**	**287**
надходження	1766	1328	950	886	1105
витрати	1275	985	725	802	818
Експорт роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності	**97,376**	**97,504**	**50,963**	**29,374**	**28,067**
Імпорт роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності	**839,291**	**450,481**	**301,580**	**323,128**	**395,526**

Джерело: складено автором за [28]

Сальдо балансу має позитивне значення, отже комунікаційні та інші послуги користуються попитом на ринку є об'єктом інвестицій у їхню розробку, дослідження та комерціалізацію.

Обсяг експорту роялті та інших послуг, пов'язаних з використанням інтелектуальної власності знижується, якщо у 2013–204 рр. його середнє значення було 97,4 млн дол., то протягом 2016–2017 рр. воно вже становить 28,7 млн дол., що показує зниження у 4 рази. Такий стан свідчить про те, що вітчизняні підприємства продають дешеві види інтелектуальної власності – знаки для товарів і послуг, франшизу (наприклад, у першому кварталі 2018 року 50% – послуги франшизи та використання торгової марки, 12% – послуги, пов'язані із ліцензійною діяльністю, 6% – послуги , пов'язані із патентною діяльністю, 32% – інші роялті) [35].

Щодо імпорту, то тут спостерігається нерівномірна динаміка, у 2014–2015 рр. порівняно з 2013 р. спостерігається значний спад у 2 рази, а у 2016–2017 рр. – поступове зростання обсягів імпорту – це пов'язано, з одного боку, зменшенням платоспроможності національних виробників, з іншого, свідчить про поступове нарощення інноваційного потенціалу українським винахідниками та науково-дослідними установами. Протягом досліджуваних років сальдо балансу по цій статті має від'ємне значення. Тобто українські підприємства надають перевагу зарубіжним торговим маркам, франшизам тощо, замість того, щоб купувати вітчизняні.

Також падаючий тренд спостерігається за НДДКР, оскільки у 2017 році за цим показником у порівнянні із 2013 роком сальдо балансу зменшилось у 2,2 рази. Тобто в країні відсутня ефективна державна політика щодо підтримки НДДКР, нерозвинена інноваційна інфраструктура, відсутні ефективні механізми комерціалізації розробок та впровадження інновацій у виробництво. Також на нашу думку, слід змінити структуру та обсяги фінансування НДДКР, але навіть такий захід не призведе до появи конкурентоспроможної високотехнологічної продукції та технологій, оскільки суб'єктам господарювання необхідно мати на озброєнні найсучасніші продукти, технології, комунікації тощо, інноваційний процес є достатньо високо затратним.

Ще про слабу залученість України в міжнародний трансфер технологій свідчать статистичні дані щодо обсягів переданих/придбаних технологій в Україні та за її межами (рис. 3.34).

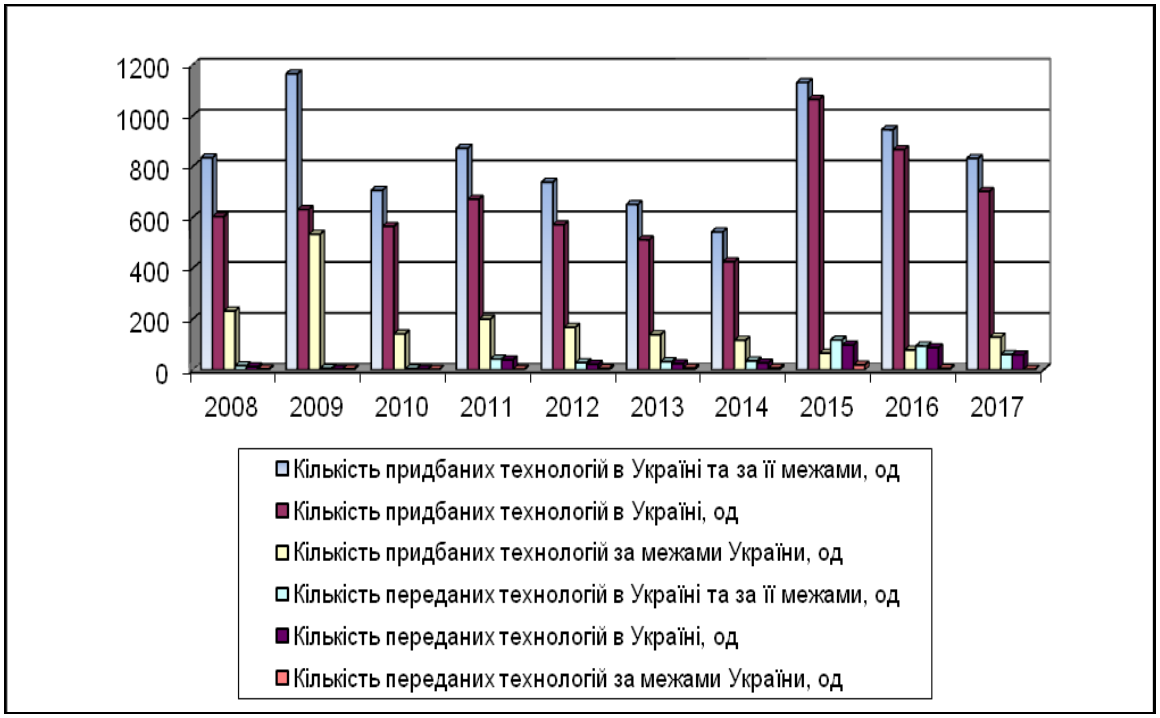

Рис. 3.34. Динаміка придбаних/переданих технологій в Україні та за її межами за 2008–2017 рр.

Джерело: складено автором за [34–35]

Аналіз статистичних даних показує, що виробники орієнтуються на вітчизняні розробки та не мають достатніх коштів для придбання дорогих зарубіжних технологій. Показники кількості переданих технологій відображають низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних розробок і технологій на світовому ринку. А динаміка придбаних технологій має циклічний характер: 2011–2014 рр. спостерігається падіння, потім різкий скачок у 2015 році і знову поступове зниження.

На наш погляд, це пов’язано з кризовими явищами в економіці, із зменшенням фінансування НДДКР, із різким зростанням з 2014 року курсу іноземних валют (2013 рік – середній курс долара 8,00, у 2014 році – 15,5, у 2015 – 23,15, у 2016 – 26,6, у 2017 – 27,9), політичною нестабільністю, що призвело до міграції наукових та технічних кадрів, розпаду науково-дослідних установ на певних територіях України, трудовою міграцією висококваліфікованих кадрів.

У структурі придбаних технологій левову частку займає придбання устаткування (у середньому 40–49%), на другому місці – результати досліджень та розробок (30–38%), потім – права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей (11–15%), і – ноу-хау, угоди на придбання технологій (1–2%) та цілеспрямований прийом на роботу кваліфікованих робітників (1–2%).

Передані технології мають наступні характеристики: їх кількість зросла за останні три роки, основними формами передання є права на патенти, ліцензії на використання винаходів, промислових зразків, корисних моделей (45–52%) та результати досліджень та розробок (24–30%), ноу-хау, угоди на придбання технологій (4–7%), всі інші мають незначну частку. За межі України основними напрямом переданих технологій є металургійне виробництво та виробництво комп’ютерів, електронної та оптичної продукції. Щодо України, то основними напрямами є фармацевтична, енергетична та металургійна галузі.

На основі моніторингу звітів головних розпорядників бюджетних коштів (НААН, МОНУ, НАНУ, Мінагрополітики) щодо створення та трансферу технологій, розроблених за рахунок коштів бюджету, за результати НДДКР промислових підприємств, організацій, науково-дослідних установ та ВНЗ, зроблено такі висновки:

– у 2015 р. порівняно з 2014 р. передано на 63% більше технологій за стратегічними напрямами, а промисловими підприємствами – на 60,5%, обсяг надходжень був на рівні 58560,94 тис. грн, що на 73% більше порівняно із 2014 р.;

– 2016 рік характеризується знижувальною динамікою щодо переданих технологій науково-дослідними організаціями та вищими навчальними закладами – порівняно із попереднім періодом падіння на 36% (з 1681 до 1074 од.); але спостерігалось зростання обсягу переданих технологій примсловими підприємствами на 10%;

– у 2017 р. порівняно із 2016 р. передано на 70% більше технологій науково-дослідними організаціями та університетами, динаміка переданих технологій промисловими підприємствами за цей період характеризується підвищенням показників у 8 разів, а обсяг надходжень у 2017 р. становив 9232,75 тис. грн, що на 15,6% більше порівняно із попереднім роком.

Динаміка кількості переданих технологій у 2014–2017 рр. наведена на рис. 3.35. Трансфер технологій у 2014–2017 рр. здійснювався як на внутрішній ринок України, так і на зарубіжні ринки. Зміни в обсягах надходжень за передані технології та їх кількості на внутрішньому ринку свідчать про те, що попит на інноваційну продукцію зростає, а середня вартість однієї технології знижується. Стосовно переданих технологійна зовнішні ринки, то спостерігається то пік спостерігається у 2015 році – 20 технологій, у 2017 р. порівняно із 2016 р. – зростання у 5,4 рази (10 од. – 2016 р., 54 од. – 2017 р.).

Рис. 3.35. Динаміка кількості переданих технологій за 2014–2017 рр.

Джерело: складено автором за [34–35]

Щодо фінансування інноваційної діяльності та трансферу технологій за рахунок коштів державного бюджету, то воно здійснюється згідно з Законами України “Про Державний бюджет України на поточний рік” та “Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні”. Основною проблемою в аналізі даного показника є те, що статистичні дані щодо діяльності наукових установ та ВНЗ можна отримати з даних Державного Казначейства України, а щодо фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств – на сайті Державного комітету статистики України. Проаналізуємо перший напрям. Згідно з даними [34–35], у 2014 р. інформацію було отримано від 9 розпорядників, у 2015 р. – від 5, у 2016 р. – 5, у 2017 р. – 3. За даними цих розпорядників, загальний обсяг бюджетного фінансування інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій:

– у 2015 р. становив 187 495,13 тис. грн, що на 9,8% більше, ніж у 2014 р. (134 096,97 тис. грн),

– у 2016 р. становив 203 738,22 тис. грн, що на 8,6% більше, ніж у 2015 р. (187 495,13 тис. грн),

– у 2017 р. становив 279 669,13 тис. грн проти 203 738,22 тис. грн – у 2016 р., темп приросту становить 7,3%. Також зростання спостерігається не тільки в абсолютних показниках, а і у відсотках до ВВП – 0,0085% ВВП у 2016 р. до 0,0094% ВВП у 2017 р. [34–35].

Зазначена тенденція не є оптимістичною за умов різкого зростання курсу долара у 2015–2016 рр. та внаслідок нестабільності економіки, що пов’язано з політичною ситуацією.

Реальний обсяг бюджетного фінансування інноваційної діяльності, розрахований по відношенню до ВВП, є достатньо низьким порівняно з розвинутими європейськими країнами. Бюджетне фінансування в зазначений період здійснювалося переважно зі спеціального фонду (наприклад, у 2017 із загального фонду – 0,5%, зі спеціального – 99,5%), а в 2016 р. – тільки з нього.

Результатом розробки новітніх технологій є показник кількості заявок від резидентів України щодо прав інтелектуальної власності та видача охоронних документів.

Спираючись на дані, наведені на рис. 3.36, можна сказати, що протягом аналізованого періоду кількість заявок від резидентів на отримання охоронних документів на об’єкти інтелектуальної власності зростала (крім 2014 року, де спостерігається деякий спад), до 2010 року воно відбувалось за рахунок заявок на винаходи, а починаючи із 2011 р. – заявок на промислові зразки та знаки для товарів і послуг.

Доводиться констатувати, що найбільш цінна інтелектуальна власність практично не виробляється національними винахідниками та розробниками, темп росту у 2017 р. порівняно із попереднім роком заявок на винаходи становив 2,3%. Про це свідчать також такі дані: частка поданих заявок на патенти у 2017 р. становила 5,7% (у 2002 р. – 11,9%), а на знаки для товарів і послуг – 66,1%. Кількість отриманих патентів на винаходи та корисні моделі стабільно знижувалася і у 2017 р. становила тільки 5,0% [35].

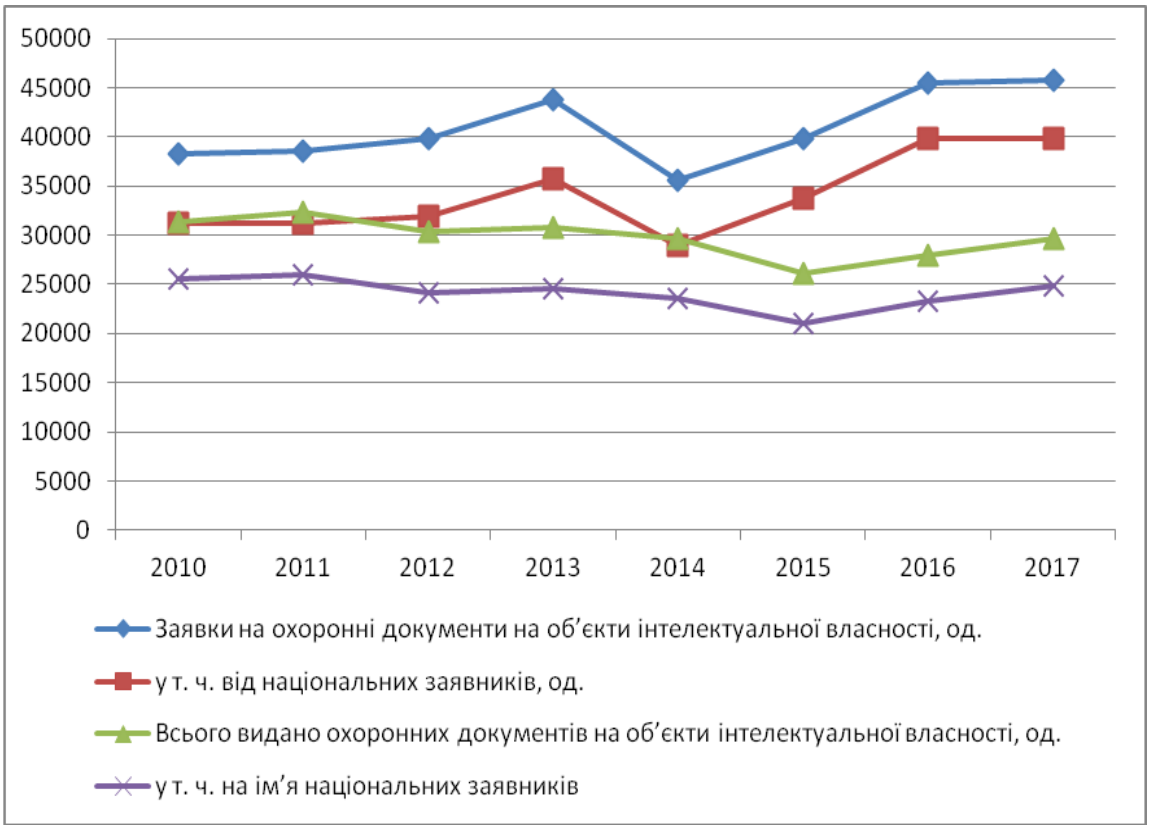

Рис. 3.36. Динаміка кількості заявок на охоронні документи на об'єкти інтелектуальної власності та виданих охоронних документів за 2010–2017 рр.

Джерело: складено автором за [35]

Кількість виданих патентів за технічними напрямами свідчить, що провідними в розробці нових продуктів та технологій є аналіз біологічних матеріалів, лікарські препарати, харчова технологія\хімія, способи зв'язку та телекомунікації, тобто прилади, хімія й комунікації, що відповідає світовим напрямам розробки та впровадження інновацій. Таким чином, наведені результати розробок та їх патентування відповідають структурно переданим технологіям на вітчизняний та зарубіжний ринки, про що йшла мова вище. Основними ризиками в галузі трансферу технологій є захист авторських прав, високий рівень піратства, незначна підтримка державою винахідників щодо виходу на міжнародний рівень і, як результат, – скорочення кількості отриманих патентів на винаходи та зростання – на

дизайн, товарні знаки, корисні моделі. Тому і спостерігається підвищений попит на зарубіжні розробки та технології майже в два рази.

Отже, спираючись на попередній науковий досвід, запропоновано здійснювати аналіз трансферту технологій за трьома напрямами: спираючись на світові рейтинги, застосовуючи показники результативності – технічний платіжний баланс та доступні статистичні показники, а також застосовувати такі, що відображають ефективність трансферу.

За результатами аналізу перших двох груп показників слід відзначити, що ступінь інноватиності національної економіки не відповідає світовим стандартам (крім окремих напрямів, наприклад інформаційно-комунікаційні технології), що відображено у міжнародних рейтингах.

Результати обміну технологіями показують, що передані технології в основному стосуються промислових зразків та знаків для товарів і послуг, а найбільш цінні – винаходи та корисні моделі становлять незначну частку в загальному обсязі трансферу. Це пов’язано з політичними, економічними та фінансовими ризиками, а також неефективними механізмами стимулювання розвитку інновацій на рівні національної економіки. Необхідною умовою для подальшого удосконалення механізмів розвитку міжнародного трансферу технологій, слід застосовувати й показники ефективності.

Висновки до розділу 3.

1. Здійснено фрактальний аналіз обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності за період 2002-2016 роки. У результаті проведеного аналізу встановлено, що часові ряди капітальних інвестицій, зокрема, інвестицій у промисловість, сільське господарство, торгівлю, транспорт та зв’язок є антиперсистентними, оскільки значення показника Херста менше 0,5. Тому саме для зазначених рядів було

застосовано процедуру прогнозування. У якості методів прогнозування було обрано методи короткострокового прогнозування, а саме – експоненційного згладжування та ковзного середнього. Отримане значення прогнозу на майбутній період свідчить про низхідну тенденцію досліджуваних показників. Таким чином, підтвердилась гіпотеза (за показником Херста) про схильність часового ряду обсягів капітальних інвестицій до постійної зміни тенденції (зростання змінюється спаданням, та навпаки). Методом фрактального аналізу встановлено, що часовий ряд капітальних інвестицій у будівництво є абсолютно випадковий або стохастичний, і тому прогнозувати даний показник не має сенсу. Даний сектор економіки потребує окремих заходів та спеціалізації інвестиційної державної політики відповідно до характерних особливостей ведення бізнесу зазначеного сектору економіки. Низхідна тенденція прогнозних показників обсягів капітальних інвестицій свідчить про подальше погіршення економічної ситуації в країні, тому варто переглянути критерії ефективності задіяного інструментарію інвестиційної діяльності. Доцільною є активізація роботи щодо розвитку існуючих механізмів інвестиційної діяльності відповідно до нових умов ведення бізнесу.

За результатами проведеного прогнозування аналогічним методом дослідження часових рядів обсягів іноземних інвестицій у національну економіку економіку та її провідні галузі доведено, у наступному періоді прогнозується зростання як загального обсягу фінансування так і за видами економічної діяльності. За результатами прогнозування підтверджується гіпотеза щодо антиперсистентності досліджуваних рядів, тобто прогнозується зміна тенденції (спад зміниться зростанням). Проте, зазначене доводить наявність ознаки волатильності динаміки показника, що у перспективі формує нестабільність та низьку прогностичність.

2. В ході дослідження факторів, які впливають на прискорення та гальмування інвестиційних процесів в Україні на основі використання методології SWOT – аналізу дійшли наступних висновків, що сильним

сторонам внутрішнього середовища відповідає зважена оцінка – 2,78, в той час як слабким сторонам – 2,63. Зазначене свідчить про те, що при обґрунтованій стратегії розвитку інвестиційних процесів можна спиратися на сильні сторони і за їх рахунок мінімізувати вплив на систему слабких сторін. Не дивлячись на те, що середовище має можливості для розвитку процесів на рівні 2,68, їх оцінка незначно вища за оцінку загроз (2,60), які мають істотний вплив на формування інвестиційного клімату держави шляхом послаблення сильних сторін. Отже, в Україні наявні всі факторні умови розвитку інвестиційних процесів для парирування загроз за рахунок сильних сторін, проте, все залежатиме від методів використання існуючих можливостей та швидкості трансформації слабких сторін у сильні.

За результатами структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні, на основі використання методології PEST аналізу, систематизовано фактори зовнішнього середовища розбудови та розвитку інвестиційної платформи на політичні, економічні, соціальні та технологічні. На підставі їх дослідження оцінено ступінь вагомості кожного фактора як добуток їх вагомості для досліджуваної системи, напряму впливу та міри впливу факторів. Сформовано три можливих сценарії подальшої розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні. Рекомендовано віддати перевагу реальному сценарію, оскільки він є найбільш вірогідної альтернативою, як з економічної, так і з практичної точки зору. Реальний сценарій передбачає втілення стратегії реалізації внутрішнього інвестиційного потенціалу або стратегії нейтралізації внутрішніх загроз. Сценарій базується на зосередженні зусиль, активізації тих факторів, які дозволять за рахунок акумулювання сильних сторін внутрішнього середовища реалізувати можливості, які описують зовнішнє середовище, з метою одночасної мінімізації впливу на систему загроз та нейтралізації її слабких сторін.

3. Запропоновано і проведено дослідження особливостей формування вітчизняного інвестиційного ландшафту на основі просторового підходу. Обґрунтовано суть поняття «Інвестиційного ландшафту» як упорядкованої просторової структури, що характеризує зміну інвестиційних реалій визначеної території. Прийнято, інвестиційний ландшафт будь-якої територіальної одиниці можна описати наступними показниками: обсяг капітальних інвестиції; обсяг прямих іноземних інвестицій; обсяг фінансових вкладень підприємств, охарактеризовано їх вагомість та роль у структурі. Досліджено динаміку зміни компонентів інвестиційного ландшафту України за 2010-2017 роки. Для візуалізації відклику поверхні інвестиційного ландшафту скористалися системою MATLAB. Побудовано тривимірне подання інвестиційного ландшафту, яке продемонструє його структуру та дає можливість виявити зони, що потребують згладження за рахунок застосування засобів і технологій фінансової компенсації, механізмів територіального перерозподілу інвестиційних ресурсів, також за допомогою пошуку інструментів усунення недоліків інвестиційного образу окремих територій. Запропонований підхід до аналізу просторового інвестиційного ландшафту дає змогу реально забезпечити системний характер досліджень територіального інвестування. Ландшафтний підхід дозволяє більш ґрунтовно та всебічно досліджувати суть інвестиційних процесів на територіальному рівні, налагоджувати та вирівнювати інвестиційні потоки у відповідності до сучасних економічних реалій.

4. Запропоновано здійснювати аналіз трансферту технологій за трьома напрямами: спираючись на світові рейтинги, застосовуючи показники результативності – технічний платіжний баланс та доступні статистичні показники, а також застосовувати такі, що відображають ефективність трансферу. За результатами аналізу перших двох груп показників слід відзначити, що ступінь інновативності національної економіки не відповідає світовим стандартам (крім окремих напрямів,

наприклад інформаційно-комунікаційні технології), що відображено у міжнародних рейтингах. Результати обміну технологіями показують, що передані технології в основному стосуються промислових зразків та знаків для товарів і послуг, а найбільш цінні – винаходи та корисні моделі становлять незначну частку в загальному обсязі трансферу. Це пов'язано з політичними, економічними та фінансовими ризиками, а також неефективними механізмами стимулювання розвитку інновацій на рівні національної економіки. Необхідною умовою для подальшого удосконалення механізмів розвитку міжнародного трансферу технологій, слід застосовувати й показники ефективності.

Список використаних джерел до третього розділу

1. Авдеева З. К., Коврига С. В. Формирование стратегии развития социально-экономических объектов на основе когнитивных карт. Saarbrucken: LAP LAMBERT Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2011. С. 184.

2. Академічний тлумачний словник української мови. URL: http:// sum.in.ua/s/platforma.

3. Андросова О. Ф., Череп А. В. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності: монографія. Київ : Кондор, 2007. 356 с.

4. Бережна І. Ю. Поняття та роль інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу на сучасному етапі економічного розвитку. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2011. № 1 (9). С. 86–92.

5. Гладка У. Б. Інвестиційна діяльність та її державне регулювання. *Регіональна економіка*. 2009. № 2. С. 49–55.

6. Грюневальд М. Рихтер К., Шольц А., Мерц А. Технологический трансфер. *Сайт регионального фонда научно-технического развития Санкт-Петербурга*. URL: http:// www.rfntr.neva.ru/File/analitika/2.pdf.

7. Гуцуляк В. М. Ландшафтно-геохімічне районування Чернівецької області. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Вип. 587–588. Географія. С. 7–12. URL: https://collectedpapers.com.ua/wp-content/uploads/2013/09/002_7_12_Guculak.pdf (дата звернення: 28.08.18).

8. Дегтярев П. Я. Проблемы структурирования экономического пространства (ландшафтный подход). *Региональная экономика. Проблемы теории и практики.* 2013. № 14 (293). С. 55–59. URL: https://cyberleninka.ru/article/v/problema-strukturirovaniya-ekonomicheskogo-prostranstva-landshaftnyy-podhod (дата звернення: 28.08.18).

9. Загорняк Н. Б. Інвестиційна діяльність у харчовій промисловості в Україні. *Економіка України*. 2003. № 2. С. 47–51.

10. Кифяк В. Ф., Рибак І. І. SWOT-аналіз як інструмент дослідження внутрішнього середовища підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2013. Вип. 1. С. 200–205.

11. Ковтун Н. Теоретичні засади інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності: співвідношення основних понять та категорій. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія : Економіка*. 2008. Вип. 101. С. 25–29.

12. Козаченко В. Я., Георгіаді Н. Г. Сучасний стан мереж трансферу технологій за кордоном та проблеми їх розвитку в Україні. *Репозиторій Львівського національного політехнічного університету*. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/10011/1/26.pdf.

13. Козловський С. В., Герасименко Ю. В. Моделювання інвестиційних процесів в агропромисловому комплексі України : монографія. Вінниця: Глобус-Прес, 2007. 136 с.

14. Кораблев Д. В. Инвестиционный ландшафт макрорегиона дальнего востока. *Финансовая аналитика: проблемы и решения. Экономика*

и экономическая наука. 2013. № 29 (167). С. 3843. URL: https://cyberleninka.ru/article/v/investitsionnyy-landshaft-makroregiona-dalnego-vostoka (дата звернення: 26.08.18).

15. Коробкова Н. А. PEST-анализ как инструмент оценки влияния внешней среды на реализацию потенциала территории. *Мир науки :* научный интернет-журнал. 2014. Вып. 3. С. 1–9.

16. Красномовець В. А., Прощаликіна А. М. Участь України у процесах міжнародного трансферу технологій в контексті забезпечення конкурентних переваг. *Фінансовий простір*. 2015. № 2 (18). С. 321–328.

17. Крючкова І. В., Попельнюхов Р. В. Вплив фінансово-економічної кризи на інвестиційну діяльність в Україні. *Фінанси України*. 2010. № 8. С. 15–23.

18. Кучерова Г. Ю. Оптимізація фінансового забезпечення інноваційної діяльності підприємств. *Сталий розвиток економіки* : всеукраїнський науково-виробничий журнал. № 3 (13), 2012. С. 185–189.

19. Левчинський Д. Л. Суть та економічна природа інвестицій і інвестиційного процесу. *Механізм регулювання економіки*. 2011. № 2. С. 131–139.

20. Леш А. Географическое размещение хозяйства. Москва : Иностранная литература, 1959. 455 с.

21. Лось В. О., Тищенко А. І. Аналіз тенденцій розвитку інноваційної діяльності Запорізького регіону засобами фрактального аналізу. *Глобальні та національні проблеми економіки* : електронне наукове фахове видання. Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, 2017. № 17. URL: http://global-national.in.ua/archive/17-2017/184.pdf.

22. Максишко Н. К., Чеверда С. С. Аналіз прогнозованості динаміки світових цін на нафту та природний газ. URL: http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2010/Vest_Ek6-2-2010-PDF/122-129.pdf.

23. Мордань Є. Ю., Закорко К. С. Сучасний стан інвестиційної діяльності в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 63–67. URL: http://vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2017/23-2-2017/16.pdf (дата звернення: 15.08.2018).

24. Найман Э. Расчет показателя Херста с целью выявления трендовости (персистентности) финансовых рынков и макроэкономических показателей. URL: http://wealth-lab.net/Data/Sites/1/SharedFiles/doc/forindicators/articles/04_erik_naiman_herst.pdf.

25. Офіційний сайт Державного служби статистики України. URL: www.ukrstat.gov.ua.

26. Павлюк Ю. Ю. Просторовий розвиток регіонально-економічних систем. *Збірник наукових праць ВНАУ. Економічні науки*. 2011. № 2 (53). С. 42–47. URL: http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/1868.pdf (дата звернення: 28.08.18).

27. Пепа Т. В. Просторовий розвиток регіональних соціально-економічних систем в контексті державної регіональної політики. *Держава та регіони. Серія. Державне управління*. 2009. № 2. С. 17–21.

28. Платіжний баланс України за 2017 рік. *Сайт Національного Банку України.* URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=65613#top.

29. Попова Ю. М. Маркетингові інструменти оцінювання інвестиційної привабливості регіону. *Економіка і регіон*. 2016. № 1 (56). С. 71–76.

30. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 № 143-V. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16.

31. Прохорова В. В. Стратегічний аналіз діяльності авіабудівних підприємств на основі технології SWOT та PEST-аналізу. URL: http://www.kpi.kharkov.ua/archive/Наукова_періодика/vestnik/2010/9/NTU_XPI_59_2010_30.pdf.

32. Розробка інвестиційної програми розвитку вугледобувних підприємств на основі SWOT-та PEST-аналізу / І. Є. Лозинський. *Економіка промисловості*. 2011. № 4. С. 210–215.

33. Совершенна І. О. Методичні підходи до оцінювання ефективності трансферу технологій в Україні. *Ефективна економіка*. 2017 № 5. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5598.

34. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2016 році : аналітична довідка. *МОНУ, Український інститут науково-технічної експертизи та інформації.* URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/stan2.pdf.

35. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році : аналітична довідка. *МОНУ, Український інститут науково-технічної експертизи та інформації*. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/innovatsii-transfer-tehnologiy/monitoring-prioritet/stan-id-2017-f.pdf.

36. Стефанович Є. А. Інвестиційна діяльність як економічне явище. *Економіка та держава*. 2010. № 11. С. 60–64.

37. Федоренко В. Г. Інвестиції та економіка України. URL: http://ipk.edu.ua/science/material/ investichiini%20proches.pdf#page=18.

38. Федулова Л. І. Глобальний технологічний розвиток: ключові тренди та виклики для України. *Економічна теорія та право*. 2018. № 2 (33). С. 51–66.

39. Чайковська І. І. Фрактальний аналіз та тенденції розвитку інноваційних процесів на промислових підприємствах. Економічний часопис-XXI. 2014. № 7–8(2). С. 65–68.

40. Moira Decter, David Bennett, Michel Leseure. University to business technology transfer – UK and USA comparisons. *Technovation*. Volume 27. Issue 3. March 2007. P. 145–155.

41. Technology Transfer in Consortia Strategic Alliances / ed. David V. Gibson, Raymond W. Smilor. Lanham, Md.: Rowman & Littlefield, 1992. 280 p.

42. The Global Competitiveness Report 2013–2014. *Сайт Міжнародного економічного форуму*. URL: https://www.weforum.org/ reports/the-global-competitiveness-report-2013-2014.

43. The Global Competitiveness Report 2014-2015. *Сайт Міжнародного економічного форуму*. URL: https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2014-2015.

44. The Global Competitiveness Report 2015–2016. *Сайт Міжнародного економічного форуму*. URL:https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2015-2016.

45. The Global Competitiveness Report 2016–2017. *Сайт Міжнародного економічного форуму.* URL:https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2016-2017.

46. The Global Competitiveness Report 2017–2018. *Сайт Міжнародного економічного форуму*. URL: https://www.weforum.org/reports/the-global-competitiveness-report-2017-2018.

47. Weihrich H. The TOWS Matrix – A Tool for Situational Analysis. Long Range Planning. 1982. Vol. 15, № 2. P. 54–66.

РОЗДІЛ 4
СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПАРКОВОГО МЕХАНІЗМУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПЛАТФОРМИ УКРАЇНИ

4.1. Оцінювання результативності розвитку спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку в контексті завдань розбудови цілісної інвестиційної платформи України

Інноваційна діяльність, її методи, форми та вектори спрямування визначаються законодавством відповідно до положень [46], стратегічне значення яких окреслено Верховною Радою України та визначено на найближчі 10 років, з них на 5 років наведено середньострокові орієнтири інвестиційної діяльності, що охоплюють виконання програм, державного замовлення, проектів тощо на рівні самої держави, окремих галузей національної економіки, регіонів – також.

Середньострокові інвестиційні орієнтири держави здійснюють через розвиток інвестиційно інфраструктури, до якої на законодавчому рівні віднесено наступні : “інноваційні центри, технологічні парки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, центри трансферу технологій, інноваційні кластери, венчурні фонди тощо” [46]. Проте, відповідно до положень [38] визначено, що “інноваційна інфраструктура – це сукупність підприємств, організацій, установ, їхніх об’єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні тощо)”. Таким чином, бачимо невідповідність при визначенні терміну “інноваційна інфраструктура”, що формує проблематику не тільки у формі наукового дискурсу, а і практичного значення для розбудови цілісної інвестиційної платформи в Україні.

Враховуючи вагомість розвитку інвестиційної діяльності в Україні, множину нормативних документів та понять, структур і напрямів, що створені для реалізації відповідних завдань, на наш погляд, необхідно обґрунтувати територіально-галузеву структуру інвестиційної платформи таким чином, щоб були чітко визначені вертикальні та горизонтальні вісі, площини яких забезпечують стійкість базису та надбудови інвестиційної платформи. При цьому доцільно встановити, чи можливо згрупувати структурні елементи в одне поняття “інвестиційна платформа” шляхом об’єднання фактично створених діючих на теперішній час окремих інститутів, організацій, видів діяльності тощо чи, навпаки – тільки на перетині їхніх функцій, є можливим формування та становлення інвестиційної платформи як цілісного інституту.

Структура інвестиційної платформи розглядається таким чином:

1) горизонтальний базовий рівень охоплює об’єкти та суб’єкти господарювання по територіальному принципу: індустріальні парки (далі – ІП), які організовуються на територіях, що не використовуються, але формують наявний ресурсний потенціал регіону України. Проект щодо їхньої організації визначається життєздатним за рахунок єдності та взаємодії ініціаторів створення та керуючої компанії, суміжна діяльність яких підтримана державними ініціативами та не суперечить політиці регіону;

2) горизонтально-вертикальний рівень організований за галузево-територіальним принципом, виступає надбудовою інвестиційної платформи, де задіяні не розвинуті території, бізнес одиниці, що вимагають облаштування для повноцінного функціонування, для чого долучають суб’єкти господарювання сервісного обслуговування. Таким чином, територія з нерозкритим потенціалом з визначеним видом економічної діяльності та режимом інвестування установлює ділові зв’язки з суб’єктами, що належать суміжним видам економічної діяльності, чим зумовлює прояв ефекту масштабу діяльності та економічного поглинання територій;

3) багатовимірність горизонтально-вертикальній площині інвестиційної платформи забезпечує перетин науки, виробництва та бізнесу при функціонуванні таких інститутів як технологічні парки (далі ТП), проявом якого є згенерований синергетичний ефект від функціонування створеного соціально-економічного середовища. Проте, на цьому рівні наразі наявна проблема з розробкою та реалізацією реального порядку забезпечення трансферу технологій в Україні, дієвою державною підтримкою, націленою на активізацію інвестиційних процесів.

Таким чином, шляхом застосування історичного та монографічного підходів, статистичного аналізу дослідимо та обґрунтуємо стратегічні шляхи розвитку територіально-галузевої структури інвестиційної платформи України як єдиного інституту з урахуванням наявного досвіду та знань, переваг та недоліків.

Так, упродовж усього періоду становлення країни ми бачимо спроби віднайти додаткові ресурси для стабілізації економіки, при цьому одним з дієвих важелів її активізації є інвестиції. Через занепад економіки країни внутрішні резерви підприємств та громадян країни мали обмежений характер, тому особливе значення надається питанню зростання надходжень іноземних інвестицій та розвитку процесів самоорганізації з їх залучення.

Очікування збільшення інвестиційних надходжень та, як наслідок, розвиток нових технологій, збільшення кількості робочих місць, призвели до впровадження нових механізмів розвитку окремих територій, видів економічної діяльності, де за певних умов державою організовувалися спеціальні пільгові режими (податковий, митний та інші).

Питанням функціонування та розвитку вільних (спеціальних) економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР) присвячені праці таких вчених як І. Бобух, Т. Горянська, О. Єгорова, Н. Кухарська, Ю. Макогон, С. Маринчук, В. Пила, К. Редько, В. Симоненко, В. Ткачук, О. Чмир, І. Чудаєва та інші. Проте, нестача

статистичної інформації, неефективність використання СЕЗ та ТПР обумовлює доцільність здійснення аналізу показників з метою виявлення характерних закономірностей та тенденцій розвитку.

Законом України від 13.10.1992 р. № 2673-XII “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” [27] з метою залучення іноземних інвестицій та сприяння їм передбачено створення нових спеціальних зон різних функціональних типів: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько-рекреаційні, страхові, банківські або зони, що включають функції різних типів [27]. При цьому окремим законом визначалися норми діяльності конкретної СЕЗ.

Методологію організації СЕЗ, стратегічні напрями їх розвитку визначала Концепція створення СЕЗ в Україні [39]. Як перспективні було визначено вільні економічні зони, що різняться за типами функціонального призначення, переважно зовнішньоторговельні (перевагою виступав пільговий митний режим, націлений на пожвавлення імортно-експортних операцій), комплексні виробничі (комплексний пільговий економічний режим, націлений на активізацію підприємництва, зокрема, імпортозамінного) і науково-технічні (націлені на отримання синергетичного ефекту від реалізації потенціалу виробництва науковими методами) [39].

Процес створення СЕЗ розпочався швидкими темпами, в тому числі нарощувалося законодавство про технопаркові структури (далі ТП): у 1996 р. затверджено Положення про ТП [31], у 1999 році затверджено Закон про ТП [47], який визначав правові та економічні засади функціонування трьох ТП, далі було створено 10 СЕЗ і запроваджено спеціальні режими інноваційної діяльності у 8 областях та 2 містах [35].

Однак, у 1999 році урядом було введено мораторій на створення СЕЗ та ТПР [35] та ухвалено відповідну Програму [35], якою визначалася необхідність розроблення та затвердження порядку здійснення моніторингу, функціонування СЕЗ здійснення аналізу бюджетної, соціальної і

комерційної ефективності створених СЕЗ на підставі матеріалів комплексних перевірок та підготовлені пропозиції щодо доцільності коригування відповідних режимів. Таким чином, питання моніторингу та ефективності СЕЗ визначалися пріоритетними й актуальними для продовження функціонування за їхніми концепціями.

Також Програмою розвитку інвестиційної діяльності, затвердженої на 2002–2010 роки [26], зазначалося про необхідність сприяння організації індустріальних парків (далі ІП) з метою розвитку високотехнологічних виробництв [26]. Такий підхід був зумовлений необхідністю модернізації виробництва, досягнення більш високого рівня технологічного укладу в країні в цілому, що могло бути реалізованим лише за умов подолання перепон для розвитку інвестиційних процесів.

На той час перешкодами активізації надходження інвестицій в країну було визначено такі аспекти: бюрократизм, корупцію, нестабільність політичного середовища та значне податкове навантаження, а невідкладними завданнями для їхнього подолання та нівелювання негативного впливу такі аспекти:

– дерегуляція підприємницької діяльності;

– забезпечення стабільної нормативної бази оподаткування,

– усунення бюрократизму та проявів корупції,

– активізація інвестиційної діяльності у СЕЗ шляхом розбудови ІП високотехнологічного виробництва та державного сприяння діяльності технопарків та інших інноваційних інститутів;

– трансфер інвестиційних потоків у пріоритетні галузі економіки;

– сприяння розвитку сфери послуг національної економіки та споживчих галузей загалом;

– трансформація та модернізація транспортного сектору;

– покращення логістики;

– спрямування інвестицій у галузі зв’язку та телекомунікаційних послуг;

– науково-технічних розробок та інновацій, при цьому зменшено кількість пріоритетних напрямів інноваційної діяльності в Україні з метою спрямування державної підтримки на більш актуальні заходи [26].

Слід зазначити, що і на теперішній час заходи програми не виконано. Затверджувалися одночасно діючі документи, які мали більш декларативний характер, тому не привнесли дієвого результату для розвитку СЕЗ (ТП та ІП). Зазначене стало наслідком формальності виконання та відсутності дієвого моніторингу стратегічних документів національного значення за їх виконанням. Більш детально розглянуто декларативний характер стратегічних документів України в роботі [9; 10], де зазначено, що більшість завдань стратегій макрорівня не виконано. Більш того, період їх прийняття накладається на період дії попередніх, невиконаних документів, зміст яких демонструє наявну спадкоємність авторської думки та загальної концепції.

Зазначене в умовах динамічності змін соціально-економічних процесів деактуалізує окремі положення стратегічних документів. Такий підхід до розробки та реалізації положень стратегічних документів було застосовано і до документів, що визначали особливості функціонування СЕЗ та ТПР.

Вже у 2004 році Концепція [39], де були наведені функціональні ознаки СЕЗ, втратила чинність [22], при цьому оновленого варіанту стратегічного розвитку СЕЗ не було затверджено. Крім того, у 2005 році пільги для підприємців, що діяли на території СЕЗ та ТПР, урядом було скасовано [25] і з квітня 2005 року підприємницька діяльність СЕЗ та ТПР проводилася без отримання відповідних пільг.

Оскільки бізнес одиниці вже функціонували, території було освоєно, досить складно було прийняти рішення щодо зупинення діяльність в наслідок скасування пільг. Дійсно, зупинка запущених процесів була не раціональною, проте складно було отримати рівень соціально-економічних показників результативності без наданих державою пільг, з якими розпочинали діяльність суб’єкти господарювання.

Так, запас фінансової стійкості та адаптивність суб'єктів господарювання певний період давали можливість забезпечувати результативність, але все ж таки втрата державної підтримки негативно вплинула на результати функціонування СЕЗ та ТПР. Також, було виявлено ряд фактів використання СЕЗ та ТПР із порушенням норм законодавства, що стало одним із вагомим приводом для скасування пільг.

Розглянемо результати функціонування СЕЗ та ТПР за період 2010–2014 роки, оскільки після 2014 р. узагальнюючої статистики за розвитком СЕЗ та ТПР не наводиться. Сучасні результати діяльності СЕЗ та ТПР можливо аналізувати тільки окремо по кожному з них у разі наявності звітності та офіційно представленої інформації.

На рис. 4.1 представлено кількісні показники СЕЗ та ТПР України.

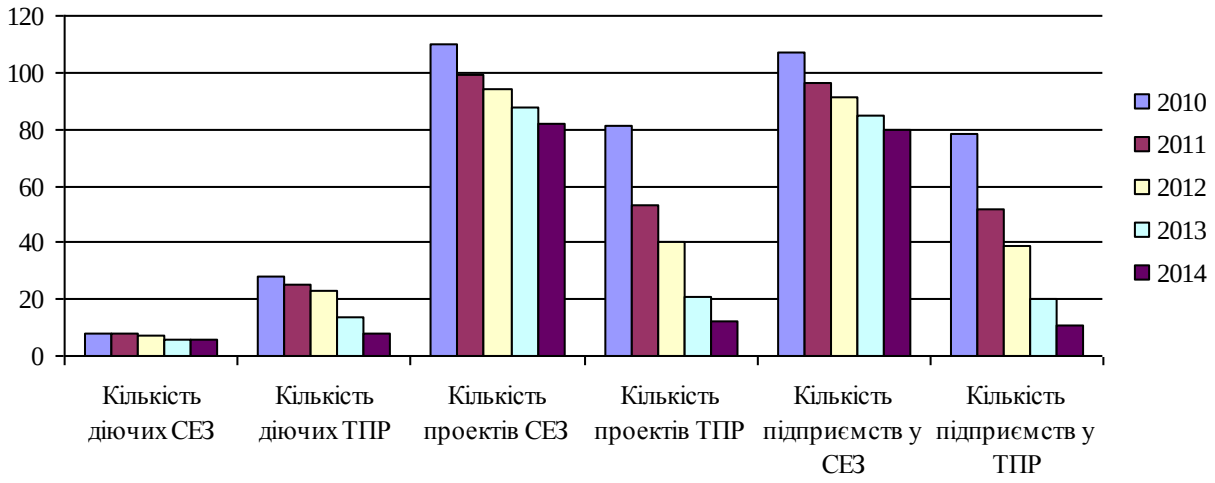

Рис. 4.1. Динаміка кількісних показників спеціальних (вільних) економічних зон (СЕЗ) та територій пріоритетного розвитку (ТПР) України

Джерело: [14]

З даними рис. 1, видно, що кількість діючих СЕЗ знизилася з 8 до 6 за досліджуваний період, тоді як кількість діючих ТПР – з 28 до 8. Відповідно, скоротилася кількість проектів у СЕЗ з 110 до 82 одиниць, кількість проектів у ТПР – з 81 до 12. Також , скоротилась кількість задіяних підприємств у СЕЗ з 107 до 80 та у ТПР – з 78 до 11.

Таким чином, спостерігаємо суттєве скорочення кількісних показників функціонування СЕЗ та ТПР в Україні. Розглянемо показники надходжень і освоєння інвестицій у СЕЗ України, табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Показники надходжень і освоєння інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах України, тис. дол. США

Найменування показника	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Передбачено, Україна	2481347,2	2081840,5	2022721,9	1121351,3	1036025
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	612938	544666,7	533159,3	526942,7	523824,4
Фактично надійшло інвестицій з початку реалізації проектів, Україна, тис. дол. США	2044040,2	1542865,2	1490706,7	1016865,1	1035213
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	600222,1	636936,2	619183	628647,6	658241,3
Освоєно інвестицій з початку реалізації проектів, Україна, тис. дол. США	1845799,6	1345512,3	1284342,7	888031	907252,2
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	596426,9	613228,8	598232,1	590529,3	620941,5
Рівень фактичного забезпечення інвестиціями від передбаченого, Україна	82,38	74,11	73,70	90,68	99,92
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	97,93	116,94	116,13	119,30	125,66
Коефіцієнт освоєння передбачених інвестицій, Україна	0,74	0,65	0,63	0,79	0,88
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	0,97	1,13	1,12	1,12	1,19
Коефіцієнт освоєння фактичних інвестицій, Україна	0,90	0,87	0,86	0,87	0,88
– за спеціальними (вільними) економічними зонами, СЕЗ	0,99	0,96	0,97	0,94	0,94

Джерело: [14]

Рівень фактичного забезпечення інвестиціями від передбаченого за проектами визначається таким чином [11]:

$$I_f^z = \frac{i_p^z}{i_f^z} \times 100\%, \qquad (4.1)$$

i_p^z – показники передбачених надходжень інвестицій за період *t*, тис. дол. США;

i_f^z – показники фактичних надходжень інвестицій за період *t*, тис. дол. США.

Коефіцієнт освоєння передбачених проектами інвестицій розрахуємо за наступною формулою [11]:

$$k_p^o = \frac{i_o}{i_p}, \tag{4.2}$$

i_o – показники освоєних інвестицій з початку реалізації проектів за період *t*, тис. дол. США; i_p – показники передбачених інвестицій з початку реалізації проектів за період *t*, тис. дол. США.

Коефіцієнт освоєння фактичних інвестицій визначимо таким чином [11]:

$$k_f^o = \frac{i_o}{i_f}, \tag{4.3}$$

i_p – показники фактичних інвестицій з початку реалізації проектів за період *t*, тис. дол. США.

Таким чином, за даними табл. 4.1, дійшли висновку, що темпи зростання показників освоєння інвестицій знижуються у 2012–2013 роках і становлять 97,5% та 98,7% відповідно. У 2014 р. показник досяг рівня у 105,15%. Коефіцієнт освоєння передбачених інвестицій зростає з рівня 0,74 до рівня 0,88 по Україні, тоді як по СЕЗ – з рівня 0,97 до рівня 1,19. Коефіцієнт освоєння фактичних інвестицій по Україні демонструє зниження за досліджуваний період з рівня 0,90 до рівня 0,88, тоді як за

даними по СЕЗ – з 0,99 до 0,94. Підвищився рівень забезпечення інвестиціями від передбаченого, по СЕЗ з рівня 97,93% у 2010 р. до рівня 125,66% у 2014 р., тоді як по Україні – з 82,38% до 99,92%.

Дослідимо показники надходжень і освоєння інвестицій у територіях пріоритетного розвитку (далі – ТПР) України, таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Показники надходжень і освоєння інвестицій у територіях пріоритетного розвитку України, тис. дол. США

Найменування показника	Роки				
	2010	2011	2012	2013	2014
Передбачено, Україна	2481347,2	2081840,5	2022721,9	1121351,3	1036025
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	1868409,2	1547173,8	1489562,6	594408,6	512200,8
Фактично надійшло інвестицій з початку реалізації проектів, Україна, тис. дол. США	2044040,2	1542865,2	1490706,7	1016865,1	1035213
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	1443818,1	905929	871523,7	388217,5	376971,2
Освоєно інвестицій з початку реалізації проектів, Україна, тис. дол. США	1845799,6	1345512,3	1284342,7	888031	907252,2
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	1276372,7	732283,5	686110,6	297501,7	286310,7
Рівень фактичного забезпечення інвестиціями від передбаченого, Україна	82,38	74,11	73,70	90,68	99,92
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	77,28	58,55	58,51	65,31	73,60
Коефіцієнт освоєння передбачених інвестицій, Україна	0,74	0,65	0,63	0,79	0,88
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	0,68	0,47	0,46	0,50	0,56
Коефіцієнт освоєння фактичних інвестицій, Україна	0,90	0,87	0,86	0,87	0,88
– за територіями пріоритетного розвитку, ТПР	0,88	0,81	0,79	0,77	0,76

Джерело: [14]

За даними табл. 4.2 спостерігаємо обернену тенденцію рівнів фактичного забезпечення інвестиціями від передбаченого за ТПР у порівнянні з аналогічними показниками по СЕЗ. Так, досліджуваний

показник знизився з рівня 77,28% до рівня 73,60%. Зазначена тенденція спостерігається й за коефіцієнтами освоєння передбачених інвестицій, де заданими ТПР їхній рівень знизився з 0,68 до 0,56. Тільки коефіцієнти освоєння фактичних інвестицій у ТПР демонструють подібну низхідну тенденцію аналогічному показнику за СЕЗ, а саме: показник знизився з рівня 0,88 до рівня 0,76. Таким чином, можна стверджувати, що за результатами функціонування механізму територій пріоритетного розвитку спостерігається стабільні тенденції згортання діяльності суб'єктів господарювання.

Розглянемо показники надходження інвестицій за видами та джерелами фінансування, таблиці 4.3.

Таблиця 4.3

Надходження інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах та території пріоритетного розвитку України за видами інвестицій та джерелами фінансування, тис. дол. США

Найменування показника	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Загальний обсяг інвестицій, усього	2044040,20	1542865,20	1490706,70	1016865,1	1035212,5
у тому числі:					
в основний капітал	1611068,80	1294212,50	1245776,80	872178,3	897415,8
% в основний капітал	78,82	83,88	83,57	85,77	86,69
із загального обсягу інвестицій за видами:					
грошові внески	1272349,10	896961,50	833295,90	576579,7	574650,7
% у грошові внески	62,25	58,14	55,90	56,70	55,51
у тому числі кредити	521382,40	487241,60	459534,50	307318,2	303096,3
цінні папери (паї, акції)	4730,10	4730,10	3168,10	3168,1	3168,1
внески у вигляді рухомого та нерухомого майна	515312,50	415858,00	411982,60	334393,9	334469,6
% внесків у вигляді рухомого та нерухомого майна	25,21	26,95	27,64	32,88	32,31
нематеріальні активи	2635,90	2336,20	2733,30	2668,9	2224,6
реінвестиції	88986,80	105921,20	128629,50	16679,1	16686,8
інші	160025,80	117058,20	110897,30	83375,4	104012,7

Джерело: [14]

За даними таблиці 4.3, спостерігаємо, що частка в інвестиції в основний капітал стрімко зростає за досліджуваний період з рівня 78,82% до рівня 86,69%. На грошові внески припадає частка інвестицій, що дорівнює 62,25% у 2010 р., яка знижується до рівня 55,51% у 2014 р., та на внески у вигляді рухомого та нерухомого майна – 25,21% у 2010 р., яка зростає до рівня 32,31% у 2014 р. Таким чином, джерела інвестицій у формі грошових внесків скорочуються на тлі підвищення частки інвестицій у майно.

Доцільно розглянути показники передбачених проектами надходжень інвестицій за видами інвестицій та джерелами фінансування, таблиці 4.4.

Таблиця 4.4

Забезпечення передбачених проектами надходжень інвестицій у спеціальних (вільних) економічних зонах та території пріоритетного розвитку України за видами інвестицій та джерелами фінансування, тис. дол. США

Найменування показника	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Загальний обсяг інвестицій, усього	82,71	73,76	73,70	90,68	99,92
у тому числі:					
в основний капітал	78,83	73,63	73,62	79,11	87,61
із загального обсягу інвестицій за видами:					
грошові внески	106,84	89,43	88,19	94,12	102,08
у тому числі кредити	116,57	135,78	134,69	162,14	199,63
цінні папери (паї, акції)	191,87	359,62	259,47	259,47	259,47
внески у вигляді рухомого та нерухомого майна	76,26	74,40	74,92	74,86	76,26
нематеріальні активи	43,33	108,48	127,91	124,90	388,10
реінвестиції	115,55	156,19	194,78	260,31	292,04
інші	30,24	25,52	24,18	159,51	385,54

Джерело: [14]

Відповідно до даних таблиці 4.4 видно, що забезпечення надходжень інвестицій, які передбачені проектами, тобто частка фактичних надходжень інвестицій від обсягу передбачених за проектами скорочується

з рівня 82,71% у 2010 р. до рівня 73,70% у 2012 р., тоді як вже з у 2014 р. зросла до рівня 99,92%. Показники забезпечення надходжень інвестицій в основний капітал за фактичними даними демонструє низхідну тенденцію із підвищенням значення лише у 2014 р.

Таким чином, за дослідженими показниками спостерігається невиконання передбачених інвестиційними проектами надходжень інвестицій. За грошовими внесками перевиконання передбачених показників спостерігається лише у 2010 р. та у 2014 р. За період 2011–2013 рр. зафіксовано невиконання за проектами передбачених інвестиційних надходжень у формі грошових внесків. Проте, у формі кредитів та цінних паперів надходження інвестицій перевиконано показники передбачених проектами, крім того, показники за цінними паперами перевищують показники за кредитами. Стабільно на рівні 74–76% не виконуються за проектами передбачені інвестиції у формі внесків у майно.

Проте інвестиції в нематеріальні активи стрімко зростають за досліджуваний період. Так, перевиконання за надходженнями спостерігається у кілька разів, зокрема: зростання з рівня 43,33% у 2010 р. до рівня 388,10% у 2014 р. Також, стрімко зросли показники перевиконання надходжень інвестицій у порівнянні із передбаченими за проектами у формі реінвестицій, частка показника сягнула з рівня 115,55% у 2010 р. до рівня 292,04%. Подібну тенденцію до зростання продемонстрували показники виконання за іншими видами надходжень інвестицій.

Незважаючи на зростаючі показники діяльності СЕЗ, їхній механізм було використано не тільки на залучення інвестицій. Практика продемонструвала значні недоїмки бюджету у результаті наданих пільг на тлі виведення капіталу, зниження собівартості продукції з метою підвищення прибутковості, а не реінвестування, формування легальних “тіньових” схем ухилення від сплати податків [7]. Зазначене є можливим внаслідок недостатнього контролю за діяльністю підприємств та лобіювання інтересів окремих галузей [7]. Незважаючи на скасування

пільгового режиму, за статистичним даними видно, що податкові пільги продовжують надаватися державою, таблиці 4.5.

Таблиця 4.5

Розрахунки з бюджетом підприємств, що реалізують інвестиційні проекти в Україні

Найменування показника	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
1	2	3	4	5	6
Платежі до бюджетів від реалізації інвестиційних проектів	5687118,10	5962901,50	6752739,60	5877740,40	6298001,9
з них:					
податок на прибуток підприємств	978078,50	1044096,60	1142687,20	512621,60	532184,2
податок на додану вартість	3329187,70	3446332,00	3909836,50	4147353,50	4421577,6
податок на доходи фізичних осіб	451390,20	462029,80	555035,90	386943,40	424759,9
акцизний податок	149577,00	206752,40	255231,30	187862,00	212651,9
мито	323923,60	342401,10	359828,00	376632,00	425005,0
плата за землю	64470,50	68488,10	95385,60	39846,80	41357,2
інші	390460,60	392801,50	434735,10	226481,10	240466,1
Єдиний соціальний внесок на загальнообов’язкове державне соціальне страхування	1437334,80	1352345,00	1622436,30	1084894,10	1236117,9
Сума отриманих пільг з оподаткування	774067,30	880612,00	1078989,60	1112500,60	1341715,2
у тому числі для СЕЗ та ТПР:					
податку на прибуток підприємств	83479,40	76244,40	74273,20	74869,20	68548,8
податку на додану вартість	320748,50	292643,00	214123,50	988006,10	1226434,4
ввізного мита	101630,40	87211,10	78653,20	48447,20	45503,3
плати за землю	321,00	218,90	207,20	380,50	453,1
інших	875,90	839,70	810,70	797,60	775,6
Заборгованість із сплати до бюджетів усіх рівнів податків, зборів (обов’язкових платежів)	-145156,10	-97813,30	-365813,40	2934,00	3428,0
з неї:					
до державного бюджету	-145982,00	-99041,90	-366102,80	2784,10	3242,5

Продовження табл. 4.5

1	2	3	4	5	6
до місцевих бюджетів	825,90	1228,60	289,40	149,90	185,5
із загального обсягу заборгованості:					
з податку на прибуток підприємств	1341,40	588,30	-34109,70	41694,00	6,20
з податку на додану вартість	-144705,10	-101539,50	-332167,50	41833,00	14,0
сума податку на додану вартість, що заявлена до відшкодування	1381545,60	1662797,80	2113578,60	581256,00	647037,2
у тому числі:					
за експортними операціями	1271100,60	1511094,20	1847479,00	411565,50	448383,4
сума податку на додану вартість, що відшкодована з бюджету	1102608,50	1424334,60	1699013,90	622239,00	674631,8
у тому числі:					
за експортними операціями	1010191,10	1322820,70	1532982,60	471086,30	485157,1

Джерело: узагальнено за даними [11]

Таким чином, темпи зростання податкових пільг стрімко зростають, і у 2011 р. становили 113,76%, у 2012 р. – 122,53%, тоді як у 2013 р. – 103,1%, і знову у 2014 р. – 120,6%. Темпи зростання платежів до бюджетів від реалізації інвестиційних проектів у 2011 р. становили 104,85%, у 2012 р. – 113,25%, у 2013 р. – всього 87,04%, у 2014 р. – 107,15%. Темпи зростання єдиного соціального внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування у 2011 р. становили 94,09%, у 2012 р. – 119,97%, у 2013 р. – 66,87%, у 2014 р. – 113,94%.

Фіскальна політика щодо діяльності СЕЗ повинна бути одночасно націлена на обмеження можливостей перетворення даного механізму на офшорний та забезпечити сприятливі умови для ведення бізнесу, що формує конкурентоспроможність території та економіки в цілому.

Таким чином, спостерігаємо загальне невиконання передбачених обсягів інвестицій за проектами в контексті значного перевищення передбачених показників за кредитами та цінними паперами, нематеріальними активами, реінвестиціями та іншими видами. Механізми функціонування СЕЗ та ТПР з практичного погляду не розкрили власного потенціалу, оскільки їх привілеї використовувалися не за цільовим призначенням та неефективно.

4.2. Організаційно-економічні засади стратегічного розвитку механізму функціонування індустріальних парків як базового елементу інвестиційної платформи України

Територіальний потенціал країни визначається варіативністю за параметрами, зокрема, потенціалом, привабливістю, характером розподілу ресурсів тощо. Нераціональність використання окремих територій та неефективне управління їхніми соціально-економічним процесами призвели до їхньої неефективності і, загалом, простоїв. Зважаючи на взаємозв’язок, як економічних, соціальних, так і логістичних процесів між територіями країни, окремі з них залишаються соціально-економічно втраченими, що порушує цілісність та безперебійність протікання процесів, і не тільки інвестиційних, а загалом стримує розвиток за всіма видами економічної діяльності.

Як результат питання відновлення соціально-економічного функціонування та ділових взаємозв’язків на всій площі країні є пріоритетним завданням для розвитку інвестиційної привабливості України. Крім того, врахуємо те, що окремим територіям притаманні власні особливості розвитку, з характерними перевагами та недоліками, тому в процесі відновлення їхнього повноцінного функціонування

доцільно визначені аспекти враховувати для отримання ефекту з найменшими витратами.

Так, у межах доступної інформації розглянемо сучасний стан діяльності на прикладі окремих типів СЕЗ (ВЕЗ), які, як за досвідом України, так і за міжнародним досвідом, мають суттєвий вплив на зростання економіки та її інноваційного перетворення на рівні окремих територій. Організація та діяльність окремих типів СЕЗ згідно з законодавством України регулюється відповідними законами [27; 39].

Діючі стратегії регіонального розвитку передбачають якісний розвиток їх інвестиційного потенціалу, однак брак коштів на їх виконання затримує реалізацію програм, затверджених в регіонах. Позитивний результат, наприклад, дають ініціативи місцевих органів влади, направлені знизу нагору, щодо залучення інвестицій по територіальному типу шляхом встановлення спеціального пільгового режиму для залучення інвестицій.

Політика сприяння створенню індустріальних парків (далі – ІП) як елемента інвестиційної платформи держави з метою активізації надходжень іноземних інвестицій та збільшення їх обсягів, проголошувалася урядом в межах довгострокових стратегічних документів [26; 45]. В результаті ІП в Україні почали створюватися на базі вже діючих підприємств ще до затвердження законодавчих документів з цього напряму. Таким чином, розвиток соціально-економічних процесів у форматі ІП випереджав впровадження відповідного нормативно-правового забезпечення їхнього функціонування, що не сприяло їхній державній підтримці. Зведені дані щодо всіх ІП, створених в Україні станом на 01.01.2019, наведено на офіційному сайті МЕРТ [12].

Так, у 2000 році створено ІП КП “Білоцерківський вантажний авіаційний комплекс”, у 2002 – приватний ІП “Малинівка”, який функціонує з 2002 року в смт. Малинівка Чугуївського району Харківської області, ІП “ПАТРІОТ”, створений у м. Суми у 2008 році, ІП “Чексил”, що

діє з 2010року на території підприємства ПрАТ “Камвольно-суконна компанія “Чексіл” в м. Чернігів з 2010 року. Також з 2011 року функціонує промисловий парк на базі підприємства “Запоріжкран” у м. Запоріжжі, створений за допомогою фінської компанії [12].

Очікувана “Концепція створення індустріальних (промислових) парків”, схвалена урядом у 2006 році [49], передбачала використання неперспективних підприємств, бажано з розвинутою інфраструктурою, для розміщення ІП, які в подальшому виступають як “точки регіонального зростання” [49]. Тобто, за положеннями стратегічного документу нежиттєздатнім структурам надавався другий шанс за рахунок реінжинірингу бізнес-процесів. При цьому, основі етапи створення та розвитку ІП зводилися до таких, що подано в таблиці 4.6.

Таблиця 4.6

Узагальнення етапів створення та розвитку індустріальних парків України

Номер етапу	Період етапу	Суть етапу
І етап	2006–2007 роки	відводився на розробку нормативно-правової бази з питань створення та функціонування індустріальних (промислових) парків
ІІ етап	2008–2010 роки	на реалізацію пілотних проектів, формування системи управління та моніторингу результатів діяльності індустріальних (промислових) парків
ІІІ етап	починаючи з 2009 року	узагальнення результатів організації, переваг системи управління та механізму функціонування індустріальних (промислових) парків тощо

Джерело: узагальнено автором [49]

Таким чином, створення нормативно-правового забезпечення функціонування ІП, моніторингу та контролю діяльності, аналізу й оцінювання результатів розтяглося у часі – тому більшість питань залишалися не вирішеними, а окремі з них з часом втрачали актуальність. Загалом, загальну картину розвитку ІП досить складно було представити. Крім того, наразі ступінь реалізації Концепції на теперішній час здійснюється Мінекономрозвитку [12]. Однак, Закон про ІП було затверджено лише у 2012 році [37].

Так, Законом України від 21.06.2012 р. № 5018-VI “Про індустріальні парки” [37] визначалися їхні параметри (рис. 4.2).

Суть ІП: визначена ініціатором створення індустріального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації і телекомунікацій на умовах, визначених цим Законом та договором про здійснення господарської діяльності у межах індустріального парку

Суб’єкти ІП:
1) ініціатори створення (місцеві органи, приватні особи, інші суб’єкти), чиї ідеї відображено у концепції ІП;
2) керуючі компанії, які забезпечують облаштування ІП, здійснюють пошук інвесторів тощо;
3) учасники ІП, суб’єкти, що здійснюють операційну діяльність в межах функціонування ІП; інвестори, якими виступають суб’єкти, що інвестують на різних умовах кошти в облаштування ІП

Термін ІП: >=30 р.

Площа ІП: [15 га;700 га]

Мета ІП: забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності територій, активізації інвестиційної діяльності, створення нових робочих місць, розвитку сучасної виробничої та ринкової інфраструктури

Пільги для керуючих компаній та ініціаторів створення: безвідсоткові кредити (позики), цільове фінансування на безповоротній основі; у разі будівництва об’єктів у межах індустріальних парків до пайової участі у розвитку інфраструктури населеного пункту не залучаються ініціатори створення - суб’єкти господарювання та керуючі компанії індустріальних парків, учасники індустріальних парків; звільнення від оподаткування митом устаткування, обладнання та комплектувальних виробів до них, матеріалів для ІП, що не виробляються в Україні та не є підакцизними товарами

Рис. 4.2. Параметри індустріальних парків України

Джерело: за положеннями [37]

Згідно з положеннями Закону [37] пріоритети діяльності парку, необхідні ресурси та джерела отримання їх визначаються концепцією ІП. Контроль за дотриманням затвердженої концепції в ході діяльності ІП покладено на ініціатора його створення [37].

Таким чином, державна підтримка забезпечує підготовку земельних ділянок з підведеними комунікаціями, що прискорює початок виробничого

процесу. Однак, державна підтримка надається ініціаторам створення, керуючим компаніям та учасникам ІП лише за умов включення ІП до Реєстру ІП, при цьому на час включення на його території не повинно бути майнового комплексу, який дає змогу здійснювати виробництво продукції [8], що значно ускладнює отримання пільг та потребує додаткових фінансових зусиль для її отримання.

Однак, наявність майнового комплексу, на наш погляд, могла б надати ресурсні переваги суб'єкту господарювання за рахунок мінімізації витрат на облаштування. Крім того, процедура звільнення від оподаткування митом товарів для ІП є достатньо складною та довготривалою, що стримує її застосування, витрачання вивільнених коштів також жорстко регламентується Митним кодексом України. Тому питання доступності державних послуг, зокрема, підтримки у формі пільг, залишається проблемним та як ніколи – актуальним для розвитку діяльності суб'єктів господарювання та активізації інвестиційних процесів.

Також, Законом [37] передбачено, що керуюча компанія зобов'язана звітувати щокварталу ініціатору створення та уповноваженому державному органу про стан та результати функціонування ІП. При цьому зазначено, що уповноважений державний орган здійснює моніторинг функціонування ІП [37]. Поряд з цим, на теперішній час на законодавчому рівні не затверджено порядок проведення моніторингу ступеню досягнення цілей, виконання поставлених завдань за результатами кожного етапу діяльності ІП, визначеному їхніми концепціями. В широкому доступі відсутні статистичні дані щодо результатів діяльності створених ІП, хоча обов'язковість такої процедури могла б сприяти постійному контролю на кожному етапі створення та функціонування ІП, мінімізації супутніх ризиків, прийняття відповідних рішень за результатами.

Формування законодавчої бази [37] сприяло підвищенню активності створення ІП в Україні, однак процес їх створення та реєстрації

характеризується нерівномірною динамікою, що представлено на рисунку 4.3.

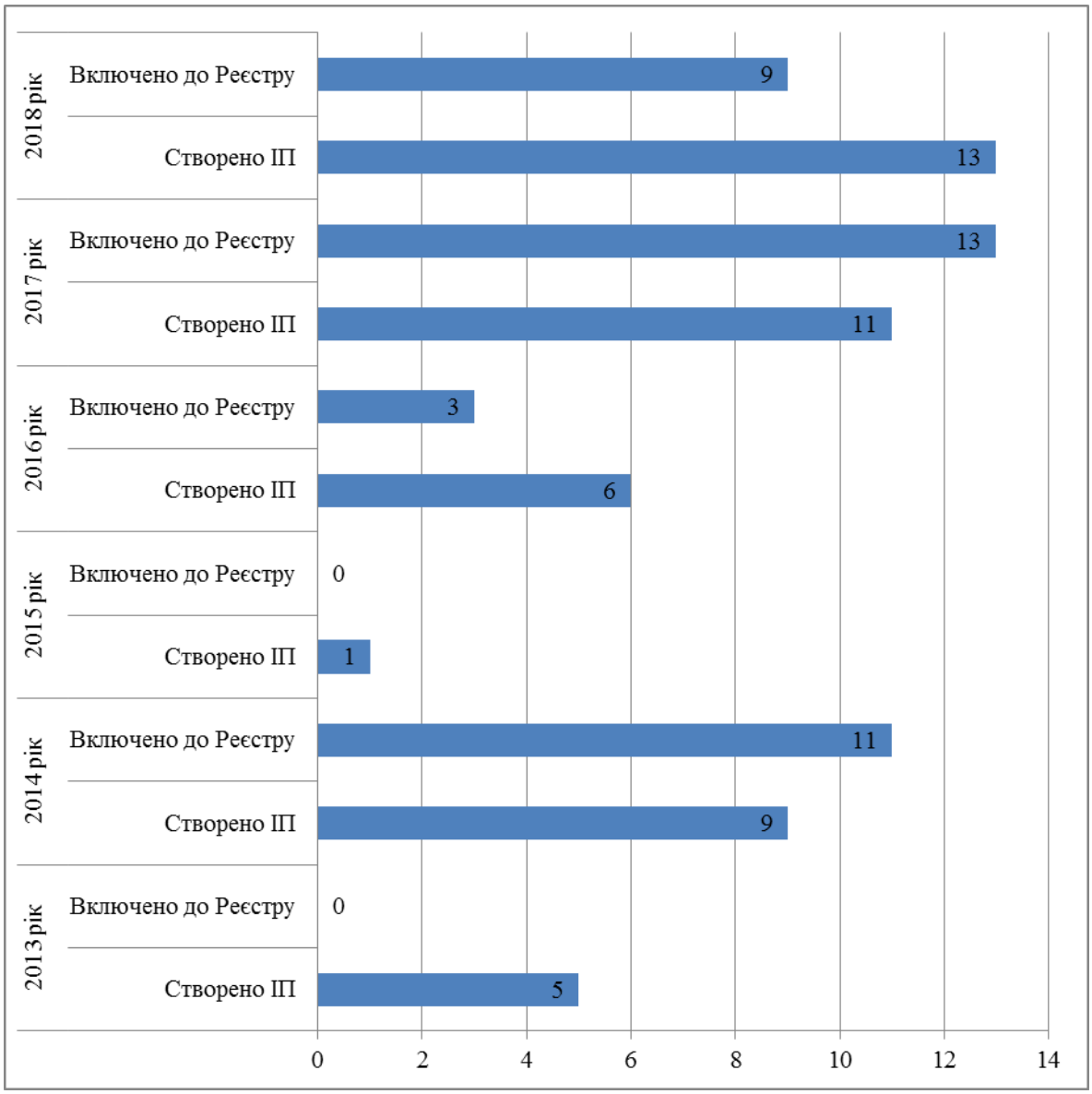

Рис. 4.3. Динаміка кількості створених та зареєстрованих індустріальних парків в Україні станом на 01.01.2019 р.

Джерело: узагальнено автором [8; 37]

При тому, що за 2000–2011 роки створено 5 ІП, вже станом на 01.01.2019 р. їх кількість становить 50, при цьому зареєстровано лише 36. Таким чином, виявлено наявний часовий розрив між формуванням та реєстрацією ІП, активністю їх створення.

Наголошуємо на тому, що принцип прозорості повинен застосовуватися до висвітлення всіх питань та процесів функціонування, які стосуються інвестування та соціально-економічного розвитку територій для досягнення максимальної доступності отриманих результатів для суспільства та потенціальних учасників процесів.

На теперішній час формування та реалізація державної інвестиційної політики щодо створення і функціонування ІП забезпечується Мінекономрозвитку [19].

Так, згідно з даними МЕРТ [12], у 2013 році створено 5 ІП, у 2014 році – 9, у 2015 році – 1, у 2016 році – 6, у 2017 році – 11 та у 2018 році – 13, і з урахуванням п’яти ІП, створених протягом 2000–2011 років, та ліквідації ІП “Центральний” (рішення ініціатора від 09.08.2018 р.), створеного у 2014 році, станом на 01.01.2019 р. в Україні створено 50 ІП [12]. Тобто, організаційна активність зростає по 2014 рік, враховуючи кризові явища в країні, призупиняється у 2015 році та знов активізується у 2016–2018 роках, що пояснюється значною роллю ІП, яке визначено урядом у прийнятих стратегічних документах розвитку до 2020 року [48].

Включення до Реєстру індустріальних (промислових) парків, яке є обов’язковою умовою для отримання державної підтримки, почало відбуватися лише з 2014 року, що є наслідком закріплення на законодавчому рівні додаткових джерел фінансування ІП [37]. В розрізі років кількість включених до Реєстру ІП становить: у 2014 році – 11, 2016 році – 3, 2017 році 13 та у 2018 році – 9 [8], і станом на 01.01.2019 включено до Реєстру 36 ІП, що становить 72 % від загальної кількості ІП [8; 12].

Проведеним аналізом доступної інформації на офіційному сайті МЕРТ про ІП, що наводиться станом на 01.01.2019 р. [12], можна відстежити деякі невідповідності.

Так, в окремих випадках зазначається про наявність зареєстрованих учасників ІП, однак значення розмірів загальної площі та площі, вільної в межах парку, тотожні, хоча можна припустити, що вільна площа повинна бути

меншою від загальної на розмір ділянки, зайнятої учасниками. Наприклад, за даними МЕРТ [12] в ІП “Павлоград” зареєстровано 3 учасника, однак, загальна та вільна площа в межах парку становить 250,0 га та 250,0 га відповідно [12]. Також, зазначається про відсутність учасників у ІП “Соломоново”, однак, за офіційними даними [12] загальна площа становить 66,2 га, а вільна площа – 41,0 га, тобто менша на 25,2 га. Роз’яснення з цього приводу відсутні, тому за наданими даними неможливо встановити походження цієї різниці.

Враховуючи певний термін функціонування ІП, відносну активність дій щодо організації новостворених ІП в певні роки, проаналізуємо деякі аспекти етапів організації ІП, включених до Реєстру. Зазначене питання є вагомим в наслідок того, що включені ІП в Реєстр отримують державну підтримку, цільове спрямування та ефективне використання коштів якої залишається пріоритетним питанням функціонування та розвитку ІП.

Результати аналізу етапів організації ІП, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2014 році, проведеного за даними МЕРТ [12], наведено в таблиці 1 Додатку Б.

Так, установлено, що від дати прийняття рішення про створення зазначених ІП, затвердження їх концепцій до дати включення їх до Реєстру в основному проходить від трьох місяців (ІП “Долина”) до року (ІП “Соломоново”, ІП “Свема”) [31], як виключення – ІП “BIONIC HiLL” (один рік десять місяців).

При цьому, на законодавчому рівні зазначено, що ініціатор створення після прийняття рішення протягом 3 календарних днів може надати уповноваженому органу заяву про включення до Реєстру разом із наступними документами: рішенням ініціатора про створення ІП, його концепцією, виписки з Державного земельного кадастру щодо земельної ділянки та правовстановлюючих документів на розташовані на ній об’єкти нерухомого майна; також, при наявності, вказується найменування керуючої компанії та учасників [37]. Термін розгляду заяви та визначення відповідного рішення – +30 календарних днів із дня отримання заяви.

На наш погляд, перед прийняттям та затвердженням рішення про створення ІП та його концепції ініціатором створення вже проведена певна підготовча робота. Крім того, документи, які необхідно додавати до заяви про включення ІП до Реєстру, наприклад, щодо земельної ділянки та майнових об'єктів, розташованих на його території, вже підготовлені, і при необхідності реально вкластися у встановлені строки щодо подання документів для внесення ІП до реєстру.

Тому наявне затягування часу не є обґрунтованим, оскільки стримує реалізацію можливості отримання державної допомоги. Проте, такий часовий розрив може бути пояснений небажанням учасників ІП звітувати й підлягати державному контролю за рахунок того, що небажані аспекти контролю переважають над вигодами від державної підтримки.

Після включення до Реєстру період вибору керуючої компанії та отримання нею відповідного статусу становить від трьох місяців ("ІП "Славута", ІП "Соломоново") до 2,5 років ("Перший український індустріальний парк"), а для деяких ІП ("BIONIC HiLL", "Кривбас") станом на 01.01.2019 р., тобто майже через чотири з половиною років після включення їх до Реєстру, так і не зареєстровано керуючої компанії.

При цьому підставою для укладання договору про формування ІП між ініціатором та керуючою компанією вже є офіційно оформлене рішення [37]. На подачу заявок на конкурс надається 30-денний термін, ще 30 днів – на розгляд заявок, та протягом 10 днів після розгляду комісією визначається переможець, з яким ініціатор укладає договір, після підписання якого він набуває статусу керуючої компанії [37].

На наш погляд, випадки, коли від дати прийняття рішення про створення ІП, затвердження його Концепції до дати включення до Реєстру проходить тривалий термін (до року), достатньо довго (більше

чотирьох років) не укладено договір із керуючою компанією, можуть свідчити про формальний підхід ініціаторів до вказаного питання, невисокий рівень підготовки документів та бюрократичні перешкоди.

Аналіз етапів організації ІП, включених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2016–2018 роках, проведений за даними МЕРТ [12], у таблицях 2-4 Додатку Б.

Слід зазначити, що ІП, включені до Реєстру у 2016–2018 роках, розвиваються більш енергійно в результаті активізації інвестиційної діяльності уряду та, можливо, врахованих помилок раніше створених структур. Наприклад, у ІП "Мироцьке" керуюча компанія була зареєстрована ще до включення до Реєстру у 2016 році [12].

У 2017 році значно скоротився термін, що пройшов від дати створення ІП до включення до Реєстру, який складав в основному до двох місяців, лише ІП "Вінницький кластер холодильного машинобудування" знадобилося для цього трохи більше року. Також, для отримання статусу керуючої компанії необхідно було від 1 місяця до 1,5 року, при цьому, у 7 із 13 ІП (54% від загальної кількості включених до Реєстру ІП у 2017 році), керуюча компанія відсутня. У 2018 році ІП було включення до Реєстру від місяця до чотирьох від дати створення, однак, керуючі компанії не зареєстровано в жодному ІП, хоча в деяких випадках пройшло трохи менше двох років від дати включення до Реєстру.

Слід зазначити, що станом на 01.01.2019 рік учасники зареєстровані лише у п'яти ІП з 50, в тому числі – зі внесених до Реєстру у 2014 році – в одного (ІП "Свема") [15], у 2017 році – у чотирьох суб'єктів: ІП "Павлоград" (3 учасники), ІП "Ланнівський" (1 учасник), ІП "Вінницький кластер холодильного обладнання" (1 учасник) та ІП "Новодністровськ" (1 учасник [12]). У межах інших ІП станом на 01.01.2019 р. учасники – не зареєстровані [12] при тому, що пройшло більше

чотирьох років після їх реєстрації, а в окремих випадках – майже п’ять років [31]. Так, ІП “Долина”, ІП “Славута” та ІП “Рясне-2”, внесені до Реєстру в лютому 2014 року, станом на 01.01.2019 р. за оприлюдненими даними так і не мають учасників, хоча з дати внесення до Реєстру пройшло 4 роки 11 місяців [12]. При цьому, згідно з Законом [37], підставою для їхньої ліквідації є нездійснення протягом трьох років у межах ІП господарської діяльності його учасниками [37].

Отже, на цей час на законодавчому рівні не розроблено механізм визначення статусу ІП на кожному етапі за певними критеріями та порядок моніторингу ініціатора створення ІП щодо виконання прийнятих рішень та прийняттям виконавчих рішень за його результатами. В цілому, невиконання норм законодавства повинно призводити до ліквідації ІП, але відсутність такої процедури обумовлює поширення кількості формально функціонуючих ІП, діяльність та результати яких досить складно оцінити та передбачити.

Таким чином, можна стверджувати, що на теперішній час відмічається стійкий інтерес до організації ІП, однак Україна має недостатні започаткування щодо їх розвитку. Враховуючи непідготовленість інфраструктури територій, що пропонуються для розбудови створених ІП, значні суми асигнувань, необхідні для їхнього облаштування, брак коштів у внутрішніх та невпевненість зовнішніх інвесторів, актуальним є залучення додаткових джерел фінансування.

Одним із напрямів активізації діяльності ІП є розвиток транскордонних ІП, що створюються та функціонують на підставі міжнародного договору [37]. Державною програмою транскордонного виробництва на 2016–2020 роки [28], змістом якої передбачено “для соціально-економічного розвитку прикордонних регіонів України формування транскордонних економічних кластерів, індустріальних парків і об’єднань єврорегіонального співробітництва” [28].

Новий поштовх у розвитку ІП було надано положеннями прийнятої Державної стратегії 2020 [48]. Розроблено додатковий механізм державної

підтримки ІП за рахунок направлення коштів Державного фонду регіонального розвитку (далі – ДФРР) на фінансування проектів створення їхньої інфраструктури за умови співфінансування з місцевими бюджетів на рівні 10 % від їх кошторисної вартості [48]. В умовах проголошеної децентралізації ІП стають дієвим інструментом регіонального розвитку.

Проекти ІП, розглянуті ДФРР, наведені за даними офіційного сайту ДФРР у 2016 році [28], у таблиці 5 Додатку Б. Так, у межах реалізації стратегій регіонального розвитку спроби по залученню коштів ДФРР для виконання робіт з облаштування ІП намагалися здійснити ініціатори створення наступних ІП:

– ІП “Долина” – регіональною комісією відібрано проект 004708-ІФ 2016–2016 “Розвиток індустріального парку «Долина» в місті Долині Івано-Франківської області”, поданий Долинською міською радою, загальною вартістю 19780,00 тис. грн, з яких за рахунок коштів ДФРР – 17 580,00 тис. грн (88,9%), місцевих бюджетів – 2100,00 тис. грн (10,6%), коштів партнерів – 100,00 тис. грн (0,4%) [28].

– ІП “Коростень” – проект 004315-ЖТ 2016–2016 [45] було подано на конкурс Коростеньською міською радою у 2016 році (пройшов конкурсний відбір, але не виконувався) [28].

Пройшли конкурсний відбір та затверджені актами КМУ проекти таких ІП (табл. 4.11).

– ІП “Тростянець”: проект 006251-СУ 2016–2016, поданий Тростянецькою міською радою вартістю 3365,295 тис. грн, з яких коштів ДФРР – 3001,27 тис. грн (90 %), місцевих бюджетів – 364,025 тис. грн (10 %) [13];

– ІП “Свема”, Шосткінською міською радою подано наступні проекти: проект 005694 СУ 2016–2016 – вартістю 933,586 тис. грн, з яких ДФРР – 467,586 тис. грн (50%), місцевих бюджетів – 466,00 тис. грн (50%) [13]; проект 005696-СУ 2016–2016 – вартістю 1105,74 тис. грн, з них коштів ДФРР – 993,74 тис. грн (90 %), місцевих бюджетів – 112,00 тис. грн (10%) [13]. Крім того, відхилені проекти Яворівського ІП м. Львів –

005278-ЛВ 2016–2016 та Новороздільського ІП м. Львів – 005176-ЛВ 2016–2016, на 2 етапі” [13].

Згідно з Розпорядженням КМУ від 11.05.2016 № 362 [29] зі змінами було реалізовано два проекти ІП “Свема”, з яких проект 005694-СУ 2016 р. профінансовано з ДФРР на суму 457,6 тис. грн, з місцевого бюджету міста Шостка – на 221,4 тис. грн; проект 005696-СУ 2016 р. профінансується з ДФРР – 993,7 тис. грн, з місцевого бюджету міста Шостка – 112,0 тис. грн. У 2017 році проект вже експлуатується та реалізується коштами міського бюджету [13].

Також, на функціонування проекту 006251-СУ 2016 р. виділено з ДФРР 2,9 млн грн, з місцевого бюджету м. Тростянець – 319,6 тис. грн Територіальне облаштування відкладено на першу половину 2017 року, тому проект ще реалізується [13].

Проекти ІП, розглянуті ДФРР у 2017 році, подано в таблиці 6 Додатку Б. Так, ІП “Коростень” – повторне подання проекту за № 012885-ЖТ 2017–2017 відхилений регіональною комісією, що, однак, надає право повторного звернення після врахування зауважень; загальна вартість проекту 15 987,00 тис. грн, з яких за рахунок коштів ДФРР – 14 389,00 тис. грн, що становить 90%, місцевих бюджетів – 1598,00 тис. грн, що становить 10%. Також, статус підготовки має проект 016691-ЖТ 2017–2017 [13].

Крім того, пройшов конкурсний відбір регіональної комісії проект ІП Житомир Схід 013130-ЖТ 2017–2017, вартістю 27 000,00 тис. грн, з яких за рахунок ДФРР передбачається виділити 24 300,00 тис. грн, з місцевих бюджетів – 2700,00 тис. грн [13].

У 2017 році на реалізацію зазначених проектів кошти ДФРР не виділялися.

У 2018 році (таблиця 4.7) згідно з Розпорядженням КМУ від 23.05.2018 р. № 372-р зі змінами [36] було реалізовано проект ІП м. Новодністровськ 018804-ЧВ (Чернівецька область).

Таблиця 4.7

Проекти індустріальних парків, розглянуті ДФРР у 2018 році

Найменування	Індустріальний парк м. Новодністровськ (Чернівецька область)
Дата внесення до реєстру	13.01.2017
№, назва проекту	018804-ЧВ “Будівництво мереж водопостачання, водовідведення та зливових стоків індустріального парку м. Новодністровськ” (Чернівецька область)
Затверджено	Розпорядження КМУ від 23.05.2018 № 372-р “Про інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2018 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку”, із змінами
Обсяг фінансування, тис. грн	
З ДФРР	3980,753
В т. ч. за 2018 рік (спецфонд)	2055,311
З місцевих бюджетів	4580,473
в т. ч. з міського бюджету за 2018 р.	2029, 696
Кошти партнерів	–
Загалом	8561,226
Профінансовано, тис. грн.	
За рахунок коштів ДФРР	2000,00
За рахунок місцевого бюджету	н/д
Статус проекту	Затверджений актом КМУ

Джерело:узагальнено автором заданими [13]

Загальна вартість проекту 8561,226 тис. грн, з яких за рахунок ДФРР 3980,753 тис. грн (47%), в тому числі за 2018 рік (спецфонд) 2055,311 тис. грн, з місцевих бюджетів 4580,473 тис.грн (53%), з яких з міського бюджету за 2018 рік 2029,696 тис. грн. За 2018 рік за рахунок ДФРР профінансовано 2000,00 тис. грн. Статус проекту – затверджено актом КМУ [13].

Слід зазначити, що в межах виконання плану заходів до реалізації стратегії розвитку регіонів на ДФРР переноситься вартість робіт по облаштуванню ІП, яку концепцією ІП передбачалося профінансувати за рахунок керуючих компаній чи інвесторів, що не було виконано у встановлені терміни, також витрати по створенню інфраструктури ІП (будівництво інженерних мереж до територій ІП тощо) та вартість робіт по створенню ІП, раніше затверджених урядом як державні цільові програми,

які так і не було профінансовано. Тобто, перекладається фінансове навантаження ІП на кошти ДФРР.

Таким чином, при тому, що здійснюються спроби змінити джерела фінансування витрат по організації ІП, не виконуються передбачені затвердженими документами й рішеннями терміни початку їхньої діяльності, що може вплинути на план їхнього розвитку, відповідні зміни до їх концепції не вносяться. Ініціаторами створення та уповноваженими органами не визначається ступінь досягнення цілей на кожному етапі діяльності ІП, що унеможливлює визначення чіткого статусу ІП як діючого чи формально існуючого для зовнішніх спостерігачів або потенційних інвесторів.

Порівняння джерел фінансування, передбаченими згідно затверджених концепцій ІП та у проектах ДФРР щодо проектів ДФРР, які не були відхилені конкурсною комісією у 2016 році, у таблиці 7 Додатку Б. Так, згідно з концепцією ІП “Долина” [12] загальна сума витрат, передбачених для облаштування ІП, становить 25 055,00 тис. грн, з яких за рахунок керуючої компанії – 18 750,00 тис. грн (75%), за рахунок державного бюджету – 6250,00 тис. грн, за рахунок міського бюджету – 55,00 тис. грн. При цьому, згідно проекту 004708-ІФ 2016–2016 “Розвиток індустріального парку “Долина” в місті Долині Івано-Франківської області”, загальна вартість якого становить у сумі 19780,00 грн, основне фінансове навантаження перенесено на ДФРР – 17580,00 тис. грн (88,9%) [13].

Однак, дані щодо внесення змін у концепцію ІП “Долина” щодо зміни джерел фінансування видатків з організації ІП – відсутні.

Згідно Концепції індустріального парку “Коростень”, [12] орієнтовна вартість фінансових ресурсів, необхідних для створення і функціонування ІП становила 9060,00 тис. грн (вартість робіт по підключенню інфраструктурних комунікацій), з яких за рахунок державного бюджету – 1359,00 тис. грн, з місцевих бюджетів – 906,00 тис. грн, основну частину складає фінансування за рахунок залучених коштів у сумі 6795,00 тис. грн (75%).

При цьому проектом 004315-ЖТ 2016–2016 “Будівництво інженерних мереж індустріального парку “Коростень” по вул. Жовтнева, 11д м. Коростень Житомирської області”, який пройшов конкурсний відбір регіональної комісії [13], передбачалося проведення робіт на загальну суму 15 987,41 тис. грн, з яких основну частину (90%) – профінансувати за рахунок коштів ДФРР.

Згідно з затвердженою концепцією ІП “Коростень”, виробництво на території ІП передбачалося запустити вже у 2014–2015 роках, однак, станом на 01.01.2019 [12] учасники не зареєстровані, роботи з передбачених концепцією джерел не фінансувалися. Таким чином, можна констатувати його формально існуючий статус. При цьому, на теперішній час уточнюючі зміни щодо загальних обсягів та напрямів фінансування, необхідного для організації ІП, ініціаторами створення до концепції ІП не внесено.

Згідно Концепції ІП “Тростянець” [12] для повного забезпечення його інфраструктурою необхідно близько 20 млн дол. США, очікувані джерела: державний, обласний, міський бюджет, кошти інвесторів, при цьому, навіть орієнтовний розподіл видатків за видами джерел фінансування в концепції не наведено. Згідно проекту 006251-СУ 2016–2016, м. Тростянець, загальна вартість якого становить у сумі 3365,295 тис. грн, основне фінансове навантаження передбачено за рахунок ДФРР – 3001,27 тис. грн (90%) [13]. Однак, уточнення потреби в асигнуваннях та відповідних джерел фінансування у концепції ініціаторами створення ІП не відображено.

Програма розвитку індустріального (промислового) парку “Свема” була віднесена урядом до державних цільових програм [21;54]. Рішенням від 05.07.2013 р. XVII сесії Шосткінської міської ради “Про концепцію індустріального парку “Свема” було створено ІП “Свема” та затверджено його концепцію [53]. Дата включення ІП “Свема” до Реєстру – 03.02.2014 р. [8].

При цьому, якщо згідно затвердженої Державної цільової програми (2011 рік) [21] орієнтовний обсяг її фінансування становить 66,4 млн грн, у тому числі за рахунок державного бюджету – 15,0 млн грн, інших джерел – 51,4 млн грн, то згідно з Концепцією ІП (2014 рік) [53] прогнозний обсяг фінансування було передбачено у сумі 35 500,00 тис. грн, з яких за рахунок Державного бюджету 8600,00 тис. грн, з місцевих бюджетів 900,00 тис. грн та 26 000,00 тис. грн – за рахунок інших (недержавних джерел).

Слід зазначити, що впродовж 2012–2017 років фінансування державного бюджету на виконання Державної цільової програми розвитку ІП “Свема” не здійснювалося.

Однак, згідно з проектами 005694 СУ (933,586 тис. грн) та 005696-СУ в м. Шостка (1105,74 тис. грн), за рахунок коштів ДФРР передбачено фінансування 50% та 90% відповідно [13]. При цьому, також до концепції не внесено зміни щодо уточнення потреби та джерел фінансування.

Також, ІП “Житомир-Схід” функціонує від 27.10.2016 р., Яворівський ІП м. Львов (26.04.2017 р.) та Новороздільськиц ІП м. Львів (15.06.2017 р.) подавали проекти на розгляд регіональної комісії. У 2016 році подавалися на конкурс проект 005278-ЛВ 2016–2016 “Будівництво першої черги інженерних мереж (газопостачання) Яворівського індустріального парку та організація його промоції” та проект 005176-ЛВ 2016–2016 “Розбудова Новороздільського індустріального парку (НРІП)”, загальна вартість проекту становить 37 443,84 тис. грн, з яких кошти ДФРР – 33 471,093 тис. грн (89,4%), місцевих бюджетів – 3922,747 тис. грн. Проекти не допущені до конкурсного відбору регіональної комісії у зв’язку з зауваженнями, а саме: неповний пакет документів тощо [13].

Також, у 2017 році зареєстрований проект ІП “Житомир-Схід” – 013130-ЖТ 2017–2017, вартість проекту становить 27 000,00 тис. грн, з яких за рахунок ДФРР – 24 300,00 тис. грн (90%), з місцевих бюджетів – 2700,00 тис. грн. Проект пройшов конкурсний відбір регіональної комісії [13].

Порівняння джерел фінансування, передбаченими згідно затверджених концепцій ІП та поданих на конкурс проектів ДФРР у 2018 році наведено в таблиці 4.8.

Таблиця 4.8

Порівняння джерел фінансування, передбаченими згідно затверджених концепцій ІП та у проектах ДФРР щодо проектів ДФРР, які не були відхилені конкурсною комісією у 2018 році

Найменування показників/найменування ІП	Індустріальний парк м. Новодністровськ (Чернівецька область)	
Найменування документу	Згідно Концепції	Згідно проекту ДФРР
№, назва проекту		018804-ЧВ “Будівництво мереж водопостачання, водовідведення та зливових стоків індустріального парку м. Новодністровськ” (Чернівецька область)
Обсяг фінансування, тис. грн		
Державний бюджет		-
З ДФРР		3980,753
В т. ч. за 2018 рік (спецфонд)		2055,311
З місцевих бюджетів		4580,473
в т. ч. з міського бюджету за 2018 рік		2029, 696
Залучені кошти		-
Кошти партнерів	–	-
Загалом		8561,226
Статус проекту	–	Затверджений актом КМУ

Джерело: узагальнено автором за даними [12; 13]

Так, згідно з концепцією ІП м. Новодністровськ (Чернівецька область) передбачалося, що потреба в фінансових ресурсах на створення й функціонування ІП складає 32 531,00 тис. грн, в тому числі проектні та будівельні роботи з реконструкції та підведення інженерно-технічних мереж – 8840,00 тис. грн (державний та недержавні фонди); 536,00 тис. грн – місцевий бюджет та інші кошти.

Згідно проекту 018804-ЧВ (Чернівецька область), загальна вартість якого становить у сумі 8561,226 тис. грн, обсяг фінансування за рахунок коштів ДФРР складає у сумі 3980,753 тис. грн (46,5%), з місцевих бюджетів – 4580,473 тис. грн (53,5%).

На даному етапі фінансове навантаження щодо облаштування ІП передбачене за рахунок ДФРР та коштів місцевого бюджету майже в рівній пропорції, однак відповідний розподіл в концепції ІП не уточнено, відповідні зміни не вносилися, тому підстав для перенесення фінансового навантаження з учасників і державного бюджету на ДФРР не представлено. Внаслідок не приведення до реалій сьогодення даних щодо необхідних ресурсів для організації ІП та джерел її отримання, досить складно відстежити фактичний стан виконання затверджених концепцій та ступінь вирішення поставлених завдань.

Таким чином, станом на 01.01.2019 р. в Україні ідея розвитку ІП, які відносяться до одного з видів СЕЗ, має недостатній рівень реалізації, при тому, що є значний потенціал. Наявність розвинутої мережі активно діючих ІП може забезпечити формування базового рівня інвестиційної платформи в економіці країни – на рівні місцевих органів влади, які, як ніхто, зацікавлені в розвитку своїх територій та відчувають потреби громад.

Враховуючи те, що ІП створюються на територіях, які потребують для облаштування значних коштів, державна підтримка для ІП є дуже важливою, але не без участі безпосередніх учасників ІП також – і фінансово. Однак, отримання державної підтримки обтяжене рядом обставин, наприклад, відсутність готових комплексів, де можна одразу розпочинати виробництво, також, складною є процедура звільнення від оподаткування митом товарів для ІП, що ускладнює її застосування.

Передбачені затвердженими концепціями ІП механізми фінансування робіт з їхнього облаштування не діють, тому нові можливості для розвитку ІП надано за рахунок направлення коштів ДФРР на фінансування проектів створення інфраструктури ІП в межах реалізації стратегій регіонального розвитку. При тому, що здійснюються спроби змінити джерела фінансування витрат по організації та облаштуванню ІП, не виконуються передбачені затвердженими рішеннями терміни початку діяльності ІП, відповідні зміни до концепцій ІП не вносяться. Таким чином, відсутня

цілісна картина щодо обсягу та вартості робіт, які необхідно виконати для забезпечення функціонуванню ІП, послідовності їх виконання, що в результаті може призвести до розпорошеності коштів, в тому числі бюджетних, на виконання точкових заходів.

Процеси організації ІП відбуваються не динамічно та стримуються. В деяких випадках від дати та формування ІП, затвердження його концептуальних положень до дати включення до Реєстру проходить до одного року, до дати укладання договору з керуючою компанією – до двох років. Зазначене підтверджує формальне ставлення учасників процесу до вказаного питання, недостатньо якісну підготовку змісту документів та бюрократичні перешкоди. В межах деяких ІП при тому, що з дати першого етапу, а саме їх створення, пройшло більше трьох років, учасники є не зареєстрованими, що може бути підставою для ліквідації ІП. Поряд з цим, на законодавчому рівні не розроблено механізм визначення статусу ІП, зокрема, стану, після досягнення якого ІП ліквідується, на кожному етапі розвитку за певними критеріями та порядок моніторингу ступеню досягнення їхніх цілей за результатами кожного етапу діяльності ІП, визначеному концепцією.

Також, у вільному доступі не представлено статистичні дані показників результативності діяльності усіх створених ІП, необхідні для прийняття відповідних інвестиційних рішень.

З метою формування якісного інформаційного масиву даних щодо стану та результатів діяльності ІП у регіонах та уникнення розпорошення бюджетних коштів на несистемні заходи пропонується врахувати нижченаведені поправки.

1. На законодавчому рівні врегулювати питання щодо визначення поняття ІП та ув’язати з поняттям СЕЗ – щодо мети створення, згрупувати за східними ознаками.

2. Створити комісію у складі представників Мінекономрозвитку, місцевих органів виконавчої влади та представників громадськості та

провести оцінювання діяльності ІП в кожному регіоні відповідно до затвердженої концепції за наступними критеріями: дотримання термінів етапів створення ІП в частині визначення джерел фінансування облаштування ІП та напрямів залучення їх, плану розвитку, оцінити перспективи щодо залучення учасників (за відсутністю їх) та інших критеріїв – за рішенням комісії; періодичність оцінювання – раз на 2 роки. Дані оприлюднювати щороку. Розробити порядок оцінювання та моніторингу.

2.1. Комісії за результатами проведеного оцінювання підготувати висновок щодо відповідності порядку створення ІП положенням затвердженої концепції та доцільності подальшого існування, в тому числі ІП, включених до Реєстру, в яких – більше, ніж три роки після створення не здійснюється господарська діяльність його учасниками, та рекомендувати ініціаторам створення вжити заходи щодо його ліквідації або реорганізації.

2.2. У разі прийняття комісією позитивного рішення щодо подальшого існування ІП надати пропозиції ініціатору створення в частині:

– врегулювати питання щодо внесення необхідних змін до концепції ІП з урахуванням змін, що відбулися;

– забезпечити проведення моніторингу прийнятого рішення – 1 раз на півроку; за результатами проведеного моніторингу у разі недотримання прийнятих рішень – ініціювати внесення змін до концепції;

– надавати звітність щодо виконання концепції ІП та щодо його діяльності уповноваженому органу – 1 раз на рік;

– розробити та запровадити систему оцінювання реалізації затверджених концепцій ІП, внесених до реєстру, та порядок проведення постійного моніторингу виконання рішень.

3. Враховуючи наявні проблеми з бюджетним фінансуванням, необхідним для розбудови інфраструктури ІП, потрібно здійснювати пошук інших джерел фінансування, в тому числі за рахунок державно-

приватного партнерства, розвиток нових форм ІП, в тому числі транскордонних.

4.3. Шляхи реалізації цільового призначення функціонування наукових та технологічних парків України як елементів надбудови інвестиційної платформи України

Надбудову інвестиційної платформи представлено множиною видів економічної діяльності, яка формується залежно від належної території, цілей діяльності суб'єктів господарювання та політики місцевої влади, що собою уособили такі форми об'єднання, як технологічні парки (далі – ТП).

Розглянемо детальніше ситуацію з ТП в Україні. Нормативно-правовою основою функціонування ТП виступило розпорядження Президента України від 23.01.1996 р. № 17/96-рп [20], за положеннями якого створено урядом відповідну Міжвідомчу раду [41] та затверджено Положення про порядок створення і функціонування ТП [31]. У подальшому, згідно з Законом України від 16.07.1999 № 991-XIV [4] визначено параметри ТП (рис. 4.4).

Крім того, у 2000 році урядом додатково до діючої Міжвідомчої ради була створена "Комісія з питань державної підтримки діяльності технологічних парків" та затверджене відповідне Положення [51]. Вже у 2001 році було відмінено дію попередніх документів [41; 51] та затверджено "Положення про Комісію…" [50], яке теж діяло нетривалий термін, й у 2003 році було затверджено нову редакцію "Положення про Комісію …", що є тимчасовим консультативно-дорадчим органом КМУ [30].

Зазначене демонструє нестабільність нормативно-правового забезпечення функціонування ТП, що не є позитивним явищем та негативно впливає на реалізацію досить ефективного інституту.

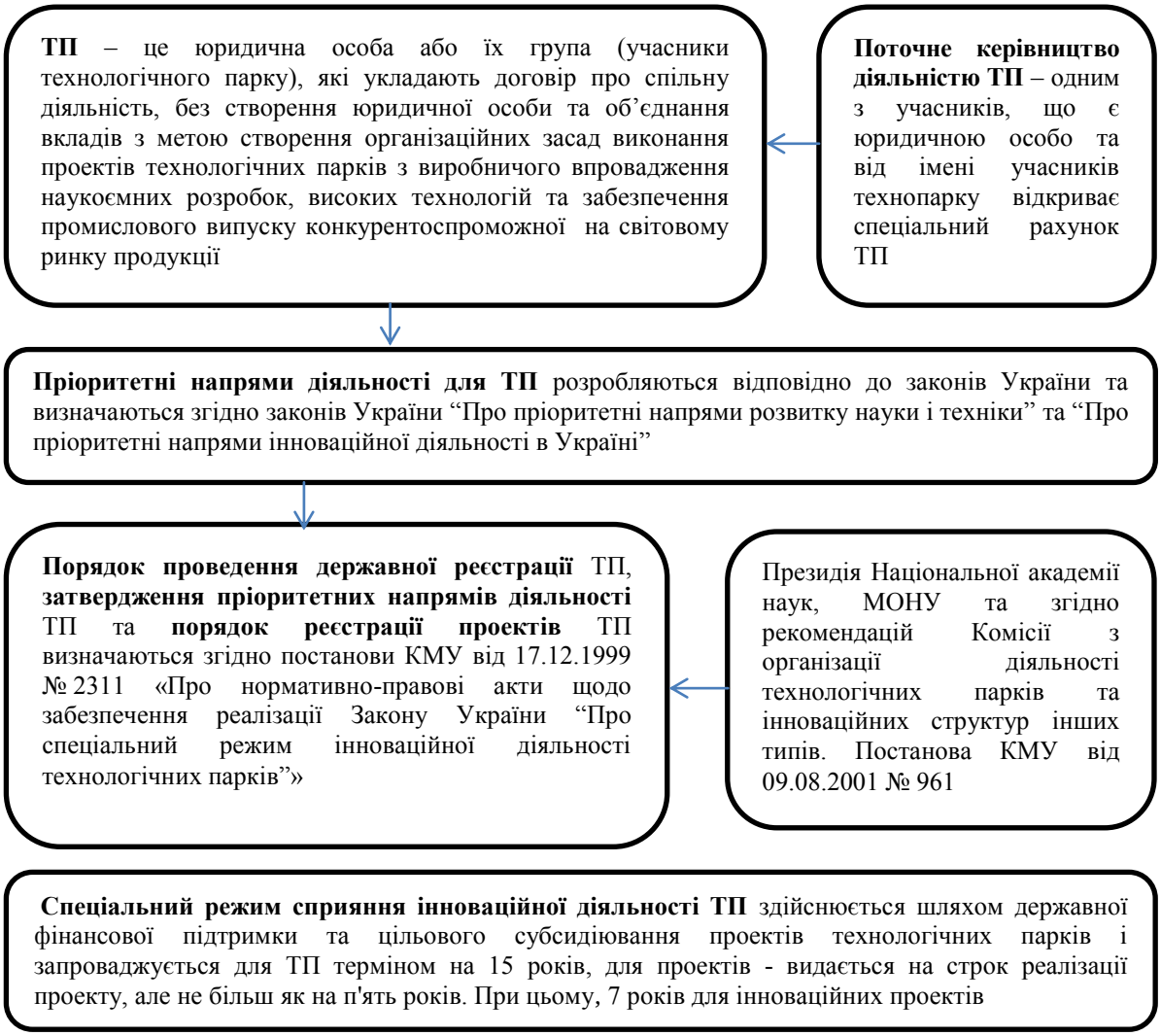

Рис. 4.4. Параметри Технологічних парків України

Джерело: [47]

Так, упродовж усього періоду до преамбули діючого закону [47] вносилися зміни та додавалися нові ТП, чергова редакція закону [47] із змінами, внесеними ЗУ [23], діє з 01.02.2006 р. та визначає особливості функціонування 16 ТП, з яких зареєстровано 12 технопарків та ще 4 проходять процедуру реєстрації [15]. З вересня 2010 року ситуація залишається незмінною, що свідчить про відсутність розвитку мережі ТП.

Ефект від ТП в Україні залежить також і від дієвості державної участі. Наприклад, за 2000–2004 роки, коли державна непряма підтримка надавалася стабільно, відмічається зростання темпів реалізації інноваційної продукції в 10,1 рази, крім того, в 2,6 рази зросла кількість створених робочих місць, в 16 разів зросли обсяги платежів до бюджету [2].

Внаслідок змін, внесених у березні 2005 року до Закону України “Про Державний бюджет України на 2005 рік” [25], було скасовано податкові пільги на території ВЕЗ щодо податку на прибуток, ввізного мита та плати за землю. В результаті, впродовж 2005–2007 років не було зареєстровано жодного проекта ТП [1], значно знизилися обсяги показників діяльності ТП. Так, у 2009 році обсяг реалізації інноваційної продукції в 5,2 рази зменшився порівняно з 2004 роком, кількість створених робочих місць – у 4,4 рази, обсяги доходів бюджету – в 3,3 рази [1].

І хоча у 2006 році згідно з ЗУ “Про спеціальний режим…” та інших законів України” [47] було переглянуто та відновлено окремі податкові й митні пільги для виконавців проектів, ці зміни суттєво на діяльність ТП не вплинули [55].

Моніторинг і контроль за виконанням проектів ТП [33] здійснюється урядом відповідно до положень затвердженого Порядку. Так, контроль за проходженням проектом всіх етапів здійснює МОН шляхом проведення планової чи позапланової виїзної перевірки ТП або його керівного органу та виконавця проекту [33].

Слід зазначити, що офіційний сайт МОНУ [15] містить лише перелік ТП, загальні фрази щодо організації діяльності ТП та важливість їхнього функціонування для розвитку економіки України, дату реєстрації ТП. Результати функціонування ТП у прямому доступі, наприклад, на сайті Державної служби статистики України, що було б логічно, не наводяться, тому повний висновок щодо сьогодення ТП не є можливим сформувати.

Крім того, термін введення “спеціального режиму інноваційної діяльності” становить 15 років та діє при виконанні проектів ТП [47], тобто

може для деяких ТП добігати кінця, що свідчить про необхідність прийняття відповідних організаційних рішень.

Особливістю є те, що в Україні ТП діють не обов'язково за територіальним принципом. Наприклад, ТП "Яворів", який з 1998 р. по 2007 р. діяв як науково-технологічний парк Спеціальної економічної зони "Яворів" та в її межах, у 2007 році отримав державну реєстрацію як ТП в та екстериторіальний статус, тому може діяти на всій території України [17].

Також, ТП згідно з ЗУ про СЕЗ [27] є одним з типів СЕЗ, для яких пільгові преференції відмінено [47], при цьому можуть отримувати від держави компенсацію ввізного мита, повне або часткове кредитування проектів на території ТП та компенсацію відсотків банку, сплачених при реалізації проектів ТП [47], хоча відсутність достатнього фінансування і зводить до мінімуму реальні пільги.

Для врегулювання зазначеного питання ще з 2015 року до Верховної ради подано проект 2216а щодо виключення ТП з переліку СЕЗ з метою спрощення їх реєстрації та уточнення порядку встановлення спеціального режиму для отримання пільг [52]. Поряд з цим, на наш погляд, суттєве прояснення з цього питання може наступити за умов комплексного вирішення питання подальшого існування СЕЗ та умови відновлення пільгового режиму для них.

Діяльність ТП спрямована на створення та забезпечення трансферу нових технологій та продукції, є результатом поєднання науки, освіти і бізнесу, що впливає на економіку країни. Однак, відсутність кредитування, недостатність розміру державної підтримки, непередбачені зміни в законодавстві не дозволяє повною мірою розвинути мережу ТП в Україні.

Таким чином, відсутність цілісної картини розміщення інноваційної структури інвестиційної платформи, взаємодії її елементів, забезпечення рівномірного покриття ними як горизонтально по всій території, так і

вертикально за видами економічної діяльності, значно стримуються темпи інноваційного розвитку економіки країни в цілому.

За результатами проведеного дослідження рекомендовано:

– врегулювати питання щодо інформування зацікавлених осіб про результати діяльності ТП, узагальнення інформації щодо їхньої організації, формування системного моніторингу діяльності;

– на законодавчому рівні розробити зміни про порядку комерціалізації результатів ТП як важіль їхнього соціально-економічного розвитку;

– з метою забезпечення належними рівнем фінансування діяльності ТП застосувати інші методи фінансування зокрема: створити відповідні фонди, державне приватне партнерство, спільні підприємства тощо;

– удосконалити державну координаційну систему розвитку технологічних парків в Україні;

– при прийнятті рішення щодо інноваційності проекту ТП, його учасники отримують свідоцтво від держави на сім років, хоча спеціальний режим сприяння інноваційної діяльності діє для проектів ТП лише п’ять років, що потребує узгодження на законодавчому році.

Крім того, окремим питанням розглянемо наступний фактор розвитку інвестиційних процесів в Україні, зокрема, наукові парки (далі НП). Так, у Законі про СЕЗ [27] до переліку їхніх типів безпосередньо НП не включено, лише в Концепції створення СЕЗ в Україні, що діяла майже 10 років (1994–2004 рр.) передбачалося створення науково-технічних зон [39] зі спеціальним правовим режимом, який орієнтовано на розвиток наукового й виробничого потенціалу.

Організація НП в Україні розпочалася із створення НП “Київська політехніка” [42], на цей час діяльність НП в Україні регламентується окремим законом [43], параметри яких наведено на рисунку 4.5.

Таким чином, Закон України від 25.06.2009 р. № 1563-VI “Про наукові парки” [43] розширив межі понять, наведені у попередньому

нормативному документі, визначив порядок та види державної підтримки НП, моніторингу виконання проектів тощо. Проекти наукових парків, які організаторами планується реалізувати за рахунок коштів держави, реєструються на державному рівні, порядок якої визначено урядом [32].

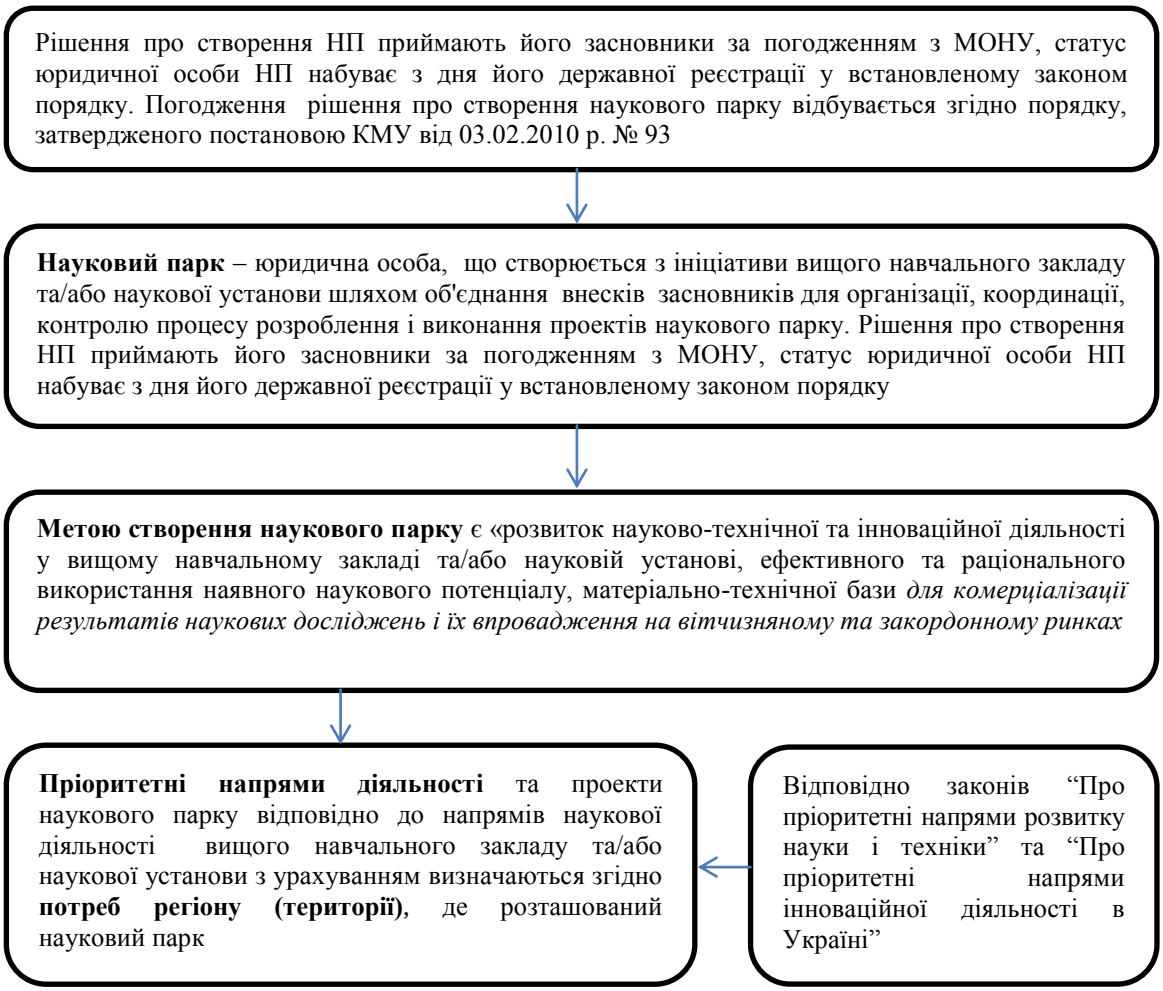

Рис. 4.5. Основні параметри наукових парків Україні

Джерело: [43]

На законодавчому рівні [43] передбачено надання НП прямої та непрямої державної підтримки (Станом на 01.03.2018): пріоритетність у розгляді звернення "на поставку продукції, виконання робіт і надання послуг для забезпечення пріоритетних державних потреб"; можливість фінансування з державного та місцевого бюджетів.

Крім того, для проектів, які мають державну реєстрацію, передбачено "звільнення від сплати ввізного мита для постачання

обладнання та комплектуючих і матеріалів”; “особливий порядок сплати комунальних послуг та орендної плати” [43].

Поряд з цим, на законодавчому рівні закріплено положення про те, що орендна ставка за розміщення НП, його учасників, що здійснюють реалізацію проектів, становить 10% [40]. Якщо особливий характер оплати за оренду передбачає зменшення орендної ставки, то, враховуючи, що надходження від оренди повинні використовуватися на впровадження проектів НП [43], запровадження пільгової орендної ставки може призвести до недоотримання НП надходжень, що, в свою чергу, призведе до зменшення виділених на проекти коштів, при тому, що заклади і так не забезпечені на необхідному рівні фінансами та достатньою матеріально-технічною базою. Так, щодо наявності пільг по орендній платі зазначено в інформації НП “Київський університет імені Тараса Шевченка” [16].

Контроль та моніторинг виконання положень проектів НП здійснюється виконавчим органом управління НП [43]. Узагальнений звіт про результати роботи НП складається виконавчим органом управління НП на підставі звітів, наданих партнерами, та надається відповідному вищому навчальному закладу або науковій установі та МОНУ щорічно, до 1 лютого кожного наступного року, або на їхню вимогу [43].

За результатами аналізу реалізації завдань проектів, та у разі недотримання вимог та норм, виконавчий орган може загалом або частково припинити діяльність проекту. Подання з цього приводу надається ним до відповідного підконтрольного центрального органу виконавчої влади лише у разі державної реєстрації зазначеного проекту.

На наш погляд, роль МОНУ в процесі моніторингу виконання проектів НП зводиться в основному до внесення змін до державного реєстру за результатами отриманої інформації.

Таким чином, діючим нормативними документами не передбачено періодичність та обов’язковість проведення моніторингу діяльності НП, та необхідність залучення незалежних експертів при його проведенні. Крім

того, нечітко виписана обов’язковість надання звітності, її форма та періодичність.

Враховуючи граничний термін для реалізації проектів НП, який згідно ЗУ про НП становить 7 років, на наш погляд МОНУ доцільно з певною періодичністю, наприклад, 2–3 роки, здійснювати загальний аналіз діяльності НП, та за результатами його проведення приймати рішення щодо подальшої діяльності НП та розробити порядок контролю за реалізацією рішень, прийнятих за результатами його проведення.

На досліджуваний період (травень 2018 р.), за офіційними даними, кількість наукових парків становить 24 [15], з яких основна частина (15) – це товариства з обмеженою відповідальністю.

При тому, що інформація МЕРТ щодо діяльності ІП згрупована та висвітлює основні напрями організаційної та практичної діяльності ІП в єдиному підході, сайт МОНУ містить перелік НП, кожен з яких у різні способи наводить дані щодо своєї діяльності, що не надає можливості сформувати цілісну картину їх діяльності за основними параметрами. Так, замість чітко визначених ЗУ про НП таких понять, як мета створення, функції, пріоритетні напрями діяльності НП тощо, оприлюднена інформація щодо різних НП різниться між собою та включає такі поняття, як міркування, завдання діяльності, концепція, предмет діяльності тощо.

Крім того, згідно з інформацією НП, не зазначається дата його державної реєстрації. Дійсно, при необхідності, дату можна встановити за реквізитами наказів МОНУ, якими було затверджено перелік пріоритетних напрямів діяльності для кожного НП, тому що відповідно до п. 2 ст. 8 ЗУ про НП [42], зазначений перелік затверджується “центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері науки та інновацій”, при погодженні рішення про формування НП. Однак, це потребує додаткового часу та не гарантує знаходження інформації.

Також, не усіма НП оприлюднюється перелік власних проектів. При цьому, враховуючи встановлений ЗУ про НП [42] граничний термін реалізації проектів НП, що становить 7 років з дня його державної реєстрації, на наш погляд, доцільним є оприлюднення таких даних для проведення моніторингу дотримання зазначеної умови.

Згідно з офіційними даними неможливо встановити повну картину щодо підсумків діяльності НП за період їхнього створення в частині їхньої результативності роботи та впливу на економічний розвиток України.

Доступна інформація щодо НП, наведена на сайтах, в основному містить рекламу ВНЗ, на базі якого створено НП, та його учасників, результати діяльності не оприлюднено або мають відомчий характер. Зазначене не дає можливим проаналізувати результати їхньої діяльності або створити вичерпну картину як щодо їхньої ефективності, так і щодо внеску в розвиток економіки країни.

Також слід зазначити, що наказами МОНУ, якими затверджено перелік основних векторів діяльності для НП, визначено Стратегічні пріоритетні відповідно до постанови КМУ від 12.03.2012 № 294 [3], та постанови КМУ від 17.05.2012 № 397 [4], дію яких затверджено на 2012–2016 рр.

Поряд з цим, вже у 2017 році середньострокові вектори інноваційної діяльності загальнодержавного рівня затверджено постановою КМУ від 28.12.2016 № 1056 [5], галузеві – постановою КМУ від 17.10.2017 № 980 [6]. При цьому, дані щодо внесення змін до відповідних наказів МОНУ відсутні, та згідно наказів не зазначено, що при зміні пріоритетів змінюється і законодавчий документ.

Також, згідно з оприлюдненими даними НП не зазначено про розміри та види державної підтримки (у разі її отримання), перелік наявних пільг. Таким чином, наявна інформація щодо наукових парків не дає вичерпної картини як щодо ефективності їхньої діяльності, так і щодо внеску в соціально-економічний розвиток країни.

Для організації фінансування науково-технічної діяльності та впровадження її результатів у виробництво, необхідно залучати зацікавлених партнерів, які мають достатній виробничий ресурс для комерціалізації продукції, перетворення основних результатів досліджень на продукти, які сприяють економічному та соціальному прогресу, патентування результатів та виведення їх на ринок. Трансфер технологій сприяє з'єднанню науки й бізнесу для підвищення результативності інноваційно-інвестиційних процесів.

Суттєвим недоліком є відсутність в Україні ефективної системи перетворення результатів наукових досліджень у конкретні економічні здобутки, неспроможність держави створити необхідні умови та стимули для трансферу знань з наукової сфери у виробництво.

На законодавчому рівні в Україні [24] "трансфер технологій розуміють як передачу технології, що оформляється шляхом укладення договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та/або її складових" [24]. Згідно з Законом [24], "об'єктом трансферу технологій є наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності" [24]. Форми передачі можуть бути комерційні та безоплатні, при цьому необхідно враховувати права розробника на інтелектуальну власність.

Створена інтелектуальна власність належить ВНЗ або науковій установі, тому необхідно доопрацювання законодавства щодо трансферу технологій, реалізація низки заходів із комерціалізації наукових знань, забезпечення створення інноваційних центрів при наукових установах та вищих навчальних закладах, а також активізації наукової складової в системі вищої школи, потенціал якої значний, але нині не використовується повною мірою.

На порядок організації та розвитку НП в Україні накладаються такі проблеми інноваційної економіки та науки, як порівняно незначні витрати на науку в Україні. Так, при тому, що на законодавчому рівні передбачено,

що в обсязі 1,7% ВВП країни буде профінансовано з бюджету науку, науково-технічну діяльність, при цьому, внесеними змінами [44] відсоток зменшено до 0,16% у 2016 р., 0,24% – у 2017 р., тобто, закладений норматив не витримується [26].

На тлі зазначеного, єдина концепція розвитку НП в країні відсутня, лише затверджувалися окремі концепції для відповідних НП, які не охоплювали усіх напрямів розвитку спеціальних режимів. Також недоліком політики щодо СЕЗ та ТПР можна вважати відсутність правонаступництва в законодавчих документах.

З метою координації дій НП створено “Національну асоціацію наукових, технологічних парків та інших інноваційних організацій України” [18]. Засновниками асоціації є шість наукових парків та Міжнародний фонд сприяння інвестиціям. Діяльність Асоціації спрямована на підвищення ролі наукових та технологічних парків в інноваційному розвитку України, сприяння інтенсифікації інноваційних процесів та створення масштабних виробництв інноваційної продукції, трансформацію національної економіки в “економіку знань” [18]. Поряд з цим, на теперішній час результати діяльності НП в Україні неможливо назвати ефективними.

Враховуючи недоліки, які заважають розбудові цієї необхідної для інноваційного розвитку мережі, рекомендовано:

– розробити та затвердити Порядок моніторингу діяльності НП та реалізації їх проектів;

– врегулювати питання щодо інформування про результати діяльності наукових парків, узагальнення інформації щодо їхньої організації;

– на законодавчому рівні розробити зміни порядку комерціалізації результатів;

– з метою забезпечення належними рівнем фінансування застосування інших методів фінансування – створення відповідних фондів, державно-приватне партнерство, спільних підприємств;

– удосконалення державної координаційної системи розвитку наукових парків.

У підсумку зазначимо таке:

1) з метою надання об’єктивної інформації для оцінювання діяльності НП МОНУ забезпечити уніфікацію наведеної інформації щодо організації та діяльності НП України відповідно до положень Закону про НП (мета створення, функції, дані щодо створення НП (реквізити рішення про створення, перелік засновників тощо), пріоритетні напрями діяльності, перелік партнерів, дата реєстрації, види та розмір державної допомоги тощо);

2) моніторинг діяльності НП необхідно проводити із зазначенням джерел фінансування виконаних робіт чи наукових розробок; за умов відсутності чітко визначених надходжень у кількісному або сумовому виразі за період діяльності НП зрозуміло, що НП існує тільки на папері. Крім того, при наведеному переліку виконаних наукових досліджень без обґрунтування їхнього фінансування, виникає питання щодо достовірності наведеної інформації;

3) доцільно зобов’язати засновників проводити підсумок ефективності діяльності НП як загалом, так і за результатами окремих етапів діяльності. При цьому, враховуючи труднощі підсумовування інтелектуальних та наукових результатів, результат може стати достатньо умовним та не мати категоричного характеру, але, у разі відсутності суттєвих результатів або перспективних розробок, вносити пропозиції щодо припинення діяльності НП з метою уникнення наявності формальних структур та розпорошення інвестицій.

Таким чином, можна зазначити, що НП та ТП в Україні мають усі передумови та здатні формувати як базовий горизонтальний, так і вертикальний рівень (за галузевим принципом) інвестиційної платформи. Враховуючи, що нормативні документи, на якому базується організація та розвиток, діяльність НП, мають стратегічний характер, є можливість розбудови гнучкої основи для інвестиційної платформи, яка змінюється та

модифікується в залежності від нагальних питань розвитку економіки та курсу держави, тому що вектори її розбудови охоплюють загальнодержавний, галузевий та регіональний рівні.

Враховуючи, що державній реєстрації підлягають тільки ті ІП, які потребують державної підтримки, ТП – усі, а у НП реєструються тільки проекти, які потребують державної підтримки (реєстрації підлягають ті НП, що попали в перелік преамбули закону), постійна увага та обмеження, контроль та звітування передбачено лише для тих форм та типів ІП та НП, які використовуються державні кошти. У разі, якщо проекти виконуються за кошти організаторів та учасників, контроль відсутній, дані щодо результатів діяльності важко отримати. Таким чином, ці елементи інфраструктури, які фактично формують інвестиційну платформу (ІП, ТП, НП), працюють за різними вимогами, що обтяжує формування єдиного інституту інвестиційної платформи.

На наш погляд, для забезпечення єдиної цілісності інвестиційної платформи, доцільно запровадити систему моніторингу і для елементів, які не потребують державних коштів, визначити єдині правила їхнього функціонування та розвитку. Парковий механізм дійсно виступає ваговим за значенням та роллю елементом інвестиційної інфраструктури, без якої неможливо розбудувати та в подальшому розвивати цілісний інститут інвестиційної платформи України.

Висновки до розділу 4.

1. Встановлено невідповідність при визначенні терміну «інноваційна інфраструктура», що формує проблематику не тільки у формі наукового дискурсу, а і практичного значення для розбудови цілісної інвестиційної платформи в Україні.

В контексті дослідження структура інвестиційної платформи розглядається наступним чином: її горизонтальний базовий рівень

охоплює об’єкти та суб’єкти господарювання по територіальному принципу: індустріальні парки; горизонтально-вертикальний рівень організований за галузево-територіальним принципом. Багатовимірність горизонтально-вертикальній площині інвестиційної платформи забезпечує перетин науки, виробництва та бізнесу при функціонуванні таких інститутів як наукові та технологічні парки. У цілому характер та специфіку взаємодії на вертикальному та горизонтальному рівнях визначає парковий механізм.

За результатами проведеного дослідження методології та практики організації СЕЗ в України доведено, що перешкодами активізації надходження інвестицій в країну було визначено такі аспекти: бюрократизм, корупцію, нестабільність політичного середовища та значне податкове навантаження. Розроблені та затверджені програмні документи стратегічного значення для розвитку інвестування в країні було не виконано. Зазначене стало наслідком формальності виконання та відсутності дієвого моніторингу стратегічних документів національного значення за їх виконанням. Крім того, механізм функціонування СЕЗ було використано не тільки на залучення інвестицій. Практика продемонструвала значні недоїмки бюджету у результаті наданих пільг на тлі виведення капіталу, зниження собівартості продукції з метою підвищення прибутковості, а не реінвестування, формування легальних «тіньових» схем ухилення від сплати податків. Механізми функціонування СЕЗ та ТПР з практичної точки зору не розкрили власного потенціалу, оскільки їх привілеї використовувалися не за цільовим призначенням та неефективно.

2. Визначено, що розвиток соціально-економічних процесів у форматі ІП випереджав впровадження відповідного нормативно-правового забезпечення їх функціонування, що не сприяло їх розвитку. Крім того, створення нормативно-правового забезпечення функціонування ІП, моніторингу та контролю діяльності, аналізу та оцінювання результатів

розтяглося у часі, тому більшість питань залишалися не вирішеними. Визначено, що державна підтримка надається ініціаторам створення, керуючим компаніям та учасникам ІП лише за певних умов, які значно ускладнюють отримання пільг та потребує додаткових фінансових зусиль для її отримання. Проте, формування законодавчої бази сприяло підвищенню активності створення ІП в Україні, однак процес їх створення та реєстрації характеризується нерівномірною динамікою.

На державному рівні розроблено додатковий механізм державної підтримки ІП за рахунок направлення коштів ДФРР на фінансування проектів створення їх інфраструктури за умови співфінансування з місцевими бюджетів в рамках реалізації стратегій регіонального розвитку. Поте, як наслідок, здійснюються спроби змінити джерела фінансування витрат по організації ІП, не виконуються передбачені затвердженими документами та рішеннями терміни початку їх діяльності, що може негативно вплинути на план їх розвитку, відповідні зміни до їх концепції не вносяться. Також, не визначається ступінь досягнення цілей на кожному етапі діяльності ІП, що унеможливлює визначення чіткого статусу ІП як діючого чи формально існуючого, що в результаті може призвести до розпорошеності коштів. Досить складно відстежити фактичний стан виконання затверджених концепцій ІП та ступінь вирішення поставлених завдань. Шляхом відстеження часу на проходження всіх етапів формування підтверджено формальне ставлення учасників процесу, недостатньо якісну підготовку змісту документів та бюрократичні перешкоди, що може бути підставою для ліквідації ІП. Поряд з цим, на законодавчому рівні не розроблено механізм визначення стану ІП, після досягнення якого він ліквідується.

3. Доведено нестабільність нормативно-правового забезпечення функціонування ТП, відсутність розвитку їх мережі, негативно впливають на реалізацію досить ефективного інституту. Визначено необхідність врегулювання питання щодо інформування зацікавлених осіб про

результати діяльності ТП, шляхом оприлюднення узагальненої інформації щодо їх організації, результатів проведення системного моніторингу; змін порядку комерціалізації результатів ТП; розширення методів фінансування; удосконалення державної координаційної системи розвитку ТП в Україні; узгодження періоду на який видається свідоцтво про інноваційність проекту ТП (7 років) та періоду дії спеціального режим сприяння інноваційної діяльності (5 років).

Встановлено, наявна інформація щодо НП не дає вичерпної картини як щодо ефективності їх діяльності, так і щодо внеску в соціально-економічний розвиток країни. Єдина концепція розвитку НП в країні відсутня, лише затверджувалися окремі концепції для відповідних НП, які не охоплювали усіх напрямів розвитку спеціальних режимів. Створена інтелектуальна власність належить ВНЗ або науковій установі, тому необхідно доопрацювання законодавства щодо трансферу технологій, реалізація низки заходів із комерціалізації наукових знань, забезпечення створення інноваційних центрів при наукових установах та вищих навчальних закладах, а також активізації наукової складової в системі вищої школи, потенціал якої значний, але нині не використовується повною мірою.

Враховуючи недоліки, які заважають розбудові мережі наукових парків, і, тим самим, цілісного інституту інвестиційної платформи, рекомендовано: забезпечити уніфікацію наведеної інформації щодо організації та діяльності НП України; здійснювати моніторинг діяльності НП із зазначенням джерел фінансування виконаних робіт чи наукових розробок; зобов’язати засновників проводити підсумок ефективності діяльності НП як загалом, так і за результатами окремих етапів діяльності.

Загалом, ІП, ТП, НП, механізм функціонування яких фактично формує інвестиційну платформу країни, працюють за різними вимогами, що обтяжує формування ефективної та дієвої інвестиційної інфраструктури. Для забезпечення єдиної цілісності інвестиційної

платформи рекомендовано запровадити уніфіковану систему моніторингу для всіх учасників (з державним та недержавним фінансуванням), визначити єдині правила їх функціонування та розвитку.

Список використаних джерел до четвертого розділу

1. Аналіз діяльності технологічних парків України за 2009 рік. *Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України*. URL: http://old.mon.gov.ua/images/science/innovation/analiz_2009.doc.

2. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень “Щодо державної допомоги діяльності технологічних парків в Україні”. URL: http://old2.niss.gov.ua/articles/1734/.

3. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2012–2016 роки : Постанова КМУ № 294 від 12.03.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-2012-%D0%BF.

4. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2012–2016 роки : Постанова КМУ № 397 від 17.05.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/397-2012-%D0%BF

5. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності загальнодержавного рівня на 2017–2021 роки : Постанова КМУ від 28.12.2016 № 1056. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1056-2016-%D0%BF.

6. Деякі питання визначення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого рівня на 2017–2021 роки : Постанова КМУ від 17.10.2017 № 980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980-2017-%D0%BF.

7. Звіт про результати дослідження державної підтримки суб’єктів господарювання в Україні. URL: http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=120932&schema=main.

8. Інформація про індустріальні (промислові) парки, включені до Реєстру індустріальних (промислових) парків. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=b7c98e95-35ef-4e4b-a612-88a0404ac6d2&title=InformatsiiaProIndustrialni-promislovi-Parki-VkliucheniDoRestruIndustrialnikh-promislovikh-Parkiv.

9. Кучерова Г. Ю. Методологія державного стратегічного планування макроекономічних процесів в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. Вип. 13. Ч. 1. С. 105–110.

10. Кучерова Г. Ю. Ментальна модель державного стратегічного планування. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія : Економіка*. 2015. Т. 20. Вип. 6. С. 160–165.

11. Маринчук С. Г. Аналіз діяльності спеціальних економічних зон та територій пріоритетного розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 2. С. 91–96.

12. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі. URL: http://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA.

13. Офіційний сайт Державного фонду регіонального розвитку. URL: http://dfrr.minregion.gov.ua/.

14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/.

15. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України. URL: https://mon.gov.ua/ua.

16. Офіційний сайт Наукового парку Київського університету імені Тараса Шевченка. URL: https://scp.knu.ua/ua/pro-korporatsiiu.

17. Офіційний сайт науково-технологічного парку “Яворів” URL: https://tp-yavoriv.at.ua/index/pro_tekhnopark/0-10.

18. Офіційний сайт Національної асоціації наукових, технологічних парків та інших інноваційних організацій України URL: http://nstau.org.ua/

19. Питання Міністерства економічного розвитку і торгівлі. Постанова КМУ від 20.08.2014 № 459. [URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-%D0%BF.

20. Питання створення технопарків та інноваційних структур інших типів – Розпорядження Президента України від 23.01.1996 р. № 17/96-рп. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/17/96-%D1%80%D0%BF.

21. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1265 “Про затвердження Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку” “Свема” в м. Шостці Сумської області на 2012–2015 роки”. URL: zakon.rada.gov.ua/go/1265-2011-п.

22. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких урядових актів : Постанова КМУ від 25.08.2004 № 1109. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-2004-%D0%BF.

23. Про внесення змін до Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків” та інших законів України : Закон України від 12.01.2006 р. № 3333-IV (3333-15) URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3333-15.

24. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій Закон України від 14.09.2006 №143V URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-16.

25. Про Державний бюджет України на 2005 рік : Закон України 2285-IV від 05.01.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2285-15.

26. Про Державний бюджет України на 2017 рік. Закон України № 1801-VIII від 21.12.2016 URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T161801.html.

27. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13.10.1992 р. № 2673-XII URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-12.

28. Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки : Постанова КМУ від 23 серпня 2016 р. № 554 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/554-2016-%D0%BF.

29. Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2016 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку : Розпорядження КМУ від 11.05.2016 № 362 зі змінами URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/362-2016-%D1%80.

30. Про затвердження Положення про Комісію з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів : Постанова КМУ від 6 серпня 2003 р. № 1219. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1219-2003-%D0%BF.

31. Про затвердження Положення про порядок створення і функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів : Закон України від 22.05.1996 № 549. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-96-%D0%BF.

32. Про затвердження Порядку державної реєстрації проектів наукових парків, реалізація яких потребує державної підтримки : Постанова КМУ № 1101 від 14.11.2012 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1101-2012-%D0%BF.

33. Про затвердження Порядку проведення моніторингу та здійснення контролю за реалізацією проектів технологічних парків : Постанова КМУ від 21 березня 2007 р. № 517. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2007-%D0%BF.

34. Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 роки : Постанова КМУ від 28.12.2001 № 1801. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-2001-%D0%BF.

35. Про заходи щодо створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон і територій із спеціальним режимом

інвестиційної діяльності : Постанова КМУ від 24.09.1999 № 1756. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1756-99-%D0%BF.

36. Про інвестиційні програми і проекти регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2018 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку : Розпорядження КМУ від 23.05.2018 № 372-р із змінами. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2018-%D1%80.

37. Про індустріальні парки : Закон України від 21.06.2012 р. № 5018-VI. URL: zakon.rada.gov.ua/go/5018-17.

38. Про інноваційну діяльність : Закон України №40-IV від 05.12.2012 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15.

39. Про Концепцію створення спеціальних (вільних) економічних зон в Україні : Постановою Кабінету Міністрів України від 14.03.1994 р. № 167. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-94-%D0%BF.

40. Про Методику розрахунку орендної плати за державне майно та пропорції її розподілу : Постанова КМУ № 786 від 4 жовтня 1995 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-95-%D0%BF.

41. Про Міжвідомчу раду з координації діяльності щодо організації та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів від 29 квітня 1996 р. № 471. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/471-96-%D0%BF.

42. Про науковий парк “Київська політехніка” : Закон України № 523-V від 22.12.2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/523-16.

43. Про наукові парки : Закон України № 1563-VI від 25.06.2009 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1563-17.

44. Про наукову і науково-технічну діяльність. Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19.

45. Про першочергові заходи щодо реалізації : Послання Президента України до Верховної Ради України “Україна: поступ у XXI сторіччя. Стратегія економічного та соціального розвитку на 2000–2004 роки” : Указ

Президента от 23.02.2000 № 276/2000. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U276_00.html.

46. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні : Закон України від 08.09.2011 р. № 3715-VI. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3715-17.

47. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/TM006842.html.

48. Про Стратегію сталого розвитку "Україна-2020" : Указ Президента України 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015.

49. Про схвалення Концепції створення індустріальних (промислових) парків : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2006 р. № 447-р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/447-2006-%D1%80.

50. Про утворення Комісії з організації діяльності технологічних парків та інноваційних структур інших типів від 9 серпня 2001 р. № 961. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/961-2001-%D0%BF.

51. Про утворення Комісії з питань державної підтримки діяльності технологічних парків "Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка", "Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона", "Інститут монокристалів" : Постанова КМУ від 4 серпня 2000 р. № 1216. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1216-2000-%D0%BF.

52. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності технологічних парків. *Офіційний веб-портал Верховної ради України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/ webproc4_1?pf3511=55805.

53. Рішення від 05.07.2013 XVII сесії Шосткінської міської ради “Про концепцію індустріального парку “Свема”. URL: www.shostka-rada.gov.ua/filemanager/download/125478.

54. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 14.09.2011 р. №865-р “Про схвалення Концепції Державної цільової програми розвитку індустріального (промислового) парку “Свема” в м. Шостці Сумської області на 2012–2015 роки”. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/865-2011-%D1%80.

55. Щодо державної допомоги діяльності технопарків в Україні. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: www.niss.gov.ua/articles/705.

РОЗДІЛ 5
СТРАТЕГІЧНІ ЗАХОДИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРОЦЕСІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ

5.1. Самоорганізація – інструмент розвитку інвестиційної платформи в Україні

Сучасна політична криза в країні, що супроводжується військовими діями на Сході України, робить нашу державу непривабливою для інвесторів. Якщо західні регіони України, які переважно існують за рахунок туризму розцінюються іноземцями, як безпечні для перебування, то східні й центральні регіони вважаються небезпечними через загрозу подальшого поширення військового конфлікту. Але саме у цих областях (Запорізькій, Харківській, Дніпропетровській) знаходиться найбільше промислових підприємств. Деякі машинобудівні підприємства Харківської та Дніпропетровської області змогли переорієнтуватися на виробництво продукції для військових потреб, що дало їм змогу вижити в складних економічних умовах.

При цьому у Запорізькій області, де існує єдине в Україні підприємство з повним циклом авіаційної продукції – ПАТ “Мотор Січ”, та єдиний автомобілебудівний завод – ПрАТ “АвтоЗАЗ”, промисловість через конфлікт з Росією втратила головний ринок збуту. Унаслідок чого ПАТ “Мотор Січ” реалізувало контрольний пакет акцій китайському інвестору Beijing Skyrizon Aviation Industry Investment Co Ltd, а ПрАТ “АвтоЗАЗ” припинило виробництво легкових автомобілів та опинилося на грані банкрутства. Складні економічні умови вимагають від вітчизняних підприємств пошуку нових інструментів залучення інвестицій,

при чому переважно всередині країни. Одним з таких інструментів за певних умов може стати самоорганізація.

У період сучасної кризи питання розбудови інвестиційної платформи в Україні набирає надзвичайної, тому робиться акцент на інституціональному та організаційному аспектах створення та функціонування інвестиційної платформи. Дедалі більше з'являється праць, пов'язаних з теорією синергетики, яка бере свій початок з 1963 року, коли Р. Бредбері сформулював ідею динамічного хаосу: "маленька причина може призвести до значних наслідків" [4]. Пізніше Г. Хакен розвинув ідею Р. Бредбері та інших дослідників, що поділяли її, до рівня самостійного наукового напряму, який було названо "синергетикою" [36].

Проблемі самоорганізації у різних її аспектах присвячені праці таких вітчизняних вчених, як Т. Єгорова-Гудкова, М. Кравченко, Ю. Макагон, О. Підкуйко, О. Рябчин, Є. Степанова, М. Янковський та ін. Незважаючи на велику кількість публікацій з цього приводу, в науковій літературі бракує праць, в яких би комплексно висвітлювалася проблема самоорганізації як інструмента розбудови української інвестиційної платформи.

За глобальним індексом інновацій Україна у 2017 р. посіла 50-те місце серед 127 країн світу [31]. Нашу державу випереджають за цим показником Катар, Російська Федерація, Польща, Китай тощо. Таким чином, можна стверджувати, що інноваційний розвиток економіки України є дуже повільним, хоча за інтелектуальним потенціалом наша країна не поступається розвинутим державам світу.

Зокрема, в [31] зазначається, що базовим елементом конкурентоспроможності України на міжнародному ринку інновацій є людський капітал, ефективна реалізація якого й має бути конкурентною перевагою нашої держави. Натомість скорочення державних витрат на освіту в 2017 р., порівняно з 2016 р. призвело до сходження України з 40 сходинки на 41 за підіндексом "людський капітал" [31, с. 8]. Це свідчить про те, що на сьогодні для країни інноваційний розвиток тільки

декларується як пріоритетний, насправді ж бачимо відсутність реальної державної підтримки цього напряму діяльності.

Так, у 2017 р. наукові дослідження та розробки (R&D) здійснювали 963 організації, з котрих 45,8% – суб'єкти державного сектору економіки, 39,0% – суб'єкти підприємництва, 15,2% – заклади вищої освіти (ЗВО) [23]. Це дає нам підстави стверджувати, що основні інновації створюються на підприємствах, у науково-дослідних інститутах або університетах, що мають чітку профільну спрямованість (аграрних, медичних, політехнічних тощо).

Структуру джерел фінансування R&D наведено на рисунку 5.1.

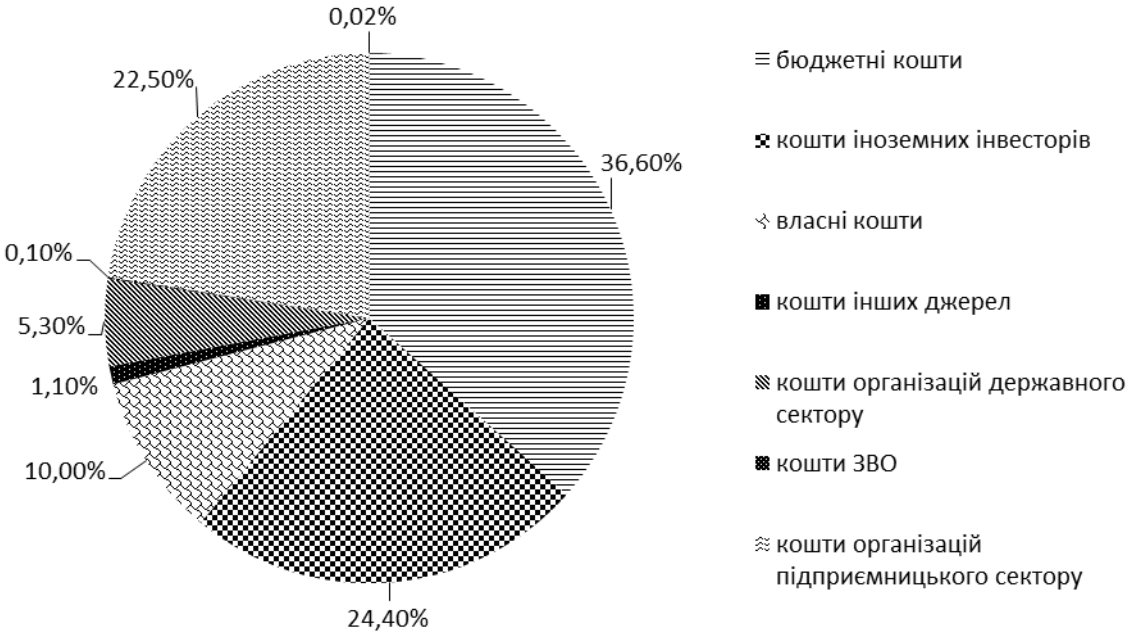

Рис. 5.1. Джерела фінансування наукових досліджень і розробок у 2017 р.

Джерело: складено за [23].

З рисунку 5.1 бачимо, що іноземні інвестиції складають усього 24,4%, що пояснюється небажанням закордонних інвесторів розвивати інноваційну діяльність в Україні. Це пов'язано зі зростаючою

інформатизацією суспільства та розумінням того, що на сьогодні основною конкурентною перевагою є нові знання, які дають змогу створювати сучасні технології. При цьому й українські підприємці зрозуміли, що без інноваційного розвитку немає майбутнього для бізнесу.

Так, у 2017 р. промислові підприємства удвічі збільшили витрати на фінансування R&D, порівняно з 2016 р. – і це найбільші витрати на наукові дослідження та розробки за останні 10 років [23]. У той же час відбувається активізація інноваційної діяльності в державних підприємств, зокрема тих, що входять у ДК “Укроборонпром”.

Таким чином, можна стверджувати, що економічна та політична криза, а також розрив партнерських стосунків з Росією призвели, з одного боку, до падіння української економіки, а з іншого – до активізації інноваційного процесу. Це цілком відповідає закону періодичного інноваційного оновлення, згідно до якого перетворення відбуваються у всіх сферах суспільного життя.

Згідно до теорії економічного розвитку Й. Шумпетера, яку він синтезував зі загальновідомими теоріями довгих хвиль М. Кондратьєва та ділових циклів К. Жюгляра, в період кризи під дією жорсткої конкуренції відбувається оновлення виробництва продукції та заміна застарілого обладнання [41]. Це ми зараз і спостерігаємо на деяких вітчизняних підприємствах, що намагаються залишитись на ринку, запроваджуючи нові технології.

Ще у XIX ст. британський фізик Дж. Максвелл довів, що якщо лишити систему у спокої, то вона самостійно дійде до рівноважного стану. При цьому Дж. Максвелл помітив, що система з будь-якого стану переходить до певного розподілу частинок (розподіл Максвелла) [6]. Цей кінцевий стан системи характеризується максимальним рівнем її хаосу, що дає підстави стверджувати, що розвиток системи відбувається не від хаосу до порядку (як вважав І. Пригожин), а навпаки – від порядку до хаосу.

Спираючись на вищезазначену тезу та теорію синергетики Г. Хакена, можна дійти висновку, що жорстко регульовані та контрольовані економічні системи є менш розвинутими, ніж ліберальні системи, в основі яких лежать принципи самоорганізації. Таким чином, можна стверджувати, що державне регулювання економіки у кризові періоди перешкоджає настанню рівноваги, яка могла б бути досягнута, якщо б система регулювалась самостійно. Державне регулювання у період кризи веде до штучної рівноваги, яка швидко порушується, коли відбувається послаблення контролюючих процесів.

В Україні існує певна законодавча регламентація самоорганізованих утворень, зокрема ЗУ “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон”, ЗУ “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”, ЗУ “Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій“, ЗУ “Про інноваційну діяльність”, ЗУ “Про органи самоорганізації населення” тощо. При цьому, як зазначалося в попередніх дослідженнях, важко навести приклад успішно функціонуючих технологічних парків, вільних зон, бізнес-інкубаторів, центрів трансферу технологій в Україні.

За класичним визначенням Г. Хакена, “самоорганізація – це здатність системи існувати без спеціально спрямованого зовнішнього впливу, який нав’язує структуру та функції” [36]. За державної регламентації самоорганізованим системам нав’язуються певні правила гри, які можуть не відповідати тим правилам, які система визначає сама для себе. Втручання спричиняє дисбаланс і, врешті-решт, веде до руйнації системи.

Прикладом успішної самоорганізації, як це не парадоксально, є тіньова економіка. Так, Т. Єгорова-Гудкова та М. Кравченко зазначають, що тіньова економіка характеризується складністю, відкритістю, неврівноваженістю та емерджентністю, що відповідає системі, якій притаманна самоорганізація [10,с. 165].

Причиною її стійкості Т. Єгорова-Гудкова та М. Кравченко вважають те, що тіньова економіка підпорядковується закону структурної гармонії систем, відповідно до якого гармонійним станам систем відповідають, так звані, узагальнені золоті січення – інваріанти, що регламентують стан самоорганізації систем і визначаються золотою пропорцією. Ці узагальнені золоті січення є атракторами, які визначають значення параметрів системи, що розміщені на альтернативних траєкторіях і забезпечують стійкість і самоорганізацію тіньової економіки під час біфуркацій [10, с. 166].

Вплив на тіньову економіку з боку держави веде до тимчасового дисбалансу системи, яка певним чином трансформується і стабілізується з метою подальшого функціонування. Приклад тіньової економіки дає підстави вважати, що й інші складні системи здатні до самоорганізації та відновлення балансу, якщо на початковому етапі елементи системи упорядковувались самостійно, а не за порядком визначеним зовнішнім оточенням.

Сучасну кризу держава намагається подолати за допомогою реформ, фінансової підтримки проблемних галузей та повернення у державну власність приватних підприємств та банків. Надмірне втручання в економічне життя, веде до відсутності навиків до самоорганізації. Прописані у законах моделі, за якими мають будуватись вільні зони, технопарки, центри трансферу технологій тощо, не є універсальними для всіх випадків. Таким чином, законодавець обмежує можливості для появи нових форм самоорганізації.

Це дозволяє дійти висновку, що для створення дієвої та результативної інвестиційної платформи в Україні слід ґрунтуватися не на нормативно-правовому базисі, а на законі структурної гармонії систем. Це означає, що в умовах ринкової економіки цілком виправдано дати суб’єктам господарювання можливість на самовизначення та саморегулювання, а вже потім формувати правове поле з огляду вже існуючої дійсності.

Україна вже має позитивний досвід у послабленні контролю у сфері господарської діяльності. Так, до 31.12.2018 р. діє мораторій на проведення органами державного нагляду планових заходів із здійснення державного контролю, що визначено у Законі України № 1728-VIII від 03.11.2016 р. [29]. Хоча у лютому 2018 р. було прийнято рішення про скасування мораторію для 20 держорганів щодо перевірки бізнесу, але в цілому можна відмітити пожвавлення малого бізнесу в Україні [29].

Якщо звернути увагу на інтегральний показник рівня тіньової економіки України впродовж 2013 р. – 1 кварталу 2018 р. (рис. 5.2), то можна відмітити, що відсутність регулювання господарської діяльності не призводить до бурхливого зростання тіньової економіки.

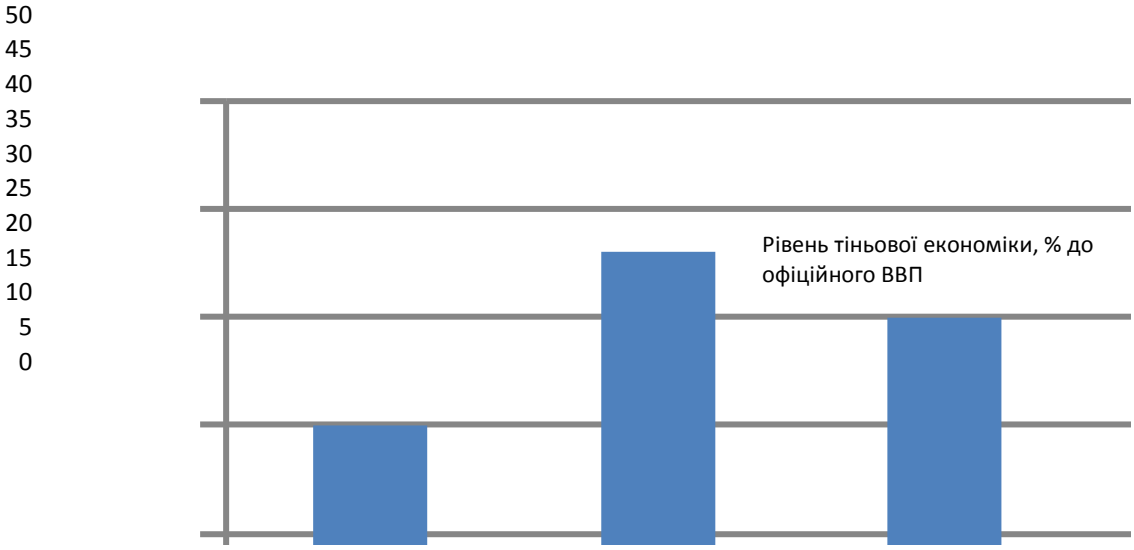

Рис. 5.2. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП)

Джерело: складено автором за [11]

Як бачимо з рисунка 5.2, на зростання тіньової економіки більше впливає невизначеність та соціально-економічна нестабільність, ніж відсутність державного контролю. Таким чином, можна стверджувати, що для створення інвестиційної платформи в країні слід спочатку дати можливість

господарюючим суб'єктам визначитись з форматом взаємодії, який дасть можливість провадити ефективну інноваційну діяльність та залучати інвестиції.

Саме тому парадигма розвитку світової фінансової системи, а зокрема й механізмів та інструментів залучення інвестицій, потребують розробки та впровадження інноваційних концепцій стосовно процесів управління як на рівні підприємства, так і на рівні національної, регіональної та світової економік. Одним із таких новітніх підходів є синергетичний, де розглядається процес самоорганізації, коли організаційно-структурні зміни на підприємстві, в галузі, або взагалі в народному господарстві, дозволяють забезпечити підприємство інвестиційними ресурсами на довготривалий період, оскільки практично всі існуючі інвестиційні механізми є неефективними в сучасних економічних умовах.

Тому проблематиці аналізу та удосконалення механізмів самоорганізації з метою залучення інвестицій слід приділити більшої уваги. Дослідження процесів самоорганізації соціально-економічних систем мають міжгалузевий характер, оскільки характеризуються запозиченням інструментарію з природознавчих наук, перенесенням властивостей, закономірностей і методології з фізичних, біологічних об'єктів до соціальних та економічних.

Наявність широкого спектру форм, видів та процесів самоорганізації в природі та суспільстві сприяла зародженню та розвитку загальної теорії організації – тектології, в якій було описано процеси виникнення, існування, розвитку і розпаду різних організаційних утворень. У подальшому цей узагальнений підхід до проблем самоорганізації, розробки механізмів взаємодії структурних елементів системи продовжив своє життя в межах кібернетики і загальної теорії систем.

Так, засновник синергетичного підходу Г. Хакен, критерієм самоорганізації вважає здатність системи існувати без специфічного зовнішнього впливу, під яким розуміє такий, що нав'язує системі структуру

та функції [29]. Тобто мова йде про те, що система здатна самостійно (без зовнішнього впливу) реалізувати певні процеси, що забезпечують її функціонування та розвиток. При цьому, на відміну від кібернетичного підходу, система не прагне досягти певної цілі. Такої ж думки дотримується й Л. Мельник, який визначає, що ключовими елементами змісту поняття самоорганізація є процеси, які забезпечують функціонування, розвиток та впорядкування системи в просторі та часі [19].

Дослідниця А. Бакурова говорить про те, що самоорганізація в соціально-економічній системі – це процес управління нею на основі синергетичного підходу, що полягає в забезпеченні її життєздатності, тобто умов існування та розвитку [1]. Спираючись на наведені підходи, слід зазначити, що трактування самоорганізації здійснюється в широкому сенсі, а у вузькому – вона розуміється як здатність системи за рахунок внутрішніх факторів забезпечувати впорядкованість у просторі й у часі окремих її елементів або процесів [2].

Також ученими стверджується, що самоорганізація є процесом збільшення та підтримки взаємної координації елементів системи через підвищення її складності й нерівноважності, процесом виникнення упорядкованості в елементах, відносинах та властивостях системи. На думку В. Хиценко, отриманий в результаті такого процесу нерівноважний підсумок є достатнім для ефективного протистояння суттєвим змінам параметрів зовнішнього і внутрішнього середовищ [37].

Інші автори вважають, що системою, здатною до самоорганізації є така, в середині якої системоутворюючим чинником є наявність спільних цінностей та узгоджених цілей внутрішніх взаємодіючих компонентів, які контролюються за допомогою зворотного зв’язку, що забезпечує синергетичний ефект (відновлення стану після припинення дії фактора, який вивів з рівноваги) на підставі синтезу [34].

Таким чином, здійснивши критичний аналіз існуючих наукових підходів та концепцій, слід зазначити, що підприємство (організація, фірма,

банківська установа тощо) є системами, здатними до самоорганізації, оскільки в структурі мають декілька елементів (об'єктів), що утворюють цілісну та єдину макросистему. В такій системі взаємні дії та відносини направлені на досягнення певних цілей, наприклад, отримання прибутку, розширення сегменту ринку, а зміна її стану відповідає комплексним цілям (на рівні підрозділів, цехів, функціональних відділів, що формують інформаційну, людську та інші компоненти системи) та відбувається під впливом внутрішніх рушійних факторів та сил. Такої ж думки дотримуються деякі дослідники, які говорять, що поштовхом для виникнення цього процесу є суб'єктивні фактори та особистість ініціатора. Наприклад, М. Туленков в своїй роботі зазначає, що "…самоорганізація в соціумі не є вільною від суб'єктивного фактора, що включає до неї процеси як організації, так і управління. З іншого боку, організаційні й управлінські відносини самі є похідними від самоорганізації і перебувають у формальних організаціях під впливом неформальних відносин, що самоорганізуються" [33].

У таблиці 5.1 наведено результати аналізу наукових джерел щодо характеристики процесів самоорганізації на різних рівнях економіки.

Таблиця 5.1

Характеристика процесів самоорганізації за рівнями економіки

Рівні економіки	Механізми самоорганізації	Форми самоорганізації
1	2	3
Світовий рівень (глобальна економіка)	Реалізується через глобалізаційний механізм, який встановлює новий глобальний порядок на принципах гетерархії, внаслідок, наприклад, світових криз різних ринків, змін в міжнародній спеціалізації та кооперації, переходу від монополярної світової економіки до біполярної (поліполярної) тощо	Всі види мережевих організаційних форм Міжнародні організації (установи) Союзи країн Форуми (комітети, об'єднання)
Макроекономічний рівень (національна економіка)	Реалізується через ринок та інститути державного регулювання: ринковий механізм механізми державного регулювання економіки	Холдинги, Альянси, Союзи підприємців, Економічні зони, Кластери, Співтовариства, Асоціації Фонди, Добровільні тимчасові об'єднання, Спілки (галузеві, професійні)

Продовження табл. 5.1

1	2	3
Регіональний рівень (регіональна економіка)	Реалізується через регіональні ринки шляхом застосування: механізму самоврядування механізму кооперації механізму спеціалізації механізму добровільного об'єднання	Регіональні фонди Об'єднання підприємств регіону Спілки власників малого та середнього бізнесу регіону Територіальні громадські організації Бізнесові об'єднання та спілки Форуми (виставки, конференції)
Мікроекономічний рівень (економіка суб'єкта господарювання)	Проявляється в однорідних системах через внутрішньофірмову самоорганізацію груп та особистісну (кожного спів робітника). Механізмами управління процесом самоорганізації можуть бути: управління структурою підприємства, формування команди, резонансний менеджмент	Крос-функціональні команди Робочі групи Експертні групи Неформальні об'єднання Гурти якості Фрактальна фабрика Самоменеджмент

Джерело: складено автором за [5; 19; 30; 36; 40]

Також самоорганізацію можна розглядати за певними ієрархічними рівнями: на мікрорівні (підприємства, фірми, установи тощо), на регіональному рівні, на рівні національної економіки (об'єднання суб'єктів господарювання у різних організаційно-економічних формах, фінансова або банківська системи) та на світовому (глобальному) рівні. При цьому слід розуміти, що функціонування системи вищого рівня забезпечується самоорганізацією на нижчому рівні, наприклад, регіональний та національний – для глобального.

Ще однією специфікою зазначеної ієрархічної системи є нестійкість до хаотичних впливів на неї на мікрорівні, що призводить до синхронних зрушень темпів розвитку всередині системи. Тобто самоорганізація характеризується асинхронністю на всіх вищезазначених рівнях.

Наприклад, криза в окремій державі (дефолт), або в окремих галузях промисловості (енергетична криза), в окремих фінансових секторах (банківська система), на специфічних ринках (криза на іпотечному ринку)

є локально випадковими, але глобально детермінованими. Отже, неможливо забезпечити стабільність розвитку на всіх рівнях одночасно, тому що різного виду дестабілізуючі фактори (політичні, технологічні) мають різну силу впливу на систему, яка внаслідок цього входить в стан біфуркації [40].

Таким чином, самоорганізація – це здатність системи створювати нові структури та форми поведінки на вищому рівні через певні механізми внутрішньої взаємодії компонентів нижчого рівня і без зовнішнього втручання.

У роботі О. Мрихіної досліджується можливість успішної самоорганізації у рамках трансферу технологій з університету у бізнес-середовище [20]. Автор доводить можливість застосування двох моделей взаємодії з метою трансферу технологій: “Університет-Влада-Бізнес” (“потрійної спіралі”) та “Університет-Влада-Бізнес-Споживачі” (“четверної мультиплікативної спіралі” [20]. У таких моделях немає чіткого розподілу ролей для кожного з учасників.

Так, університети можуть виступати як базою для дослідження та створення нових технологій, так і створювати свої бізнес-одиниці. Підприємства можуть як бути замовниками досліджень, так і самі створювати дослідні лабораторії на виробництві. Влада може бути й замовником досліджень, і власником бізнесу, і власником науково-дослідних інститутів. При цьому регулююча роль влади у зазначених моделях знаходиться на другому плані. Споживачі виступають носіями ідей і знань, можуть комерціалізувати свої винаходи й активно співпрацювати із бізнесом, владою та університетом, покращуючи їхню роботу.

На нашу думку, в основу розбудови інвестиційної платформи України має бути закладено модель “четверної мультиплікативної спіралі”, що дасть змогу сформувати стійку систему самоорганізації, яка зможе пристосуватись до сучасних умов господарювання таким чином, щоб у перспективі отримати максимальний ефект від взаємодії “Університет-

Влада-Бізнес-Споживачі”. Для досягнення цієї мети слід забезпечити наступні передумови:

– сприйняття держави як партнера, а не лише як контролюючого та регулюючого органу;

– ініціаторами створення інвестиційної платформи мають виступати ЗВО та суб’єкти господарювання;

– активне використання інструментів краудсорсингу та краудфандингу в процесі створення інноваційних продуктів;

– формування нормативно-правової бази для самоорганізації у формі “четверної мультиплікативної спіралі” відповідно до закону структурної гармонії систем;

– консолідування діяльності університетів та бізнесу у сфері розробки інноваційних продуктів;

– забезпечення вільного трансферу технологій з дотриманням умов захисту інтелектуальної власності;

– стимулювання державних ЗВО до пошуку приватних інвесторів для участі в розробці інноваційних проектів.

Отже, незважаючи на кризу в Україні, яка, на перший погляд, є проблемою для створення сприятливого інвестиційного клімату, формування ефективної інвестиційної платформи в нашій державі можливо навіть за таких складних умов. У свідомості суспільства має відбутись трансформація сприйняття існуючої дійсності, що змінить загальний розпач та безвихідність на усвідомлення необхідності зробити новий ривок і перейти на вищий рівень технологічного укладу, зокрема у споживанні. Шляхом злагоджених дій університетів, бізнесу, влади та споживачів можливо побудувати інвестиційну платформу, що сприятиме інноваційному розвитку України та дасть змогу представити нашу державу не лише як аграрну, але і як країну з високим інтелектуальним, креативним та технологічним потенціалом.

Таким чином, засобам самоорганізації є можливим розбудувати макросистему, яка в процесі функціонування залучатиме інвестиції.

Зважаючи на вище зазначене пропонуємо такий механізм самоорганізації для розбудови інвестиційної платформи національної економіки.

Виходячи з теорії самоорганізації, механізми “побудови” систем умовно можна поділити на три групи:

1) імпульсний, коли в системі задається вибірковий імпульс, який направлений на головний елемент. Це – найбільш “економний” варіант з погляду системи, оскільки первісний імпульс може бути мінімальним, а отриманий результат у порівнянні з імпульсом, значущим – в техніці таке явище має назву резонансу. Прикладом можуть слугувати економічні реформи, що проводились в Китаї. Вони почалися із сільського господарства, потім поширилися на малий та середній бізнес. З часом бізнесова середа змінилася, відбулися структурні зміни у власності, з’явилась конкуренція, зросла невиробнича сфера, що призвело до появі на світовому рівні нового економічного центру;

2) механізм зміни середовища, коли відбуваються процеси якісних змін, тобто на систему відбувається наскрізний вплив. Це призводить до зміни структури та зв’язків всередині системи. Таким шляхом здійснювалися ринкові реформи в країнах Східної та Центральної Європи, коли застосовувались інструменти “шокової терапії” або еволюційний сценарій;

3) механізм “злому”, коли система різко переходить до хаотичного стану, потім рухається до точки біфуркації та структурно трансформується, а також змінює свій рівноважний стан, тобто спостерігається, наприклад, економічна криза, яка в свою чергу є способом вирішення структурних проблем в національній економіці. Такий механізм був притаманний ринковим реформам в країнах пострадянського кола, в тому числі й вітчизняній економіці. Таким чином, перехід складної соціально-економічної системи до стану самоорганізації можливий за допомогою різних механізмів.

На рисунку 5.3 здійснено візуалізацію взаємозв'язку між двома основними станами системи, коли через використання спеціальних механізмів (важелів й інструментів) здійснюється перехід з одного стану в інший, самоорганізований (самовпорядкований) з метою досягнення поставлених цілей розвитку.

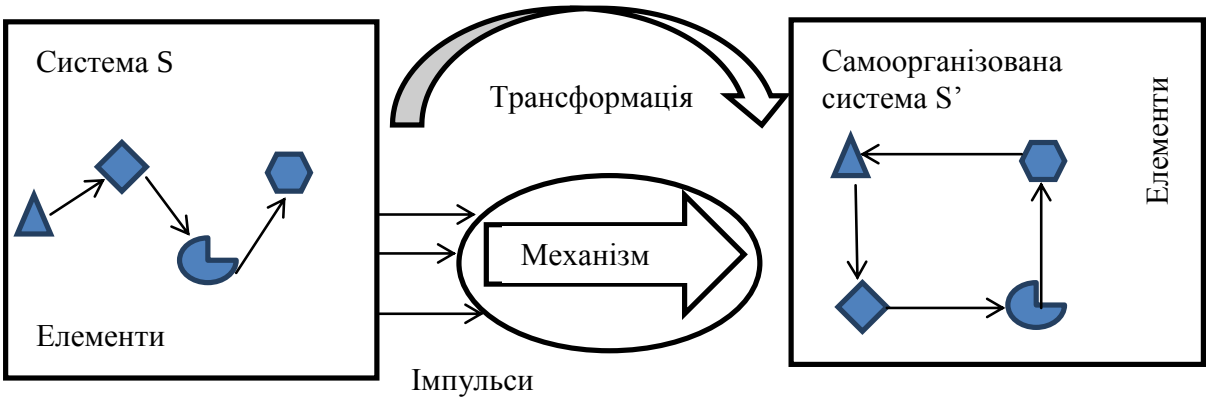

Рис. 5.3. Візуалізація взаємозв'язку зміни стану системи

Джерело: складено автором за [1]

Поштовхом для зміни стану системи слугують імпульси – зміни в системі (якісні та кількісні), наприклад, зміна керівництва на підприємстві або прийняття стратегії розвитку галузі, регіону. Тобто імпульси можуть бути як внутрішньосистемними, так і зовнішніми (мається на увазі державне регулювання). Імпульс призводить до зміни стану рівноваги системи – та як наслідок до зміни її структури та сприяє розвитку, оскільки на думку окремих вчених, саме існування рівноваги в системі запобігає цьому процесу.

Механізмами самоорганізації можуть виступати як індивідуальна поведінка елементів системи (individual behavior) – диференціація, реплікація, мутація елементів, так і колективна (collective behavior), що виникає між елементами системи для досягнення емерджентності, – співпраця та суперництво, локальна агрегація та структуризація. Як видно на рисунку 5.4, після трансформації, всі елементи системи структурно

змінюються, упорядковуються й організовуються, що призводить до переходу її до нового стану.

Виходячи з всього вищезазначеного, пропонуємо такий удосконалений механізм самоорганізації для залучення інвестицій на макроекономічному рівні, який опишемо на прикладі середнього та малого бізнесу (рис. 5.4).

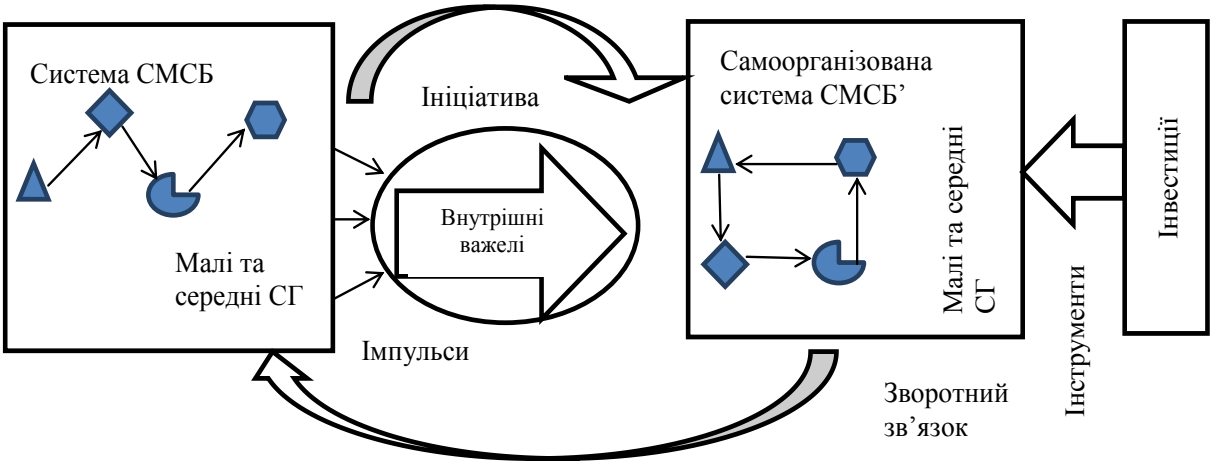

Рис. 5.4. Механізм самоорганізації для малого та середнього бізнесу щодо залучення інвестицій

Джерело: складено автором самостійно

Порівнян з рисунком 5.4, в механізмі є інструменти залучення інвестицій та внутрішньосистемні важелі, що сприяють її структурній зміні та зворотний зв'язок, який може бути як позитивним, так і негативним, тобто взаємодія елементів може посилювати або послаблювати вплив на систему загалом. Наведемо приклад дії такого механізму. Підприємству малого бізнесу для запуску нового проекту необхідні інвестиційні, інтелектуальні та технологічні ресурси. Імпульсом (поштовхом) для початку процесу самоорганізації може бути послаблення конкурентної позиції на ринку, завоювання нових ринкових сегментів, технологічні інновації виробництва тощо.

Керівник підприємства приймає рішення про залучення до розробки та впровадження нового проекту ще п'ятьох невеличких фірм, кожна з

яких буде виконувати свою частину проекту – наукову, технологічну, інформаційну, технологічну тощо. За ініціативи керівництва та на договірних засадах створюється тимчасове об’єднання підприємств з метою залучення фінансових ресурсів через такий інструмент колективних інвестицій, як краудсорсинг та його різновид – краудфандінг.

За даними засновника Mesh Labs founder Лізи Ганскі та оцінками Venture Beat report, залучення нових 17 млрд доларів в 2016 році здійснено в межах партнерської економіки спільного інвестування. Згідно прогнозів Світового Банку інвестування через платформи краудфандінгу в 2020 році становитиме 90 млрд доларів, що показує в середньому щорічне зростання в 30 млрд доларів на відміну від венчурного фінанасування, де щорічне зростання становить 20 млрд доларів [49].

Розміщуючи спільно розроблений проект на відомих платформах краудфандінгу, самоорганізоване об’єднання суб’єктів господарювання використовує інвестиційний (акціонерний) його вид, коли винагорода інвестору може бути запропонована у вигляді відсотків від прибутку, партнерством при патентування виробу, часткою акцій при створенні нового підприємства. Застосування запропонованого механізму дозволяє суб’єктам господарювання зменшити трансакційні витрати, витрати на рекламу, на розробку та впровадження нового проекту тощо.

Таким чином, механізм самоорганізації суб’єктів господарювання є дієвим інструментом в умовах нових глобальних викликів та мережевої економіки. Запропонований механізм самоорганізації, на відміну від існуючих, дозволяє застосовувати нові моделі інвестування окремих галузей, наприклад, таких як, транспорт, нерухомість, інформаційні технології, біоінженерія, а також сприяє збільшенню масштабів та ефективності ведення бізнесу, підвищенню активності залучення мікроінсвесторів. Тому використання краудфандінгу є ефективним порівняно з венчурним та інституціональним видами інвестування.

5.2. Поштовх до розвитку самоорганізації в середовищі прийняття інвестиційних рішень засобами імітаційного моделювання

У період нестабільності та відтоку інвестиційного капіталу з країни, лише активізація заходів внутрішньої організації процесів інвестування дасть змогу пережити складний період та сформує запас стійкості національної економіки країни. Тобто, переналаштування внутрішньої системи інвестування за принципами самоорганізації та самоактивізації за умов державної підтримки є наразі чи не єдиним сценарієм відновлення інвестиційної привабливості країни, реалізація якого стосується всіх учасників, зокрема, не задіяних.

Так, на теперішній час питання інвестування фізичними особами в нашій країні є досить проблематичним та умовним. При тому, що уряд робить постійні кроки у напрямі підвищення доходів фізичних осіб (заробітна плата, пенсії) загальний фінансовий стан сімей є досить нестабільним та хитким. Основна маса людей в основному вирішує лише питання щодо харчування та оплати за комунальні послуги, що відповідають першому рівню базових потреб піраміди Маслоу.

При цьому, враховуючи численні випадки, коли інвестори фізичні особи залишалися наодинці із своїми проблемами та не могли отримати бажаний ефект від своїх вкладів, рівень довіри людей до пропозицій щодо інвестування в нові програми та проекти досить низький.

Поряд з цим, на нашу думку, певні проекти могли б зацікавити навіть самих скептично налаштованих осіб. Наприклад, вкладання грошей в автономні системи опалення. Враховуючи, який резонанс має питання щодо підвищення тарифів на комунальні послуги, рівень обізнаності людей щодо втрат, які мають зношені теплопроводи (телевізійні передачі тощо) та впевненості щодо постійного збільшення вартості спожитих комунальних послуг, збільшення частки загального сімейного доходу, що призначається на їхню оплату є невідвратною.

Тому загроза втрати коштів в майбутньому може штовхнути людей на інвестування наприклад в індивідуальні системи опалення.

При цьому, уряду слід виважено віднестися до зазначеного кроку та організувати інвестування за рахунок іноземних технічних програм, державних коштів та коштів фізичних осіб. Попередньо слід провести опитування з метою визначитися щодо загального настрою населення, провести чіткі розрахунки та оприлюднити їхні результати. Тобто, питання індивідуального інвестування є досить актуальним, оскільки існує наразі величезний попит на технологічне оновлення і загалом, зміна якості та безпеки життя.

Проте питання фінансової грамотності, в частині прийняття інвестиційних рішень, залишається не вирішеним, що значно стримує процеси розвитку інвестування. Методом вирішення цієї проблеми можуть стати інформаційні технології, зокрема, імітаційне моделювання базових положень інвестування, застосування яких дають змогу автоматично приймати інвестиційні рішення без застосування складного математичного апарату.

Таким чином, в сучасних економічних умовах України інвестиційна діяльність стає основою для розвитку та підвищення рівня технічного оснащення підприємств, інноваційної діяльності, окремих галузей економіки, що й визначає актуальність теми. Наразі реальною проблемою є пошук інвестора.

Оскільки, основна мета інвестора – максимізація прибутку від вкладень, та, зважаючи на те, що інвестиційний проект це своєрідна реклама з описом ідеї та пропозиціями, зацікавити потенційного інвестора можливо надавши йому дієву модель із розрахунком можливого прибутку, строку окупності та рентабельності проекту.

У ході роботи досліджуються принципи прийняття інвестиційних рішень та аналіз ефективності реальних інвестицій на прикладі інвестиційного проекту з організації виробництва вертолітних редукторів

для АТ “Мотор Січ”. Для мінімізації витрат часу та спрощення процедури прийняття рішення рекомендовано розробити імітаційну модель прийняття рішень з урахуванням інфляції, визначення доцільності участі у проекті для інвестора, а також розрахунком прибутку підприємства за умови прийняття проекту інвестором.

Отже, ефективність діяльності безпосередньо залежить від прийнятих рішень, які цілком залежать від можливості суб’єкта господарювання передбачити результати. Одним із поширених та доволі ефектних інструментів моделювання економічних процесів є стохастичне імітаційне моделювання, яке дозволяє отримати нову інформацію про поведінку досліджуваної системи.

Таким чином, імітаційне моделювання має практичне значення та надає можливість обрати інвестиційний проект з множини альтернатив не витрачаючи зайві кошти.

Проте, незважаючи на досить велику кількість праць з означеної проблематики, в економічній літературі немає єдиного алгоритму щодо всебічного оцінювання та аналізу інвестиційного проекту, що значно спростила б процедуру прийняття інвестиційних рішень потенційному інвестору.

Використання інвестиційних проектів сприяє економічному розвитку підприємства, не зважаючи на те, що оцінка ефективності проектів є доволі складною та потребує значних розрахунків, економічна криза в Україні й інфляція додають актуальності та необхідності дослідження ризиків інвестиційних проектів.

Використання імітаційної моделі дозволяє розрахувати можливий прибуток інвестора, та підприємства, що потребує інвестицій, а також дає дозволяє перераховувати фінансовий результат підприємства для іншого інвестиційного проекту, за умов введення вхідних даних, а саме: початкові інвестиції та норма дисконту, постійні та змінні витрати, кількість реалізованої продукції та її ціна за одиницю продукції.

При цьому змінні витрати на одиницю продукції, кількість реалізованої продукції та ціна змінюються стохастично в межах заданого діапазону можливих значень, оскільки неможливо достовірно передбачити майбутні значення визначених показників.

Доцільність прийняття інвестиційного рішення потребує всебічного аналізу та оцінювання, при цьому одним з найголовніших показників є термін окупності проекту (*PP*) [18]:

$$PP = \frac{I}{P_n}, \tag{5.1}$$

де PP – термін окупності проекту;

I – розмір інвестицій;

P_n – щорічний чистий прибуток.

Не менш значним показником, при дослідженні доцільності прийняття інвестиційного рішення, є величина чистого потоку платежів *NCF* для будь-якого періоду *t*, яка може бути визначена зі співвідношення [3]:

$$NCF_t = \big((P - V) * Q - A - F\big)(1 - T) + A \tag{5.2}$$

де P – ціна за одиницю;

V – змінні витрати на одиницю продукції;

Q – кількість реалізованої продукції;

A – амортизація;

F – постійні витрати;

T – норма податку на прибуток.

При дослідженні інвестиційного проекту, також найважливішим показником є чиста поточна (теперішня) вартість проекту *NPV*, що розраховується за формулою [3]:

$$NPV = \sum_{t=1}^{n} \frac{NCF_t}{(1+r)^t} - I_0 \quad (5.3)$$

де n – термін проекту;

r – норма дисконту;

I_0 – початкові інвестиції.

Для $NPV > 0$ інвестиційний проект прибутковий, для $NPV < 0$ проект – збитковий, а для $NPV = 0$ проект не має ні прибутку ні збитку [18].

Внутрішня норма прибутку (*IRR)* характеризує максимальний відносний рівень витрат пов'язаних із реалізацію інвестиційного проекту. Розрахунок *IRR* зводиться до послідовної ітерації за допомогою якої знаходиться дисконтуючий множник, що забезпечує рівність $NPV = 0$ [18]:

$$IRR = i_1 + \frac{NPV(i_1)}{NPV(i_1) - NPV(i_2)} \cdot (i_2 - i_1), \quad (5.4)$$

де *IRR* – внутрішня норма прибутку;

i_1 – значення відсоткової ставки в дисконтуючому множнику, для випадку коли $NPV(i_1) > 0$;

i_2 – значення відсоткової ставки в дисконтуючому множнику, для випадку коли $NPV(i_1) < 0$.

Індекс рентабельності інвестицій розраховується за формулою [18]:

$$PI = \sum_{t=1}^{n} \frac{P_t}{(1+r)^t} \div I_0 \quad (5.5)$$

де P_t – чистий дохід підприємства у році *t*;

r – норма дисконту;

I_0 – початкові інвестиції.

При цьому, якщо $PI < 1$, інвестиції нерентабельні,якщо $PI > 1$ – рентабельні, а якщо $PI = 1$ - проект ні прибутковий, ні збитковий.

Повернення інвестицій здійснюється за однією з трьох методик:

– прямолінійний метод Рінга;

– аннуітентний метод Інвуда;

– метод Хоскольда.

Найчастіше для розрахунку застосовують метод Рінга, який передбачає повернення інвестицій за формулою:

$$Rk = Rd + {}^{1}/_{N}, \tag{5.6}$$

де Rd – норма доходу на інвестиції;

N – період економічного життя, що залишився.

Враховуючи вищезазначене запропоновано імітаційну модель дослідження фінансового результату суб’єкта, що приймає рішення про інвестування, а також суб’єкта господарювання, що пропонує інвестиційний проект (рис. 5.5).

Наведена модель має узагальнюючий характер, в неї закладені базові принципи інвестування та вона може стати підґрунтям для більш складної, специфічної імітаційної моделі.

Тобто, вона визначається як універсальна.

У середовищі Vensim наступним чином описано операції:

(01) FINAL TIME = 10

Units: Year

The final time for the simulation.

(02) INITIAL TIME = 1

Units: Year

The initial time for the simulation.

(03) NCF=((Випадкова величина 3-Випадкова величина 1)*Випадкова величина 2-Амортизація-Постійні витрати)*(1-Податок)+Амортизація

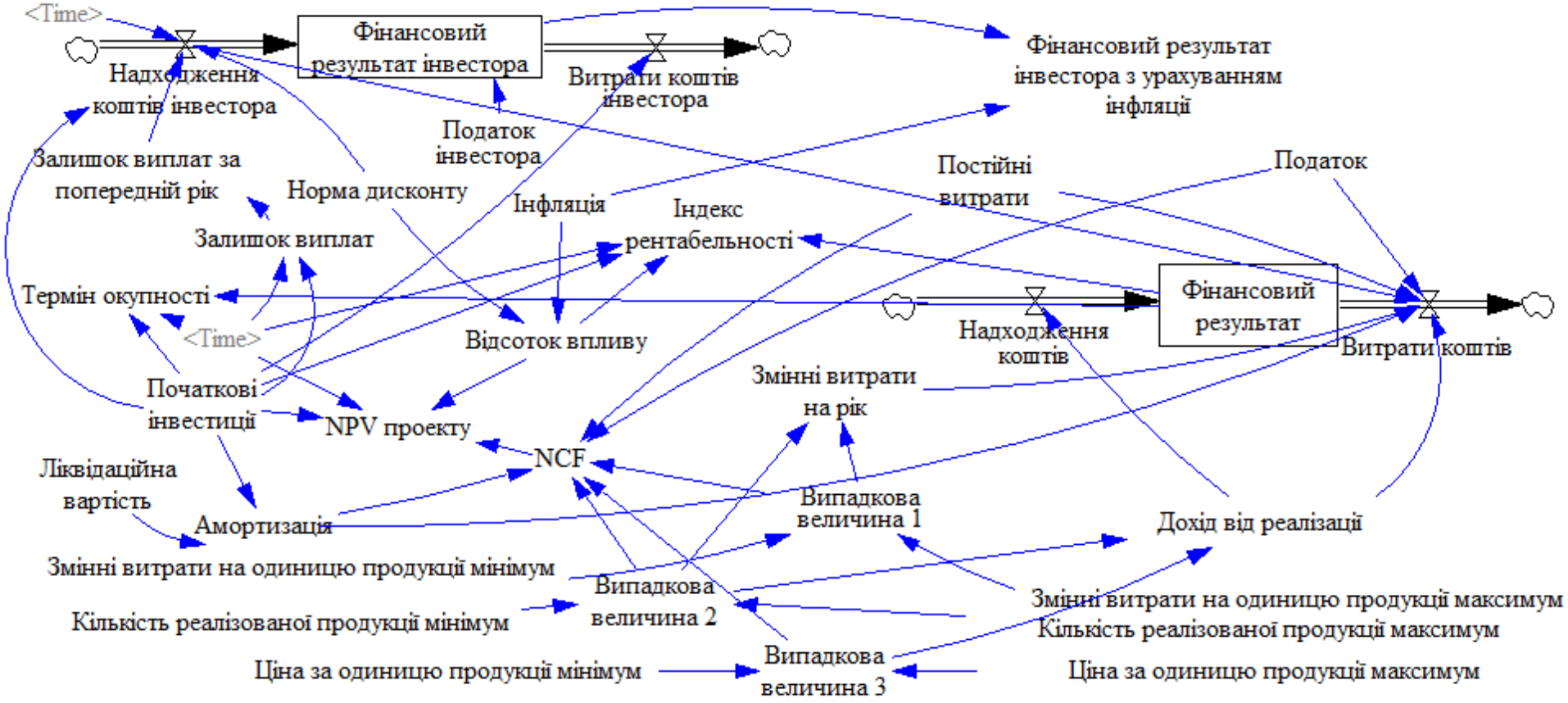

Рис. 5.5. Діаграма потоків імітаційної моделі фінансового результату з урахуванням інвестиційного проекту

Джерело: складено автором

Units: **undefined**

(04) NPV проекту=IF THEN ELSE(Time=10, STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^1,Time=1) + STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^2, Time=2)+ STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^3,Time=3)+ STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^4 , Time=4)+STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^5, Time=5) +STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^6, Time=6)+STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^7, Time=7)+STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^8, Time=8)+STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^9, Time=9)+STEP(NCF/(1+Відсоток впливу)^10, Time=10)-Початкові інвестиції,0)

Units: **undefined**

(05) SAVEPER = TIME STEP

Units: Year [0,?]

The frequency with which output is stored.

(06) TIME STEP = 1

Units: Year [0,?]

The time step for the simulation.

(07) Індекс рентабельності=IF THEN ELSE(Time=10, (STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^1,Time=1) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^2, Time=2) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^3,Time=3) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^4, Time=4) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^5, Time=5) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^6, Time=6) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^7, Time=7) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^8, Time=8) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^9, Time=9) + STEP (Фінансовий результат/(1+Відсоток впливу)^10 , Time=10))/Початкові інвестиції,0)

Units: **undefined**

(08) Інфляція=0.13

Units: **undefined**

(09) Амортизація=(Початкові інвестиції-Ліквідаційна вартість)/40

Units: **undefined**

(10) Випадкова величина 1=RANDOM UNIFORM (Змінні витрати на одиницю продукції мінімум, Змінні витрати на одиницю продукції максимум, 0)

Units: **undefined**

(11) Випадкова величина 2=INTEGER(RANDOM UNIFORM (Кількість реалізованої продукції мінімум, Кількість реалізованої продукції максимум, 0))

Units: **undefined**

(12) Випадкова величина 3=RANDOM UNIFORM(Ціна за одиницю продукції мінімум, Ціна за одиницю продукції максимум, 0)

Units: **undefined**

(13) Витрати коштів= Дохід від реалізації*Податок+Змінні витрати на рік +Постійні витрати+Амортизація+Надходження коштів інвестора

Units: **undefined**

(14) Витрати коштів інвестора=Початкові інвестиції/10

Units: **undefined**

(15) Відсоток впливу=Норма дисконту+Інфляція

Units: **undefined**

(16) Дохід від реалізації=Випадкова величина 2*Випадкова величина 3

Units: **undefined**

(17) Залишок виплат=Початкові інвестиції-Time*Початкові інвестиції /10

Units: **undefined**

(18) Залишок виплат за попередній рік=DELAY FIXED (Залишок виплат, 1 , Time>=2)

Units: **undefined**

(19) Змінні витрати на одиницю продукції максимум=151000

Units: **undefined**

(20) Змінні витрати на одиницю продукції мінімум =148000

Units: **undefined**

(21) Змінні витрати на рік= Випадкова величина 1*Випадкова величина 2

Units: **undefined**

(22) Кількість реалізованої продукції максимум=45

Units: **undefined**

(23) Кількість реалізованої продукції мінімум=40

Units: **undefined**

(24) Ліквідаційна вартість= 2e+006

Units: **undefined**

(25) Надходження коштів= Дохід від реалізації

Units: **undefined**

(26) Надходження коштів інвестора=IF THEN ELSE (Time=1, Початкові інвестиції/10+Початкові інвестиції *Норма дисконту , IF THEN ELSE(Time>=2, Початкові інвестиції/10+Залишок виплат за попередній рік*Норма дисконту,0))

Units: **undefined**

(27) Норма дисконту=0.13

Units: **undefined**

(28) Податок=0.18

Units: **undefined**

(29) Податок інвестора=0.18

Units: **undefined**

(30) Постійні витрати=1.5e+006

Units: **undefined**

(31) Початкові інвестиції=5.6e+006

Units: **undefined**

(32) Термін окупності=IF THEN ELSE (Time=1, Початкові інвестиції/Фінансовий результат, 0)

Units: **undefined**

(33) Фінансовий результат=Надходження коштів-Витрати коштів

Units: **undefined**

(34) Фінансовий результат інвестора=Надходження коштів інвестора-Витрати коштів інвестора-(Надходження коштів інвестора-Витрати коштів інвестора)*Податок інвестора

Units: **undefined**

(35) Фінансовий результат інвестора з урахуванням інфляції=Фінансовий результат інвестора-Фінансовий результат інвестора *Інфляція

Units: **undefined**

(36) Ціна за одиницю продукції максимум=299000

Units: **undefined**

(37) Ціна за одиницю продукції мінімум=278000

Units: **undefined**

Розрахуємо фінансовий результат для інвестиційного проекту з виробництва головних вертолітних редукторів, при цьому “Випадкова величина 1”, “Випадкова величина 2” та “Випадкова величина 3” є випадковими значеннями змінних витрат (V), кількості реалізованої продукції (Q) та ціни за одиницю продукції (P) відповідно.

Інвестиційний проект запропоновано підприємством “Мотор Січ”[22], яке наразі є єдиним підприємством що займається “ремонтом головних вертолітних редукторів типу ВР-8, ВР-14, ВР-442, ВР-17, ВР-443” [22]. Необхідно зазначити, що подібні запчастини для вертольотів в Україні не виготовляються, не зважаючи на те, що з 1947 р. в м. Київ функціонує Київський редукторний завод з виробництва циліндричних і черв’ячних редукторів для металургійної промисловості [26]. Отже, вхідні дані інвестиційної моделі наведено в таблиці 5.2.

Таблиця 5.2

Розподіл випадкової величини вхідних даних імітаційної моделі

Показник	Min	Max	Розподіл випадкової величини по роках									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати на одиницю продукції, тис. грн, V	148	151	149,7	149,132	149,940	149,292	150,683	149,417	149,682	150,106	149,853	149,461
Кількість реалізованої продукції, од., Q	40	45	40	41	43	41	40	43	41	42	40	43
Ціна за одиницю продукції, тис. грн, P	278	299	288,348	291,672	288,444	285,538	296,937	292,677	290,693	290,083	281,202	292,764

Джерело: складено автором

Таким чином, розраховані зміни витрат на рік (з урахуванням кількості продукції) та дохід від реалізації продукції зображено на рис. 5.6. При цьому, кількість реалізованої продукції $Q \epsilon [40; 45]$, а підвищення рівня змінних витрат пов'язане із збільшенням обсягу виробництва до 43 одиниць.

Рис. 5.6. Змінні витрати (млн грн), пов'язані з виробництвом вертолітних редукторів, на рік

Джерело: розраховано автором

Динаміка змінних витрат коливається в межах умови завдання, а саме $V\epsilon[148; 151]$. Враховуючи те, що ціна за одиницю продукції може коливатись в межах $P\epsilon[278; 299]$, розрахуємо дохід від реалізації вертолітних редукторів (рис. 5.7).

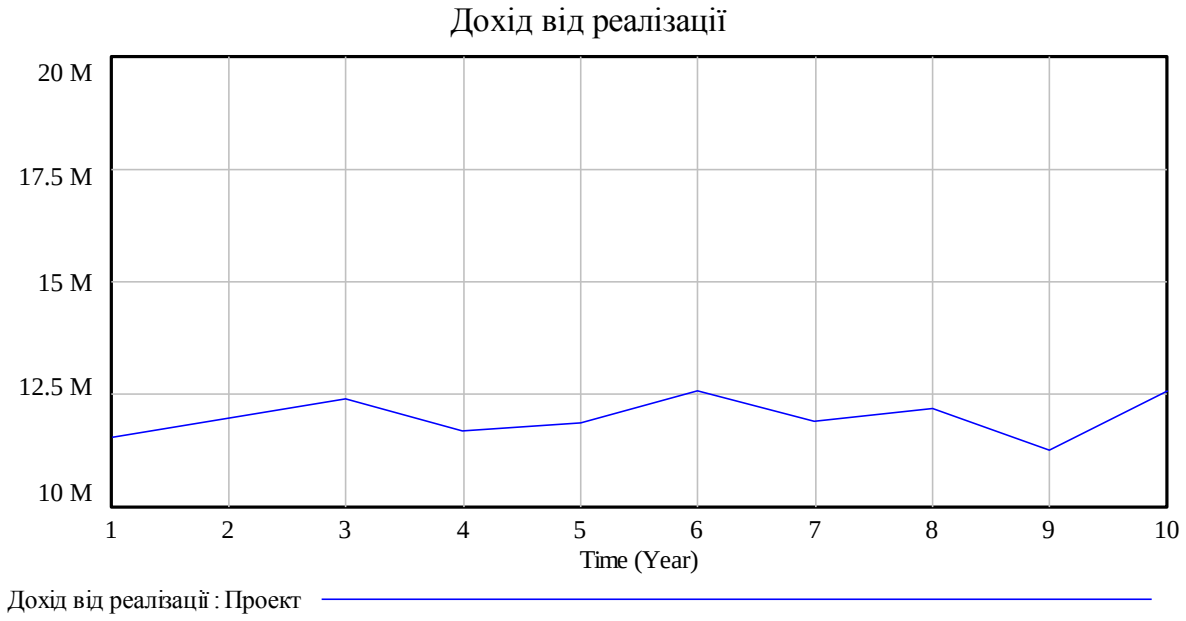

Рис. 5.7. Дохід від реалізації вертолітних редукторів (млн грн), на рік

Джерело: розраховано автором

Динаміка доходу від реалізації вертолітних редукторів на протязі досліджуваних 10 років коливається в межах від 11 533,9 тис. грн до 12 588,8 тис. грн.

Для розрахунку доцільності інвестування зазначимо додаткові вхідні дані:

– початкові інвестиції (I_0) 5600 тис. грн;

– постійні витрати (F) 1500 тис. грн на рік;

– термін дії проекту (n) 10 років.

Розраховані значення чистого потоку платежів інвестиційного проекту на протязі 10 років зображено на рисунку 5.8.

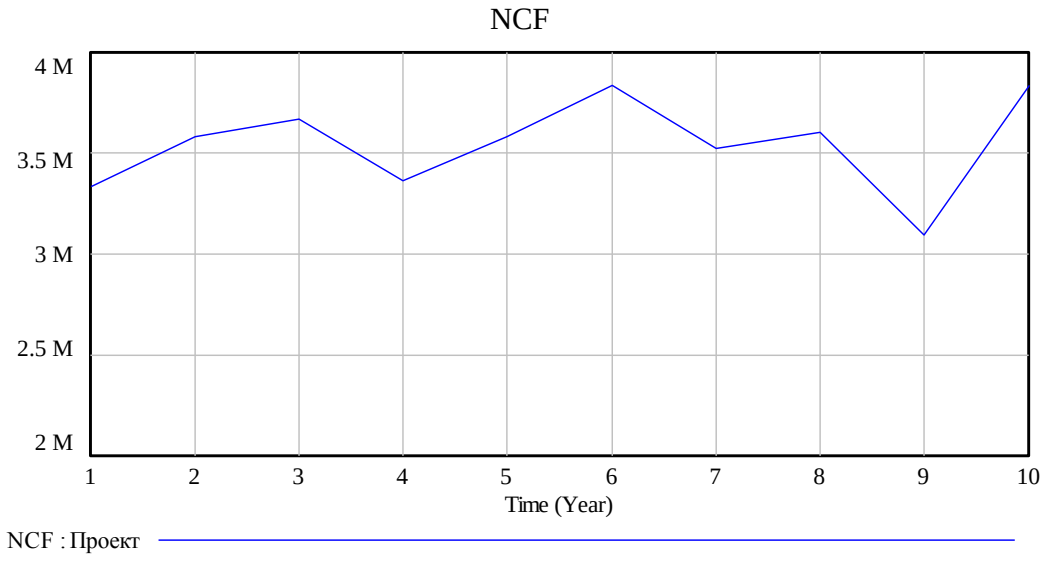

Рис. 5.8. Розраховане значення чистого потоку платежів упродовж 10 років

Джерело: розраховано автором

Для імітаційної моделі формування чистої поточної вартості проекту зображено на рисунку 5.9, а розрахунок *NPV=7701,53* тис. грн вказує на прибутковість обраного інвестиційного проекту.

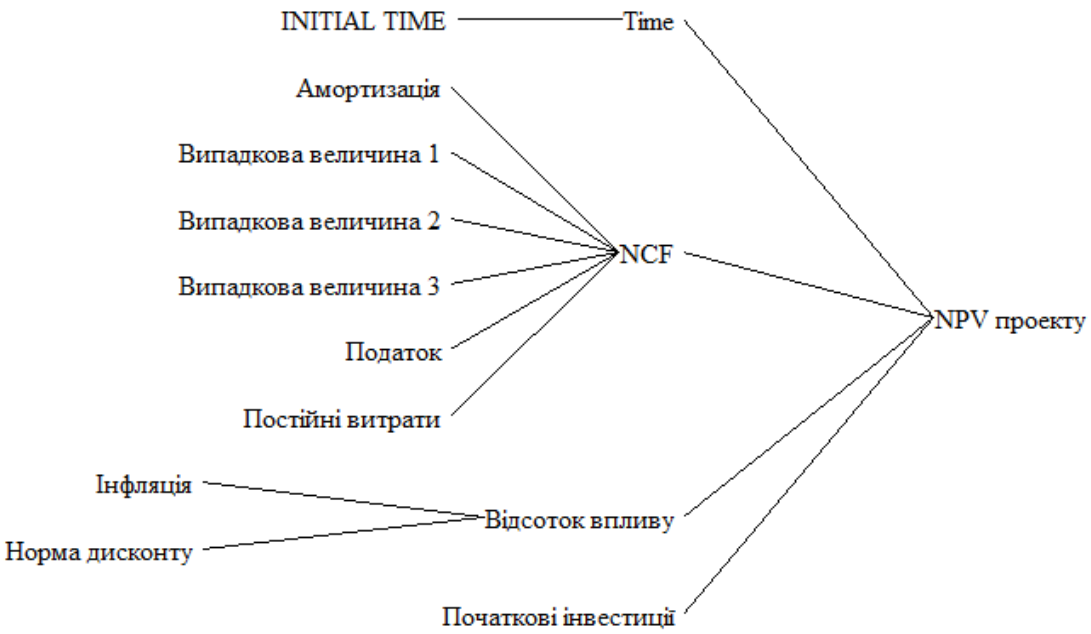

Рис. 5.9. Формування чистої поточної вартості інвестиційного проекту

Джерело: складено автором

Іншими чинниками, що використовують для аналізу інвестиційного проекту, є [18]:

– термін окупності, тобто кількість років необхідних для відшкодування початкових інвестицій. Для обраного інвестиційного проекту термін окупності склав 9,46 роки;

– індекс рентабельності проекту, враховуючи вплив інфляції, який дорівнює 1,03524 (103,5%).

– змінюючи норму дисконту в імітаційній моделі, розраховуємо для обраного інвестиційного проекту *IRR=56,18%*.

Таким чином, інвестиційний проект є прибутковий, а фінансовий результат діяльності підприємства має тенденцію до зростання (рис. 5.10).

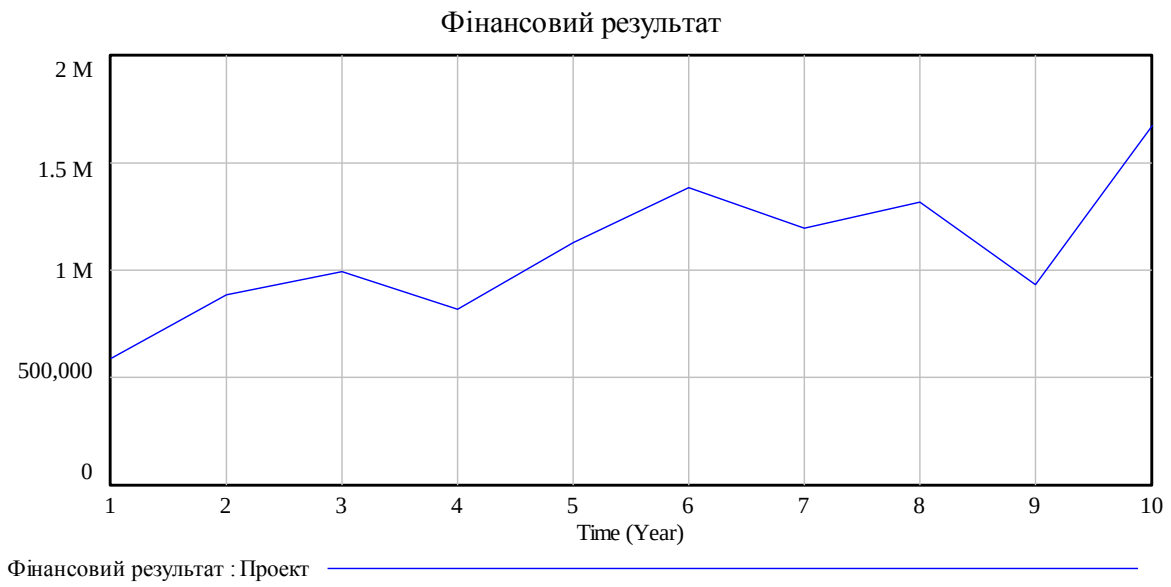

Рис. 5.10. Фінансовий результат діяльності підприємства АТ “Мотор Січ” за умов реалізації інвестиційного проекту з організації виробництва вертолітних редукторів

Джерело: розраховано автором

За даними рисунка 5.10, видно, що динаміка значень фінансового результату АТ “Мотор Січ” є стрімко зростаючою, зокрема протягом досліджуваних 10 років зростає із 591,828 тис. грн до 1673,21 тис. грн.

Розглядаючи зазначений інвестиційний проект з точки зору інвестора, зазначимо, що впродовж 10 років інвестор може отримати чистий прибуток у розмірі 3283,280 тис. грн (рис. 5.11), при вкладених 5600 тис. грн, 18% податку на прибуток та при незмінності вхідних даних.

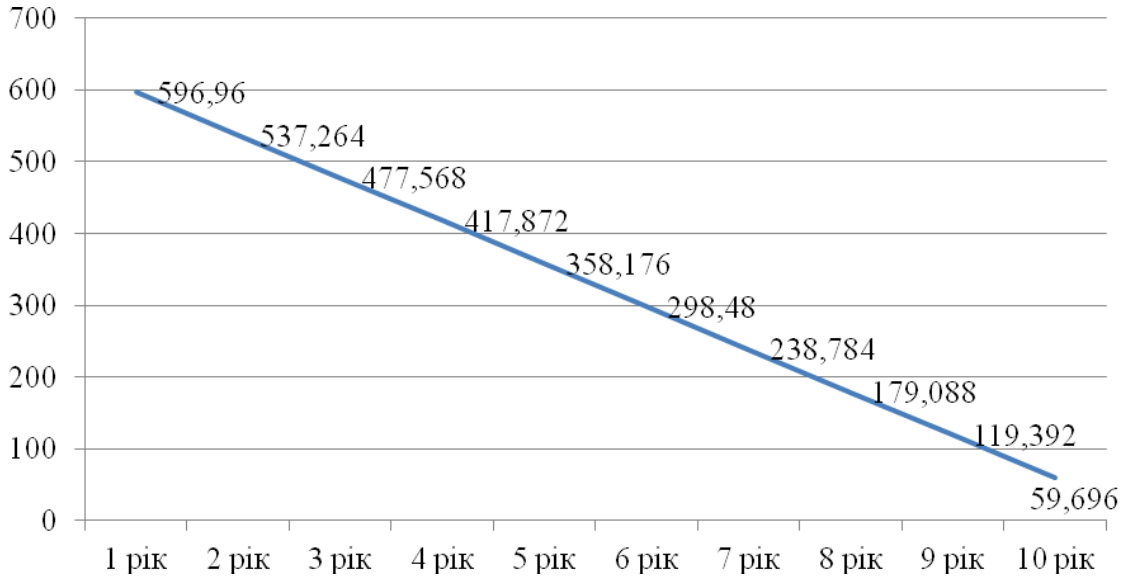

Рис. 5.11. Фінансовий результат інвестора за умов прийняття рішення щодо інвестування у проект з організації виробництва вертолітних редукторів, тис. грн

Джерело: розраховано автором

Таким чином, запропонований АТ “Мотор Січ” інвестиційний проект з організації виробництва вертолітних редукторів має термін окупності 9,46 років, а чиста поточна вартість проекту становить *NPV=7701,53* тис. грн, що вказує на доцільність інвестування. При цьому спостерігається позитивна динаміка обсягів фінансового результату діяльності підприємства, а також обсяг прибутку інвестора становить 3283,280 тис. грн.

Запропоновану імітаційну модель рекомендовано використовувати для подальших досліджень та аналізу інших інвестиційних проектів, бо її

структура є уніфікованою, а закладені в неї розрахунки загальноприйняті і відповідають логіці інвестування. В результаті її використання як фізична особа, так і юридична, зможуть приймати ефективні інвестиційні рішення в частині оцінки інвестиційних проектів, що сприятиме активізації інвестиційних процесів, залученню потенційних інвесторів за рахунок спрощення процедури прийняття рішень в умовах недостатньої фінансової грамотності.

5.3. Стартапи як основа діяльності інвестиційних платформ

Важливим етапом в розвитку інвестиційної діяльності є сприяння появі нових стартапів в країні з урахуванням можливості інвестиційних платформ як середовища залучення інвестицій та їхнього представлення майбутнім інвесторам. Термін “стартап” має декілька трактувань:

1) стартап (від англ. Start-up – стартувати, запускати) – це компанія чи тимчасова організація, створена для пошуку повторюваної і масштабованої бізнес-моделі (визначення Стіва Бланка);

2) стартап – процес виходу на ринок новоствореного підприємства з інноваційним проектом, зазвичай, у короткотривалий термін і з мінімальними капіталовкладеннями [46];

3) стартап – це тільки що створена компанія (іноді навіть ще не юридична особа), яка знаходиться на стадії розвитку і будує свій бізнес або на основі нових інноваційних ідей, або на основі щойно винайдених технологій [53];

4) стартап – це незалежна організація, яка молодша п’яти років і спрямована на створення, покращення та розширення масштабованого, інноваційного, технологічного продукту з високим та швидким зростанням [57].

Найуспішнішими стартаперами з українським корінням є: Depositphotos; Terrasoft; TemplateMonster; Coursmos; Clickky; Augmented Pixels; GitLab 9; Petcube; Grammarly; Senstone та інших. Варто розуміти, що успішність даних проектів залежала від рівня фокусування своєї діяльності на розробку свого продукту, використання досвіду на схожих проектах та представлення свого бачення, щодо реалізації свого проекту інвестору.

Основними критеріями зростання успішності та появі стартапів є: 1) ефективність використання інвестицій (діяльність); 2) доступність і обсяг венчурного фінансування, 3) можливості виходу на національні таміжнародні ринки; 4) кваліфікація і рівень зарплат учасників стартапу; 5) попередній досвід учасників у розробленні стартапів [55].

Наразі інвестиційні процеси в Україні мають стійку тенденцію зниження ефективності інвестицій за рахунок [44, с. 78; 45]:

– зростання інвестиційної активності порівняно з темпами зниження ВВП;

– значна частка основних засобів є зношеною;

– дисбаланс в інвестиційному середовищі, більш високі показники інвестиційної активності присутні в сировинних галузях і галузях природних монополій;

– нерівномірний розподіл регіональної інвестиційної активності;

– переважає частка самоінвестування у структурі джерел фінансування інвестицій;

– незадовільна структура та розміри використання заощаджень [44, с. 78; 45].

Важливим елементом впливу на інвестиційне середовище в країні може стати державне інвестиційне замовлення: визначення паритету інтересів компаній, приватного капіталу та загальнодержавними інтересами; вирішення загальнодержавних проблем; підтримка системних компаній в різних галузях економіки у періоди криз і спадів; підтримка

ринкових відносин в інвестиційній сфері; визначення інвестиційних пріоритетів на національному та регіональному рівнях; виконання міжнародних державних зобов’язань [51].

Для того, щоб залучити додаткові кредитні ресурси в інвестиційну діяльність в межах національної економіки, зокрема, використання їх в інвестиційних платформах, слід подолати наступні негативні зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на національну економіку. До внутрішніх чинників варто віднести:

– фаза економічного циклу – зниження доходів підприємницьких структур;

– соціально-економічний та політичний стан в країні – невпевненість населення країни в обраному векторі економічної політики держави;

– корупція та бюрократичні процедури – розвиток тіньової економіки, що загрожує національній безпеці країни;

– темпи інфляції – внаслідок зростання темпів інфляції, кредитні ресурси стають дорожчими;

– недосконале законодавство щодо регулювання та надання інструментів підвищення рівня інвестицій в країну, основним моментом є відсутність детальних регламентаційних процедур в різних економічних процесах;

– оподаткування – постійна мінливість законодавчих норм в оподаткуванні знижують ефективність в довгостроковому інвестуванні.

До зовнішніх чинників варто віднести такі, як:

– капіталізація банківського сектору - низький рівень капіталізації банків робить банківську систему нестійкою до фінансових криз;

– власний капітал банків – залежно від рівня банківського капіталу залежить рівень кредитування інвестиційної діяльності;

– нестабільна ресурсна база – загальний фонд акумульованих коштів недостатній для забезпечення не тільки інвестиційних, а й виробничих процесів у реальному секторі економіки [52].

Інвестиційна діяльність вирізняється не тільки своєю залежністю від зовнішніх та внутрішніх факторів, але й від структури самого комерційного проекту. В цій площині варто розглянути відмінності між традиційним бізнесом та стартапом. Вартим уваги є соціальна значущість функцій стартапів, що можуть приносити досить високий прибуток, але на більш пізніх стадіях; на ранніх стадіях важлива підтримка зі сторони держави. Всі стартапи в процесі отримання інвестиції мають бути оцінені як на довгострокову перспективу; оцінка має базуватися на перспективних можливостях проекту та можливого прибутку для інвестора. Тому, на нашу думку, слід надати порівняння традиційного бізнесу та стартапів, що можуть залучити інвестиційні ресурси на інвестиційних платформах.

Різниця стартапів та традиційного бізнесу полягає в такому:

1) Масштабованість: а) стартап, перш за все, може показати кількаразове зростання в капіталізації та може впливати на багатомільярдний ринок; б) традиційний бізнес є обмеженим розміром ринку і здатністю бізнес-моделі легко і швидко масштабуватися;

2) Інновації: а) ключовою особливістю стартапів є запровадження інновацій в незалежності до якого напрямку вона (інновація) належить; б) традиційний бізнес має на меті підвищити лише свою ефективність та запозичити сторонні інновації;

3) види інвесторів: а) для стартапів характерними є 3F (Friends, Family and Fools – друзі, родина і безумці), бізнес-ангели; венчурні інвестори та масові інвестори; б) для традиційного бізнесу є характерними є 3F (Friends, Family and Fools – друзі, родина і безумці), стратегічні інвестори, венчурні інвестори та масові інвестори;

4) джерелом інвестицій: а) для стартаперів характерним є очікування великих інвестицій; б) традиційний бізнес отримує ресурси в основному від кредитних та банківських установ, самоінвестування;

5) темпи зростання: а) в основі темпів зростання стартапів лежить гнучкість та швидкість; б) темпи зростання традиційного бізнесу, перш за все, залежать від отримання прибутку;

6) прибуток – умови інвестування та розвиток: а) стартап націлений на отримання якомога більшої частки ринку та, як результат, отримання астрономічних прибутків від своєї діяльності; б) традиційний бізнес спрямований на отримання прибутку одразу;

7) умови інвестування – політична та економічна криза нараз є головним фактором низького рівня присутності іноземних інвесторів в країні;

8) бізнес-моделль: а) для стартапу зміна бізнес-моделі є актуальним питанням завжди; б) для традиційного бізнесу – бізнес модель є постійною;

9) відносини з конкурентами, клієнтами та партнерами – увага приділяється значно більше в традиційному бізнесі конкурентам, клієнтам та партнерам [50].

До ознак стартапу варто віднести:

– носії бізнес-ідеї (стартапери) не завжди є керівниками реально працюючого підприємства;

– діяльність носіїв бізнес-ідеї (стартапу), полягає у пошуку інвестиційних ресурсів та реалізації самого проекту;

– найбільш притаманними для стартапів інвесторами є венчурні фонди;

– стартап, перш за все, має трансформуватися в бізнес-модель, що може масштабуватися та має орієнтацію на широке коло покупців;

– в основі лежить його продаж, коли в результат і реалізації проекту існує бізнес-модель та стабільне отриманням прибутку;

– команда стартапу міжфункціональна та здатна працювати в умовах невизначеності.

Трактуючи визначення ознак стартапу варто підкреслити таке: “нещодавно створена компанія” [53; 56], “креативне середовище”, “швидка віддача вкладених коштів”, “новий інноваційний бізнес як результат”, “наявність ідеї, якої раніше не було” [53].

Рушійною силою конкурентоспроможності національної економіки є інновації; джерело інновацій – зміни, тоді інвестиції в стартап – це розмір довіри в майбутньому успіху стартапу. В класичному трактуванні стартап означає наукоємний проект, базисом якого є значні досягнення науки на рівні винаходів, відкриттів, що націлені в майбутньому на отримання прибутку. В цьому напрямку інвестиційні платформи представляють собою інноваційні інструменти залучення інвестицій в модернізацію, впровадження технологічних інновацій та інноваційних видів діяльності. Яскравим прикладом в харчовій промисловості є стартап ініціативної групи FAIRR з виробництва штучного м'яса.

Але для України напрямок стартапів, як основна можливість залучення інвестицій в національну економіку, відбувається досить повільно.

З-поміж основних питань, які потребують вирішення на рівні держави, варто виокремити нижчезазначені.

1. Невирішене питання відносно механізму державного управління стартап-діяльністю. Для того, щоб реалізувати весь потенціал стартапу, як основної компоненти розвитку національної економіки та інновацій, держава на рівні законодавства має визначити модель управління стартапами. На цей час у країні неможливо повною мірою реалізовувати потеніал стартапів, що згодом продають товари та послуги в провідні країни світу з метою їхнього розвитку та капіталізації. Прикладом є зміни щодо оподаткування підприємців, коли через зміну порядку сплати єдиного соціального внеску спостерігалося масове закриття бізнесу фізичними особами-підприємцями. З боку держави не було вирішено основні проблеми, які виникли через прийняття змін в чинному законодавстві стосовно оподаткування.

2. На жаль, корумпованість залишається одним з важливих чинників, що знижує привабливість інвестицій в українські стартапи.

3. Монополізація багатьох сфер бізнесу олігархічно-політичних кіл, нажаль спричиняє спротив відносно появи стартапів (особливо іноземних), оскільки вважають це прямою загрозою своєму монополізованому бізнесу.

4. Значна тінізація ринку стартапів. Упродовж 2016 року було укладено 87 інвестиційних угод українськими інноваційними компаніями - статситичні дані надала в щорічному огляді Українська асоціація венчурного капіталу та прямих інвестицій (UVCA). Сума інвестицій (венчурних та прямих) в 2016 році склала 88 млн дол. США [44]. Слід зазначити, що компанії впродовж 2016 року були сконцетровані на вкладанні коштів в компанії на початковому, “посівному” (seed) етапі. Тому більшість компаній, що отримала “стартовий капітал”, можливо в майбутньому залучатимуть інвестиції більших обсягів [56].

5. Наявна інфраструктура не відповідає загальним потребам інновацій, що також є додатковим стримуючим фактором залучення інвестицій в стратапи.

6. Українська освіта в напрямку зростання стартапів знаходиться на начальномуетапы розвитку, що, зокрема, зводиться лише до переповідання історій досягання успіху стартаперами чи власниками діючого бізнесу. Тому стартап-освіта, перш за все, має бути інтегрованою до професійної менеджмент-освіти, такої, яка є індиферентною до галузевого поділу національної економіки [32].

Найпопулярнішим напрямком розвитку стартапів є IT-сфера, що значно впливає на національну економіку. Але в державі немає релевантної оцінки українського IT-бізнесу, зокрема відносно втрат цінних кадрів в процесі імплементації державної політики. Однак Україна стає поступово провідною країною по наданню IT-аутсорсингу, а українські стартапи можуть конкурувати з міжнародними. Тому варто створювати більш гнучки правила введеня бізнесу, зокрема в IT сфері. На сьогодні української ринок IT послуг потребує пошуку свого місця серед стартапів, які можливо залучати та реалізовуати, завдяки інвестиційним платформам.

Висококваліфіковані фахівці-інженери складають близько 20% від загальної кількості IT-фахівців, та сплачують в бюджет більше 40% від галузі [42].

Згідно з аналітичними даними, стартапів сервісу Startup Ranking, Україна посідає 33 місце поміж 150 країн. Парадоксом є те, що в Україні у 2015 р. було зареєстровано щонайменше 141 стартап-компанію, в Австрії, де реалізуються ініціативи з підтримки стартапів, зареєстровано лише 132 стартап-компанії. Але в Україні, на жаль, відсутні, як інструменти державної підтримки, так і саме трактування терміна “стартап”. Тому, на нашу думку, варто розглянути закордонний досвід реалізації стартапів та залучення інвестицій. Зосередимо увагу на таких країнах, як Німеччина, Франція, Фінляндія, Австрія, Ірландія, Швеція, Норвегія.

Ірландія у 1998 р. заснувала державне агентство з розвитку підприємництва – Enterprise Ireland, основною задачею якого є стимулювання розвитку ірландських компаній. Основний вектор діяльності агентства стало стимулювання високопотенційних стартапів (HPSUs), до яких можливо було долучити CORD-гранти, програма якої має наступні компоненти як: початкові курси з бізнес-освіти, підприємництва, розвитку особистості, бізнес-наставництва і бізнес-керівництва; гранти на участь у торговому ярмарку; гранти на залучення наставника або бізнес-акселераторів; інноваційні ваучери; програми сертифікації стартового капіталу та розширення бізнесу; отримання інвестицій з Фонду капіталу та Загального фонду [54] .

Наприклад, в Німеччині існує программа EXIST – поліпшення ставлення до підприємництва в університетах та науково-дослідних організаціях, перетворення нових ідей і результатів досліджень у нові інноваційні компанії – стартапи). Допомога стартапам надається у вигляді індивідуальних грантів, коштів на навчання і підготовку підприємців в інноваційній сфері. Бюджет з 2010 по 2017 рік становив близько 45 млн євро [48]. Гранти виділялись на наступне: лабораторії, майстерні,

зали, обчислювальні центри та інші об’єкти інфраструктури; фінансування у вигляді грантів надається для покриття витрат на персонал більше, ніж із трьох осіб [55] .

Державна програма Австрії AplusB (академія плюс бізнес) спрямована на допомогу бізнесу або стартап проектам з бюджетом 89,7 млн євро. До програми розвитку бізнесу було залучено всі регіони країни; впродовж 10 років було створено дев’ять стартап-центрів. Центри з підримки стартапів стали однією зі складових інвестиціних платформ в Австрії, що надали бізнесу консультації, бізнес-освіту, доступ до мережі, фінансування, інфраструктуру. Основними результатами програми AplusB став трансфер інновацій та їх розвиток, зокрема багато стартапів протягом своєї діяльності отримували патенти і проводили науково-дослідні розробки [51].

У Франції в 2004 р. було впроваджено програму підтримки МСП Молоде інноваційне підприємство (Jeune enterprise innovante – JEI). Господарюючі суб’єкти, які мали статус JEI, були звільнені на три роки від усіх податків на прибуток. Окрім того, інсує ціла система податкових преференцій даної програми відносно таких податків, як: податок на землю, податок на нерухомість, професійні податки, соціального страхування. У 2012 року було запроваджено Державний інвестиційний банк (Bpifrance), що об’єднав таких учасників французького бізнес середовища – Державна компанія з розвитку інновацій і підтримки МСП (OSEO), Стратегічний фонд інвестування (FSI), Стратегічний інвестиційний фонд регіонів (FSI-Regions) і Депозитно-позичкової каси підприємств (CDC-Entreprises). Основною метою банку стала підтримка на всіх стадіях розвитку інноваційних підприємств від ідеї до її реалізації [58].

Наразі в Україні не створено комплексних програм з боку держави з підтримки інновацій та стартапів, але діють конкурси стартапів на базі державних інститутів, як НМК “Інститут післядипломної освіти” НТУУ

“КПІ”, Національного університету “Львівська політехніка”, а також реалізується приватна ініціатива – Vernadsky Challenge. Завдяки Vernadsky Challenge було визнано 12 стартапів, але гроші розподілили лише між проектами, що посіли перші три місця. До основного напрямку Vernadsky Challenge варто віднести hardware-проекти (програмне забезпечення), зокрема це АПК, альтернативна енергетика, оборонна сфера, медицина, робототехніка, космічні технології [15; 50].

В України розбудовується рух щодо залучення інвестицій в стартапи, створюючи національні інвестиційні платформи, зокрема яскравим прикладом є бізнес-інкубатор Sikorsky Challenge, було запроваджено в 2014 році в університеті НТУУ “КПІ”, для залучення інвестицій задля реалізації стартап-проектів і запуску успішних стартап-компаній. Основними здобутками бізнес-інкубатора стало надання робочих місць, лабораторії 3Д моделювання та друку, навчальні програми, консультації фахівців з юридичних питань, прав інтелектуальної власності, маркетингу тощо [54].

Цей рух набув обертів, оскільки інші вузи теж стали підтримувати розвиток бізнес-інкубаторів, наприклад НУ “Львівській політехніці” у 2017 році заснував Tech StartUp School. Вона представляє собою 1100 м² комфортного інноваційного середовища для продукування та реалізації креативних ідей та успішних стартапів. У місті Суми ів Українській академії банківської, було засновано коворкінг-центр, метою якогог стало залучення досвідчених підприємців і тематичні додаткові навчання з підприємництва.

Найбільшим успіхом внапрямку розвитку стартап-проектів став розвиток мережі бізнес-інкубаторів при український навчальних закладах, який реалізовується, як мережа академічних бізнесін-кубаторів YEP [47]. Наразі бізнес-інкубатори представлені у 10 закладах вищої освіти в різних регіонах України. До проекту планується залучити, ще 10–15 ЗВО з метою поширення ідей стартапів та їх заснування, в основі чого лежить отримання повноцінних стартапів, які зможуть комерціалізуватися. Варто навести найуспішніші проекти екосистеми підтримки стартапів (табл. 5.3).

Таблиця 5.3

Екосистема підтримки стартапів в Україні [51; 55]

Тип	Назва	Характеристика
Школа	UNIT Factory	Сприяє інноваційному розвитку України, беручи участь у безкоштовній підготовці талановитих IT кадрів
Акселератор та венчурний фонд	GrowthUp	Фокусується на допомозі технологічним стартапам, які перебувають на ранній стадії і створюють продукт на західний ринок
Коворкінг	StartupDepot	Навчальна програма для молоді, яка хоче розвивати свій інноваційний бізнес
Проект	iHUB	Розвиває екосистему інноваційних підприємств в Україні та Східній Європі, та підвищуємо рівень освіти молодих інноваторів, щоб посилювати соціальний і економічний розвиток цієї частини світу. На даний момент в Україні, центри iHUB є у Києві, Львові, Чернігові, Вінниці, в першу чергу, це коворкінг, менторська підтримка, конкурси стартапів та тематичні події
Технологічний кластер	Radar Tech	Об'єднує галузеві корпоративні акселератори з метою створення екосистеми яка сприяє реалізації ідей, зростання і розвитку секторів економіки
Коворкінг	StartupUkraine	Допомагає розвивати підприємництво серед молоді через інтенсивні табори та інші навчальні програми, користь яких високо оцінюють їх учасники
Некомерційний інкубатор	1991 Open Data Incubator	Допомагає перетворити тонни відкритих державних даних на реальні стартапи, що надають сервіси українським громадянам, підприємствам та державним органам
Бізнес-акселератор	Center for Entrepre-neurship	Спільнота досвідчених підприємців та фахівців із галузі технологій, які роблять успішні проекти
Бізнес-акселератор	AgroHub	Створений для того, щоб українські агрокомпанії втілювали більше інновацій від українських розробників технологічних рішень. Тісно співпрацює із Radar Tech
Інвестиційно-соціальна платформа	Startup. network	Залучення учасників венчурного ринку – стартаперів, інвесторів, професійних консультантів, яка поєднує їхні інтереси
Інкубатор для соціальних та міських проектів	Feelgoodlabs	Працює переважно з муніципалітетами та об'єднаними територіальними громадами.В даним момент реалізовується проект із м. Чортків (Терно-пільська область)
Проект	EGAP Challenge	Конкурс IT стартапів з електронної демократії, який розрахований на 3 роки (2016–2018) та буде реалізований на базі чотирьох пілотних областей: Вінницька, Волинська, Дніпропетровська та Одеська
Бізнес-інкубатор	Greencubator	Розвиває екосистему стійкого підприємництва, низьковуглецевих інновацій та зеленої економіки в Україні та Східній Європі

Стрімкий розвиток інновацій є основною можливістю для України залучити інвестиції та стати новим джерелом технічних інновацій та відкритів, як то в напрямку штучного інтелекту, великих масивів даних (big data), Інтернету речей, блокчейн та інше. Вибір України має стати наступним кроком до розвитку, а не до стагнації економіки. Але наразі України має всі шанси розвиватися у сфері штучного інтелекту та створювати державні довгострокові програми з контролю даних світу, в тому ж напрямку розвивати інструменти інвестиційних платформ для залучення інвестицій.

Розвиток інвестиційних платформ в Україні багато в чому залежить від розвитку відносин з Європейським союзом, наприклад мікрофінансова допомога за 2014–2017 становила 3,4 млрд євро, також варто зауважити що представництво ЄС в Україні є другим за величиною у світі. європейське представництво відіграє важливу роль в трансформації державних інституцій які впливають як прямо так і опосередковано на розвиток інвестиційних платформ в Україні. Загалом, Україна має великий потенціал для інноваційного розвитку економіки що спирається на таланти та підприємницькі навички українців. Найвагомішими факторами для формування інвестиційного середовища зокрема і інвестиційних платформ є: добре освічені й талановиті кадри; існуюча науково-дослідна інфраструктура в галузі науки і техніки, природні ресурси та можливості для сільськогосподарського виробництва, успішна IT-галузь.

Основними компаніями, що залучають інвестиції, є компанії в IT-галузі, представлені малими підприємствами, однак якщо брати взагалі, то існує наступна картина велике фірми становлять лише 0,1 відсотка від загальної кількості всіх компаній в Україні, але вони складають майже 50 відсотків доходів і на них працюють 40% найманих працівників. Однак на відміну від IT-галузі малі та середні підприємства у своїй інноваційній діяльності стикається з такими проблемами як відсутністю навичок, знань та фінансування, слабкою конкурентною політикою. Також існує запит на

державну систему підтримки інноваційної діяльності малих та середніх підприємств, зокрема активному розвитку інвестиційних платформ.

Перш за все, інвестиційні платформи виступають місцем для втілення інноваційних ідей, слід зазначити, що Україна опинилася в четвертій групі станом на 2017 рік з індексом 0,128, Україна випередила Македонію – 0,1636, а Туреччина – 0,1880. У 2018 році в Україні було близько 970 наукових та промислових науково-дослідних установ. Більшість українських науково-дослідних установ розташовані у Києві (26%), Харкові (16%), Львові (6%) та Дніпрі (6%). Для України набуває важливого значення міжнародне співробітництво у галузі НДДКР, зокрема у транскордонному співробітництві з Європейським Союзом та його державами-членами, що визначає основний вектор розвитку інвестиційних платформ в Україні. З боку державної підтримки існує 25 міжурядових угод про науково-технічне співробітництво між Україною та ЄС та країнами, пов'язаними з "Горизонтом 2020" [55]. Партнерами по співпраці в ЄС є: Австрія, Бельгія, Болгарія, Канада, Чехія, Фінляндія, Німеччина, Греція, Угорщина, Литва, Італія, Польща, Португалія, Румунія, Молдова та Туреччина, що дозволяє залучати інвесторів до України. Виставка CES-2017 стала майданчиком для залучення інвестицій та познайомила з 8 українськими стартапами: Ecoisme, Raccoon.world, Cardiomo, Hideez, Luciding, Technovator, SolarGaps, Wider [51]. Кошти були готові інвестувати у проекти, розпочинаючи від 50 тис. дол. США до десятків мільйонів доларів, але відсутність ефективної стратегії розвитку економіки України на основі знань призводить до поступової втрати науково-дослідного потенціалу, низькій спроможності запроваджувати свої проекти у реальні економічні відносини, швидко інтегрувати навіть технологічні новації тим самим знижуючи можливі інвестиції ідеального сектор економіки за рахунок інвестиційних платформ.

Також український ринок потребує суттєвих змін щодо захисту авторських прав та патентного законодавства. Для того, щоб ринок

інвестицій в Україні а саме інвестиційні платформи набирали своїх обертів, цим питанням має бути приділено особливу увагу, оскільки вагома частка патентів реєструється за кордоном, а саме 10–12% від річного обсягу патентування. Найвищими показниками міграції патентування відзначаються медичні вироби, IT технології та фармація, а summary географія переїзду Російська Федерація (51%), США (11%), Південна Корея (9%), Тайвань (3%) та Німеччина (2%). Важливим кроком для зростання та залучення інвестицій в межах інвестиційних платформа є:

1) розробка регіональних стратегій інновацій, створення технологічних парків, бізнес-інкубаторів та інноваційних структур інших типів; формування наукових та промислових кластерів;

2) створення національної мережі комерціалізації інноваційних продуктів та передачі технологій;

3) створення та постійне оновлення бази даних “Українські перспективні винаходи”;

4) всебічний розвиток інституту посередництва венчурного капіталу.

Згідно “Експертного огляду українських досліджень та інновацій” має спрямувати свої зусилля в напрямках, зазначених нижче.

1. Для системи STI(Science, Technology and Innovation Systems) Україні потрібні масштабні реформи для підвищення її ефективності та впливу, слід робити акцент на збільшенні видатків на НДДКР .

2. Країні необхідно “інноваціювати свій шлях до зростання”, зокрема за допомогою залучення інвестицій, зокрема інвестиційних платформ. Україна повинна проводити свою наукову діяльність та запровадження інновацій на високому рівні у своїй еконоічній та політичній програмі.

3. Варто визначити пріоритетність нарямків системи STI (Science, Technology and Innovation Systems), що надасть змогу визначитися з основним інструментарієм інвестиційних платформ.

4. Інституції, фінансування та процедури, пов’язані з системою STI (Science, Technology and Innovation Systems), потребуює суттєвого оновлення та прийняття глобальних стандартів і практик [53].

В Україні відбувається значне зростання експорту інформаційних послуг, що загалом свідчить про сталий розвиток інформаційної галузі, яку можливо долучати як до створення інвестиційних платформ так і створення стартапів в межах національної економіки, оскільки на міжнародній арені послуги українських компаній у сфері інформаційних послуг є дуже затребуваними, про що свідчать дані обсягів стартап інвестицій та кількість укладених договорів (рис. 5.12).

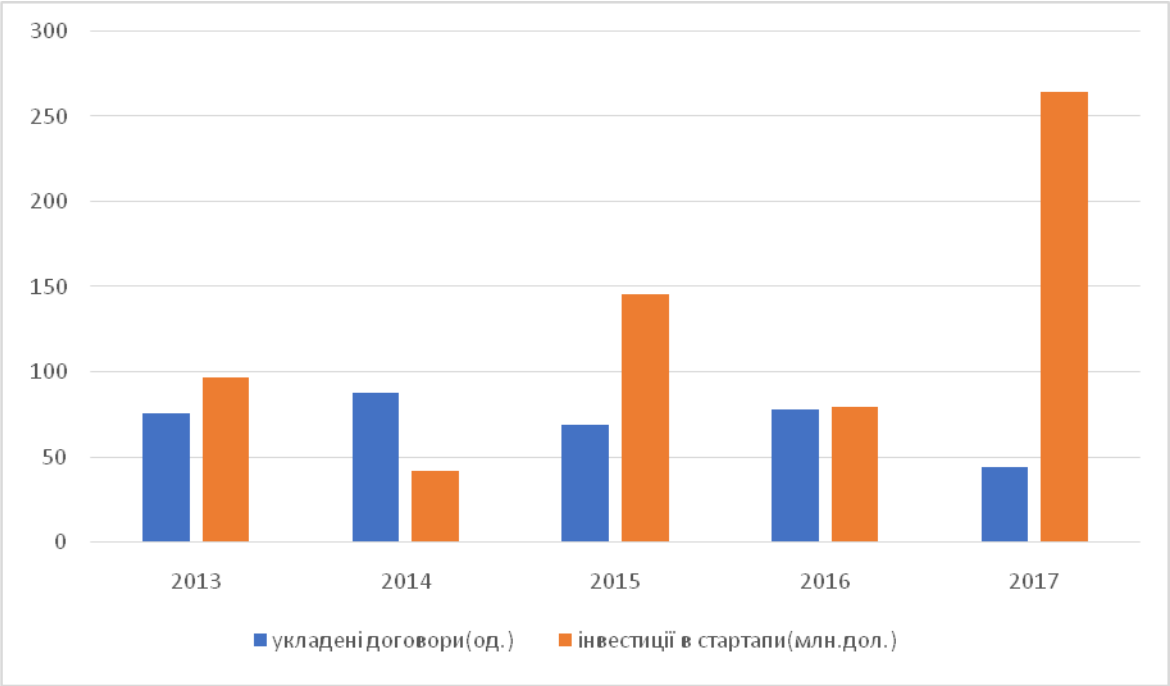

Рис. 5.12. Інвестиції в стартапи з 2013 по 2017 рік

Джерело: сформовано на основі [57; 58]

На основі вищезазначених показників можна констатувати, що інтерес інвесторів до інвестицій у стартапи, створені в Україні, з кожним роком зростає, хоча в 2016 році обсяг інвестиції дещо зменшився: 80 млн дол. США, однак у 2017 році інвестиції становили понад 265 млн дол. США; кількість угод щодо стартапів в Україні така: 2013 рік – 76 угод, 2014 рік – 88 угод, 2015 рік – 69 угод, 2016 рік – 78 угод, 2017 рік – 44 угоди.

Упродовж 2017–2018 років було укладено багато важливих угод що стосується інформаційної галузі в Україні відомими інвестиційними компаніями – такими, як AndreessenHorowitz, GGVCapital, Lightspeed-VenturePartners, IndexVentures, ShastaVentures, YCombinatorandSVAngel, CreditChinaFintechHoldings, KorelyaCapital, NaverGroup, MacquarieCapital, Dentsu, ArmatGroup, LianGroupandiTechCapital, найбільш гучними стартап інвестиціями були такі проекти як Gitlab, People.ai, Petcube, YayPay, Grammarly, BitFury, Preply, TAAS (табл. 5.4).

Таблиця 5.4

Найбільші публічні угоди за 2017–2018 в IT-секторі

Інвестори	Назва	Сума угоди
GV, ICONIQ Capital, Khosla Ventures and Goldman Sachs	Gitlab	130 млн доларів
Andreessen Horowitz, GGV Capital, Lightspeed Venture Partners, Index Ventures, Shasta Ventures, Y Combinator and SV Angel	People.ai	37 млн доларів
Almaz Capital, Y Combinator, AVentures Capital, U. Ventures, Digital Future and others	Petcube	10 млн доларів
QED Investors, Birchmere, Information Venture Partners, QED, Gaingels 500 Fintech Fund and Fifth Third Capital	YayPay	13,7 млн доларів
General Catalyst, IVP and Spark Capital	Grammarly	110 млн доларів
Credit China Fintech Holdings, Korelya Capital, Naver Group, Macquarie Capital, Dentsu, Armat Group, Lian Group and iTech Capital	BitFury	110 млн доларів
Nine Point Capital and others	Preply	4 млн доларів
Greycroft, Andreessen Horowitz, Vaizra Investments, Compound, FJ Labs and SMRK	TAAS	7,9 млн доларів

Джерело: сформовано на основі [57]

В Україні венчурні фонди спрямовують свої інвестиції, в основному, на стартапи, які займаються такими напрямками, як машинне навчання, великі дані, AR, VR, SaaS, хмара, зберігання, підприємство, веб, мобільний, IoT та інші Фонди (табл. 5.5), що здійснюють інвестування в стартапи. Інвестиція здійснюється на всіх етапах розвитку стартапу починаючи від посівного етапу або Pre-Seedstage – відбувається пошук ідеї і розробка технічних способів її реалізації. Ініціативна група робить аналіз ринку, пише бізнес-план, формулює технічне завдання; запуску або

StartupStage – коли продукт можна випускати на ринок, але на даному етапі обійти конкурентів не так-то просто; зростання, або GrowthStage – коли проект вижив в конкурентній боротьбі та користується попитом і захоплює ринкову нішу; розширення або ExpansionStage – зокрема, коли основні цілі досягнуті; вихід, або ExitStage – компанія досягає піку свого розвитку, інвестори, які здійснили фінансування проекту, відмовляються від своєї частки в цьому бізнесі та продають її великим гравцям.

Таблиця 5.5

Фонди, що здійснюють інвестування в стартапи

Назва	Опис
AVentures Capital	Фонд створений у 2012 р. Діяльність Фонду зосереджена на співпраці з компаніями, що руйнують глобальний характер ринків, використовуючи Україну та її науково-дослідні групи. Інвестиційний фокус фонду охоплюється через програмне забезпечення, у тому числі розрахован на такі сфери, як машинне навчання, великі дані, AR, VR, SaaS, хмара, зберігання, підприємство, веб, мобільний, IoT та інші. Фонд інвестує і в стартапи на ранній стадії, і в IT-компанії у фазі зростання
Chernovetskyi Investment Group	Найбільший венчурне підприємство інвесторів у Східній Європі з інвестиційним потенціалом 100 млн дол. США
Digital Future	Пропонує партнерам доступ до українських талантів та технологій. Діяльність фонду, в основному, зосереджена на венчурних інвестиціях в цифрову економіку; фонд взагалі інвестує в проекти на пізніх етапах, а також Digital Futureнадає перевагу випускникам акселераторів
Horizon Capital	Horizon Capital управляє прямими інвестиційними фондами з комбінованим капіталом більше 800 млн дол. США. Компанії Horizon Capital входять до числа найактивніших інвесторів в IT сектор регіону, включаючи, зокрема, такі компанії, як Rozetka, Jooble, Intellias та багато інших
WannaBiz	WannaBiz – це фонд для бізнес-ангелів, орієнтований на глобальні проекти ранньої стадії, реклами технології, цифровий маркетинг, мобільний, B2B та SaaS
Dragon Capital	Dragon Capital – найбільша інвестиційна компанія в Україні. Вона забезпечує повний спектр інвестицій, банківські та брокерські послуги для корпоративних та приватних клієнтів
Western NIS Enterprise Fund	Підприємницький фонд Western NIS(WNISEF) – це регіональний фонд у розмірі 150 млн дол. США, піонер в Україні та Молдові з більш ніж двома десятиліттями успішного досвіду інвестування в малі та середні компанії. WNISEF фінансувався Фондом Уряду США, зареєстрований у Американському агентстві з міжнародних питань розвитку (USAID). З моменту свого початку, сукупний інвестиційний фонд WNISEF складав понад 185 млн дол. США, у 129 компаніях працюють 27 000 осіб

Джерело: сформовано на основі [57]

Основні можливості кооперації з екосистемою технологічних інновацій та стартапів в Україні є асоціації (табл. 5.6), IT-кластери (табл. 5.7), акселератори та інкубатори, що являють собою інвестиційну платформу та здатні суттєво вплинути на національну економіку.

Таблиця 5.6

Основні асоціації, що представляють технологічну галузь країни

Назва	Опис
Blockchain Association of Ukraine	БАУ – непрофільна організація, яка активно працює над сприянням інтеграції технології blockchain в економіку України. Асоціація відстоює інтереси галузі та її членів, готує спеціалістів із блокчейну та навчає широку аудиторію, підвищуючи обізнаність про технології blockchain в країні
European Business Association (EBA) IT Committee	ЄБА налічує майже 1000 компаній-членів. IT-комітет об'єднує близько 40 компанії, що розробляють програмні продукти та надають технологічні послуги
IT Ukraine Association	Асоціація складається з 60 провідних IT-компаній. Асоціація захищає інтереси IT промисловості, співпрацює з органами державної влади, місцевими урядові та освітні установи. Цілі: формування сприятливих умов для промисловості розробка та вдосконалення законодавства, сприяння навчанню IT-фахівців та консолідація наукового та виробничого потенціалу України, просування послуг члена Асоціації компанії на зовнішні ринки
The American Chamber of Commerce (ACC) IT Committee	ACC об'єднує понад 600 іноземних компаній та інвесторів з 50 країн, які працюють в Україні та роблять істотний внесок у Державний бюджет України
UAngel	UAngel - мережа українських ділових ангелів активно шукає інноваційні стартапи раннього етапу
Ukrainian Venture Capital and Private Equity Association (UVCA)	UVCA об'єднує 57 членів – приватний капітал та венчурні фонди, прискорювачі, інкубатори, освітні установи та неурядові організації які істотно впливають на розвиток українського інвестиційного ринку. Асоціація сприяє інвестиційним можливостям в Україні для іноземних інвестиційних фондів, проводить маркетингові дослідження, лобіює закони для покращення інвестиційного та бізнес-клімату, реалізує діяльність "Інвестиції в Україну"

Джерело: сформовано на основі [57]

Інформаційна спільнота в Україні представлена кластерами у найбільших містах з розробки програмного забезпечення та розвитку стартапів: Київ, Львів, Дніпро та Харків. Кожне місто має свої кластери, що представляють інтереси спільноти, а саме – ITDniproCommunity, LvivITCluster, KyivITCluster, KharkivITCluster (табл. 5.7) [57].

Таблиця 5.7

IT кластери в Україні

Назва кластеру	Опис
IT Dnipro Community	Громада складається з 29 компаній та 4 партнерів. Добре відомі проекти включають конференцію IT-Дніпро та IT Biz Meetup
Ivano-Frankivsk IT Cluster	Група підприємців, які об'єдналися разом на громадських засадах. Кластер складається з 17 членів та 6 партнерів.
Kharkiv IT Cluster	Харківський IT-кластер об'єднує 73 провідні компанії та партнерів, що працюють в галузі IT, розробки програмного забезпечення та експортно-орієнтованого розвитку
Kyiv IT Cluster	Комунікаційна платформа для IT-компаній, що базуються в Києві та налічує понад 25 компаній. Вони організовують події для членів кластеру, в тому числі зустрічі з нетехнологічними професіоналами, зокрема, представниками торгової місії країн ЄС
LITaC: Lutsk IT Cluster	Луцький IT-кластер об'єднує 9 місцевих IT-компаній, організацій та фахівців
Lviv IT Cluster	Спільнота IT-компаній, яка спільно з університетами та місцевою владою вдосконалюють та розвивають IT у місто. Львівський IT-кластер об'єднує 15 000 IT-експертів та 82 компанії. Кластер ініціював розробку Львівського інноваційного округу

Слід зауважити, що IT галузь в Україні є "магнітом" для залучення інвестицій, тому слід підкреслити основні риси, що можуть посприяти розвитку інвестиційних платформ.

1. Багато світових відомих технологічних гігантів роблять вибір на користь України – країна може запропонувати доступ до великої кількості талановитих програмних інженерів та кодерів за помірні щорічні витрати. Україна стала екосистемою інновацій для понад сотні дочірніх та науково-дослідних фірм глобальних технологічних гігантів, таких як OperaSoftware, Samsung, Adobe, Oracle, Ubisoft та Wargaming. Однак, в основному, вони всі розташовані у Києві, але з кожним роком корпорації відкривають усе більше офісів по всій країні, оцінюючи потенціал міст. Основною причиною є велика кількість розробників Unity3D, інженерів C++, JavaScript, Scala та Magento [57].

2. Одна з найбільш перспективних екосистем для стартапів – це місце для творчих ідей для їх швидкого розвитку та представлення на ринку. Чимала кількість інноваційних стартапів є вагомим доказом цього твердження. Наприклад, Looksery, додаток, який здійснює модифікацію

обличчя фотографій та відео в режимі реального часу, придбаний SnapInc. за 150 млн дол США або Petcube – набір камер та мобільних додатків нарешті запропонував рішення власникам собак, чиї домашні тварини страждають, коли вони відсутні або Grammarly – надзвичайно корисний інструмент для перевірки орфографії та граматики. Якщо в основі інвестиційних платформ лежать технології, то українська технологічна спільнота знає, як зробити чудові технологічні сервіси та продукти.

3. В Україні розвинутий ринок компаній з розробки програмного забезпечення, наприклад 18 українських аутсорсингових компаній потрапили до сотні фірм GlobalOutsourcing у 2018 році. За даними останнього опитування DOU.ua, найбільшої в Україні платформи та спільноти професійних розробників програмного забезпечення та інших фахівців, зайнятих в галузі IT, зараз в Україні працює близько 130 тис. IT-фахівців. Вони мають широкий досвід у різних галузях промисловості (наприклад, fintech, охорона здоров'я, ігри, автоматизація, виробництво, управління, розробка програмного забезпечення IoT та AR / VR) [57].

4. Місцеві представництва в США та Західній Європі – в українських аутсорсингових компаніях зазвичай присутні представництва компаній в США та Західній Європі, щоб запропонувати клієнтам більш комфортні засоби спілкування з командою з розвитку в Україні свого сервісу чи продукту.

5. Доступні погодинні тарифи з високою якістю коду - найчастіше стартапи та бізнес вирішують передавати в Україну аутсорсинг, оскільки розвиток продукту в США обійдеться в кілька разів дорожче, ніж аутсорсинг його в Україну з однаковою якістю отриманого коду. Однак тарифи на IT-послуги можуть відрізнятися залежно від компанії, місця їх розташування в країні, стажу розробників, що працюють над проектом, та типу використовуваної технології. В середньому погодинна ставка українського розробника коштуватиме 25–50 дол. США. Незважаючи на те, що вартість найму українського розробника нижча, якщо порівнювати із західними країнами, якість розробленої продукції однакова.

6. Спиятливе географічне положення та володіння англійською мовою – Україна лише на 1 годину випереджає європейські країни та на 7 годин попереду Східного узбережжя – роблять Україну вигідною у виборі для розробки програмного забезпечення.

За версією Mappedinua для сталого розвитку інвестиційних платформ найбільш сприятливими є TechHubs в Україні, так звана “Велика п’ятірка”: Київ, Харків, Львів, Дніпро та Одеса. На нашу думку, варто розглянути дані міста, що являють собою найбільш сприятливу екосистему для інвестиційних платформ в Україні.

1. Київ – основна частина команій IT-центрів в Україні, що присутня в даному місті, займаються розробкою програмного забезпечення. Основними причинами, перш за все, є вигідне розташування Київа, до нього легко дістатися з будь-якої частини світу. Крім того, це – дійсно важливо, якщо мова йде про будь-які тривалі проекти, оскільки досить важко контролювати процес. Згідно з останнім опитуванням, проведеним Асоціацією IT Ukraine, в Україні є близько 159 000 інженерів з програмного забезпечення. Різні джерела повідомляють, що від 40% до 50% з усіх українських розробників живуть та будують свою кар’єру в Києві. Тим часом середній приріст робочої сили за останні кілька років становить 19% щорічно. Цей відсоток, що надзвичайно вражає, мотивується двома ключовими факторами: високою якістю місцевих технічних університетів та величезною кількістю робочих місць у IT-компаній, що мають штаб-квартиру в Києві. Середні місячні зарплати в регіоні діляться так: 700 дол США для програміста молодшого рівня; 2000 дол США для програміста середнього рівня; 3800 дол. США для старших або advanced level.

Найвідомішими компаніями з аутсорсингу IT є EPAM, SoftServe, Luxoft, GlobalLogic, Ciklum, Infopulse, DataArt, ELEKS, Intellias, Netcracker та багато інших. Звичайно, це не єдиний напрямок у місцевих інформаційних технологіях, є також і IT-компанії, що розробляють деякі

відомі в усьому світі рішення (Terrasoft, Grammarly тощо) та програми, що розробляють такі студії, як IntellectSoft, AgileEngine та IDAP. Найбільш розповсюджені сфери бізнесу, в яких працюють IT-компанії, – це телекомунікації, фінанси, електронна комерція, подорожі, охорона здоров'я, IoT, онлайн-ігри, великі дані, машинне навчання, блокчейн та корпоративне програмне забезпечення.

2. Харків є другим за чисельністю населенням після столиці України й займає друге місце на арені розробки програмного забезпечення в країні. Це місто студентів – Харків налічує велику кількість престижних університетів, а діяльність п'яти з них присвячена технічним дослідженням та наукам. Навчальні заклади щорічно випускають понад 2000 випускників технічних наук. У Харкові розташовані такі IT гіганти: EPAM, GlobalLogic, NIX Solutions та Ciklum, які виконують свої доручення у Харкові разом з іншими офісами по всій Україні. Головною причиною цього були нижчі місячні тарифи місцевих інженерів-програмістів, які не ставлять під загрозу вражаючий набір навичок [57].

За даними DOU середні зарплати харківських програмістів є наступними: 500 дол. США для працівника молодшого рівня; 1500 дол. США для програміста середнього рівня; 3200 дол. США для старших програмістів.

З-поміж усіх українських IT-розробників понад 22 000 людей живуть і будують свою кар'єру в Харкові, формуючи місцевий ринок IT на суму 803 млн дол. США. Харківські розробники не обмежуються певною технологією. Однак навіть така порівняно велика кількість місцевих людських ресурсів не змогла б покрити попит у 2018 році. За даними MC.Today, у місті було понад 3000 робочих місць, пов'язаних із розробкою програмного забезпечення, із вдвічі меншою кількістю заявників.

3. Львів – це технічний вузол, що розвивається в Україні, і ще один привабливий напрямок аутсорсингу в країні. Станом на 2018 рік понад 200 IT-компаній мають свої офіси у Львові. 90% з них працюють у сфері аутсорсингу IT, а решта 10% створюють власні продукти програмування.

З усіх аутсорсингових підприємств половина з них поширює свої послуги в США, 35% – в європейські країни та Великобританію, 8% працюють у канадських підприємців, 5% – укладають контракти з азіатськими країнами та Ізраїлем. Лише 2% львівських технологічних компаній поширюють свій досвід у країні. Порівняно високий відсоток компаній, що укладають угоду з європейськими країнами, можна пояснити сусіднім розташуванням Львова (Львів розташований на Заході України, близько до польських кордонів). Багато глобальних авіакомпаній здійснюють прямі рейси до Львова з європейських столиць та навіть менших міст [44; 45].

За даними DOU на львівському ринку IT працює близько 20 тис. фахівців з програмування. Середня щомісячна зарплата місцевих інженерів програмного забезпечення відповідає таким цифрам: 570 дол. США для програміста молодшого рівня; 1750 дол. США для програміста середнього рівня; 3000 дол. США для працівника вищого рівня.

Найбільші львівські компанії з розробки програмного забезпечення добре відомі на світовій інформаційній арені SoftServe, EPAM, GlobalLogic, ELEKS, Ciklum та N-iX, які створили свої офіси у Львові на додаток до багатьох інших великих міст країни. Львів – найперспективніший технічний центр в Україні. Громадяни піклуються про виховання IT-спільноти, що було неодноразово доведено змінами у вищій освіті Львова та IT-заходами. Також львівський IT-кластер проводить численні щорічні заходи, такі як конференції та хакатони для розробників та підприємців, які хотіли б зануритися у місцевий IT-сегмент.

4. Дніпро є четвертим за кількістю населення в Україні та за кількістю українських технологічних центрів. Він розташований у східній частині України і має понад мільйон громадян, 8 тис. з яких – професіонали з розробки програмного забезпечення. Дніпро має ряд великих переваг для західних підприємців.

Перш за все, 40% усіх інженерів з програмного забезпечення у Дніпрі мають кваліфікацію вищого рівня. Дніпро має всі переваги великих

міст – комфортну інфраструктуру, гідний рівень життя, подорожі літаком або поїздами. Станом на 2018 рік Дніпро налічує 170 IT-компаній. Окрім вже працюючих 8000 професіоналів, місцеві університети та приватні заклади вищої освіти додають до інформаційного кластеру “Дніпро” близько 2000 випускників технічних наук щорічно. Тут переважають менші компанії по 50–100 працівників, проте деякі гіганти IT-аутсорсингу також мають свої офіси у Дніпрі, зокрема DataArt, Luxoft, SoftServe та Daxx [44; 45].

Середні зарплати за місяць роботи такі: 750 дол. США для молодшого розробника програмного забезпечення; 1700 дол. США для середнього розробника програмного забезпечення; 2750 дол. США для інженера старшого рівня.

Місто Дніпро відоме в країні (й навіть за її межами) своїм технічним внеском у фінанси, банківську сферу, охорону здоров’я та автомобілебудування. Java, NET, C++, Oracle, JavaScript є одними з найпоширеніших технологій у Дніпрі.

5. Одеса – також входить до списку IT-аутсорсингу в Україні. Це одне з найбільших міст країни. Згідно даних DOU в Одесі в IT-сфері працюють 6000 людей. У цьому місті також є 150 компаній з розробки програмного забезпечення. Серед цих 150 компаній присутні такі відомі компанії, як Luxoft, Lohika, Provectus, Ciklum, DataArt тощо. Середні місячні зарплати за послуги з розробки програмного забезпечення залишаються в межах наступного: 900 дол. США для розробника молодшого рівня; 1800 дол. США для розробника середнього рівня; 2900 дол. США для інженера старшого рівня.

Хоча кількість інженерів-програмістів порівняно невелика зі столицею України, коло галузей, в яких працюють місцеві компанії, вражає. Кілька масивних компаній розробляють проекти в автомобільній галузі та банківській справі, в той час, як інші компанії присвячують свою роботу корпоративним рішенням, розробці мобільних додатків, великим

проектам передачі даних, азартним іграм, подорожам, охороні здоров'я, дизайну інтерфейсу / UX тощо. IT-компанії програмного продукту зосереджені на кібербезпеці, телекомунікаціях, веб-браузерах (наприклад, Opera Software Ukraine), рішеннях розширеної реальності та різноманітних мобільних додатках. Одеса також відома студіями інтернет-маркетингу, таких як Netpeak та Adtelligent (колишні VertaMedia).

Слід зазначити, що актуальності в подальшому розвитку інвестиційних платформ набуває наявність компаній, які створюють стартапи, оскільки IT галузь в Україні зосереджена на створені стартап-проектів. Хоча ця діяльність також розподілена на аутсорсинг, де інвестиції йдуть не завжди від інвестора, продуктові компанії напряму працюють з інвесторами. Завдяки сталому розвитку IT галузі, її інвестиційна привабливість з кожними роком зростає. Зокрема, варто окреслити компанії, що можуть як приймати участь у створенні самих інвестиційних платформ так і реалізовувати проекти, які отримали інвестиції на інвестиційних платформах. До провідних IT-аутсорсингових компаній в Україні варто віднести нижчезазначені.

1.SoftServe – одна з найбільших IT-компаній в Україні зі штаб квартирою у Львові та офісами по всій країні. Налічує понад 5500 працівників, які вміють розробляти програмне забезпечення, архітектуру, управління проектами та бізнес-аналітику. Найбільш об'ємні проекти, що розробляються в SoftServe та належать до сфери інтелектуальної власності та підтримки клієнтів. Вони пропонують створення повного циклу програмного продукту з подальшою підтримкою та оновленнями.

2. Ciklum – велика міжнародна аутсорсингова компанія, підприємство яке об'єднує близько 340 000 працівників по всьому світу, включаючи шість українських офісів. Його ключова компетенція полягає в програмних рішеннях Big Data, IoT та Enterprise. Ciklum була заснована в 2002 році і працює над створенням високоякісного продукту аутсорсингу IT.

3. Infopulse – ще одна велика компанія з розробки програмного забезпечення з 7 офісами по всій країні та 27-річним досвідом роботи в аутсорсингу IT. Окрім українських офісів, вони також розташовують декілька частин своєї команди у Західній Європі. В даний час в Інфопульсі працює 1900+ людей. Напрями цієї компанії включають AI, AR / VR, Big Data, Blockchain, Cloud, Data Science, IoT та інші новітні технології.

4. ELEKS – це IT-компанія, яка використовує спеціалізовану модель залучення команди для розповсюдження послуг з розробки програмного забезпечення по всьому світу. Наразі понад 1400 IT-експертів працюють у відділах продажу ELEKS, розташованих у Європі, США та Канаді. Основними їхніми характеристиками є розробка продуктів, технологічний консалтинг і науково-дослідні роботи.

5. Хоча EPAM був заснований у Білорусі 25 років тому, він має представництва науково-дослідних розробок у п’яти найбільших містах України, що, робить його важливим гравцем у сфері IT-аутсорсингу в Україні. Їхня сфера досвіду включає корпоративне програмне забезпечення для ринкових гігантів (наприклад, програмне забезпечення для автоматизації Salesforce для Procter & Gamble), CRM та електронну комерцію. Ця компанія отримала 1,45 млрд дол. США у 2017 році.

6. Miratech – українська аутсорсингова компанія зі штаб-квартирою в Києві, заснована в 1989 році. За ці роки вони розширили команду до 700 членів і відкрили свої офіси не тільки в в Україні, але в Польщі, Іспанії, Словаччині та США. Американський офіс Miratech знаходиться у Вашингтоні, округ Колумбія. Вони зосереджені на розробці програмних продуктів під ключ й організовують свою роботу за моделлю залучення спеціальної команди [57].

Незважаючи на те, що інформацію про основні продуктові компанії представлено вище, вважаємо за необхідне більш ширше розкрити їх роль у розбудові інвестиційних платформ в країні. Зокрема до продуктових

компаній, що залучили значні кошти через фонди та інші джерела, варто віднести:

– Grammarly – компанія, що займається виробництвом AI, що працює на Інтернеті, і є 500 найпопулярнішим в світі програмним забезпеченням для редагування в Інтернеті. Штаб-квартира цієї компанії знаходиться в Сан-Франциско, два інші офіси – у Нью-Йорку та Києві. Граматична продукція нараховує 15 мільйонів унікальних користувачів щодня;

– Terrasoft був заснований ще в 2002 році як технологічний запуск, який зумів перерости у провідного розробника систем CRM та інших програмних продуктів, пов’язаних з автоматизацією бізнес-процесів. Найбільш відомим і розповсюдженим продуктом є bpm’online - корпоративне програмне забезпечення, яке розгалужується на три модифікації для різних цілей (маркетинг, продажі та сервіс). На сьогоднішній день в компанії працюють понад 650 людей у своїх офісах, розташованих по всьому світу;

– Readdle – це IT-компанія, що спеціалізується на створенні додатків для iOS. Він був заснований у 2007 році і з того часу додатки Readdle завантажувались із App Store понад 50 мільйонів разів у всьому світі. Їх команда складається з 85 членів, які працюють в офісах у Києві та Одесі. Найвідоміші продукти Readdle - це PDF Expert, Spark, Scanner Pro та Fluix;

– MacPaw – ще одна студія розробки додатків для iOS зі штаб-квартирою у Києві. На даний момент у ньому працює понад 80 експертів. Програмні продукти, розроблені MacPaw, зробили цю компанію відомою у всьому світі, а саме у США та Канаді, де пристрої Apple запускають ринок гаджетів. MacPaw автор CleanMyMac, утилітний додаток для оптимізації macOS, Gemini 2, додаток, який виявляє та видаляє дублікати файлів у сховищі пристрою, і Hider 2 – програма, що шифрує та приховує особисті дані всередині пристрою [53];

– CyberVision – компанія з інтеграції та розвитку програмного забезпечення з представництвами НДДКР у Європі та США. Провівши більше 20 років на ринку, команда CyberVision відполірувала свої навички у розробці мобільних додатків, телекомунікаціях, великих даних та Інтернеті речей. Основним програмним продуктом цієї компанії є платформа проміжного програмного забезпечення IoT з відкритим кодом під назвою Kaa. Це дозволяє використовувати всі переваги IoT через готове рішення;

– Skylum (раніше відомий як MacPhun) – компанія з розробки програмного забезпечення, яка спеціалізується на створенні програм Mac для фотографів. Продукція, випущена командою Skylum, здобула всесвітнє визнання та популярність разом із понад 15 мільйонами лояльних користувачів. Їхні найкращі програми включають Luminar, Aurora HDR та Creative Kit. Офіси розташовані у Києві та Беллю.

Також варто взяти інший аспект розвитку інвестиційних платформ, а саме стимули для прямих іноземних інвестицій, які забезпечує держава. Зокрема, основним Законом України є прийнятий 19 березня 1996 року Закон “Про режим іноземного інвестування”: по-перше, він визначає види іноземних інвестицій – іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України:

– валюти України – відповідно до законодавства України;

– будь-якого рухомого та нерухомого майна й пов’язаних з ним майнових прав;

– акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав (прав власності на частку (пай) у статутному капіталі юридичної особи, створеної відповідно до законодавства України або законодавства інших країн), виражених у конвертованій валюті;

– грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов’язань, які гарантовані першокласними банками і мають вартість у конвертованій валюті, підтверджену згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

– будь-яких прав інтелектуальної власності, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями, а також підтверджена експертною оцінкою в Україні, включаючи легалізовані на території України авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, ноу-хау тощо;

– прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на користування надрами та використання природних ресурсів, наданих відповідно до законодавства або договорів, вартість яких у конвертованій валюті підтверджена згідно з законами (процедурами) країни інвестора або міжнародними торговельними звичаями;

– інших цінностей відповідно до законодавства України [28].

А також цим законом визначаються форми інвестування – часткової участі в підприємствах, що створюються спільно з українськими юридичними та фізичними особами, або придбання частки діючих підприємств:

– створення підприємств, що повністю належать іноземним інвесторам, філій та інших відокремлених підрозділів іноземних юридичних осіб або придбання у власність діючих підприємств повністю;

– придбання не забороненого законами України нерухомого чи рухомого майна, включаючи будинки, квартири, приміщення, обладнання, транспортні засоби та інші об’єкти власності, шляхом прямого одержання майна та майнових комплексів або у вигляді акцій, облігацій та інших цінних паперів;

– придбання самостійно чи за участю українських юридичних або фізичних осіб прав на користування землею та використання природних ресурсів на території України; придбання інших майнових прав;

– господарської (підприємницької) діяльності на основі угод про розподіл продукції; в інших формах, які не заборонені законами України, в тому числі без створення юридичної особи на підставі договорів із суб’єктами господарської діяльності України [28].

Згідно з рейтингом doing Business, на початок 2019 року Україна піднялася на п’ять пунктів та посіла 71 позицію. Варто зауважити, що рейтингове агентство Moody’s Investors Service підвищило суверенний рейтинг України, а саме з Caa2 до Caa1, що означає зміну прогнозу з “позитивного” на “стабільний”. Окрім того, Україна покращила свої глобальні показники по індексу конкурентоспроможності за 2017–2018 на чотири пункти та посіла 81 місце серед 137 країн світу. Інвестиційний клімат як одна з компонент інвестиційної платформи впливає на її діяльність як на правові так і на організаційні питання, тим самим сприяючи чи навпаки інвестиційному клімату та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Здійснено певні позитивні кроки для розвитку інвестиційних платформ, а саме:

– сформовано правове поле для інвестиційної діяльності та розвитку державно-приватного партнерства, що визначено у законодавстві України;

– в Україні запроваджено національний Режим інвестиційної діяльності, тобто умови для іноземних інвесторів є рівними з вітчизняними інвесторами;

– також ратифіковано Вашингтонську конвенцію 1965 року Законом України “Про ратифікацію Конвенції про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами” від 16.03.2000 № 1547, а також прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 26.11.2008 № 1024 “Про заходи щодо вдосконалення роботи органів виконавчої влади з інвесторами”;

– Верховною Радою Україна підписано міжурядові угоди про сприяння та взаємний захист інвестицій з більше, ніж 70 країнами світу; прийняття Закону України № 1390-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо скасування обов’язковості державної реєстрації іноземних інвестицій”;

– від 23.05.2017 Верховною Радою України прийнято Закон України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо усунення бар’єрів для залучення іноземних інвестицій” було врегульовано такі питання як оформлення дозволу на застосування праці іноземців та посвідки на тимчасове проживання, що спростить залучення іноземних менеджерів та іноземних кваліфікованих працівників, що є необхідним на перших етапах розвитку дочірнього підприємства в Україні [12].

На нашу думку, варто приділити увагу також закордонному досвіду, щодо розвитку стартапів, зростання інвестицій та реалізації потенціалу інвестиційних платформ. Яскравим таким прикладом є країна-член ЄС – Латвія.

Латвія приділяє дуже багато уваги стартап-компаніям, компанії, які мають високий потенціал зростання, а їхня основна економічна активність пов’язана з дизайном, продуктом та розвитком масштабованих бізнес-моделей та інноваційної продукції. Латвія запроваджує програми інновацій що, в першу чергу, спрямовані на розвиток стартапів. Варто наголосити на тому, що ця країна стала першою з країн Балтії яка прийняла спеціальний закон про стартапи. Основною метою даного закону стало визначення в межах держави формулювання стартап-компаній Латвії, тим самим стимулюючи наукові дослідження та використання інноваційних ідей, продуктів та процесів в економічній діяльності. Слід зауважити, що Латвія має також інші переваги для розвитку стартап компаній в контексті їх реалізації за допомогою інвестиційних платформ, а саме: розроблено нормативно-правову базу, що дає змогу стартап-компаніям впродовж п’яти років з моменту реєстрації в комерційному реєстри отримувати державну підтримку.

Вагомими причинами для стартапів в Латвії є зменшення витрат на оплату праці у вигляді фіксованого платежу (з можливістю отримання податкових пільг з податку на прибуток підприємств до 100%) та співфінансування заробітної плати (45%) з метою прихильності

висококваліфікованих працівників. Державна підтримка напрямку стартапів, зокрема їх створення в межах інвестиційних платформ, полягає у:

– вивченні можливості розширення кола інвесторів венчурного капіталу в рамках стартапів, що надають умови, які повинні бути ефективними для участі інвесторів, зберігаючи чіткі критерії відбору інвесторів;

– подальше обговорення мотивації працівників шляхом розробки регуляторів щодо випуску та оцінки акцій для товариств з обмеженою відповідальністю;

– подальше обговорення спрощеного процесу ліквідації стартапів тощо.

Найбільш інноваційним містом країни є столиця Рига, що зарекомендувала себе як економічно активне місто з потужним потенціалом розвитку – 50% усіх економічно активних підприємств Латвії розташовані в Ризі, а продукт з доданою вартістю в Ризі приблизно 50% всього продукту в Латвії. Окрім того, місто має висококваліфіковану робочу силу, воно має один з найвищих рівнів відвідування університетів у світі, і 41,3% населення економічного спрямування мають університетську освіту. Екосистема міста дозволяє проводити масштабні IT-події, які приваблюють стартапи.

Варто зазначити основних стейкхолдерів на інвестиційному ринку Латвії:

1) LatvianStart-upAssociaton – латвійська асоціація стартапів “Startn.LV” являє собою латвійську стартап-спільноту та спирається на загальні цінності, є організатором реклами стартап екосистеми Латвії, а також представляє його інтереси на місцевому та глобальному рівнях;

2) TechHubRiga – це спільнота, що займається інноваційними технологіями. Учасники спільноти можуть зустрічатися, працювати, вчитися та співпрацювати в спеціальному коворкінгу. Розташований у центрі Риги TechHub Рига є домом для стартапів 20+ та безлічі

різноманітних заходів, наприклад, щомісячні зустрічі, стартапів конференція – TechChill;

3) Commercializaton Reactor є міжнародною мережею, що займається комерціалізацію проектів, також ефективно використовує можливості підприємництва та науки. Практично, Commercializaton Reactor – це постійний бізнес-семінар, що поєднує в собі особливості акселератора, фонду, бізнес-інкубатора, технологічного брокера, трансфер технологій та розвиток освітянських проектів;

4) The Mill – об’єднання, що представляє собою співпрацю дизайнерів та розробників;

5) Green Technology Incubator – це інкубатор, орієнтований на підтримку та заохочення підприємства у сфері технологій, що займається новаторством зеленої галузі, підтримує розробку продуктів, послуг та процесів, що використовують поновлювані матеріали, джерела енергії та ефективність, а також мінімізують використання природних ресурсів та мінімізують або усувають викиди та відходи;

6) Startup Wise Guys – це технологічний бізнес – B2B акселератор, розташований, як у Ризі, так і в Таллінні. Startup Wise Guys займається інвестиціями; менторством та розвитком ділових мереж.

До основних Startup Events Латвії, які представляють собою платформи для залучення інвестицій, належать наступні:

1) TechChill – це стартова площадка для сприяння перспективним ідеям для досягнення успіху, і нові інноваційні технології стартапи. З 2011 року TechChill – це головний щорічний стартап-івент, з локацією в Ризі, представляє собою дводенний захід з більш ніж 1000 учасників разом із стартап спільнотами;

2) Riga Venture Summit – це міжнаціональний стартап-круглий стіл з питань екосистемної політики з акцентом на Балтію та розвиток стартових екосистем. RVS пропонує ключову політику виробникам, лідерам бізнесу, засновникам стартапів та інвесторам від Прибалтики з видатними міжнаціональними експертами;

3) Riga Venture Summit є багатоплановою платформою, де з'являються цифрові новації, зустрічаються з розробниками, інвесторами та технологічними фахівцями, та обговорюється вплив технологій [56].

Слід звернути увагу, також на одного з лідерів стартапів, що реалізуються в межах інвестиційних платформ – Німеччина. Основними напрямками розвитку стартап компаній в Німеччині виглядають таким чином:

1) FinTech – стартапи розвиваються, пропонуючи комплексний набір послуг, починаючи від податкового та бухгалтерського обліку, до B2B онлайн-сервісу банківських послуг та рішень, що підтримуються блокчейн. Іноземні конкуренти починають розширюватися на німецький ринок, що сприяє консолідації. У сегменті InsurTech виявляється потреба розробити інноваційні продукти B2C у міру того, як технології з різних галузей перетинаються між собою (наприклад, IoT та HealthTech);

2) Mobility – стартапи пропонують автономне водіння, електронізацію та смарт мобільність;

3) Smart Logistics – привертає увагу, починаючи від оцифрування ланцюгів поставок до впровадження нових технологій. Безпілотники та розумні датчики впроваджуються в такі процеси, як інвентар управління та відстеження відвантажень. Також стартапи мають спрямованість на подальше впровадження машинного навчання, інновації у рішеннях щодо управління ризиками з подальшим упорядкуванням процесу ланцюга поставок;

4) PropTech – стартап компанії займаються підвищенням прозорості у сфері нерухомості шляхом управління доступностю нерухомості та ціни. Онлайн-платформи стають випробуванням для брокерів на нерухомість зі "старої школи" – надання подібних послуг є безкоштовним;

5) Human Resources – стартапи вирішують питання щодо різноманітних сегментів рекрутинг процесу – виступаючи або як платформа

(модель брокера), або пропонуючи певні послуги, такі як сортування заявників;

6) Artificial Intelligence – залишається рушійною силою все більшої кількості стартапів, спрямованих на досягнення полегшення або оптимізації бізнес-процесів.

Німецькі стартапи привертають увагу за допомогою інноваційних цифрових ідей та нових бізнес-моделей, яскравими прикладами є такі стартапи: 1) FinTech – Coya, FinCompare, Grover, omni:us, Penta; 2) Mobility – Ceverciti, Cluno, Tier Mobility, Wind Mobility, Wirelane; 3)Smart Logistics – Blik, Cargo.one, doks.innovation, ParcelLab, Sennder; 4) PropTech – Casavi, Inreal Technologies, PROJECTS, Store2Be; 5) Human Resources; 6) Artificial Intelligence – Bunch, HeavenHR, Loopline Systems, Talentry. Станом на грудень 2018 року топ-100 німецьких стартапів накопичили фінансування в розмірі 8,1 млрд дол. США.

Варто, зауважити, що трендом стали FinTech стартапи, електронна комерція або ділові подорожі. Спостерігається, що все більша кількість корпоративних інвесторів бере участь у більших німецьких раундах фінансування (наприклад, Tencent, Allianz, Otto або Shell). До топ-10 стартапів потрапили такі компанії:

1) Auto1 Group – заснований стартап у 2012 році, компанія Auto1 працює сьогодні з провідним європейським ринком з продажів транспортних засобів. Показники Auto1: інвестиції у 2017 році капітал та боргове фінансування в розмірі 396 млн євро, який веде Princeville Global; 2018 рік – 560 млн дол. США від Softbank, оцінюючи фірму в 2,9 млрд євро;

2) SoundCloud – заснована в 2007 році; компанія представляє собою платформу музичної мережі. За останні кілька років підприємство зібрало фінансування в розмірі 468 млн дол. США. У третьому кварталі 2017 року отримала інвестиції в розмірі 170 млн дол. США;

3) About You – роздрібний продавець моди електронної комерції є частиною німецької Otto Group і був заснований у 2014 році. У 2018 році

компанія отримала фінансування в розмірі 300 млн дол. США, її очолив стратегічний інвестор Bestseller Fashion Group;

4) Kreditech – створений стартап в 2012 році компанія FinTech працює як Інтернет-платформа, що пропонує фінансові продукти для споживачів шляхом використання технології машинного навчання та обробку даних онлайн. Kreditech отримав загальну суму фінансування 2999 млн дол. США;

5) GoEuro – Берлінський інтернет-провайдер банківських послуг отримав інвестицію в розмірі 160 млн дол. США у 2018 році, працює для ринків Великобританії та США;

6) N26 – стартап онлайн-банкінгу, який знаходиться в Берліні, отримав інвестиції 160 млн дол. США від Tencent and Allianz X в 2018 році;

7) Auxmoney – заснований стартап в 2007 році, компанія функціонує як онлайн-ринок однорангових позик. Оцінка кредитоспроможності позичальників реалізується за допомогою алгоритмів машинного навчання; отримав фінансування в розмірі 198 млн дол. США в грудні 2018 р.;

8) GetYourGuide – заснований стартап у 2009 році представляє собою платформу для бронювання подорожей, у 2017 році компанія отримала фінансування в сумі 75 млн дол. США, розглядається як потенційний кандидат IPO в недалекому майбутньому;

9) Sonnen – стартап полягає у розробці накопичувачів енергії на основі літію; стартап отримав фінансування в сумі 71 млн дол. США від Shell Ventures та існуючих акціонерів у 2018 році;

10) Frontier Car Group – заснована в 2016 році, заснована в Берліні, компанія отримала фінансування в розмірі 130 млн дол. США у 2018 році. Підприємство розробляє, запускає, і експлуатує транспортні засоби на ринках, що розвивається таких країн, як Нігерія, Мексика, Чилі, Пакистану та Індонезії. Середінвесторівє Balderton Capital, Partech Ventures, Naspers, TPG зростання.

Більше детально інформація щодо топ-фондів, які у 2018 року використали іноземні інвестори представлена на рис. 5.13 [52].

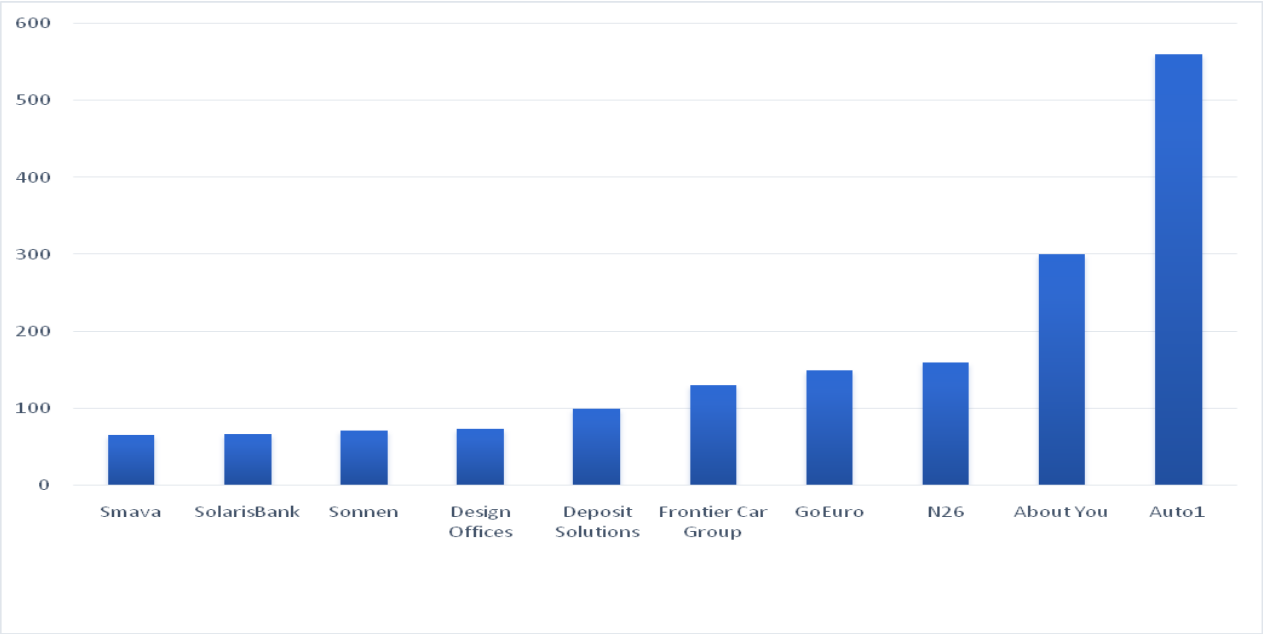

Рис. 5.13. Топ-фонди, які у 2018 році використали іноземні інвестори

Джерело: побудовано на основі [52]

Якщо брати в цілому Європейський союз та Startup Hub, то варто відзначити такі столиці країн ЄС як Лондон, Берлін, Париж, Копенгаген та Лісабон. Багато стартапів з країн Європейського Союзу варто назвати глобальними, тому що вони працюють як у межах національної економіки так і за кордоном, та не тільки в межах ЄС, а також в інших розвинутих країнах як США. Потенціал для зростання в єврозоні становить 85% та за її межами 48%, хоча США та Кремнієва Долина зі своїми стартапом є лідерами, їх потенціал зростання становить 43,4%, також увагу привернула ринки Азії їх потенціал становить 25,8%.

Основною метою національних стартапів є вихід їх на міжнародну арену. Втім, для досягнення цієї мети необхідно подолати такі перепони як розбіжність у законодавстві, питання щодо оподаткування, культурні відмінності, а також мовні бар’єри, зокрема дані відображені на рис. 5.14

свідчать, що вагомим фактором в даному напрямку є наявність інноваційних екосистем в інших країнах.

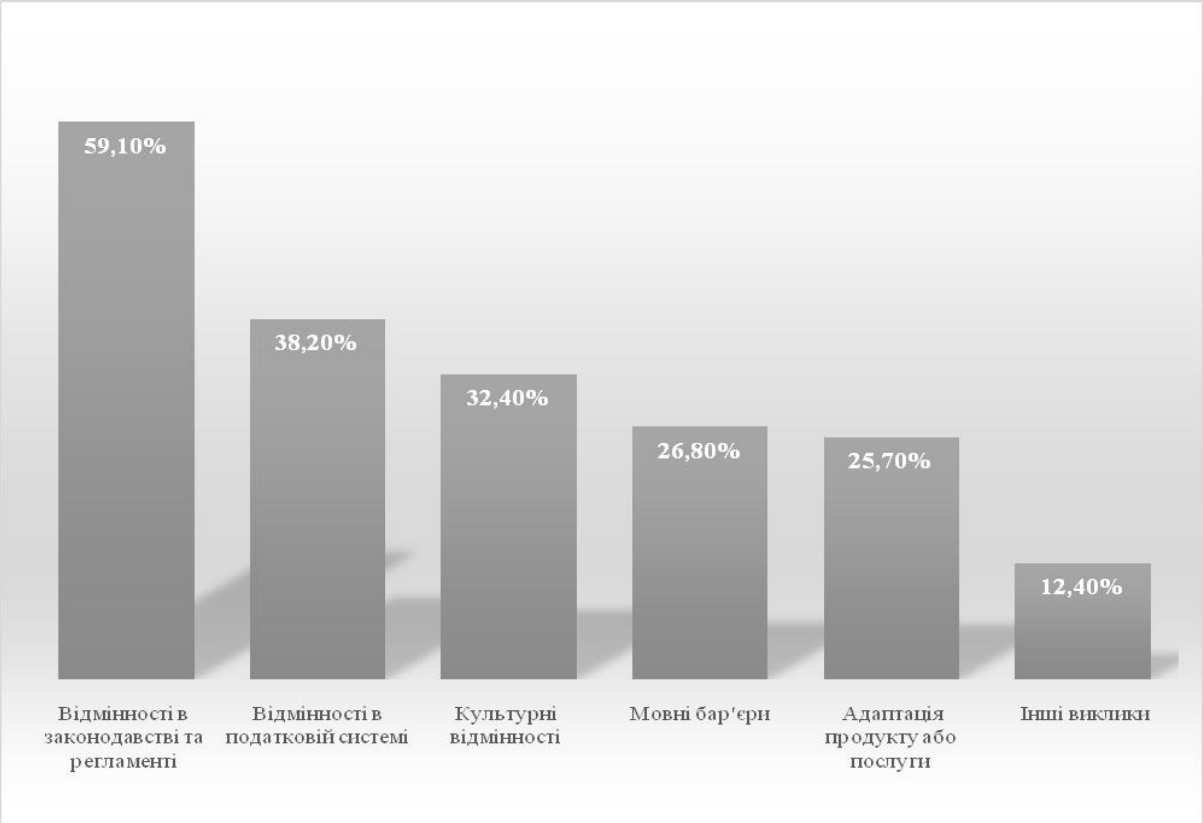

Рис. 5.14. Виклики до стартапів з країн ЄС на міжнародній арені
Джерело: побудовано на основі [52]

Але окрім інформаційних технологій також вагоме місце займають зелені технології (4,0%), фінансово технічної сектор (5,1%). Майданчиками по залученню інвестицій та реалізації стартапів є Лондон, Берлін, Париж, Копенгаген та Лісабон. Характерними рисами стартапів в країнах ЄС є їх спрямованість на ринок Business-to-Business (B2B) (82,1%). Європейські стартапи створюють велику кількість робочих місць (рис. 5.15), а саме завдяки такій системі стартап компанії у Великобританії планують найняти 12,8 тис. працівників додатково, в Німеччині – 9 тис. працівників додатково, у Франції – 9,8 тис. працівників додатково, у Словаччині – 9,5 тис. працівників додатково, у Чехії – 8,1 тис. працівників та в Польщі – 7,8 тис. працівників.

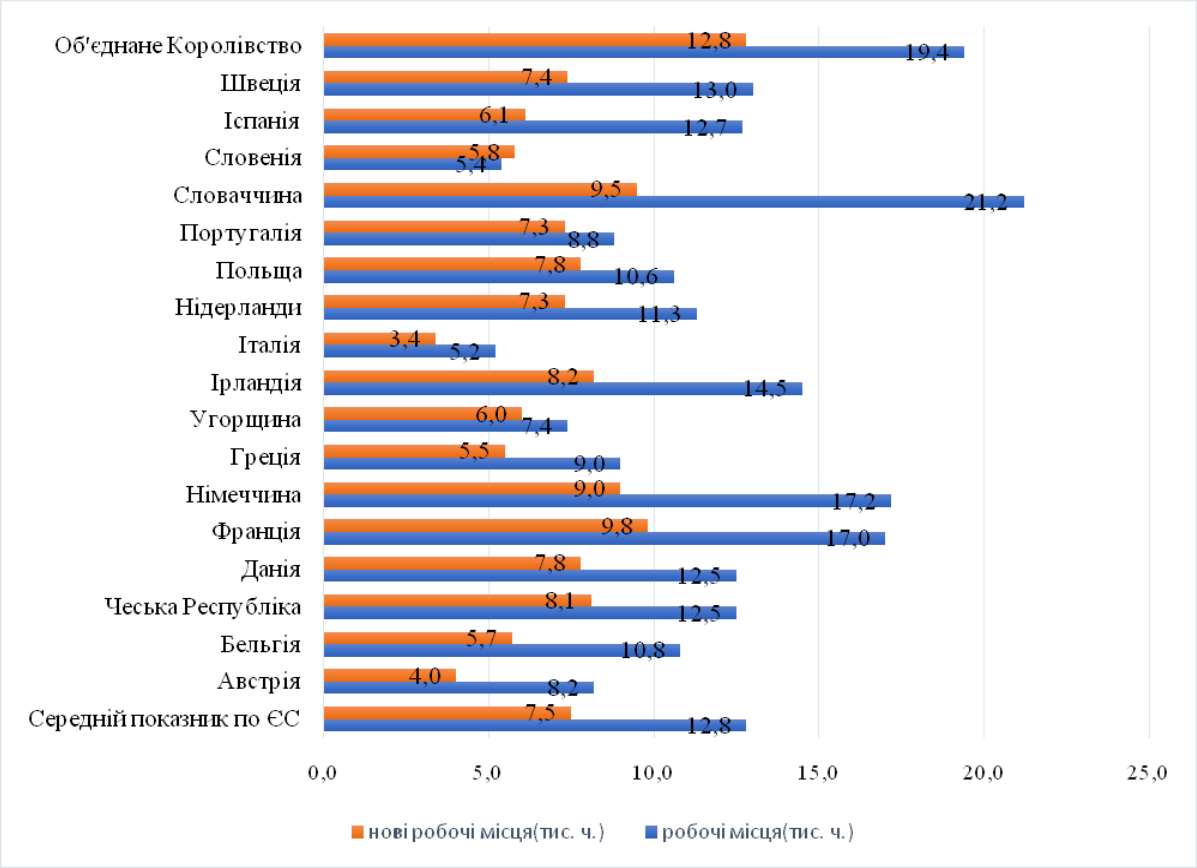

Рис. 5.15. Робочі місця у стартапах за країнами ЄС

Джерело: побудовано на основі [52]

Основними джерелами фінансування стартапів є бізнес-ангели (29,0%), венчурний капітал (26,3%) та звичайні інвестори (18,1%). Якщо характеризувати стартап, то його головним елементом є людина 38 років, що здобула університетську освіту, у переважній більшості це – чоловіки (82,8%). Основною мотивацією стартапу є пошук самореалізації (79,1%) та незалежності (62,8%). Більшість стартап компаній займаються розробкою продуктів чи послуг в мережі Інтернет (лише 0,7% компаній пропонують офлайн-рішення).

Інтернаціоналізація стартапа є важливим кроком для його збільшення (рис. 5.16), а саме стартапи спрямовують свої зусилля на зростання прибутковості (86,00%) та грошових потоків (72,3%) та рух до більшої бази потенційних клієнтів, більшого кола людей для підбору персоналу, а часто – до нових ринків капіталу.

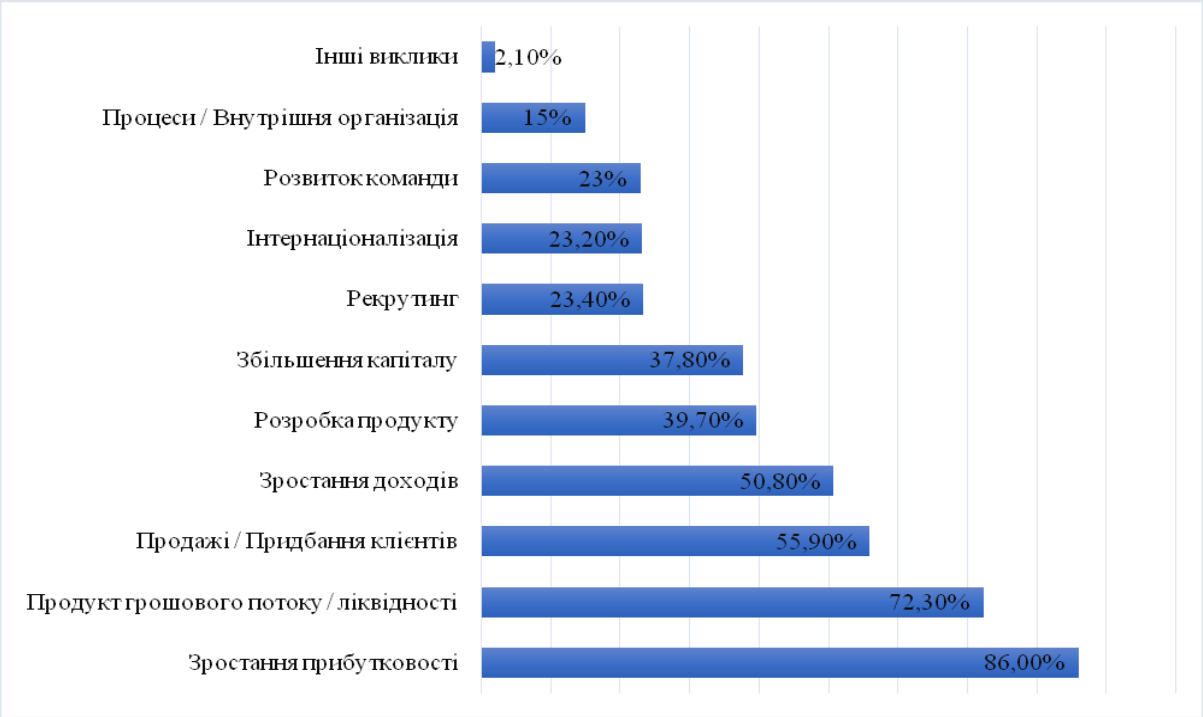

Рис. 5.16. Виклики для стартап бізнесу

Джерело: побудовано на основі [52]

Іншим шляхом реалізації потенціалу стартапів є спільна робота, зокрема, коли стартап співпрацює з великими корпораціями, а саме їх співпраця спирається на обмін акціями в обмін на підтримку. Завдяки цьому відбувається передача іміджу компанії та її репутації, що відіграє важливу роль у становленні стартапу та отриманні нових клієнтів та доступу до нових ринків збуту. Співпраця стартап-компаній майже втричі більше зустрічається порівняно з кооперацією між великими корпораціями, наприклад 78,6% активно співпрацюють з малими та середніми підприємствами, причому співпраця відбувається з 60,2% транскордонними коопераціями [48].

За різними джерелами у 2013–2017 рр. Україна посіла перше місце в Європі та четверте місце у світі за фріланс роботою на онлайн-платформах, що є актуальним аспектом реалізації потенціалу інвестиційних платформ, які відповідають попиту на робочу силу та пропозиції відносно фінансових потоків та кількісті завдань, виконаних на таких онлайн-платформах. Слід

зауважити, щонайменше 3% української робочої сили задіяні в роботі в Інтернеті. Тому постають питання для всіх учасників майбутніх інвестицій: як сталася ця тиха революція? хто ці цифрові працівники ? які умови їх роботи? які наслідки має для них робота в цифровому масштабі, а також для українського ринку праці та суспільства в цілому? яке майбутнє у цих нових режимів роботи? Виникають такі ключові пункти: робота в Інтернеті – доступна для українських працівників через сорок різних онлайн-платформ. Ці платформи включають в себе ті, що обслуговують переважно український ринок, а також ті, що обслуговують пострадянські, російськомовні ринки та міжнародні ринки; працівники онлайн-платформ, як правило, молоді та мають дуже високий формальний рівень освіти. 26% з них вважають Інтернет-платформи основним джерелом доходу, дві третини (67%) працювали на одній платформі, на якій вони працювали більшу частину свого часу за останні три місяці. Найпопулярнішим видом роботи є виконання через онлайн-платформи роботи з текстами, авторським правом та перезаписом (23%), друге місце займає IT (12%). Найпопулярнішими напрямками IT-сфери є управління сайтом і веб-програмування, в середньому фрілансери витрачають близько 30 годин на тиждень на роботу в Інтернеті, що включає 22 години оплачуваної роботи та 8 годин неоплаченої діяльності [44; 45].

На окрему увагу заслуговує в межах розвитку інвестиційних платформ, як екосистеми, що представляє собою навколишнє середовище, та призначене для тих хто інвестує та тих, хто пропонує нові ідеї у вигляді сформованих проектів – розгляд та подальші кроки щодо розвитку корпоративного права в Україні, загальних трендів в бізнесі в Україні, робочої сили та комунікацій.

1. Корпоративне право – станом на 2018 рік відбувалося реформування в Україні корпоративного права, а саме Закон “Про корпоративні (акціонерні) угоди” набув чинності 18 лютого 2018 року, остаточно відкривши можливість акціонерам українських акціонерних товариств

(АТ) та товариств з обмеженою відповідальністю регулювати свої відносини відповідно до загального світу практика виконання угод акціонерів. 17 червня 2018 року прийнято новий Закон “Про товариства з обмеженою відповідальністю та додатковою відповідальністю”, набуття чинності якого відкрило нову епоху в регулюванні ТОВ, прийняті законодавчі зміни наблизили українське законодавство до європейських стандартів, що дає змогу українським стартапам та інвестиційним платформам працювати з європейським ринком інвесторів та масштабувати національні стартапи та розширювати їх співробітництво з міжнародними суб’єктами на ринку стартапів та інвестицій.

Основні труднощі:

– недостатньо визначена процедура конвертації боргу у власний капітал у ТОВ;

– відсутність належної обізнаності щодо суттєвих та пов’язаних з вимогами затвердження угод;

– труднощі з новими процедурами реалізації прав та відкликання учасників від ТОВ, захисту кредиторів під час відсторонення або припинення ТОВ, обмежений доступ до фінансових документів для зацікавлених сторін;

– практичні труднощі з викупом застави на акції ТОВ.

Можливості:

– прозорий та підзвітний бізнес в Україні;

– внесок у розвиток малого та середнього бізнесу;

– вдосконалення стандартів корпоративного управління;

– підвищений захист акціонерів, зменшення можливостей для рейдерських атак;

– захист прав кредиторів;

– запобігання відтоку капіталу з України;

– спрощене вирішення внутрішніх корпоративних конфліктів;

– підвищена ліквідність акцій.

2. Загальні тренди та ключові зміни в бізнесі

Ключові зміни:

– набрало чинності рішення Європейського суду з прав людини щодо незаконності мораторію на відчуження сільськогосподарських земель;

– збільшилася кількість ревізій, проведених з метою виявлення випадків прихованого працевлаштування;

– кількість судових спорів з фіскальними органами зменшилася на третину, узгоджується кількість податкових перевірок;

– валютні обмеження скасовано, зокрема, ті, що стосуються виплат дивідендів нерезидентам, а процес дострокового повернення позик нерезидентам було спрощено;

– запроваджено примусовий аудит для середніх підприємств;

– заборгованість за власним капіталом дозволена;

– запроваджено механізм врегулювання правових відносин між учасниками ТОВ;

– впроваджено корпоративні договори.

Ключові тренди:

– запровадження обов’язкової звітності та оподаткування;

– удосконалення правил оподаткування для постійних підприємств нерезидентів;

– лібералізація валютного ринку, зокрема, щодо скасування окремих ліцензій НБУ на здійснення валютних операцій та продовження терміну надання позики в іноземній валюті з180 до 365 днів.

3. Робоча сила – існує тенденція до нестачі персоналу в незалежності від її кваліфікації. Приклад: зниженням рівня безробіття, який знизився з 9,6% до 8,9% за перше півріччя 2017 року та перше півріччя 2018 року. Для Європейського ринку праці характерна сильна конкуренція за робітниками і кваліфікованими кадрами, з хорошою зарплатою та високими соціальними стандартами.

Основні труднощі:

– трудове законодавство потребує змін, внаслідок чого унеможливлюється використання сучасних інструментів для мотивації працівників;

– неврегульоване питання в судовій системі, щодо захисту прав працівника навіть у випадку зловживання правами з боку роботодавця;

– відсутність чіткої стратегії розвитку податкового законодавства про заробітну плату;

– міграція працівників за кордон;

– відсутність ефективного регулювання у сфері аутсорсингу / аутсорсингу.

Можливості:

– прийнято ряд нормативно-правових актів щодо нових видів форм зайнятості;

– тенденція щодо попиту на молодих фахівців;

– підвищення популярності віддаленої роботи;

– можливо реформування соціального забезпечення (зменшення відтоку соціального капіталу) ;

– підвищення гендерної рівності та прозорості умов праці;

– зменшення кількості незареєстрованих працівників;

– продовження тенденції до виконання функцій вторинного бізнесу;

– використання аутсорсингу.

4. Розвиток комунікацій

Основні труднощі та проблеми:

– невідповідність законів та правил України кращим практикам ЄС, відсутні угод між Україною та Європейським Союзом;

– відсутність процедури звітування, яка полягає у підвищенні прозорості на ринку;

– відсутність процедури аналізу ринку;

– відсутність повноважень регулятора щодо регулювання ринків, за винятком ринку послуг з передачі трафіку;

– встановлення фіксованих ставок без врахування рівної прибутковості рівня для всіх операторів;

– лідируючі оператори зловживають своїм домінуючим становищем шляхом накладення ринкових цін, виходячи з їх ринкових спроможностей, створюючи великий розрив між цінами на дзвінки в Інтернеті та Off-Net;

– безпідставного збільшення річної орендної плати без визначення будьяких методик її розрахунку;

– неефективне використання інвестицій в розгортанні мережі 4G, що викликано відсутністю механізмів для спільного використання інфраструктури операторами;

– зайве навантаження на оподаткування, включаючи податок у 7,5% на включення вартості послуги до загальнообов’язкового пенсійного страхування, встановленого як “податок на розкіш” в 1999 році;

– податкова дискримінація українських операторів у сфері надання телекомунікаційні послуги операторами-нерезидентами (експорт послуг);

– надмірне регулювання та високий рівень пов’язаних з цим витрат на розбудову та експлуатацію мереж третього та четвертого поколінь.

Можливості:

– запровадження простої та доступної послуги переносу мобільних номерівдля забезпечення свободи вибору споживачів;

– прийняття проекту Закону “Про електронні комунікації” № 3549-1, що сприяє виконанню Угоди про асоціацію Україна – Європейський Союз зі встановленням фіксованих ставок припинення трафіку з урахуванням рівного рівня прибутковості для всіх операторів з метою стимулювання конкуренції на ринку, подолання бар’єрів та надання передплатників реальної свободи вибору;

– забезпечення ефективної конкуренції на ринку мобільного зв’язку шляхом визначення, аналізу та гарантування відсутності зловживань на ринку;

– лібералізація ринку шляхом усунення бар’єрів для виходу та діяльностіна ринку;

– лібералізація ринку шляхом застосування кращих європейських;

– введення обов’язкової реєстрації абонентів, що ще більше полегшить процедуру переносу номерів, швидкість активізації інновації та додаткові фінансові та адміністративні послуги для абонентів, а такожзменшити запуск послуги MobileID [58].

Одну з основних ролей відіграє діджиталізація, вона стала основним трендом куди спрямовуються інвестиції. Однак варто розуміти наскільки стартап компанія може співпрацювати з великими глобальними компаніями. Для України доречним є тісна співпраця з європейськими країнами в контексті четвертої промислової революції, тому більшість стартапів спрямовані на реалізацію інноваційних проектів, що пов’язані з інформаційними технологіями. Варто зауважити, що в сучасних умовах європейська економіка є успішнішою, бізнес і багатонаціональні корпорації зростають краще ніж в США. Україна може прийняти європейські інновації на екосистему, що має збалансовану структуру фінансів та комунікації між компаніями, в тому числі – стартап-компаніями та інвесторами. Для українського бізнесу вагомого значення набуває тренд його цифровізації та стартапи національного масштабу. В основі стартапів має лежати тісна співпраця з корпораціями, що дає змогу як корпораціям так і стартапам виходити та створювати нові ринки, а також стартапам розробляти свою продукцію та розширювати масштаби.

Основна вигода стартапів та корпорацій від співпраці:

1) стартап-компанія:

а) доходи та незалежність від зовнішнього капіталу - дохід часто є ключовим стимулом для стартап-компаній. Оскільки великі корпорації

можуть вкласти чималі кошти та звільнять стартап-компанію від необхідності шукати зовнішні інвестиції. Корпорації також можуть мати довгостроковий інтерес, що може стабілізувати стартап і допомогти йому досягти беззбитковості або рівності прибутку завчасно;

б) історія успіху для майбутніх продажів – великі корпоративні клієнти значно підвищують репутацію стартапів і служать гарним показником для майбутніх продажів. В цьому контексті перетворення процесу продажу з інноваційного кроку в референтний продаж може стати ключовим фактором успіху для стартапу;

в) масштабована клієнтська база - корпорації можуть бути цільовим клієнтом, оскільки у них достатньо людей, бюджету та можливості масштабування. Ця обставина є корисною для стартапів та постачальників нових технологій, які шукають своїх перших клієнтів;

г) небезпечна інтернаціоналізація – робота зі штаб-квартирою корпорації пропонує можливість поширитись в інші країни шляхом партнерства з місцевими дочірніми компаніями;

д) привабливий канал роздрібної торгівлі – інфраструктура корпорації, включаючи її існуючих клієнтів дозволяє швидше масштабувати бізнес-модель стартапу, ніж стартап міг досягти самостійно;

е) доступ до власних активів – партнерство з корпорацією може дати можливість використовувати стартапу недостатньо використані корпоративні активи. Знання ринку та наставництво корпорація може допомогти новачкам вийти на ринок своїми ресурсами. Стартапи також можуть скористатися знаннями та багаторічним досвідом роботи корпорації у форматі наставництва.

2. Корпорація:

а) зовнішні інновації – захист стратегічного становища, перш за все, корпорації необхідно усвідомити ринкові зміни, спричинені новими технологіями чи інноваціями у своїй основній чи сусідній сферах бізнесу. Зовнішні інновації мають більше свободи для розробки інноваційних

рішень. Корпорації можуть виявити цінність не тільки в збільшенні доходів і націнок на свій основний бізнес, але і в розширенні певної ринкової ніші;

б) інновації забезпечують конкурентну перевагу – придбання стартап-компаній може полегшити зміни в бізнес-моделі, чого важко досягти з середини великої компанії;

в) більш інноваційні постачальники - купівля інноваційного стартапу може дати певні конкурентні переваги. Стартапи також можуть перевершити поточних постачальників технологій, існуючих постачальників рішень для корпоративних клієнтів, оскільки вони мають менші накладні витрати та більш сильний фокус на інноваціях;

г) фокус на споживачах – стартапи, як правило, спрямовані на задоволення потреб клієнтів, за допомогою стартапів можливо адаптувати та налаштовувати рішення легше, дозволяючи корпорації краще обслуговувати своїх клієнтів;

д) підприємницька культура стартапу – робота зі стартапами може повернути більше відкритості до інновацій, впливає на активне формування культури відкритості, яка дозволяє досягати інновацій стільки, скільки невдач на шляху до нових рішень;

є) в курсі усіх інновацій – робота зі стартапами дозволяє корпорації краще відстежувати зміни на ринку;

ж) нові шляхи доходів та бізнес-напрямки – здійснюють зовнішні інновації через відкриті платформи, наприклад, магазин додатків, який пропонує стандартизовані технологічні процеси для стартапів, щоб додати послуги до традиційної бізнес-моделі [50].

Українські стартапи мають всі шанси й надалі розвиватися та залучати інвестиції в межах інвестиційних платформ для кращого концепту стартапу. Для залучення більшої підтримки з інвестиціями існують акселератори та бізнес-інкубатори. Вони також можуть мати повноцінні функції інвестиційних платформ, якщо засновниками

акселераторів і бізнес-інкубаторів є інвестори. Акселератори та інкубатори є ключовими операторами підприємницької екосистеми. За допомогою бізнес-інкубаторів працівники стартап компаній професійно зростають, отримують навчання з менеджменту фінансування, можуть налагодити зв'язки з іншими компаніями, отримати наставників та експертів в тих ринках, в яких стартап буде працювати. Слід зазначити, що концепція бізнес-інкубаторів розпочалась ще в промисловому центрі Batavia, Нью-Йорк, в 1959 році, задовго до того, як стартапи набули популярності та широко розповсюдженими.

Інкубатори представляють собою відкрите середовище науково-дослідних установ за підтримки університетів та урядів. Акселератори та інкубатори стають каталізаторами економічного розвитку, забезпечуючи підприємців інтегрованими засобами та послугами – такими, як: бюро та науково-дослідні лабораторії; особистий коучинг; мережі академічних установ партнерів та компаній; збір коштів. Реалії підходів щодо розвитку бізнес-інкубаторів та акселераторів – різні в Україні та, наприклад, в Океанії чи в Північній Америці внаслідок економічних політичних географічних особливостей.

Слід зауважити, що акселератори та інкубатори – це два різних підходи, вони вимірюють потенціал стартапу на різних етапах його зрілості, мають чітку бізнес-модель, різноманітні процеси та відрізняються своїми послугами. Відмінність полягає в тому, що інкубатори дають оренду на обладнання та послуги, акселератори дають інвестиції в обмін на власний капітал (зазвичай 7%). На рис. 5.17 більш детально зображено класифікація ресурсів для підтримки стартапів: наставництво / коучинг, безкоштовний доступ до експертів, семінари / тренінги, комунікація з корпораціями, офісний простір, грошові інвестиції, доступ до техніки або хмарні послуги.

Але, на жаль, деякі акселератори та інкубатори мають нежиттєздатну бізнес-модель, орієнтовану на створення спільноти стартап проекту, а не на заробіток. Однак існує дуже багато субєктів, які можуть профінансувати

даний проект та перетворити його на комерційний, наприклад як бізнес-ангели, венчурні капіталісти, великі корпорації, приватний банкінг, фонди приватного капіталу та суверенні фонди. З'являються нові форми реалізації стартапів наприклад корпоративні інкубатори.

Рис. 5.17. Класифікація ресурсів для підтримки стартапів

Джерело: сформовано на основі [50]

Поява останніх спричинена зміни в інноваційних підходів, розвиток екосистем для стартап-проектів. Варто взяти до уваги, що корпоративні інкубатори розвиваються завдяки фінансуванню досвіду та клієнтській базі вже стабільної компанії, хоча використовується той самий принцип як інкубатора, тому слід сказати, що інвестиційні платформи можуть мати різну форму відносин, але концепт залишається незмінним – залучення інвестицій як в поточні проекти, так і нові проекти. Дуже цікавим прикладом є поява нових типів співпраці – таких, як: як стартапні заводи та студії, метою яких є розвиток справді безпрограшних партнерських відносин між підприємцями та великими компаніями. На рис. 5.18 представлено схему реалізації стартап проектів за допомогою акселераторів та інкубаторів.

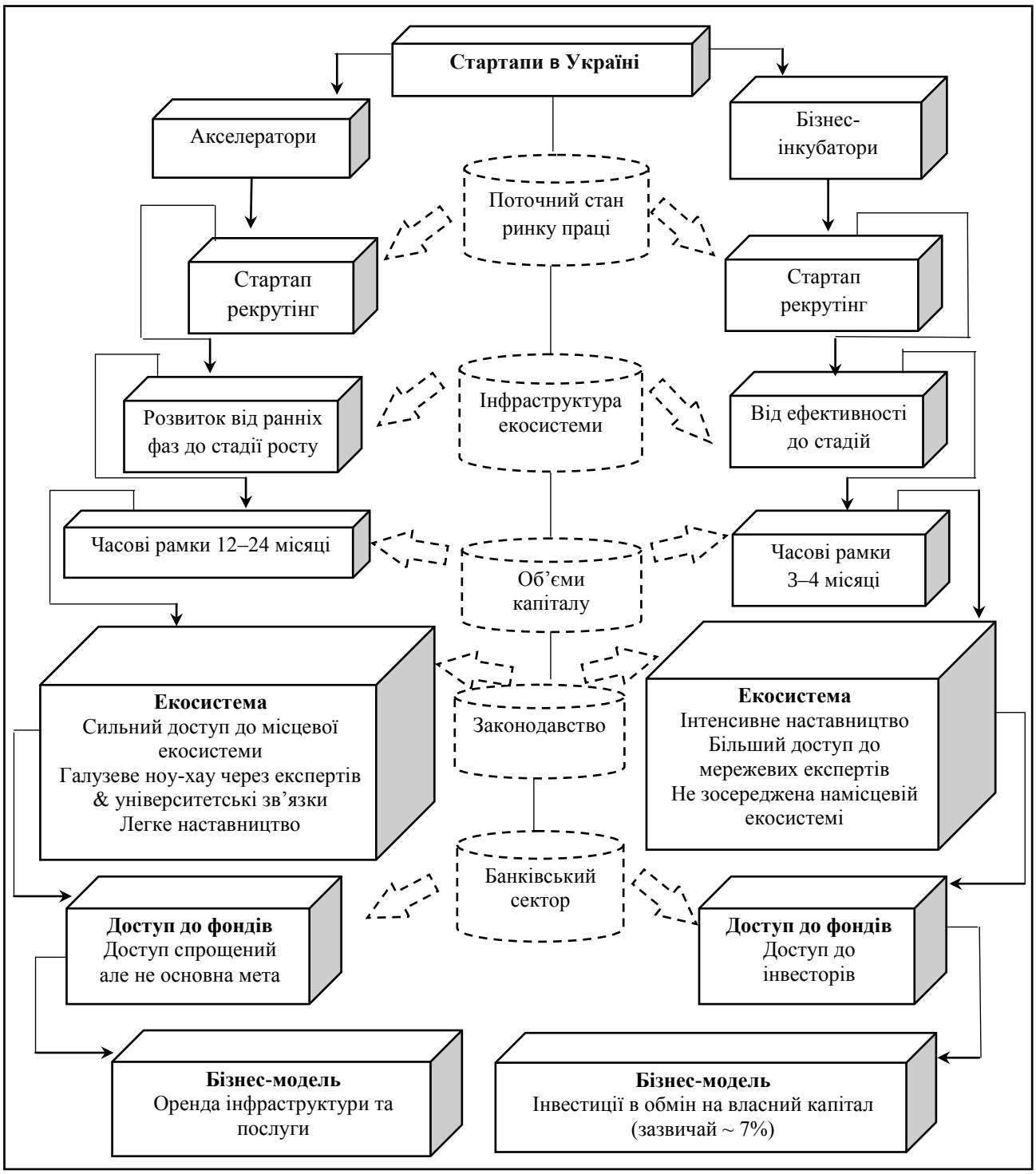

Рис. 5.18. Реалізація стартапу в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів (*розвинуто автором*)

Реалізація стартапу в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів (рис. 5.18), представляє собою бізнес-модель інкубатора та акселератора, зображуючи основні фактори, що впливають на реалізацію стартапів для

їхнього подальшого успішного розвитку в межах національної економіки. Структура бізнес-моделі інкубатора та акселератора складається з рекрутінгу, етапу реалізації можливостей стартапу; інкубатор-акселератор має різні часові рамки, інноваційну екосистему, інфраструктуру доступу до фондів.

Важливим фактором для здійснення проекту та для залучення інвестицій для реалізації проекту в українських реаліях є фактор розуміння, наскільки ринок трудової сили є релевантним відносно потреб самого стартапу, наскільки законодавче поле може регулювати діяльність стартапу, обсяг капіталу, що зазвичай притаманні для цього виду проекту, наприклад чи це аграрний бізнес, чи інформаційні технології. Для стартапу важливим є залучення інвестицій та, в першу чергу, має бути присутнім надійна банківська установа, за допомогою якої будуть здійснюватися, як інвестиційна діяльність, так і звичайні економічні процеси.

Реалізація функціоналу акселераторів як інвестиційної платформи приносить успіх для національної економіки, але певні елементи реалізації акселератору мають бути більш спрямованими на подолання специфіки національних ринків тієї ніші, куди є спрямованим стартап. Перш за все, на сьогодні для акселераторів основним завданням має бути підтримка інноваційних стартапів, що полягає у розвитку проекту. Фонди венчурного капіталу вкладають великі кошти в цифровізацію.

Необхідно пам’ятати, що пріоритетами для стартапів є задоволення все більшої кількості клієнтів та фінансування розвитку самого стартапу. Сьогодні є запит у створенні стійких та успішних альянсів між стартапами та інвесторами, наведено галузі, в яких реалізують свої можливості акселератори чи інкубатори (рис. 5.19). Акселератори та інкубатори можуть вижити, лише виділившись з маси, і таким чином реалізувати потенціал стартапу та привернути увагу крупних компаній. Для досягнення мети сталого розвитку проекту та залучення інвестицій є дві основні стратегії, які виявляються ефективними: вузька спеціалізація та/або інтернаціоналізація.

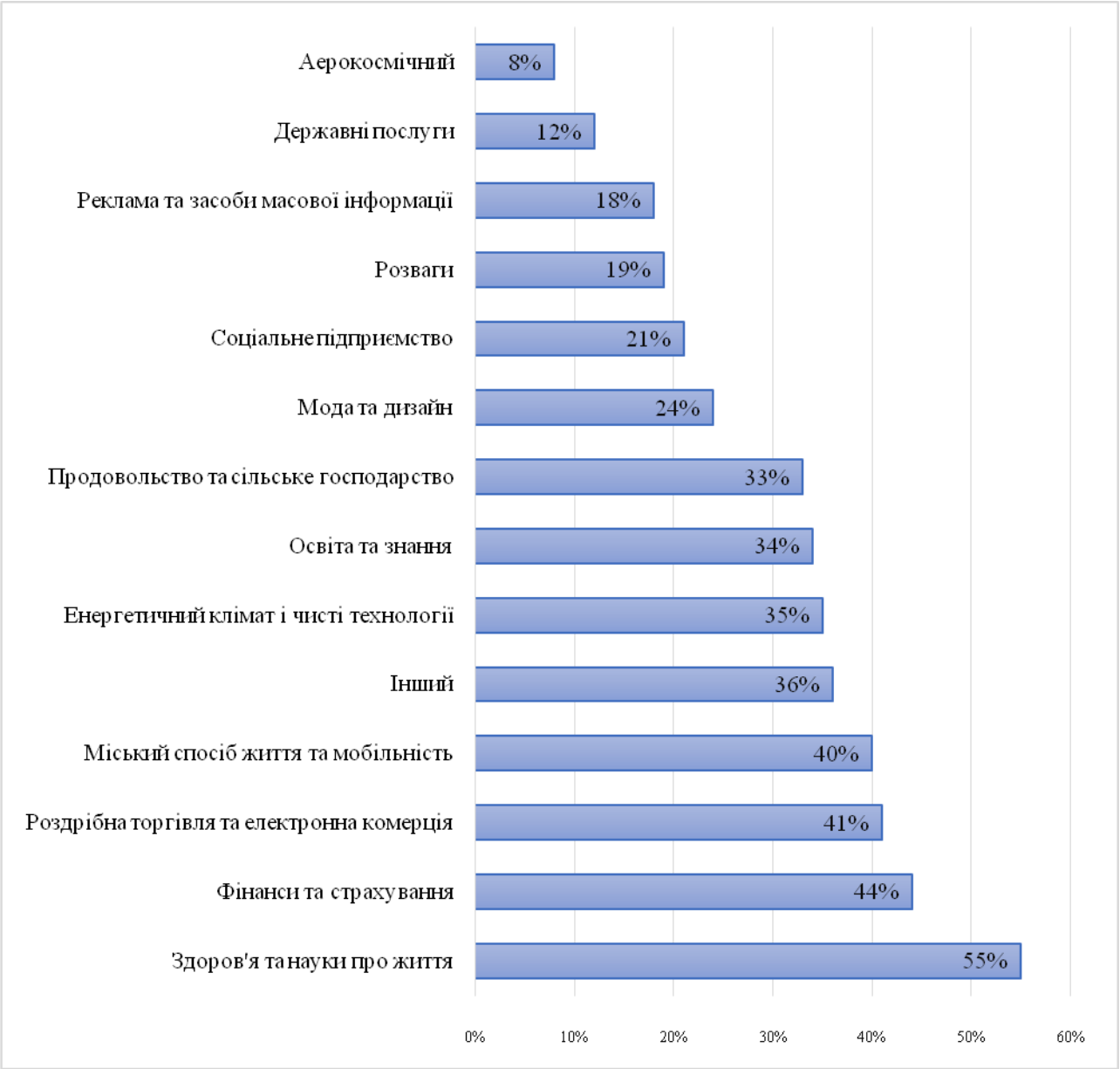

Рис. 5.19. Галузі, в яких реалізуються можливості бізнес-інкубаторів / акселераторів

Джерело: сформовано на основі [54]

Стратегія “вузька спеціалізація” стартапу: у 2016 році 54% акселераторів та інкубаторів мали специфічну спеціалізацію (охоплювали в середньому чотири види промисловості, головним чином, у сферах B2C, таких як охорона здоров’я, фінансові послуги, роздрібна та електронна комерція); лише 35% були орієнтовані на певні технології (такі як Інтернет речей, BigData, мобільні додатки, штучний інтелект та машинне навчання);

і 29% спеціалізувалися як на галузях, так і на технологіях. Формат охоплення, як за галуззю, так і за технологією є в цьому відношенні найбільш позитивним до американського ринку інкубаторів, з якого для України має бути винесено уроки по реалізації потенціалу стартапів. Стратегія інтернаціоналізації полягає у розширенні географічного покриття як в Європі так і в Азії, Південній Америці та на Близькому Сході. Яскравими прикладами національних стартапів є іноземні локації, наприклад NUMA (Франція), TechStars (США) та Інноваційний центр Merck (Німеччина).

Зараз компанії володіють значним досвідом поступових змін. Вони запровадили та оновили методології та вимоги до навчання учасників стартапів, створюючи власні програми A&I, такі як BMW Startup Garage. Однак, оскільки проривна інновація в різних напрямках інноваційних технологіях має різну частку (рис. 5.20), то повинна бути не просто вдосконаленням існуючого процесу чи продукту, компаніям потрібно знайти інновації, які перетворять їхні бізнес-моделі та продукти в довгострокову перспективу – через 10 чи 15 років.

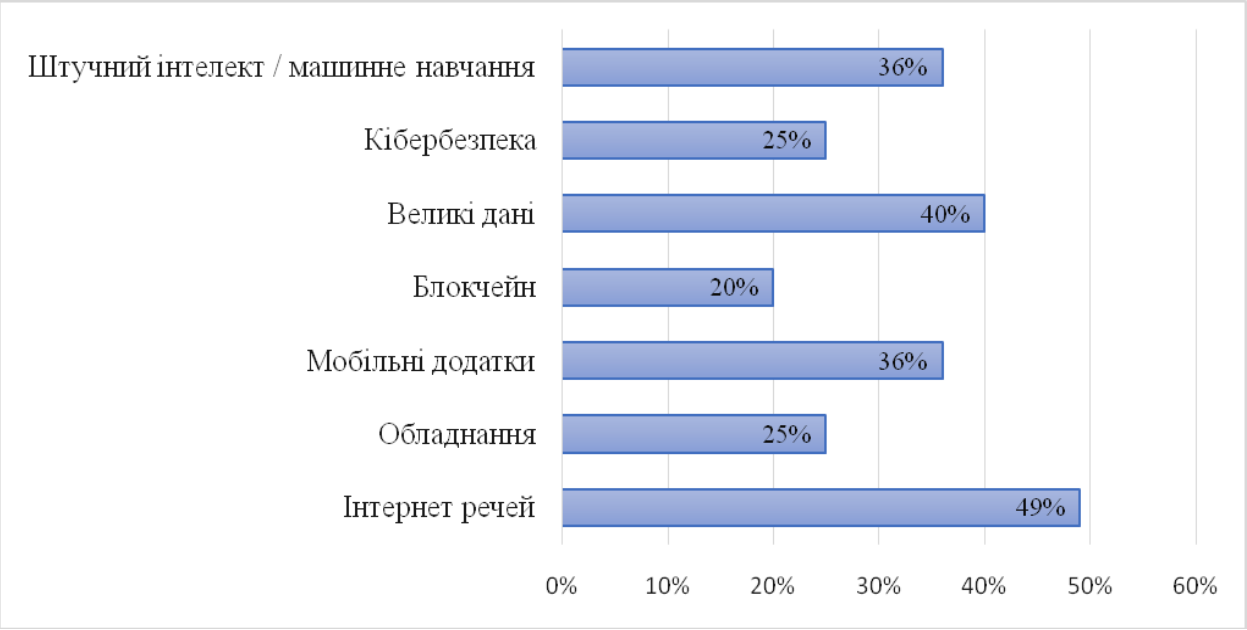

Рис. 5.20. Технологічна спеціалізація бізнес- інкубаторів / акселераторів

Джерело: сформовано, використовуючи матеріали [54]

Цей процес повинен бути захищеним, і саме у компаній є інтерес до фінансування програм акселераторів та інкубаторів. Компанії венчурного капіталу та бізнес-ангели також залежать від високопродуктивних акселераторів та інкубаторів. Інвестори часто стають перед питанням щодо проектів, на що вони можуть розраховувати на початку. Доречність заданого стратегічного позиціонування, достовірність цілей або навіть необхідність допоміжного члена команди – на всі ці запитання може відповісти акселератор чи інкубатор [54].

Підсумовуючи розвиток інвестиційних банків України, також важливо зазначити про один з важливих проектів – Національну стратегію індустрії 4.0, що була розроблена експертами від АППАУ та руху 4.0, яка вийшла в грудні 2018. Згідно з цією стратегією Україна може стати регіональним лідером у сфері складних наукоємних інженерних послуг –розвиток промислового хайтеку та створення нових програмних продуктів; розробка обладнання – електричне, механічне, електронне, технологічне, будівельне тощо; створення та виробництво малосерійний унікальних виробів. Перш за все, Індустрія 4.0 має стати каталізатором зростання національної економіки, зокрема залучення до діджиталізації української промисловості та енергетики, IT-сектору, а також науки. Україна має стати високотехнологічною постіндустріальною країною, що являє собою інтегрований глобальний технологічний ланцюг створення цінностей.

Основними стратегічними ініціативами напрямків розвитку індустрії 4.0 є зазначені нижче.

1. Інституціоналізація розвитку промислових хайтек-сегментів на рівні держави визначає цільових секторів розвитку промислової індустрії в напрямку хайтек. Для того, щоб це зробити, необхідно здійснити такі дії: а) запустити реальні реформи зі стимулювання в Україні промислового виробництва, в тому числі із сегментами середньо- та високотехнологічної продукції; б) налагодити системні дії та програми, які покращуватимуть

загальну готовність промисловості до Індустрії 4.0; в) створити умови для прискореного розвитку промислових хайтек-сегментів.

2. Створення інноваційної екосистеми промислових хайтек – для того щоб реалізувати цей напрямок, варто зосередити свої зусилля на наступному: повний незалежний аудит існуючих елементів екосистеми – таких, як КБ провідних підприємств, система ЗВО та НАНУ, наукові та техно-парки тощо, з приведенням цільових показників їх розвитку до цільової моделі інноваційної екосистеми, формування мережі елементів екосистеми “Індустрія 4.0” – Центрів експертизи, лабораторій R&D, технопарків, інкубаторів та акселераторів стартапів 4.0 тощо.

3. Прискорення кластеризації у сфері 4.0 як на регіональному, так і національному рівнях – кластери промислових хайтек мають вирішувати ряд завдань, як за зростанням цінності в ланцюжках своїх екосистем, так і за зростанням експорту.

4. Повномасштабна диджіталізація ключових секторів промисловості, енергетики та інфраструктури – створення регуляторних стимулів для прискорення диджіталізації, як в середовищі кінцевих замовників, так і інноваторів 4.0.

5. Максимальна інтеграція інновацій 4.0 в стратегії оборонного комплексу та безпеки країн – за багатьма напрямами 4.0 уряд має приділити особливу увагу технічному переоснащенню оборонної промисловості.

6. Запуск експортних програм для промислових хайтек-секторів – створення спеціальної торгової місії з експорту продуктів та сервісних послуг у сфері 4.0.

7. Інтернаціоналізація та інтеграція у світовий простір 4.0 – створення окремих програм інтеграції в простір 4.0 в ЄС [42].

Таким чином, основна відмінність інкубаторів від акселераторів бізнесу полягає в тому, що рушійною силою для інкубатора є простір (інфраструктура), де ваша команда буде знаходитися і працювати, а в прискорювачі – цінність, яка може нести вашу інновацію на ринок.

Інкубатор спрямований на розвиток вашого бізнесу, навіть якщо одна людина придумала цю ідею. Тут він може зустріти однодумців, які допоможуть зрозуміти, наскільки ваша ідея – гарна.

В акселераторі негайно перевіряється життєздатність ідеї чи продукту / послуги, яку він несе. Але на стенди приходить вже обладнана команда. Найголовніше, чим допоможе акселератор, – вийти на ринок з новою концепцією товару, щоб отримати підтвердження від потенційних клієнтів про його необхідність та цінність. Отже, якщо шукати місце для втілення ідей і якщо недостатньо підтримки у колективі – слід звернутися до бізнес-інкубатора. Якщо є повністю незалежна команда, яка створила товар і потребує професійних порад щодо ефективного виведення його на світовий ринок або, як отримати позитивні відгуки від покупців – слід звернутися до бізнес-акселератора.

Інкубатори, в свою чергу, надають переважно консультаційні послуги та допомагають представити проект інвестору. Іноді надають майбутнім підприємцям офіс, фінансову та технічну базу, організовують освітні заходи. У деяких випадках також пропонують невелику інвестицію. Інкубатори, які зосереджувались виключно на консалтингу, зазвичай, не дотримуються суворих правил відбору проектів. Їхнім клієнтом може стати кожен підприємець чи команда з ідеєю та бажанням втілити її.

Що стосується акселератора, то він працює індивідуально з проектом, який пройшов конкурс, залучаючи фінансові ресурси та досвідчених наставників. Основна мета акселератора – поділитися інвестиціями зі стартапами впродовж обмеженого періоду та створити привабливий продукт у робочій версії чи прототипі. Часто такі проекти згодом отримують венчурне фінансування від фондів, які працюють безпосередньо з акселераторами. Бути учасником програми акселератора означає труднощі отримати офісні приміщення та початкове фінансування, оскільки в цьому випадку ретельно відібрані ідеї та проекти, також оцінюють їхній інвестиційний потенціал. Акселератори зазвичай

займаються високотехнологічними проектами, що сприяють значному зростанню.

Перелік послуг, які отримує учасник акселератора, наведено нижче.

1. Наставництво – робота з спеціалістами-підприємцями в різних сферах. Це можуть бути технологічні, фінансові, юридичні експерти, бізнес-консультанти. До роботи в акселераторах запрошують успішних підприємців, активно проводять освітні програми, майстер-класи, коучинг.

2. Освіта – крім наставництва та консультацій щодо проекту, багато програм включають в себе семінари, тренінги, лекції та семінари у суміжних галузях. Таким чином, команди можуть досягти знань, які можуть знадобитися для розвитку бізнесу в майбутньому.

3. Інфраструктура – акселератори забезпечують офісні приміщення для роботи над проектами. Команда забезпечується оргтехнікою, доступом до Інтернету, дана обставина впливає на локальну прив’язку акселераторів: команди повинні переїхати до міста одержувача програми.

4. Інформаційна підтримка – акселератори є брендами та мають зв’язки, вплив на ЗМІ, тому проекти отримують висвітлення преси перед тим, як потрапити в програму.

5. Інвестиції – ьдля вступу в програму необхідна фінансова підтримка стартапів. Під час розгляду заявок беруть участь багато партнерів з акселераторів, і в програмі можуть брати участь лише ті проекти, які отримують “попередні інвестиції”. Такі інвестиції покривають витрати команди під час роботи в стартапі й дозволяють вимагати залучення третьої сторони для підготовки прототипу проекту.

6. Зв’язки з інвесторами. Стартапи, що працюють в програмах акселераторів, спочатку привертають увагу інвесторів, дана обставина пояснюється тим, що акселератори заслужили хорошу репутацію серед інвесторів. У акселераторах підтримку спочатку отримують найбільш конкурентоспроможні, сильні та перспективні проекти. Потенційні відносини з інвесторами, які отримують учасники акселератора, збільшують шанси на залучення наступних раундів інвестицій [32].

На нашу думку, важливо підкреслити напрямками розвиток наступних проектів в інвестиційних платформах для національної економіки: генна інженерія, нанобіофармакологія, синтетична біологія; адаптивні технології, нано- та біоматеріали, поновлювані джерела енергії, високоавтоматизоване виробництво; інформатизація (хмарні технології, мобільний зв'язок та портативні комп'ютери нових поколінь). Україна має змінити ланцюги на додану вартість розрахунок залучення інвестицій в соціальних формах стартап проектів, що спрямовані на розвиток інноваційних технологій та довгим ланцюгом на додану вартість. Для національні економіки актуальним є приєднання України до міжнародних виробничих ланцюгів та адаптації до зміни світового попиту. Подальший розвиток має супроводжуватися технологічною модернізацією вдосконалення інфраструктури та промисловості. Четверта промислова революція – це наступний крок національної економіки, що може реалізовуватися за рахунок державної підтримки, що спрямована на запровадження інновацій, створення технологічних парків, бізнес-інкубаторів, центрів передачі технологій.

Висновки до розділу 5.

1. Обґрунтовано можливість використання самоорганізації як інструменту розбудови інвестиційної платформи України, проаналізовано стан інноваційної та інвестиційної діяльності, визначено вплив держави на формування систем самоорганізації, сформульовано передумови створення системи самоорганізації на засадах «четверної мультиплікативної спіралі». Доведено, що криза призвела, з одного боку, до падіння української економіки, а, з іншого, - до активізації інноваційного процесу, що відповідає закону періодичного інноваційного оновлення. Констатовано, державне регулювання у період кризи веде до штучної рівноваги, яка швидко порушується, коли відбувається послаблення контролюючих

процесів. Прикладом успішної самоорганізації представлено тіньову економіку. Як результат, законодавець обмежує можливості для появи нових форм самоорганізації. Висунуто гіпотезу, що для створення дієвої та результативної інвестиційної платформи в Україні слід ґрунтуватися не на нормативно- правовому базисі, а на законі структурної гармонії систем. Запропоновано в основу розбудови інвестиційної платформи України закласти модель «четверної мультиплікативної спіралі», що дасть змогу сформувати стійку систему самоорганізації, яка зможе пристосуватись до сучасних умов господарювання таким чином, щоб у перспективі отримати максимальний ефект від взаємодії «Університет-Влада-Бізнес-Споживачі».

Пропонований механізм самоорганізації в структурі інвестиційної платформи є дієвим інструментом в умовах нових глобальних викликів та мережевої економіки. Запропонований механізм самоорганізації, на відміну від існуючих, дозволяє застосовувати нові моделі інвестування окремих галузей, наприклад, таких як, транспорт, нерухомість, інформаційні технології, біоінженерія, а також сприяє збільшенню масштабів та ефективності ведення бізнесу, підвищенню активності залучення мікроінвесторів. Доведено, що використання краудфандінгу є ефективним у порівнянні із венчурним та інституціональним видами інвестування.

2. Розроблено імітаційну модель прийняття інвестиційних рішень з урахуванням інфляції для активізації процесів самоорганізації потенційних інвесторів. Запропонована імітаційна модель враховує параметри інтересів генератора інвестиційного проекту та інвестора за рахунок їх фінансових результатів з урахуванням інфляції. Параметрами моделі є: термін окупності, індекс рентабельності, початкові інвестиції і норма дисконту, постійні і змінні витрати, кількість реалізованої продукції і її ціна за одиницю, податок на прибуток, фінансовий результат, інфляція. Імітаційну модель перевірено на прикладі інвестиційного проекту по ремонту головних вертолітних редукторів типу ВР-8, ВР-14, ВР-442, ВР-17, ВР-443,

який пропонує підприємство «Мотор Січ». Доведено, запропонований АТ «Мотор Січ» інвестиційний проект по організації виробництва вертолітних редукторів має термін окупності 9,46 років, а чиста поточна вартість проекту становить 7701,53 тис. грн, що вказує на доцільність інвестування. Доведено, протягом 10 років інвестор може отримати чистий прибуток в розмірі 3283,280 тис. грн. при інвестуванні 5600 тис. грн, при 18% ставки податку на прибуток і при незмінності зазначених вхідних даних. Пропонована імітаційна модель є уніфікованою, а закладені в неї розрахунки загальноприйнятими, її використання значно спрощує прийняття інвестиційних рішень як для інвестора, так і для підприємства, дозволяє їм швидко оцінити всі стандартні параметри інвестиційних проектів.

3. В процесі дослідження розвитку та реалізації стартапів було визначено елементи їх впливу на інвестиційне середовище в країні, а саме державне інвестиційне замовлення: визначення паритету інтересів компаній, приватного капіталу та загальнодержавними інтересами; вирішення загальнодержавних проблем; підтримка системних компаній в різних галузях економіки у періоди криз і спадів; підтримка ринкових відносин в інвестиційній сфері; визначення інвестиційних пріоритетів на національному та регіональному рівні; виконання міжнародних державних зобов'язань.

4. Проаналізовано зовнішні та внутрішні чинники, що мають вирішуватися при інвестиційній діяльності в межах національної економіки в контексті використання стартапів в інвестиційних платформ. До зовнішніх варто віднести - капіталізація банківського сектору, власний капітал банків, нестабільна ресурсна база. До внутрішніх чинників варто віднести - фазу економічного циклу, соціально-економічний та політичний стан в країні, корупція та бюрократичні процедури, темпи інфляції, недосконале законодавство щодо регулювання та надання інструментів підвищення рівня інвестицій в країну, оподаткування.

5. Встановлено, що в національній економіці венчурні фонди спрямовують свої інвестиції, в основному, на стартапи, які займаються такими напрямками як – машинне навчання, великі дані, AR, VR, SaaS, хмара, зберігання, підприємство, веб, мобільний, IoT та інші. Характерним для національної економіки є те, що інвестиції здійснюються на всіх етапах розвитку стартапу, починаючи від посівного етапу або Pre-Seed stage, де відбувається пошук ідеї і розробка технічних способів її реалізації. Ініціативна група робить аналіз ринку, розробляє бізнес-план, формулює технічне завдання, запуск або Startup Stage - коли продукт можна випускати на ринок, але на даному етапі обійти конкурентів не просто; зростання, або Growth Stage - коли проект вижив в конкурентній боротьбі та користується попитом і захоплює ринкову нішу; розширення або Expansion Stage – зокрема, коли основні цілі досягнуті; вихід, або Exit Stage - компанія досягає піку свого розвитку, інвестори, які здійснили фінансування проекту, відмовляються від своєї частки в цьому бізнесі і продають її великим гравцям.

6. Наведено закордонний досвід інвестиційної діяльності та діяльності стартапів, характерною ознакою якого є високий потенціал зростання, а також основна економічна активність пов'язана з дизайном, продуктом та розвитком масштабованих бізнес-моделей та інноваційної продукції, реалізуючи потенціал стартапів у співпраці, зокрема коли стартап співпрацює з великими корпораціями, а саме їх співпраця спирається на обмін акції взамін на підтримку. Співпраця стартап-компаній майже утричі більше зустрічається порівняно з кооперацією між великими корпораціями, стартап-компанії активно співпрацюють з малими та середніми підприємствами. Сама інтернаціоналізація стартапа є важливим кроком для його розширення, зокрема, стартапи спрямовують свої зусилля на зростання прибутковості (86,00%) та грошових потоків (72,3%) - які більшість стартапів вважають рух до більшої бази

потенційних клієнтів, більшого кола людей для підбору персоналу, а часто до нових ринків капіталу.

Список використаних джерел до п’ятого розділу

1. Бакурова А. В. Самоорганізація соціально-економічних систем: моделі і методи : монографія. Запоріжжя : КПУ, 2010. 328 с.
2. Бевзенко Л. Д. Соціальна самоорганізація. Синергетична парадигма: можливості соціальних інтерпретацій. Донецьк : ІС НАНУ, 2002. 437 с.
3. Білоцерківський О. Б. Вибір інвестиційного проекту з використанням імітаційного моделювання. *Науковий вісник Херсонського державного університету Серія Економічні науки*. 2017. 23 (3). С. 166–169.
4. Брэдбери Р. И грянул гром: 100 рассказов. Пер. с англ. Москва : Эксмо, 2010. 1168 с.
5. Варнеке Х.-Ю. Революция в предпринимательской культуре. Фрактальное предприятие : пер. с нем. Москва : Наука- Интерпериодика, 1999. 280 с.
6. Вільна енциклопедія “Вікіпедія”. URL: https://uk.wikipedia.org/ wiki/Джеймс_Клерк_ Максвелл.
7. Вітлінський В. В., Вітлінський Г. І. Моделювання економіки: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2005. 306 с.
8. Добрик Л. О. фінансові умови розвитку інноваційного бізнес-середовища стартапів і традиційного бізнесу в Україні: загальні риси та відмінності. *Ефективна економіка :* електронне наукове фахове видання. 2017. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5548.

9. Емельянов А. А., Власова Е. А., Дума Р. В. Имитационное моделирование экономически процессов : учеб. пособие / под ред. А. А. Емельянова. Москва : Финансы и статистика, 2002. 368 с.

10. Єгорова-Гудкова Т. І., Кравченко М. В. Самоорганізація системи тіньової економіки: властивість операціональної замкнутості. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2011. № 6 (51). Ч. 1. С. 164–169.

11. Загальні тенденції тіньової економіки в Україні (І квартал 2018 р.): аналітична довідка. URL: http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&id=e384c5a7-6533-4ab6-b56f-50e5243eb15a&tag=Tendentsii Tinovoi Ekonomiki.

12. Інвестиційний клімат в Україні. 2019. URL: http://me.gov.ua/Documents/Download?id=cb134479-d0a7-4d7a-9d01-64355891ac5d.

13. Колесник В. І. Управління стартапами в Україні. *Економіка харчової промисловості*. 2017. Т. 9. Вип. 4. С. 57–61.

14. Краудрекрутинг – новая технология массового поиска талантов / Компаньон. 2012. URL: http://www.companion.ua/articles/content?id=208489.

15. Курченко О. О. Державна підтримка стартапів у країнах ЄС: уроки для України. *Вісник Інституту економіки та прогнозування.* 2016. С. 65–71.

16. Кучерова Г. Ю. Ментальна модель державного стратегічного планування. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечникова. Серія : Економіка.* 2015. Т. 20. Вип. 6. С. 160–165.

17. Кучерова Г. Ю. Шляхи розвитку фінансової культури населення. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія : Економіка і менеджмент.* 2013. 2 (15). С. 125–131.

18. Мелкумов Я. С. Финансовые вычисления. Теория и практика Учебно-справочное пособие. Москва : ИНФРА-М, 2002. 383 с.

19. Мельник Л. Г. Экономика развития : учебник. Сумы : Университетская книга, 2013. 784 с.

20. Мрихіна О. Б. Трансфер технологій у системі стратегічного розвитку університетів : дис. … доктора екон. наук : 08.00.04. Львів, 2018. 546 с.

21. Огляд економіки України / Американська торговельна палата. Київ, 2018. 162 с.

22. Офіційний сайт АТ “Мотор Січ”. Головні вертольоті редуктори. URL: http://www.motorsich.com/rus/products/redyktori/ (дата звернення 25.12.2018).

23. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua.

24. Офіційний сайт Держаної фіскальної служби України. Оподаткування інвестиційного прибутку. URL: http://tr.sfs.gov.ua/ deklaruvannya-dohodiv-gromadyan-2017/povidomlennya/ 324077.html (дата звернення 16.01.2019).

25. Офіційний сайт Інвестиційного порталу Запорізької області. Організація виробництва вертолітних редукторів. URL: http://investment. zoda.gov.ua/uk/catalog/organizaciya-virobnictva-vertolitnih-reduktoriv (дата звернення 13.01.2019.)

26. Офіційний сайт Київського редукторного заводу. URL: http://krz.com.ua/index.html (дата звернення 29.12.2018).

27. Офіційний сайт Міністерства Фінансів України. Індекс інфляції. URL: https://index.minfin.com.ua/economy/index/inflation/ (дата звернення 25.12.2018).

28. Про режим іноземного інвестування : Закон України № 93/96-ВР від 25.06.2016 (1996, № 19, ст. 80). URL: https://zakon4.rada.gov.ua/laws/ show/93/96-%D0%B2%D1%80.

29. Про тимчасові особливості здійснення заходів державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України № 1728-VIII від 03.11.2016 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1728-19.

30. Самоорганізація підприємств: тенденції соціалізації економіки : монографія / Т. В. Калінеску, Г. С. Ліхоносова, Г. О. Найдьон,

С. П. Калінкаров. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. 396 с.

31. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2017 році: аналітична довідка / Т. В. Писаренко, Т. К. Кваша та ін. Київ : УкрІНТЕІ, 2018. 98 с.

32. Стартап -інкубатори та бізнес- акселератори в Україні : що і де шукати? 2018. URL: http://tempus.nung.edu.ua/uk/news/стартап-інкубатори-та-бізнес-акселератори-в-Україні-що-і-де-шукати.

33. Туленков М. Сутність і співвідношення понять “організація”, “самоорганізація” і “управління”. *Політичний менеджмент*. 2007. № 1. С. 24–35.

34. Учитель Ю. Г., Глазун М. А. Синтез управленческих решений в свете самоорганизации. Барнаул. 2007. URL: http://spkurdyumov.narod.ru/Kriz.htm.

35. Ферстер Г. О самоорганизующихся системах и их окружении. *Самоорганизующиеся системы* ; пер. с англ. В. Г. Бородулиной, В. П. Евменова, Н. М. Французова ; под ред. Т. Н. Соколовой. Москва : Мир, 1964. 435 с.

36. Хакен Г. Информация и самоорганизация: макроскопический подход к сложным системам : пер. с англ. Москва, 1991. 240 с.

37. Хиценко В. Е. Самоорганизация: элементы теории и социальные приложения. Москва : Комкнига, 2005. 224 с.

38. Червякова О. В. Напрями вдосконалення механізмів самоорганізації в системі державного управління (за експертними оцінками). *Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління*, 2014. Вип. 2. С. 157–169.

39. Шемаева Л. Г. Система экономической безопасности предприятия во взаимодействии с внешней средой. *Бизнес информ*, 2010. № 12. С. 72–76.

40. Шкодіна І. В. Сучасні тенденції самоорганізації світової економічної системи. *Економіка України*. 2012. № 9 (610). С. 70–77.

41. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия. Москва : Эксмо, 2007. 864 с.

42. Юрчак О. Українська стратегія Індустрії 4.0 – 7 напрямів розвитку. 2019. URL: https://industry4-0-ukraine.com.ua/2019/01/02/ukrainska-strategiya-industrii-4-0-7-napriankiv-rozvutku/.

43. A Comparison of Self-Organization Mechanisms in Nature and Information Technology / Miede A., Braun S., Eckert J., Schuller D., Repp N., Steinmetz R. *Association for Information Systems (AIS), Proceeding of the Fifteenth Americas Conference on Information Systems (AMCIS).* San Francisco, California, August 6th-9th 2009. PP. 1–11.

44. Aleksynska M., Bastrakova A., Kharchenko N. Working Conditions on Digital Labour Platforms: Evidence from a Leading Labour Supply Economy. IZA – Institute of Labor Economics. Bonn, Germany. 2019. 87 p.

45. Aleksynska M., Bastrakova A., Kharchenko N. Quiet revolution: how Ukraine became the champion of digital work. Working conditions of Ukrainian digital freelancers: key findings from a representative survey and policy perspectives *VoxUkraine*. Oct. 2018. URL: https://voxukraine.org/en/quiet-revolution-how-ukraine-became-the-champion-of-digital-work/

46. Ash Timothy, Gunn Janet, Lough John, Lutsevych Orysia, Sherr Jame James, Wolczuk Kataryna. The Struggle for Ukraine. *Russia and Eurasia Programme. The Royal Institute of International Affairs Chatham House.* Latimer Trend. GB. October 2017. P. 94.

47. Best 15 Practices for Business Incubators & Accelerators. 2019. URL: https://ubi-global.com/download-15-best-practices-for-business-incubators-accelerators-2/03/.

48. Bühler D., Young J. EU Startup Monitor. 2018. URL: http://startupmonitor.eu/EU-Startup-Monitor-2018-Report-WEB.pdf.

49. Chance Barnett. Trends Show Crowdfunding To Surpass VC In 2016. URL: https://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2015/06/09/trends-show-crowdfunding-to-surpass-vc-in-2016/#5c89512445471.

50. Collaboration between Start-ups and Corporates A Practical Guide for Mutual Understanding. 2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_White_Paper_Collaboration_between_Start-ups_and_Corporates.pdf.

51. Evolution of CES-2017: Ukrainian and world products. URL: http://mc.today/evolyutsiya-ces-2017-ukrainskie-i-mirovye-produkty/.

52. Fast growth beyond borders: Tech start-ups reshaping the economy Venture Capital and start-ups in Germany 2018. 2018 URL: https://start-up-initiative.ey.com/wp-content/uploads/2019/03/ey-fast-growth-beyond-borders-tech-start-ups-reshaping-the- economy.pdf.

53. Hoshovska O., Horbal N. Analysis of the Ukrainian national startup market as the basis for innovation oriented economy in the European envinronment. 2018. URL: https://www.researchgate.net/publication/329390248.

54. Revisiting the market for innovation. Roland Berger. 2019. URL: https://www.rolandberger.com/publications/publication_pdf/roland_berger_revisiting_the_market_for_innovation.pdf.

55. Schuch, K., Weiss, G., Buesel, K. and Brugner, P. (2016). Ukrainian Research and Innovation System. Background Report - Peer Review of the Ukrainian Research and Innovation System under the Horizon 2020 82 Policy Support Facility. RIO Research and Innovation Observatory, European Commission, Brussels. URL: https://rio.jrc.ec.europa.eu/en/library/background-report-peer-reviewunrainian-research-and-innovation-system-under-horizon-2020.

56. Start in Latvia.Go Global. 2017. URL: https://latvia.eu/sites/default/files/media/ startinlv_magazine_2017-1.pdf.

57. Tech Ecosystem Guide To Ukraine (En). 2019. URL: https://inventure.com.ua/tools/library/tech-ecosystem-guide-to-ukraine-en-or-2019.

58. Ukraine Country Profile 2018. 2018. URL: http://www.chamber.ua/Content/Documents/398027032ACC_CountryProfile2018_ENG.pdf.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження розроблено теоретичні положення та надано практичні рекомендації щодо стратегічної розбудови й розвитку інвестиційних платформ в Україні. Одержані результати надали змогу сформулювати такі висновки.

1. Узагальнено теоретичні підходи до понятійно-категоріального апарату в частині тлумачення суті термінів «стратегія», «полівекторна стратегія», «інвестиційна платформа». Термін «стратегія» визначено як довгостроковий план, який враховує всі базові фактори, можливості, загрози при своїй реалізації; полівекторна стратегія – багатовекторний довгостроковий план, що адаптується під кожну складову зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни і реалізація якого залежно від чинників впливу може бути різною; інвестиційна платформа – сукупність програмних дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, злагоджена взаємодія яких у фактичному й електронному форматі забезпечують мобільність і диверсифікацію інвестицій у просторі та часі, координацію й контроль за інвестиційними процесами з боку зацікавлених учасників, з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг, зорієнтованих на інновації. Функціонування інвестиційної платформи сприяє розвитку інвестиційно-інноваційної структури національної економіки.

2. Розвинуто науково-методичний підхід до активізації залучення інвестицій шляхом розвитку інноваційних форм діяльності у форматі індустріальних парків, наукових парків та технопарків. Визначено результати, які країна може отримати при реалізації інноваційних форм діяльності, а саме: комерціалізація наукових проектів; розвиток інноваційних стартапів, як на внутрішньому ринку країни, так і на

міжнародному рівні; досягнення більш тісної співпраці з університетами; реалізація державно-приватного партнерства, результатом якого є інноваційні проекти, що, передусім, впроваджуються на державному рівні; звільнення від податків на етапі розробки інноваційного проекту, що сприяє розвитку проекту (фіскальні відносин розпочинаються з моменту комерціалізації проекту), завдяки зниженню податкового навантаження стає можливим вивільнити грошові кошти, пришвидшити темпи розробки та виробництва проекту за умов відсутності митних платежів, якщо для реалізації проекту необхідні елементи, які можна отримати лише за кордоном.

3. За результатами дослідження екосистеми національної економіки в межах питань інвестиційного клімату як одного з елементів інвестиційної платформи, як на макро-, так і на макрорівні, запропоновано модель імплементації інвестиційної платформи в структуру екосистему національної економіки. У моделі окреслено як окремі інвестиційні характеристики, так і оцінювання узагальнювальних (інтегральних) інвестиційних характеристик. Науково обґрунтовано, що базою цієї моделі є вдале інтегрування інвестиційних платформ в екосистему національної економіки для отримання інвестицій і реалізації інноваційних продуктів чи сервісів із залученням громадян України.

4. Запропоновано методологічний підхід до обґрунтування стратегії розвитку інвестиційних платформ, який передбачає реалізацію покрокових дій стосовно імплементації інноваційних проектів в Україні за трьома компонентами, а саме: стратегічне управління, планування стратегії та життєвого циклу в програмному менеджменті. Мета підходу полягає в реалізації пошуку оптимального прийняття рішення на рівнях: стратегічного управління (контроль за процесом, моніторинг, планування, координація, мотивація), факторів стратегічного управління (соціальні, політичні, економічні й науково-технічні), планування стратегії (моніторинг стану економіки країни, аналіз та оцінювання даних,

прогнозування).

5. У процесі дослідження інформаційних технологій, що впливають на інвестиційну привабливість національної економіки, виділено основні з них: покращення продуктивності, надання більшого обсягу послуг за менші гроші; підвищення ефективності в бізнес-процесах, скорочуючи період виходу на ринок, і спрощення опрацювання транзакцій; диференціація продукту та послуг суб'єктів економічної діяльності. Розроблено модель впливу інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки, яка окреслює основні шляхи подальшого розвитку інвестиційного потенціалу країни в контексті використання зазначених у моделі елементів сучасних інформаційних технологій. Параметрами цієї моделі є прозорі та стабільні правила ведення бізнесу, розвиток внутрішнього ринку, реалізація програми COSME повною мірою, законодавче стимулювання IT-сфери, подальше впровадження е-уряду, адаптація до норм європейського права, застосування європейських цифрових підписів, імплементація Конвенції про кіберзлочини належним чином, позитивний IT-імідж. Зазначене надасть змогу залучати інвестиції приватних інвесторів, кредитні ресурси, венчурне інвестування, стратегічне інвестування, акціонерний капітал, державне стимулювання, створення спеціалізованих центрів із залучення інвестицій (в основному, акселераторів та бізнес-інкубаторів).

6. За результатами проведеного дослідження особливостей інвестиційних платформ у форматі акселераторів та бізнес-інкубаторів розвинуто теоретико-методичний підхід до реалізації стартапу в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів, що враховує основні відмінності між двома інвестиційними платформами за фазою інвестування, часовими рамками, екосистемою, доступом до фондів, використаною бізнес-моделлю. Наразі в Україні акселератори та бізнес-інкубатори виступають одним з ефективних способів залучення інвестицій і реалізації проектів та водночас є ключовими операторами підприємницької екосистеми, за

допомогою яких українські стартап-компанії зростають, проходять навчання з менеджменту, збільшують фінансування, можуть налагодити зв'язки з іншими компаніями, отримують наставників та експертів на тих ринках, на яких стартап буде працювати.

7. Розвинуто теоретико-методичний підхід до підвищення спроможності регіонів залучати інвестиційні ресурси в межах взаємозв'язку між державно-приватним партнерством, національним режимом інвестиційної діяльності, міжурядовими угодами про сприяння та взаємний захист інвестицій і економічний стан, на рівнях грошово-кредитної системи країни, традиційних галузей національної економіки, банківського сектору національної економіки. Головним напрямом підходу є отримання максимальної вигоди від укладеної угоди про асоціацію між Україною і ЄС для розвитку інноваційних галузей економіки, широкої співпраці з ЄС, гармонізації законодавства, залучення нових інвестицій, реформи у сфері державного управління та економіки, зокрема, для вирішення антикризових питань шляхом реалізації наданих вигід, що стали можливими та доступними при укладанні угоди з ЄС про асоціацію, зокрема, у частині отримання фінансової допомоги.

8. Проведено фрактальний аналіз обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності та обсягів іноземних інвестицій у національну економіку та її провідні галузі за період 2002–2016 рр. Встановлено, що часові ряди капітальних інвестицій є антиперсистентними, оскільки значення показника Херста менше ніж 0,5. Методом фрактального аналізу з'ясовано, що часовий ряд капітальних інвестицій у будівництво є абсолютно випадковим або стохастичним, тому прогнозувати цей показник не має сенсу. За результатами прогнозування підтверджено гіпотезу щодо антиперсистентності досліджуваних рядів обсягів іноземних інвестицій, тобто спрогнозовано зміну тенденції – спад зміниться зростанням і навпаки, що визначає нестабільність та низьку прогностичність показника. Доцільною є активізація роботи з розвитку

існуючих механізмів інвестиційної діяльності відповідно до нових умов ведення бізнесу.

9. У ході дослідження факторів, які впливають на прискорення та гальмування інвестиційних процесів в Україні, на основі використання методології SWOT-аналізу зроблено висновок, що в Україні є всі факторні умови розвитку інвестиційних процесів для парирування загроз завдяки сильним сторонам, проте, усе залежатиме від методів використання існуючих можливостей та швидкості трансформації слабких сторін у сильні. За результатами структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні, на основі використання методології PEST-аналізу систематизовано фактори зовнішнього середовища розбудови та розвитку інвестиційної платформи. Сформовано три можливих сценарії подальшої розбудови та розвитку інвестиційної платформи в Україні. Рекомендовано віддати перевагу реальному сценарію, оскільки він є найімовірнішою альтернативою як з економічного, так і з практичного погляду.

10. Ініційовано та проведено дослідження особливостей формування національного інвестиційного ландшафту на основі просторового підходу. Удосконалено підхід до аналізу просторового інвестиційного ландшафту, що надає змогу реально забезпечити системний характер вивчення територіального інвестування, ґрунтовно та всебічно розкрити сутність інвестиційних процесів на територіальному рівні, налагоджувати та вирівнювати інвестиційні потоки відповідно до сучасних економічних реалій. Запропоновано здійснювати аналіз трансферту технологій за трьома напрямами: спираючись на світові рейтинги, застосовуючи показники результативності – технічний платіжний баланс та доступні статистичні показники, а також застосовуючи такі, що відображають ефективність трансферу. За результатами аналізу перших двох груп показників, ступінь інноватиності національної економіки не відповідає

світовим стандартам (крім окремих напрямів, наприклад, інформаційно-комунікаційні технології), що відображено в міжнародних рейтингах. Необхідною умовою для подальшого вдосконалення механізмів розвитку міжнародного трансферу технологій є застосування й показників ефективності.

11. Концептуалізовано структуру інвестиційної платформи таким чином: її горизонтальний базовий рівень охоплює об’єкти та суб’єктів господарювання за територіальним принципом: індустріальні парки; горизонтально-вертикальний рівень організований за галузево-територіальним принципом. Багатовимірність у горизонтально-вертикальній площині інвестиційної платформи забезпечує перетин науки, виробництва та бізнесу при функціонуванні таких інститутів, як наукові й технологічні парки. У цілому характер та специфіку взаємодії на вертикальному й горизонтальному рівнях визначає парковий механізм. За результатами проведеного дослідження методології та практики організації спеціальних економічних зон в України доведено, що механізми з практичного погляду не розкрили власного потенціалу, оскільки їхні привілеї використовували не за цільовим призначенням та неефективно. Загалом індустріальні парки, технологічні парки, наукові парки, механізм функціонування яких фактично формує інвестиційну платформу країни, працюють за різними вимогами, що обтяжує формування ефективної й дієвої інвестиційної інфраструктури. Для забезпечення єдиної цілісності інвестиційної платформи рекомендовано запровадити уніфіковану систему моніторингу для всіх учасників (з державним та недержавним фінансуванням), визначити єдині правила їхнього функціонування й розвитку.

12. Обґрунтовано можливість використання самоорганізації як інструменту розбудови інвестиційної платформи України, проаналізовано стан інноваційної та інвестиційної діяльності, визначено вплив держави на формування систем самоорганізації, сформульовано передумови створення

системи самоорганізації на засадах «четверної мультиплікативної спіралі». Запропоновано як основу розбудови інвестиційної платформи України взяти модель «четверної мультиплікативної спіралі», що надасть змогу сформувати стійку систему самоорганізації, яка зможе пристосуватися до сучасних умов господарювання таким чином, щоб у перспективі отримати максимальний ефект від взаємодії «Університет-Влада-Бізнес-Споживачі». Запропоновано механізм самоорганізації в структурі інвестиційної платформи, на відміну від існуючих, його застосування надає змогу використати нові моделі інвестування окремих галузей, а також сприяє збільшенню масштабів та ефективності ведення бізнесу, підвищенню активності залучення мікроінвесторів.

13. Удосконалено імітаційну модель прийняття інвестиційних рішень, яка враховує вплив інфляції та спрощує прийняття інвестиційних рішень потенційних інвесторів. Модель включає параметри інтересів генератора інвестиційного проекту та інвестора, зокрема фінансові результати, скориговані на індекс інфляції. Її апробовано на прикладі інвестиційного проекту з ремонту головних вертолітних редукторів типу ВР-8, ВР-14, ВР-442, ВР-17, ВР-443, який пропонує підприємство «Мотор Січ». Розроблена імітаційна модель є уніфікованою, а закладені в ній розрахунки – загальноприйнятими, її використання значно спрощує прийняття інвестиційних рішень як для інвестора, так і для підприємства, дозволяє їм швидко оцінити всі стандартні параметри інвестиційних проектів.

Додаток А

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії, розділи в колективних монографіях

1. Кравчун О. С. Теоретичні та прикладні аспекти розвитку інвестиційних платформ в Україні: монографія. Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2019. 464 с.

2. Кравчун О. С. Інтеграція механізму функціонування індустріальних парків в межах розбудови інвестиційної платформи України. *Сучасні тенденції розвитку регіонів, підприємств та їх об'єднань*: монографія / Нац. металург. академія України; за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро: Пороги, 2018. С. 146–159.

3. Kravchun O. Actualization of self-organization mechanisms for investment platform development in Ukraine. *Transformation processes the development of economic systems in conditions of globalization: scientific bases, mechanisms, prospects*: collective monograph: in 2 vol. / ed. by M. Bezpartochnyi; ISMA University. Riga: «Landmark» SIA, 2018. Vol. 2. P. 165–173.

Статті в наукових фахових виданнях України, зокрема у виданнях України, що включено до міжнародних наукометричних баз

4. Кравчун О. С. Характерні аспекти та тенденції розвитку вільних економічних зон та територій пріоритетного розвитку України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2015. Вип. 14. Ч. 4. С. 163–167.

5. Кравчун О. С. Імплементації інвестиційної платформи в екосистему національної економіки. *Науковий вісник Міжнародного*

гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. Одеса, 2016. Вип. 17. С. 178–181.

6. Кравчун О. С. Дослідження факторного впливу на гальмування та прискорення розвитку інвестиційних процесів в Україні. *Причорноморські економічні студії.* 2016. Вип. 6. С. 228–233.

7. Кравчун О. С. Системні складові стратегії полівекторності. *Інфраструктура ринку.* 2017. Вип. 11. С. 153–158. URL: http://market-infr.od.ua/uk/11-2017.

8. Кравчун О. С. Структуризації знань про зовнішнє середовище, що суттєво впливає на розбудову та розвиток інвестиційної платформи в Україні. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 18. С. 256–261.

9. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти визначення сутності терміну «стратегія» та його ключових компонентів. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2017. Т. 22. Вип. 3 (56). С. 194–197.

10. Кравчун О. С. Динаміка іноземних інвестицій як індикатор інвестиційної привабливості національної економіки. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки*. 2017. Вип. 25. Ч. 2. С. 200–204.

11. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі реалізації закордонного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 19. С. 121–126.

12. Кравчун О. С. Теоретичні засади полівекторного розвитку в межах інноваційного оновлення національної економіки. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії.* 2017. Вип. 3 (09). С. 169–173.

13. Кравчун О. С. Дослідження мінливості обсягів капітальних інвестицій України за видами економічної діяльності. *Причорноморські економічні студії.* 2017. Вип. 14. С. 188–194.

14. Кравчун О. С. Теоретичні аспекти інвестування на основі

реалізації закордонного досвіду. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 19. С. 121–126.

15. Кравчун О. С. Вплив інноваційної складової на залучення інвестицій до національної економіки. *Причорноморські економічні студії.* 2018. Вип. 26-1. С. 184–189. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

16. Кравчун О. С. Механізми самоорганізації в структурі інвестиційної платформи національної економіки. *БІЗНЕС ІНФОРМ*. 2018. № 4. С. 80–86. *Включено до міжнародних наукометричних баз даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database (Швейцарія), Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академия Google (США), Research Bible (Японія).*

17. Кравчун О. С. Стратегічні напрями розвитку механізму функціонування індустріальних парків для розбудови інвестиційної платформи національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 9. С. 46–49. *Включено до міжнародних наукометричних баз Index Copernicus, SIS, Google Scholar.*

18. Кравчун О. С. Методологія просторового аналізу інвестиційного ландшафту України. *ІНТЕЛЕКТ XXI*. 2018. № 6. С. 122–127. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

19. Кравчун О. С. Теоретичні підходи щодо визначення понятійно-категоріального апарату – «інвестиційна платформа». *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2018. № 2 (101). С. 83–90. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

20. Кравчун О. С. Методологічний базис стратегічного

забезпечення формування та розвитку інвестиційних платформ. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. Вип. 3 (15). С. 160–164.

21. Кравчун О. С. Інвестиційний потенціал національної економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 20. Ч. 2. С. 174–178. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

22. Кравчун О. С. Застосування краудфандинга для розвитку національної економіки – стимулювання інноваційної діяльності. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2018. Т. 23. Вип. 2 (67). С. 151–155.

23. Кравчун О. С. Вплив інформаційних технологій на інвестиційну привабливість національної економіки. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2019. № 1. С. 31–36. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

24. Кравчун О. С. Самоорганізація в сфері прийняття інвестиційних рішень засобами імітаційного моделювання. *ІНТЕЛЕКТ XXI*. 2019. Вип. 1. С. 92–97. *Включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus.*

25. Кравчун О. С. Роль самоорганізації у розбудові інвестиційної платформи національної економіки в умовах недосконалості трансферу технологій. *БІЗНЕС ІНФОРМ.* 2019. № 1. С. 114–118. *Включено до міжнародних наукометричних баз даних: Ulrichsweb Global Serials Directory (США), Research Papers in Economics (США), Російський індекс наукового цитування (Росія), Index Copernicus (Польща), Directory of Open Access Journals, Academic Journals Database (Швейцарія), Advanced Science Index, Open Academic Journals Index, GetInfo (Німеччина), BASE (Німеччина), OpenAIRE (Європейський Союз), WorldCat, SUNCAT Union Catalogue (Велика Британія), COPAC Union Catalogue (Велика Британія), Соціонет (Росія), Open Access Library, J-Gate (Індія), Академия Google (США), Research Bible (Японія).*

Стаття в зарубіжному журналі

26. Кравчун О. С., Покатаєва О. В. Класифікація інвестиційних платформ – як інвестиційного інструменту інформаційних технологій в національній економіці. *Актуальные проблемы современности*. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2017. № 4 (18). С. 105–112. *Особистий внесок: систематизовано класифікацію інвестиційних платформ.*

Матеріали конференцій

27. Кравчун О. С. Імплементація трендових технологій з використанням інвестиційної платформи. *Integration, Innovation, Cross-border cooperation: Conference Proceedings:* International Scientific Conference Economy without borders (August 26, 2016). Kaunas: Baltija Publishing, 2016. P. 52–55.

28. Кравчун О. С. Фіскальна політика щодо діяльності спеціальних (вільних) економічних зон України. *Трансформація фіскальної політики України в умовах євроінтеграції*: зб. наук. пр. за матеріалами IX Наук.-практ. інтернет-конф. 1–15 грудня 2017 р. Ірпінь, 2017. С. 38–41.

29. Кравчун О. С. Передумови формування та розвитку інвестиційних платформ в Україні. *Vědecký průmysl evropského kontinentu – 2017*: materiály XIII Mezinárodní vědecko-praktická konference. Praha: Publishing House «Education and Science», 2017. Vol. 5. S. 105–107.

30. Кравчун О. С. Розвиток інституціональної структури інвестиційної платформи України. *Інноваційно-інвестиційні проблеми розвитку економіки України*: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (7 грудня 2017 р., м. Київ). Київ: Національний авіаційний університет, 2017. Ч. 1. С. 37–39.

31. Кравчун О. С., Покатаєва О. В. Класифікація інвестиційних платформ – як інвестиційного інструменту інформаційних технологій в

національній економіці. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2017. Т. 5. С. 290–292.

32. Кравчун А.С. Развитие инвестиционной платформы Украины на основе улучшения механизма функционирования индустриальных парков. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2018. Т. 1. С. 285–289.

33. Кравчун О. С. Удосконалення механізму функціонування індустріальних парків як елементу інвестиційної платформи України. *Забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, можливості, перспективи*: матеріали доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 16–17 лютого 2018 р.) / за заг. ред.: М. М. Палінчак, В. П. Приходько, A. Krynski. Ужгород: Гельветика, 2018. С. 30–32.

34. Кравчун О. С. Сутність самоорганізації в структурі інвестиційної платформи національної економіки**.** *Конкурентоспроможна модель інноваційного розвитку економіки України*: зб. тез доповідей Міжнар. наук.-практ. конф. (11 квітня 2018 р., м. Кропивницький). Кропивницький: Ексклюзив-Систем, 2018. С. 285–289.

35. Кравчун О. С. Диспропорція в соціально-економічному розвитку україни внаслідок інвестиційної кризи. *Стратегічний потенціал державного та територіального розвитку:* матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 4–5 жовтня 2018 р.). Маріуполь; Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2018. С. 70–73.

36. Кравчун О. С. Залучення закордонного досвіду технопарків в Україні**.** *Актуальні проблеми зовнішньоекономічної та інноваційної діяльності в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів:* матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. науковців і студентів (м. Маріуполь, 25 жовтня 2018 р.). Маріуполь: ДонДУУ, 2018. С. 212–216.

37. Кравчун О. С. Краудфандингова платформа, як один з різновидів інвестиційних платформ. *Modern Transformation in the Age of*

Globalization: II International scientific conference Economy and Management (March 23, 2018). Klaipeda, Lithuania: Baltija Publishing, 2018. P. 61–63.

38. Кравчун О. С. Розвиток технопарків як один зі складової економічного зростання. *International Scientific-Practical Conference Integration of Business Structures: Strategies and Technologies* (February 23, 2018). Tbilisi, Georgia: Baltija Publishing, 2018. P. 51–53.

39. Кравчун О. С. Інвестиційні потоки на прикладі Європейського Союзу. *Європейські перспективи сенсу життя:* зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (11 травня 2018 р.) / за ред. В. М. Огаренка, О. В. Покатаєвої, О. І. Трохимець та ін. Запоріжжя: КПУ, 2018. С. 159–161.

40. Кравчун О. С. Економіко-ландшафтний підхід до структурування інвестиційного простору з метою розбудови інвестиційної платформи національної економіки. *Оцінка тенденцій та перспективних напрямків розвитку економіки*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 14 квітня 2018 р.). Дніпро: НО «Перспектива», 2018. С. 36–38.

41. Кравчун О. С. Теоретичний базис щодо формування інвестиційної екосистеми національної економіки. *Наука и образование в современном мире*: материалы Междунар. науч.-практ. конф. Караганды: РИО «Болашак-Баспа», 2019. Т. 1. С. 290–292.

Додаток Б
Таблиця 1

Дані ІП, внесених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2014 році

Найменування показників/ ІП	Ініціатор створення індустріального парку	№, дата документа, яким затверджено рішення про створення індустріального парку та його концепцію	Дата включення до Реєстру/термін, який пройшов від дати створення ІП (дати затвердження концепції ІП)	Керуюча компанія, дата набуття статусу, термін, який пройшов від дати включення до Реєстру	Кількість учасників станом на 01.01.2019 / термін, що пройшов від дати внесення до Реєстру
1	2	3	4	5	6
ІП Долина	Долинська міська рада Івано-Франківської області	Рішення Долинської міської ради від 31.10.2013 № 1270-35/2013	03.02.2014 3 місяці	Комунальне підприємство Долинської міської ради “Долина – інвест”, 17.09.2014, 7 місяців	Відсутні 4 роки 11 місяців
Індустріальний (промисловий) парк “Славута”	Славутська міська рада Хмельницької області	Рішення Славутської міської ради від 01.03.2013	07.02.2014 11 місяців	Комунальне підприємство “Славутський міський центр земельно-кадастрових робіт” 06.05.2014, 3 міс.	Відсутні 4 роки 11 місяців
ІП Рясне-2	Львівська міська рада	Ухвали Львівської міської ради “Про створення індустріального парку у м. Львові” № 2312 від 30.05.2013; “Про затвердження Концепції розвитку індустрі-ального парку м. Львова” від 20.09.2012 № 1734	07.02.2014 8 місяців	ТзОВ “СіТіПарк Львів” 14.07.2015 1 рік 5 міс.	Відсутні 4 роки 11 місяців

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
ІП Коростень	Коростенська міська рада Житомирської області	Рішення Коростенської міської ради 25 сесія VI скликання від 28 серпня 2013 р. Концепція затверджена Рішенням Коростенської міської ради від 13.03.2014 року № 1392	01.04.2014 7 місяців	ТОВ “Екобау Сервіс” Набуття статусу 16.07.2015 Втрати статусу 19.10.2017 1 рік 3 міс.	Відсутні 4 роки 9 місяців
Індустріальний парк “Свема”	Шосткінська міська рада	Рішення XXII сесії VI скликання Шосткінської міської ради від 31.01.2014	06.06.2014 11 місяців	Комунальне підприємство Індустріальний парк “Свема” 27.03.2015 9 міс.	ТОВ “Шосткинський елеватор” Дата набуття статусу 14.03.2015 9 місяців
ІП “Соломоново”	ТОВ “Сезпарксервіс” ТОВ “Євромотор”, ТОВ “Євроавтотек”, ТОВ “РІК”	Рішення ініціаторів створення від 03.06.2013	06.06.2014 1 рік	ТОВ “Сезпарксервіс”, 15.03.2016 (поновлено статус) 22.08.2014 (отримано статус) 3 міс.	Відсутні 4 роки 7 місяців
“Перший український індустріальний парк”	Товариство з обмеженою відповідальністю “Земельний союз”	Листопад 2013 року	08.07.2014 7 місяців	ТОВ “Індастріал Парк Менеджмент” 23.12.2016 2,5 років	Відсутні 4 роки 6 місяців
Індустріальний парк “BIONIC HiLL”	Товариство з обмеженою відповідальністю “Біонік Девелопмент”	Постанова КМУ “Деякі питання підготовки до реалізації національного проекту «Технополіс» – створення інфраструктури інноваційного розвитку	01.09.2014 1 рік 10 місяців	Відсутня 4 роки 4 місяці	Відсутні 4 роки 6 місяців

Продовження табл. 1

1	2	3	4	5	6
		та високих технологій і його складових” від 31.10.2012 № 1014; Наказ Держінвестпроекту щодо затвердження проекту “Біонік Хілл”, як складової НП “Технополіс” від 03.08.2012 № 153			
Індустріальний парк “iPark”	Громадяни України Ставніцер Андрій Олексійович, Мушинська Валентина Констянтинівна	н/д	01.09.2014 н/д	ТОВ з ІІ “Трансінвестсервіс” 31.08.2015 1 рік	Відсутні 4 роки 4 місяці
ІП “Кривбас”	Криворізька міська рада Дніпропетровської області	Рішення Криворізької міської ради “Про затвердження Концепції індустріального парку “Кривбас” та створення його на території міста Кривого Рогу” від 30.12.2013 № 2345	01.09.2014 8 місяців	Відсутня 4 роки 4 місяці	Відсутні 4 роки 4 місяці
Індустріальний парк “Тростянець”	Тростянецька міська рада Сумської області	Рішення 44 сесії 6 скликання Тростянецької міської ради від 17.04.2014 року № 53	14.10.2014 6 місяців	ТОВ “Екобау Сервіс Ост” 02.10.2015 через рік після внесення до Реєстру	Відсутні 4 роки 3 місяці

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [12]

Таблиця 2

Дані ІП, внесених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2016 році

Найменування показників / ІП	Індустріальний парк “Мироцьке”	Вінницький індустріальний парк	Індустріальний парк “ЖИТОМИР-СХІД
Ініціатор створення індустріального парку	Громадянин Іванченко Василь Леонідович	Вінницька міська рада	Житомирська міська рада
№, дата документа, яким затверджено рішення про створення індустріального парку та його концепцію	2016 рік	Рішення міської ради від 24.04.2015 № 2120 “Про затвердження Концепції Вінницького індустріального парку” (втратило силу) нова редакція – рішення міської ради від 24.06.2016 № 335	Рішення міської ради від 22.04.2016 № 278
Дата включення до Реєстру/термін, який пройшов від дати створення ІП (дати затвердження концепції ІП)	30.05.2016	15.07.2016, 1 рік 2 місяці	27.10.2016, 6 місяців
Керуюча компанія дата набуття статусу термін, який пройшов від дати включення до Реєстру/	ТОВ “Індустріальний парк Мироцьке” 07.04.2016 До включення до Реєстру	Комунальне підприємство “Вінницький муніципальний центр інновацій” 31.08.2017 1 рік 2 місяці	Комунальне підприємство “ЦЕНТР ІНВЕСТИЦІЙ” Житомирської міської ради 25.04.2017 6 місяців
Кількість учасників станом на 01.01.2019 / термін, що пройшов від дати включення до Реєстру	Відсутні 2 роки 9 місяців	Відсутні 2 роки 6 місяців	Відсутні 2 роки 2 місяці

Джерело: узагальнено за матеріалами [12]

Таблиця 3

Дані ІП, внесених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2017 році

Найменування показників/ ІП	Ініціатор створення індустріального парку	№, дата документа, яким затверджено рішення про створення індустріального парку та його концепцію	Дата включення до Реєстру/термін, який пройшов від дати створення ІП (дати затвердження концепції ІП)	Керуюча компанія, дата набуття статусу, термін, який пройшов від дати включення до Реєстру/	Кількість учасників станом на 01.01.2019 / термін, що пройшов від дати включення до Реєстру
1	2	3	4	5	6
Індустріальний парк “Новодністровськ”	Новодністровська міська рада	Рішення міської ради від 27.12.2016 № 419	13.01.2017 До місяця	Публічне акціонерне товариство “Гравітон” 24.07.2017 6 місяців	1 06.06.2018
Індустріальний парк “Фастіндастрі”	Фастівська міська рада	Рішення Фастивської міської ради № 3-XX-VII від 05.12.2016	13.01.2017 1,5 місяці	ТОВ “Компанія «СТАРТ-ІНДАСТРІ»” 18.05.2018 1 рік 3 місяці	Відсутні 2 роки
Індустріальний парк “Павлоград”	Дніпропетровська обласна державна адміністрація	Розпорядження голови облдержадміністрації від 13.12.2016 № Р-871/0/3-16 (у редакції розпорядження від 25.01.2017 № Р-20/0/3-17)	14.02.2017 1,5 місяці	ДП “Інвестиційно-інноваційний центр” 24.03.2017 1,5 місяців	4 Квітень, травень, листопад 2017 р.
Яворівський індустріальний парк	Яворівська районна рада	Рішення Яворівської районна ради від 21.10.2016 № 158	26.04.2017 6 місяців	Відсутня	Відсутні 1 рік 8 місяців
Індустріальний парк “Золотоноша”	Золотоніська міська рада	Рішення міської ради від 25.04.2017 № 22-39/VII	18.05.2017 1 місяць	Відсутня	Відсутня 1 рік 7 місяців
Кам’янка-Бузький Індустріальний парк	Кам’янка-Бузька міська рада	н/д	31.05.2017	Відсутня	Відсутня 1 рік 7 місяців

Продовження табл. 3

1	2	3	4	5	6
Індустріальний парк “Вінницький кластер холодильного машинобудування”	Вінницька міська рада та ПАТ “Українська пивна компанія”	Рішення міської ради від 28.04.2017 № 693	31.05.2017 1 рік 1 місяць	Товариство з обмеженою відповідальністю “ПРОМИСЛОВО ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ” 27.08.2018 1 рік 3 місяці	1 27.08.2018
Новороздільський індустріальний парк	Новороздільська міська рада	рішення № 335 Новороздільської міської ради від 11.04.2017 року	15.06.2017 2 місяці	Відсутня	Відсутні 1 рік 6 місяців
Індустріальний парк “Нововолинськ”	Нововолинська міська рада	Рішення Нововолинської міської ради від 24.05.2017 № 17/19	15.06.2017 до місяця	Відсутня	Відсутні 1 рік 6 місяців
Індустріальний парк “Лиманський”	Лиманська міська рада	Рішенням міської рад № 7 /17-1305 від 18 .05.2017	30.06.2017 1,5 місяці	Товариство з обмеженою відповідальністю “СК-ДАРІНА” Дата набуття статусу: 09.01.2018. Дата втрати статусу: 20.09.2018	Відсутні 1 рік 6 місяців
Індустріальний парк “СІГМА Парк Яричів”	ТОВ “Індустріальний парк “СІГМА Парк Яричів”	н/д	04.09.2017	Відсутня	Відсутні 1 рік 4 місяці
“Ланнівський індустріальний парк”	ПП “Ланнівський цукровий завод”	2017 рік н/д	12.09.2017	Товариство з обмеженою відповідальністю “Ланнівська МТС” 15.09.2017. До місяця	2 09.11.2017
Індустріальний парк “Київщина”	ПрАТ “Промислово-технологічний парк «Київщина»”	Затверджено зборами Приватного акціонерного товариства “Промислово-технологічний парк «Київщина»” Протокол № 5 від 13.09.2017	25.10.2017 1,5 місяці	Відсутня	Відсутні 1 рік 2 місяці

Джерело: узагальнено за матеріалами [12]

Таблиця 4

Дані ІП, внесених до Реєстру індустріальних (промислових) парків у 2018 році

Найменування показників/ ІП	Ініціатор створення індустріального парку	№, дата документа, яким затверджено рішення про створення індустріального парку та його концепцію	Дата включення до Реєстру/термін, який пройшов від дати створення ІП (дати затвердження концепції ІП)	Керуюча компанія термін, який пройшов від дати включення до Реєстру станом на 01.01.2019	Кількість учасників станом на 01.01.2019 / термін, що пройшов від дати включення до Реєстру станом на 01.01.2019
Індустріальний парк “Техносіті”	Костянтинівська міська рада Донецької області	н/д	22.02.2018	Відсутня 1р 10 місяців	Відсутні 1р 10 місяців
Індустріальний парк “Біла Церква”	Товариство з обмеженлю відповідальністю “Індустріальний парк «Біла Церква 1»”	Березень 2018 року	13.04.2018 1 місяць	Відсутня 1 рік 8 місяців	Відсутні 1 рік 8 місяців
Індустріальний парк “Олександрія”	Олександрійська міська рада Кіровоградської області	Рішення міської ради 27 лютого 2018 року № 456	13.04.2018 1,5 місяці	Відсутня 1 рік 8 місяців	Відсутні 1 рік 8 місяців
Індустріальний парк “Захід Ресурс”	Товариство з обмеженою відповідальністю “ЄВРО-ІНВЕСТ-ХОЛДІНГ”	н/д	19.09.2018	Відсутня 1 рік 3 місяці	Відсутні 1 рік 3 місяці
Індустріальний парк “Тернопіль”	Тернопільська міська рада	н/д	19.09.2018	Відсутня 1 рік 3 місяці	Відсутня 1 рік 3 місяці
Індустріальний парк “Біла Церква 2”	Товариство з обмеженою відповідальністю “Індустріальний парк «Біла Церква 2»”	н/д	04.10.2018	Відсутня 1 рік 3 місяці	Відсутня 1 рік 3 місяці
Індустріальний парк “Енергія”	Миколаївська міська рада	Рішення Миколаївської міської ради від 17.07.2018 № 40/10	07.11.2018 4 місяці	Відсутня 1 рік 2 місяці	Відсутні 1 рік 2 місяці
Індустріальний парк “INNOVATION FORPOST”	Дніпровська міська рада	Рішення міської ради від 25.07.2018 № 90/34	07.11.2018 4 місяці	Відсутня 1 рік 2 місяці	Відсутні 1 рік 2 місяці
Індустріальний парк “Суми”	Сумська міська рада	н/д	04.12.2018	Відсутня 1 рік 1 місяці	Відсутні 1 рік 1 місяці

Примітка. Індустріальний парк “АзовАкваІнвест”, створений Маріупольською міська рада та Індустріальний парк “Хмельницький” створені рішенням Хмельницька міська рада, однак станом на 01.01.2019 до Реєстру не включені.

Джерело: узагальнено за матеріалами [12]

Таблиця 5

Проекти індустріальних парків, розглянуті ДФРР у 2016 році

Найменування показників	Індустріальний парк “Долина”	Індустріальний парк “Коростень”	Індустріальний парк “Тростянець” Сумська обл.	Індустріальний парк “Свема” Сумська обл.		Яворівський ІП м. Львів	м. Львів Новороздільський ІП
1	2	3	4	5		6	7
Дата внесення до реєстру	03.02.2014	01.04.2014	14.10.2014	06.06.2014		26.04.2017	15.06.2017
№, назва проекту	004708-ІФ 2016-2016 Розвиток індустріального парку “Долина” в місті Долині Івано-Франківської області	004315-ЖТ 2016-2016 Будівництво інженерних мереж індустріального парку “Коростень” по вул. Жовтнева, 11д м. Коростень Житомирської області	006251-СУ 2016-2016 Будівництво інженерних мереж водопостачання та водовідведення (до промислового парку “Тростянець”, м. Тростянець	005694 СУ 2016-2016 “Будівництво електричних мереж до індустріального парку «Свема» в м. Шостка”	005696-СУ 2016-2016 “Реконструкція доріг до індустріального парку «Свема»” в м. Шостка”	005278-ЛВ 2016-2016 Будівництво першої черги інженерних мереж (газопостачання) Яворівського індустріального парку та організація його промоції	005176-ЛВ 2016-2016 Розбудова Новороздільського індустріального парку (НРІП). Етап 2
Затверджено	-	-	Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.05.2016 № 362 “Про затвердження переліку інвестиційних програм і проектів регіонального розвитку, що можуть реалізовуватися у 2016 році за рахунок коштів державного фонду регіонального розвитку”, із змінами			-	-
Обсяг передбаченого фінансування, тис. грн							
За рахунок коштів ДФРР	17580,00	14388,669	3001,27	467,586	993,74		33471,093

Продовження табл. 5

1	2	3	4	5		6	7
З місцевих бюджетів	2100,00	1598,741	364,025	466,00	112,00		3922,747
Кошти партнерів	100,00	0	0				50
Загалом	19780,00	15987,41	3365,295	933,586	1105,74		37443,84
Профінансовано, тис. грн							
За рахунок коштів ДФРР	-	-	2900,000	457,6	993,74	-	-
За рахунок місцевого бюджету			319,6	221,4	У 2017 році заплановано об’єкт за рахунок коштів місцевого бюджету		
Статус проекту	Відібраний регіональною комісією	Оцінений Проекти, що пройшли конкурсний відбір регіональної комісії	Затверджений актом КМУ Планувалося закінчити у 1-11 кварталі 2017 року Проект на стадії реалізації	Затверджений актом КМУ Введено об’єкт в експлуатацію у 2017 році	Затверджений актом КМУ Введено об’єкт в експлуатацію у 2017 році	Відхилений РК Проекти, що не допущені до конкурсного відбору регіональної комісії у зв’язку із зауваженнями (неповний пакет документів тощо)	Відхилений РК Проекти, що не допущені до конкурсного відбору регіональної комісії у зв’язку із зауваженнями (неповний пакет документів тощо)

Джерело: узагальнено автором за матеріалами [13]

Таблиця 6

Проекти індустріальних парків, розглянуті ДФРР у 2017 році

Найменування показників	ІП “Коростень”		ІП Житомир Схід
Дата внесення до Реєстру	01.04.2014		27.10.2016
№, назва проекту	016691-ЖТ 2017-2017 Будівництво інженерних мереж індустріального парку “Коростень” по вул. С. Кемського (Жовтнева), 11-Д м. Коростень Житомирської області	012885-ЖТ 2017-2017 Будівництво інженерних мереж індустріального парку “Коростень” по вул. Жовтнева, 11-Д м. Коростень Житомирської області	013130-ЖТ 2017-2017 Будівництво індустріального парку по шосе Київському в м. Житомирі
Затверджено	-	-	-
Обсяг передбаченого фінансування, тис. грн			
За рахунок коштів ДФРР	0	14 389,01	24 300
З місцевих бюджетів	0	1598,4	2700
Кошти партнерів	0	0	0
Загалом	0	15 987,41	27 000,00
Профінансовано, тис. грн			
За рахунок коштів ДФРР	-	-	-
За рахунок місцевого бюджету	-	-	-
Статус проекту	Підготовка	Відхилений РК Проекти, що не допущені до конкурсного відбору регіональної комісії у зв’язку із зауваженнями (неповний пакет документів тощо)	Оцінений Проекти, що пройшли конкурсний відбір регіональної комісії

Джерело:узагальнено автором заданими [13]

Таблиця 7

Порівняння джерел фінансування, передбаченими згідно затверджених концепцій ІП та у проектах ДФРР щодо проектів ДФРР, які не були відхилені конкурсною комісією у 2016 році

Найменування ІП	Найменування документу	№, назва проекту	Обсяг фінансування, тис. грн	Державний бюджет	З ДФРР	З місцевих бюджетів	Залучені кошти	Кошти партнерів	Статус проекту
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
ІП “Долина”	Згідно Концепції	–	25055,00	6250,00		55,00	18750,00 (керуюча компанія)		
	Згідно проекту ДФРР	004708-ІФ 2016-2016 Розвиток індустріального парку “Долина” в місті Долині Івано-Франківської області	19780,00		17580,00	2100,00		100,00	Відібраний регіональною комісією
ІП Коростень	Згідно Концепції	–	9060,00	1359,00		906	6795,00		
	Згідно проекту ДФРР	004315-ЖТ 2016-2016 Будівництво інженерних мереж індустріального парку “Коростень” по вул. Жовтнева, 11д м. Коростень Житомирської області	15987,41		14388,669	1598,74			Оцінений Проекти, що пройшли конкурсний відбір регіональної комісії
ІП “Тростянець”	Згідно Концепції	Для повного забезпечення інфраструктурою близько 20 млн дол. США	Очікувані джерела: державний, обласний, міський бюджет, кошти інвесторів.			364,025		100,00	

Продовження табл. 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
			Розподіл видатків за видами бюджету не зазначено						
	Згідно проекту ДФРР	006251-СУ 2016-2016 Будівництво інженерних мереж водопостачання та водовідведення (до промислового парку “Тростянець”, м. Тростянець)	3365,295		3001,27	906	6795,00		Затверджений актом КМУ
ІП “Свема”	Згідно Концепції	–	35500,00	8600,00		900	26000,00 інші (недер-жавні) джерела		
	Згідно проекту ДФРР	005694 СУ 2016-2016 “Будівництво електричних мереж до індустріального парку «Свема» в м. Шостка”	933,586		467,586	466			Затверджений актом КМУ Введено об’єкт в експлуатацію у 2017 році
	Згідно проекту ДФРР	005696-СУ 2016-2016 “Реконструкція доріг до індустріального парку «Свема» в м. Шостка”	1105,74		993,74	112			Затверджений актом КМУ Введено об’єкт в експлуатацію у 2017 році

Джерело: узагальнено автором за даними [13]

ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

УПРАВЛІННЯ ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

пр. Соборний, 164, м. Запоріжжя, 69107, тел./факс: (061) 224-65-69, тел. (061) 224-66-63
E-mail: Uzez@zoda.gov.ua, http://investment.zoda.gov.ua, Код ЄДРПОУ 25971041

08.05.2019 № 02-01-13/0375 На № _____ від _____

Спеціалізована Вчена Рада Д 17.127.01

Про впровадження результатів дисертаційного дослідження

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кравчуна Анатолія Степановича
на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Розробки науково-методологічного характеру, а також практичні рекомендації Кравчуна А.С. були використані в роботі Управління зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності Запорізької обласної державної адміністрації.

Підтверджено науково-практичну цінність методологічних положень здійснення просторового аналізу інвестиційного ландшафту України, які базуються на обґрунтуванні суті категорії «інвестиційного ландшафту», сукупності показників, що його визначають, просторового подання структури відклику його поверхні. Перевагами методології виступають системний характер досліджень територіального інвестування, ґрунтовність та всебічність інвестиційних процесів на територіальному рівні, можливість налагоджувати та вирівнювати інвестиційні потоки у відповідності до сучасних економічних реалій. Крім того, тривимірне подання інвестиційного ландшафту конкретної території дає візуально визначити неоднорідність його структури, виявити зони, які потребують згладження для подальшої активізації інвестиційних процесів.

Визначення та впровадження Тому науково-методологічні, а також практичні рекомендації Кравчуна А.С., що представлені в роботі, заслуговують на впровадження.

Начальник Управління А. БОЙКО

Для пакетів

Запорізька обласна організація товариства «Знання» України

69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, каб. 8
р/р 26007000095866 ПАТ Укрсоцбанку, МФО 300023,
код ЕДРПОУ 02923542 тел. (061) 707-45-47

№ 65-18 від 15.03.2018

ДОВІДКА

про використання матеріалів дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук Кравчуна Олексія Степановича на тему «Теоретико-методологічні засади розвитку інвестиційних платформ в Україні» в діяльності Запорізької обласної організації Товариства «Знання» України

Наукові матеріали, дисертаційної роботи на здобуття наукового ступеню доктора економічних наук Кравчуна Олексія Степановича на тему «Теоретико-методологічні засади розвитку інвестиційних платформ в Україні» використано в лекційному матеріалі при проведенні занять для державних службовців, представників органів місцевого самоврядування, представників інвестиційних та торгівельних компаній в Запорізькій обласній організації Товариства «Знання» України, зокрема:

Приділено особливу увагу розгляду теоретичного підходу щодо визначення суті понятійно-категоріального апарату термінів: "стратегія", "полівекторна стратегія", "інвестиційна платформа". Автором обґрунтовано, що стратегія - це довгостроковий план, який враховує всі базові фактори, можливості, загрози, при своїй реалізації. "Полівекторна стратегія" трактується як довгостроковий план, що адаптується під кожну складову зовнішнього та внутрішнього економічного середовища країни і його реалізація в залежності від даних чинників може бути різною. "Інвестиційна платформа" визначається як сукупність програмних дій, систем поглядів, принципів, механізмів управління інвестиційними потоками, сукупна та злагоджена взаємодія яких у фактичному та електронному форматі забезпечують мобільність та диверсифікацію інвестицій у просторі та часі, координацію і контроль інвестиційних процесів з боку зацікавлених учасників, з метою формування ринку інвестиційного капіталу та ринку інвестиційних товарів і послуг, зорієнтованих на інновації.

Обґрунтовано, функціонування інвестиційної платформи сприяє розвитку саме інвестиційно-інноваційної структури національної економіки.

Голова правління
Запорізької обласної організації
Товариства «Знання» України Н.М. Забава

Запорізька обласна організація товариства «Знання» України
ЗНАННЯ
Ідентифікаційний код 02923542
Україна м.Запоріжжя

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
«ВОСТОК АВТОМИР»

ЄДРПОУ 34535386, ІПН 345353808271
69083, м. Запоріжжя, вул. Складська, 8
П/р 2600510381601 в "МетаБанк", м. Запоріжжя, МФО 313582
тел (061) 222-14-44, 233-14-41

N 32-85-18
від 11.10.2018

Спеціалізована Вчена Рада Д 17.127.01

Про впровадження результатів

дисертаційного дослідження

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Кравчуна Олексія Степановича

на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук

за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Наукові результати дослідження Кравчуна Олексія Степановича довели свою практичну цінність в діяльності ТОВ «ВОСТОК АВТОМИР», зокрема:

використано інструмент підтримки прийняття інвестиційних рішень як засіб активізації процесів самоорганізації мікро- та макроінвесторів, заснованого на технологіях імітаційного моделювання, теорії інвестування та критичного мислення експерта, що приймає рішення. Її реалізовано шляхом побудови діаграми потоків імітаційної моделі фінансового результату з урахуванням даних інвестиційного проекту.

В результаті її практичного використання стає можливим приймати ефективні інвестиційні рішення в частині оцінювання інвестиційних проектів, що сприяє активізації інвестиційних процесів, залученню потенційних інвесторів за рахунок спрощення та прискорення процедури прийняття рішень в умовах недостатнього рівня фінансової грамотності в країні.

З повагою,
Директор ТОВ «ВОСТОК АВТОМИР» **Д.Ю.Сидоров**

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ОРАНТА-СІЧ»
(ПрАТ «СК «ОРАНТА-СІЧ»)
вул. Європейська, 16, м. Запоріжжя, 69104, тел/факс.(0612) 95-15-32, тел. 95-15-01
e-mail: post@oranta-sich.com.ua Код ЄДРПОУ: 02307292

№ 2305/2017
від 23.05.2017

До Спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертацій

ДОВІДКА

про практичну значущість результатів наукового дослідження Кравчуна Олексія Степановича на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

У практичній діяльності ПрАТ «СК «Оранта-Січ» прийнято до уваги результати дисертації Кравчуна Олексія Степановича, в частині ідентифікації статусу індустріального парку як елементу інвестиційної платформи країни та об'єкту інвестування за формальними ознаками дійсності функціонування та дотримання його діяльності діючим нормативно-правовим актам.

До переліку формальних ознак дійсного функціонування віднесено прозорість діяльності, повнота відображення та оприлюднення результатів діяльності, дотримання термінів етапів створення парку, визначення джерел фінансування облаштування та напрямів їх залучення, наявність плану розвитку, оцінок діяльності учасників, перспектив щодо їх залучення за умов відсутності, застосування яких дає змогу обґрунтувати доцільність ліквідації чи подовження функціонування парку.

Пропоновані критерії ідентифікації статусу індустріального парку є уніфікованими з точки зору дійсності його функціонування, тому можуть бути уточнені та використані для ідентифікації статусу наукових та технологічних парків з урахуванням специфіки їх діяльності.

Пропонований підхід дасть змогу виявити формально діючі парки, чим мінімізує такі ризики як розпорошення бюджетного фінансування та ведення господарських операцій.

Генеральний директор Петровський В. Г.

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «СТРАХОВА КОМПАНІЯ «ОРАНТА-СІЧ» 02307292 УКРАЇНА м. ЗАПОРІЖЖЯ

Общество с ограниченной ответственностью
« КОМПАНИЯ ПРОГРЕСС »
Код ОКПО 37408059
69083 Украина, г. Запорожье, ул. Складская д.8

Товариство з обмеженою відповідальністю
«КОМПАНИЯ ПРОГРЕСС »
Код ЄДРПОУ 37408059
69083 Україна, м. Запоріжжя, вул. Складська б.8

тел/fax (8-061) 217-39-42

№ 2375 від 17.12.2018

Спеціалізована Вчена Рада Д 17.127.01

Про впровадження результатів дисертаційного дослідження

АКТ ВПРОВАДЖЕННЯ
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
Кравчуна Олексія Степановича
на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством

В практичній діяльності ТОВ «КОМПАНИЯ ПРОГРЕСС» використовуються результати наукового дослідження Кравчуна Олексія Степановича, в частині:

- теоретико-методичного підходу до реалізації стартапів в Україні за допомогою акселераторів та інкубаторів, що визначає основні відмінності між двома інвестиційними платформами, а саме: за фазою інвестування - акселератор (розвиток від ранніх фаз до стадії росту) та бізнес-інкубатор (від ефективності до стадій зростання), часовими рамками - акселератор (часові рамки 12- 24 місяці) та бізнес-інкубатор(часові рамки 3- 4 місяці), екосистема - акселератор (доступ до місцевої екосистеми, галузеве ноу-хау через експертів та університетські зв'язки, легке наставництво) та бізнес-інкубатор (інтенсивне наставництво, розширений доступ до мережевих експертів, не зосереджено на місцевій екосистемі), доступ до фондів - акселератор (доступ спрощений, але є не основною метою) та бізнес-інкубатор (доступ до інвесторів), бізнес-модель - акселератор (оренда інфраструктури та надання послуг) та бізнес-інкубатор (оренда інфраструктури та надання послуг).

З повагою,
Директор ТОВ «КОМПАНИЯ ПРОГРЕСС» **Шкарупа Є.М.**

ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ «КОМПАНИЯ ПРОГРЕСС» 37408059 Україна місто Запоріжжя

Класичний
Приватний
Університет

Україна, 69002
м. Запоріжжя,
Жуковського, 70 "Б"
тел. (061) 764-57-15
(0612) 63-99-73
факс (061) 764-57-15
(061) 220-10-02

Classic
Private
University

70 "B", Zhukovskogo st.,
69002 Zaporizhja,
UKRAINE
tel. (061) 764-57-15
(0612) 63-99-73
fax (061) 764-57-15
(061) 220-10-02

№ 18-17 "20" 04 2017 р.

ДОВІДКА

про використання у навчальному процесі окремих пропозицій та положень здобувача наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством Кравчуна Олексія Степановича на тему « ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПЛАТФОРМ В УКРАЇНІ»

Цією довідкою підтверджується, що окремі результати наукового дослідження Кравчуна Олексія Степановича, які подані у дисертації на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук, присвячені теоретико-методологічним засадам та практичним аспектам розвитку інвестиційних платформ в Україні, знайшли практичне застосування у навчальному процесі при розробці науково-методичного забезпечення та викладанні таких дисциплін як: «Макроекономіка», «Національна економіка», «Інвестиційна діяльність», «Міжнародна інвестиційна діяльність».

Ректор В.М. Огаренко